

ג'ין שארפ
התנגדות לא-אלימה

סידרות מפרש מס' 3

מפרש, הוצאה לאור
MIFRAS, PUBLISHING HOUSE
مفراس ، دار للنشر

הוצאת מפרש

ספרייה "מפרש" הוקמה כדי לקדם מטרות שהו纏נו
על ידי בתיה הוצאה המSchedulerים במדינת-ישראל. עורךה
מקשים להפיץ ספרות מגוונת בנושאים שאינם מגניים
לידיעת קוראי העברית.

למטרת העיסוק היומיומי בסביביו של הסכסוך הישראלי-ערבי, כמעט שאין בעברית ספרות הפותחת חלון להבנת החברה הערבית והיחיד החי בתוכה. החשור קיים בשני מישורים: בספרות יפה המשורשת בעוויות הקויומיות של האדם בחברה הערבית, ובספרות מקור וביקורת חברתיות של ערבים על החברה הערבית.

תחום אחר הלכה בחסר הוא תחום הגות בעוויות העומדות ברומו של העולם הרחב - בעוויות אינטלקטואליות, פוליטיות, כלכליות ואידיאולוגיות.

לבסוף, בכוננותנו ליום כתיבה מקורית שתתמודד באופן יסודי ורדיkal עם בעויתיה של החברה הישראלית על כל היבטיה – פוליטיים, כלכליים ותרבותיים.

הוצאת "מפרש" אינה הוצאה מסחרית ואניינה נהנית מתמיכה מוסדית כלשהי. הדבר מחייב ממאנ' כספי ניכר, וההצלחה הכספית תחזק את כוחו של המפעל ותקדם יוממות שהגשמתן מותנית בהוצאות רבבות. פניה זו נועדה להציג בפניכם את הוצאה ואת תוכניותיה לחודשים הקרובים: אנו מקווים שהוא עניין בספרינו ורצונו לסייע לעשייתנו – וזאת על ידי הצטרופות למפעל המוניים, ועידוד הפעלת מנויים.

ג'ין שארפ

התנגדות לא-אלימה

GENE SHARP
Non-Violent Resistance

תרגום: יהלי עמיהת
עריכה: מيري קרסין
עיצוב וציור העטיפה: שאול קנו

© כל הזכויות שמורות להוצאה העברית

מפרש, הוצאה לאור בע"מ, ת.ד. 4412, ירושלים
Mifras, Publishing House, POB 4412, Jerusalem
مفراس - دار للنشر - ص.ب. ٤٤١٢ - القدس

נסדר ב"זוהר סדר-צלם", ירושלים 1984
لوוחות והדפסה: פרינטיב

סדרת מפרש מס' 3

1

ג'ין שרפּ
התנגדות לא-אלימה

2

עליז מזרואַי
אפריקה: שקיעת גן-העדן

3

סחָר ח'ליפה
החמנית

4

אברט מנדلسון
עתיד של שלום

5

לאון/רודנסון/דויטשֶר
ההיסטוריה היהודית אחרת

6-7

איין לוסטיק
ערבים במדינה יהודית

הപצה: אופק, תל אביב, נחמני 39, תל אביב

בהתוצאות מפרש יצאו לאור:

ע'סאן כנפאי - גברים בשמן

נועם חומסקי - לשון וחירות (אול)

פל ברונל - ילדי סואצ'ו

אבו איאד - ללא מולדת (מהדורה שנייה)

אדוארד סעד - שאלת פלסטין

פאולו פרירה - פדגוגיה של מדוכאים

שלמה סבירסקי - קמפוס, חברה ומדינה

רונית לניטין - שייחות עם נשים פלסטיניות

תאופיק יוסוף עוזאד - מוות בביות

אמיל חביבי - האופסימיסט

ביד- לפרש יצאו לאור:

הנרי קורייאל - על מזבח השלום

ובן נתן להשיג באמצעות מפרש:

دب ירמיה - יומן המלחמה שלי

ספר חיים כהן - זכויות האדם והאורח בישראל

תוכן

9	מבוא למדורות המזרחי-תיכוניות
13	הקדמה – ג'וונתן כוֹטָב
15	הקדמה – דניאל עמיה
21	הקדמה
25	פרק א': טبعו של הכוח הפליטי והשליטה בו הקדמה – 25 / מהו טבעו הבסיסי של הכוח הפליטי? – 25 / שורשו החברתי של הכוח הפליטי – 27 / מדוע בני האדם מציתים? – 32 – תפקידה של ההסכמה מרצון – 37 / לקרأت תיאוריה של ביקוח לא-אלים על כוח פוליטי – 42
53	פרק ב': הבסיס המבני של השליטה בשליטים תפקידם של מוקדי כוח מפוזרים בשליטה על הכוח הפליטי – 56 / תצורות מוסדיות שהן משניות לחילוקת הכוח בפועל – 59 / שליטה על כוח פוליטי כתוצאה של חוק פנימי – 69
85	פרק ג': פעולה לא-אלימה: טכניקת מאבק פעילה הקדמה – 85 / מאפייני הפעולה הלא-אלימה – 85 / דוגמאות מן העבר – 95 / התפתחויות מוסיפות – 117 / חיפוש אחר תובנה – 121
123	פרק ד': נשק לא-אלים כוח, מאבק והגנה – 123 / התנגדות לדיכוי – 123 / מערכת נשק לא-אלימה – 125 / אישיותוֹך

	פעולה – 133 / אישיותוֹ פעליה חברתי – 133 אישיתוֹ פעליה כלכלי: (1) חרם כלכלי – 135 / אישיתוֹ פעליה כלכלי: (2) השביטה – 139 / אישיתוֹ פעליה פוליטי – 142 / התערבות לא- אלימה – 147
153	פרק ה': כיצד המאבק הלא-אלים פועל הפעלת כוח – 153 / שלוש דרכי להצלחה – חסימות מקורות הכוח – 169 / סוף המאבק – 171
173	פרק ו': ייפוי כוח עממי צרכים אנושיים וחילוקתו של הכוח – 173 / סנקצי- יות וחברה – 185 / עיצוב "מצבה הפוליטי" של החברה – 199 / נסחנה חברתית – 200 / פיתוח אסטרטגיות של ייפוי כוח – 206 / היפוך הכוון – 215 / תוכנית קונסטרוקטיבית – 216
221	פרק ז': הגנה אזרחית: מדיניות הרתעה והגנה חדשה הקדמה – 221 / א' – הגנה אזרחית – 222 / ב' – הרתעה באמצעות הגנה אזרחית – 224 / ג' – מהלך המאבק ההגנתי (1) השלב הראשון – 225 / ד' – מהלך המאבק ההגנתי (2) הגנה ממשית – 229 / ה' – הצלחה וכישלון בהגנה אזרחית – 233 / ו' – השתתפות בון-לאומיות ותמייה בהגנה אזרחית – 236 / ז' – הסיכויים לaimoonz ההגנה האזרחית – 237 / ח' – התועלת שתחזמנה מדיניות הגנה אורחת – 240
242	סוף דבר
243	הערות

מבוא למדורות המזרחיות תיכוניות

מאת נ'ו שארוב

בסיוף אישי רב ובתקווה גדולה אני מקדם את פרסומו של הספר הזה בשתי הוצאות זהות, בשתי השפות הנפלוות ביותר בעולם: עברית וערבית. תקופתי שהספרים הללו יספקו מידע ותובנות שייעלוון לישראליים והן בעבריים והן לבני כל הקבוצות הדתיות והאתניות במזרח-התיכון, כדי שההלו יבחנו את שיטות הפעולה הלא-אלימה העשויה לסייע בהגשתו של חלום וריגניה על הוריו.

המאבק נגד משטריו דיכוי, המפצעים אמצעי דיכוי אלימים.

כפי שציינתי בהקדמה לספר זה, הוא נבע מן ההנחה כי יש למצוא אלטרנטיבות ללמידה במאבקים נגד רודנות, תוקפנות, איזעדק ודיוכו. בה בשעה היה ברור כי הן ציווים מוסריים נגד אלימות והן קריאות בזכות האהבה ואיה אלימות תרמו אך מעט מזער, אם בכלל, לקץ המלחמות או כל סוג אלימות פוליטית אחרת. נראה לי אפוא שرك אימוץ של סנקציות ומאבק, כאלטרנטיבה עילית לאלימות בסכסוכים חרייפים – במקרה, שנושאים חשובים מוטלים בהם על הcpf – יכול להביא לצמצום ניכר בשימוש באלימות פוליטית לנוכח שלם. אגד ובובב אונשיין.

את התהילה הזה יש להתאים לצורכי הפליטים המסוימים, לרבות הגנה לאומיות מפני פולשים זרים, כיבוש או הפקה פנימית.

אך ורק הטעפה למציאות תחilibים לא-אלימים לא תביא אף היא בהכרה לשינויו כלשהו – אלא אם כן יוכה שתחליבים אלה ייעילים לפחות כמו האלטנטובות האלימות. ודבר זה גם הוא אינו נפתר על-ידי הטענות והטעפות. על כן עליה הצורך בבדיקה מודקמת ביותר בדרכו טבעי, אפשרויותיו ותביעותיו של המאבק הלא-אלים, בבדיקה שתהיא אובייקטיבית ככל שרק ניתן. תרומתי העיקרית היא התווויות המדיניות של הפעולה הלא-אלימה. אין לדאות בעבודתי, בספר הזה, או בכל ספר ונספ, פסיקה נחרצת על המאבק הלא-אלים. יש לדאות בהם אך ורק כלים להעמקת הידע והבנה שלנו. ההצעות, הסיווגים, הנתחומים וההשערות חיבטים שוב ושוב ברדיפה. מחבר גנומת ביוגנומ.

החוון, מתקדם בקצבו. איני מתיר להיות בר סמך בכל הנוגע לסכוסכים המתנהלים באיזור החשוב הזה של העולם. מරחיק נדמה כי כל הצדדים המעורבים סבלו בעבר

הקרוב, במצבים שונים, וכי אחדים סבלו אולי יותר מן האחרים, אם כי אף לא אחד הצליח להתחמק מאיושה טרגדיה קשה שפקדה אותו בזמן זה או אחר בהיסטוריה הקרובה שלו. כל העמים הללו סבלו דיים, וברוי כי הם פוחדים מפני העתיד, פן מעשי הטבה או הדיכי יחורו על עצםם, ואולי אף בקנה מידת גדול יותר מבעבר. העמים הללו היו ווצים כי העתיד יביא איתה שלום וביטחון, כדי שיוכלו לספק לילדים חיים טובים יותר מכפי שהיו להם ולבאותיהם בעבר.

אפשר להבין שעם שנספל קרובן לאלימות רבה יפנו דזוקא לאלימות כדי למנוע היישנותם של אסונות קודמים. מתקבל על הכל כי אלימות מעניקה כוח, והכוח הזה מוחץ לכל קבוצה וקובוצה בחילק העולם הזה להבטחת הקיום המידי, הוכחות והביטחון. הפחד מפני הסכנות המאיימות עליהם והביטחון המלא שرك האלימות מסוגלת לספק הגנה, הביאו קבוצות אחדות להחות באחרות, שלרוב אך בקשו לעצמן עתיד דומה, אם כי האלימות שנקטו הפכה אותם הריסנה לאחרים. ואולם, אלימות כתשובה על אלימות הביאה לעיתים קרובות לא לשולם, לביטחון ולהכרה בזכותם של כל העמים לחיות באותו שלם וביטחון, אלא אך להמשך הסכנות, האויבות, הטורו והמלחמה, והרחקה את הסיכון להגשמת החלומות של כל אחת מן הקבוצות.

לעתים, שני הצדדים צודקים בתלונותיהם, בפחדיהם וביעדריהם. ובכל זאת, בעיקר כאשר כל אחד מן הצדדים נוקט שיטות אלימות כדי לתקן את המעוות ולהגשים את יעדיו הנעלים, הם הופכים מ庫ור לאוים, פחד וטרור אחרים.

אין פירוש הדבר כי אפשר לפתור כל בעיה באמצעות פשרה, משאיזמתן מתוחכם או תמרונים דיפלומטיים של אחרים, שהרי האינטדרסים של אלה המעורבים בסכסוך באופן פחות ישיר עלולים להיות שונים מלהם של המעורבים י Shiriyot בסכסוך. משום כך מוטב שהמעורבים י Shiriyot בסכסוך מסוימים יגסו לפתור אותו מבלי להידרש לצד שלישי בלבדו. אך אין זה הכרחי שהסכסוך ייפתר דזוקא בעוזרת האלימות.

אין זה נכון שאלימות היא אמצעי הפעולה היחיד והיעיל ביותר במצב סכסוך חריפים. ההיסטוריה מראה כי אנשים בכל חלקי העולם, ותחת משטרים פוליטיים שונים ומגוונים, פתרו סכסוכים והפעלו כוח פוליטי ניכר באמצעות טכנייקת מאבק שונה לחולוין – טכנייקה שאינה גומחת הרג וחורבן. עם כל השמות הרבים שניתנו לה, בסיסה נותר תמיד זהה: העבודה שהפעלת כוח פוליטי תלויה במידה מסוימת בהסכם של הנשלטים. ואלה, על-ידי ביטול שיתוף הפעולה והציות יכולם הגיעו לשיטה על כוחם הפוליטי של מתקיפיהם או מדכائهم, ואולי אף להביא לחורבם.

סוג מאבק זה יאפשר לקבוצה שחשה מאויימת או מדויקת להיאבק על השגת חירותה או להגן על בטחונה באמצעים לא-אלימות. מחד-גיסא אלה הן צורות מאבק المسؤولות לגייס את משאבי הכוח של כלל האוכלוסייה –

נשים כגברים, ילדים כוקנים – וכן את מוסדותיה, באופן יעל הרבה יותר מאשר בנסיבות מיוחדות מאבק אלימות.

מайдך גיסא, מאבק לא-אלים אינו פוגע ביריבים, ואינו מהו שכבנה לחייהם. הדברים עשויים לעתים להקל, על היריבים לראות את העניינים השונים בחלוקת באופן ברור יותר, מבלתי חשוש שזכויותיהם או קיומם נמצאים בסכונה.

ברגע שאחד מן הצדדים נוטש את הדרך האלים לטובת הפעולה اللا-אלימה, הוא חdal לספק את "ההוכחה" שהאלימות הקודמת שלו סיפקה, כדי למחהים הכבדים ביותר של הצד הנגדי. דבר זה יכול על הצד השני להזכיר בצריכים הלגיטימיים של אותו צד שעבר בדרך הפעולה האלים, ואולי אף לקבלם. יתכן שהוא צד שני אפילו יחול לבדוק אם גם הוא יכול לנתקו אמצעים לא-אלים, או לכל הפחות לצמצם את מידת האלים שאותה נקט עד אז.

הකוצה השנייה עשויה אף להגיע למסקנה שהיא יכולה – או גם חייבות – למצוות את אלימות התגובה שלה, לאחר שדים או אלים של אוכלוסיה לא-אלימה עלול להביא לתוצאות שליליות ביותר. ואולם, אם אותה קבוצה סבלה בעבר באמצעות אלימים שהקביצה היריבה הפעילה, עליה להגיב עתה בשונה וביתר הערכה לשימוש אמצעים לא-אלים. ודבר זה יעשה הון למען עצמה ולמן שלמות נפשה היא והן כדי לעודד וטישה הדורגתית של

אמצעים אלים על-ידי הצד השני. ומכך תצמיח תועלות הכולם.

אפשררי מאוד שהעמים החיים במורוז-התיכון, שה坦סו באלים כה הרבה, ימלאו תפקיד בעל חשיבות עילאית בהיסטוריה של המאבק اللا-אלים, כתחליף לאלים, למטרות שניים חבורתיים, מאבק נגד דיכו, מניעת שליטון רודני בעtid והגנה מפני תוקפנות או אף אויומים על עצם קיומם של עמים שלמים. כל הדברים הללו הם אפשריים, משום שהעם היהודי, וכמוויהם גם המוסלמים והנוצרים במורוז-התיכון, הרואו כבר בעבר את אומץ לבם, את שיפוטם הנכון ואת עמידתם העיקשת למרות שהסיכויים היו קלים.

ואלה הן התכוונות שליחין מتابסס מאבק לא-אלים יעיל, ולא על הישגים רוחניים או לחילופין הישגים אישיים מרשים. כפי שכבר הוכח – בעת התתנדות اللا-אלימה למעשי האכזריות של הכיבוש הנאצי, שהציגו את היהים של יהודים רבים בארצות שונות, או בנסיבות של הפתאומים המוסלמים האמיצים תחת הנהגתו שלCHAN עבדול גאנפר אchan באורך הגבול הצפון-מערבי של הוזו הבריטית – אנשים רגילים אכן מסוגלים לעבורי במחריות ניכרת למאבק בעל אופי לא-אלים. האנשים יכולים לדוחות לא רק פחד ופאסיביות, אלא גם אלימות, אם רק יוכחו שהאלימות אינה עילה, ואך יוצרת בעיות חמורות יותר, ויבחרו תחת זאת בכלי הנשק הפסיכולוגיים, החברתיים, הכלכליים והפוליטיים של המאבק اللا-אלים.

אין זו תרופה לכל. הוניחון אינו מובטח על-ידי ביטוי המלה "אי-אלימות".

במאבק לא-אלימות ישנו גם נפגעים, אם כי קרוב לוודאי הרבה פחות נפגעים מאשר במאבק אלים. סוג מאבק כזה נדרש תחכום, מיומנות, עיקשות וnochishot. היישראים והערבים הוכחו כבר כי אין הם חסרים את התכונות הללו.

אני מלא תקווה שתרגומיים אלה ייעודדו אנשים בעלי כל האידיאולוגיות הפוליטיות במזרחה-התיכון לבחון את האלטרנטיבות הלא-אלימות. לאחר מכן, אולי יבקשו לדעת עליהן יותר ולבדק אם ביכולתם להחלין בהדרגה את כל הנקש שלהם בכל הנסיבות הלא-אלימות, שמשיעים, יותר מן האלימות, להגשמה יעדים הומניים.

הספר הזה כולל שני פרקים מספרי "The Politics of Non-violent Action" חלק ראשון, "Power and Struggle". הפרק הראשון והפרק השלישי בספר זה היו במקורות חלק א' של אותו ספר. הפרק הראשון בספר הזה מקוצר במידת-מה, בעיקר בספר העזרות והציטוטים ממוקורות אחרים. הפרק השני נכתב מחדש וחמש הם סיכומים של חלק ב' וג' בספר המקורי, וזאת כדי לעודד את הקוראים להמשיך ולקרואו להאה את הניתוח המלא באנגלית, ולאפשר לאלה שעאים קוראים אנגלית להעמיק את הבנתם. פרק שבע נכתב במיוחד לפרסום ב-"

"Strategic Doctrines and Their Alternatives" (Pans: United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organisation, forthcoming) אני מברך את הוצאת מפרש (מהדורה עברית) ואת מר מובארק עוזאדי (מהדורה ערבית) על פרסום הספר הזה בירושלים, ואני מקווה שהקוראים ימצאו בו תועלת.

אני מודה לעוזרי, ורוברט אירווין על עצותיו ועוזתו בהכנות הטקסט למהדורה זו, ולגרגוריו ביטס ופיליפ רוגדןוף על יתר העזרה שהגיבו לי. ברצוני להודות גם לפְרוֹפֶ' דניאל עמית ולעו"ד ג'ונתן כותאב על ההקדמות שכתבו למהדורה זו.

אני מקווה שספרים אלה יתרמו להתחulings של מחקר, בדיקה ופיתוח מעשי של אלטרנטיבות לא-אלימות חדשות לא-אלימות ולמלחמה.

ג'ין שארף

התוכנית לטנקציות לא-אלימות במצבי סכוך והגנה
המרכז לעניינים בינלאומיים
אוניברסיטת הרווארד, קיימברידג', מס' 10 סטטס
16 באפריל, 1984

הקדמה

מאת ג'ונתן פותאָפּ

הופעתו הבז'ומנית של ברק זה, הראשו בסוגנו, בשפות העברית והערבית, מהוות הכרה ברורה בחשיבותה של הפעולה הלא-אלימה לכל אחד מן הצדדים העיקריים בסכסוך הישראלי-פלסטיני.

אנו חיים בתקופה שבה מחרחרי מלחמה באלים ובעלי' ותינגד. זוהי תקופה שבה כל אחד מן הצדדים עדיין משוכנע שהצד השני מבין וק את שפת הכוח למרות שמצטברות וריאות, ובמיוחד לאחר הפלישה לבנון, שכוח אינו מסוגל להשיג את המטרות שייעדו לו. זוהי גם תקופה שבה מידת של יושת מתחילה להחלחל. הופעתו של ברק זה חיבת לעורר, בשני הצדדים, דין מחודש בפוטנציאל העמוני בפעולה הלא-אלימה, ובאפשרות יישומה בהקשר של הסכסוך המורח תיכוני.

מפתח החשש שתיווצר השוואה בין שני הצדדים, שמצוובם שונה של חלוצים, חשוב哉ין מיד כי הפעולה הלא-אלימה עונה על שאלות שונות מאד אצל כל אחד מהם. לישראלים מציעה הפעולה הלא-אלימה דרך ממשוערת ויעילה להתנגד לפואזים, לאעננות ולדיכוי, ולהיאבק למען זדק ושלום, מוביל לפגוע באלים בבני ארצם, ובבני דתם ובמדינה שאליה הם משתייכים (לטוב או לרע) ואשר הם רואים עצם שותפים בה. אין זה עולה על הדעת שישראליים כאלו ישאו נשך נגד אזרחי מדינותם, צבאה או מוסדרותיה. יחד עם זאת, הפילוסופיה של הפעולה הלא-אלימה מציעה בפניהם דרך מציאותית חילופית לתפיסת הצבאות והאלומות המוחדרות בהם מגיל רך והמשפיעות כלכך על כל היבטי חייהם, כתוצאה של המיליטריזציה העומקה של החברה הישראלית.

הפלסטינים אינם מסוגלים, מסיבות אובייקטיביות, להתחรอง באלים היישראליות. מדיניות הפעולה הלא-אלימה פותחת עבורם אפשרות של ממש בהתנגדות לכיבוש, ומאפשרת תכנית עיליה למאבק שבו יוכל להשתתף האוכלוסייה על כל שכבותיה, ולא רק המיעוט המסוגול והמוחן להחזיק בנשק. המאבק הלא-אלים מתרגם גם את הצד העומד לצידם למןוף, מעשי המסוגל להוויד תוצאות של ממש הוא מסוגל לקדם מטרות לאומיות, כגון ביסוס הזהות הפלטינית, חיזוק הנחישות, התנגדות לכיבוש וההתמודדות עם תופעותיו. ומעל לכל, המאבק הלא-אלים שולל מהכיבוש את צידוק ה"ביטחון", המשמש להצדקת הדיכוי, ולגייס ולהרחבת הפלדים של הישראלי המצו במטרה להגביר את פעולות האיבה וההתפשטות.

אולם, היפה במחקר שלפנינו הוא דוקא בכך שהוא מסמן אקדמי שנכתב על ידי מומחה שאינו מכיר את המוחה-התיכון ולכן המחקר אינו מכון להיבטים המיוחדים לאזר. הוא נאפשר, לבן, לקורא המעמיק, המכיר את המוזר-התיכון, ליצור קשר מפוכח עם הטופר. הוא מאפשר לו גם לבחון לעצמו את צורת החשיבה המוצעת ולהעירך באופן עצמאי את נסיוון היסטורי של חברות אחרות ואת חברות המאבק השונות, במטרה להסביר את מסקנותיו הוא. הוא יוכל להחליט, לגבי כל הצעה, מה ניתן לישם כאן ומה בלתי אפשרי, ולפתח באופן חופשי רעיונות חדשים שיהיו תקפים לחלק זה של העולם. קורא כזה יפתח לגולות שירותים מהמאבקים באזוריינו היו אכן לא-אלימים, למראות שהיו אלו השיטות האלימות שכבשו כותרות וקבעו תדמויות בצד الآخر.

יש לקוות כי ספר חדש זה יפתח לדוחה את המחקר והධין – אך, חשוב יותר, הוא מצבע על דרך חדשה אל מחוץ לתהום היוש, בשני הצדדים, ואל מחוץ למעגל האלימות ואלימות-הנגד, שאינו מקרב את הביטחון ואף לא את השלום הצדוק.

הקדמה מאת דניאל עmittel

משתקרים את ההיסטוריה של מאבקים, מתקבל הרושם שהניגוד מועליל יותר מהדומה – הבנה מעמיקה של התנאים המיוחדים בכל מצב מהווה מרכיב מרכזי במשמעות החברתיות ופוליטיות. אָרְעַלְפִּינְקֶן, כל מי שהוא, או הינו, מעורב במאבק כלשהו, וכל מי שצופה מאבקים בעtid, ימצא בספרו של גין שארפ אוצר בלום של שיטות, של השראה מסורתית ושל תובנה אוניברסלית.

גין שארפ ערך את הכרך הזה במיוחד עבורנו במזרחה-התיכון, ובפרט עבורנו, ישראלים ופלסטינים. עליינו מוטלת החובה להגדיר את ההקשר והנסיבות המיוחדים לנו ולגלות בעצםנו מה מחייב העבר של מאבקים לא-אלימים יותר. יתרה מזו, חובתנו להתחות את האזוריים שבהם הכהחים שיטות וreuונות חדשות ולקבוע האם ניתן להרחיב את דרכי הפעולה הלא-אלימה, המתווארים בבדיקה זה, על-מנת שיישמשו ביעילות בתנאי המקומם.

קשה להניח שקיים אוגלו היסטורי למסכת המשולבת של עיוותים חברתיים ופוליטיים הקימת במזרחה-התיכון – מסכת המולדיה סיכסוכים, מאבקים וմשברים המקרים הרחק מעבר לגבולות הארץ. אחד המוקדים המפורטים יותר, שבهم מרכזות בעיות, מצוי בפלשתון ההיסטורי. אולם מוקד זה קשור קשר הדוק לאזור רחבי הארץ יותר – אזור בלתי-יציב, הסובל ממתחים בלתי-פתורים משלו. המצב היחיד, בעבר, שהיה בו דמיון כלשהו למורכבות הביעות הבסיסיות המזיניות את הסכסוך באורנו, הוא אולי הנשיון האלגי-צרפתית של שנות החמשים.

הסכסוך הנראה לעין הוא בין מדינת ישראל, שבשה שולט רוב יהודיה, לבין העربים הפלשתינים, שאთ הגדרות העצמיות הלאומית היא מונעת בכוח צבאי. הסכסוך הוליד סדרת עימותים אלימים, כיבוש צבאי, פגיעות בכווית אדם. הוא הוביל למלחמות עם מדינות שכנות וליערות בחירות המדיניות הפנימיות שלן, בין עליידי הפעלה ישירה של כוח – במצרים ולבנון, ובין בעקביפין על-ידי הטית המרצח החברתי, המדיני והצבאי הפלסטיני לתוך – בירדן ולבנון.

היבטים אלו של הסכסוך גלויים וברורים והם מובילים להגדירה מסורתית של מטרות כוון שחרור לאומי, התנגדות לכיבוש וכדומה. אמצעים אלימים, צבאים, הפכו להרגל, אם כי לא לכלל, במאבק להשגת של מטרות מסווג זה.ذرיך האלים היו היישגים והו כשלונות. לא כאן המקום לנתחם ולהעריכם.

בקשר של הספר שלפנינו כדי, דווקא, להציג היבטים אחרים. המאפיין מהותי ביותר של המצב הוא שלאחר מאה שנים של דיר משותף, מתח וכאב של ערבים ויהודים בפלשׁתין, לאחר 36 שנים של קיום מדינה יהודית ובها מיעוט גדול של פלטינים בניה המקומ, לאחר 17 שנים של כיבוש בגדה המערבית וברצועה עזה (הכיבוש הארוך ביותר בהיסטוריה המודרנית),שתי החברות כרכות זו בזו ללא אפשרות התורה. קשר בלילינתק זה יישך בכל תסריט אפרשי – סיפוח או שתי מדינות.

שני העמים – יהודים-ישראלים וערבים-פלסטינים – הם עדין חברות בשלב התהווות. אף לא אחד מהם הצליח לגבות תdemiyut עצמית שלמה ומשמעות, או נקודת השקפה מקובלת. לצד הפלסטיני ניתן להבחין על פני השטח במאקים בין קנים מוסלמים לבין הליברים והشمאל, או בקשר בתוך הפת"ח. אולם מעבר לעימיותם אלו עומדת העדר הסכמה על אופיו הבסיסי של הגן הפלסטיני הפלסטיני. המודלים המצוים בשיטה משתרעים מאוטוקריאות מהטיבוס הסורי או הירני ועד לliberalism נוסח ישראלי, כפי שהוא נראה לנכשימים. לצד היישרائيلי מותקפת מסורת ליברלית צעירה (בן יהודים) על ידי קנות דתית, התחריפות עדתית ופאשים גועני, שבטי. שתי החברות מושפעות מאוד מהקשר וחבר יותר – העולם היהודי ויהודו התפוצות, והשפעתן על חברותיהן המורחבות חזקה אף היא. אולם, העתיד הנפרד של כל אחת מהן ייקבע לא פחות מהשפעתה החזקה או השלילית, של الآخرת.

כדי אולי להתכבד על דוגמה אחת, להמחשה. הסכנה החמורה ביותר המאיימת על כל הנכסים הערביים של החברה הישראלית, היא חוסר היכולת להתמודד עם תופעת כהנה. סכנה זו גדולה לאין-עדון מכל הנסיבות של טנקים בסוריה. הופעתה החזקה של התופעה המבילה חז "מתוצת" לעיתים בהתייחסות להיסטוריה הארוכה של אויומים ערביים על ישראל. המשותשים בטיעון כזה, והוא אינו בלתי-סביר, חיברים קיבל את המסקנה כי צורתו ותווננו של המאבק היהודי נגד ישראל מחדירים גורמים ממשמעותיים לתוך המשווה המגדירה את החברה הישראלית עצמה.

כדי למןות אחדות מן המטרות המעוררות למאבק באזרונו. ברור שפלסטינים נאבקים נגד הביבש, הנישול, הפגיעה בזכויות אדם שמקורם, בעיקה, בישראל. הם נאבקים **بعد** הגדרה עצמית לאומית, بعد מדינה משלהם, אך גם למען הגדרה עצמית חברתיות-כלכליות. הישראלים השיגו כמעט את כל התופעות החיצונית של הגדרה עצמית לאומית, פרט, כמובן, לקבללה עליידי שכנים ומתרנגוליהם הקרובים. ליוצרים-ישראלים יש מדינה, צבא, כלכלה. אולם החברה נמצאת במאבק מתמיד, כפי שמכיחה תכיפותן והיקפן של הפגנות בתוכה והקיוטוב הגובר של חייה הפלסטיניים. נגד מה ובعد מה נאבקים היהודים? יש אולי מן הפרדוקס באמירה שהם נאבקים נגד חוסר הביטחון שבקייםם הלאומי. עצמותו של הסכsoon הנמשך

מתפרשת כאום ישיר על מדיניותם ועל ביטוחונם האישי הישיר. רבים עוד יותר נחרדים מהמתחיב מסכטן, מלחמה, כיבוש ודיכוי של עם אחר לבני טבעה ומשמעותה של הגדרה העצמית שהושגה. בעין רבים העליה המתחמדת של כוחות סוציאל-לאומיים, מטיפוס נאמנ'שווין-אינ'יכנא, מסוכנת לא פחות מtaboo עצאית. כמו כן, מן המקובלות הוא שדשן חשוב לצמיחתם של כוחות חברתיים אלו הוא הקיטוב העדתי והדתי בחבורה הישראלית.

ישראלים נאבקים, אכן, נגד כיבוש, מלחמה, גזונות, כפיה ושותיפת-מוחות דתיים, ואיצדק חברותי, או כלכלי. סדר היום החובי שלהם כולל שלום, דמוקרטיה, ליברליזם, כבוד הדדי בין קבוצות עדתיות וללאניות. רוב הפעולות רחבות המידה, שהתרחשו בישראל, טיפלו בסדר-היום השילילי. היוזא-מן-הכל העיקרי הייתה הפעילות המונית לריכוכו של בגין בשיחות קמפני-ז'יז. כל הפעולות היהת לא-יאלייה (פעילות אלימה היהת לנחלתו הבלעדית של הימיין, המתבטאת בקבוצות טרוור שונות). אי-אלימות לא נבחנה כתוצאה מניתוח שהראה כי זו דרך שיטית וUMBRAה אל המטרות. היא צמחה מהתהווה כי:

א. מאבק אלים מוביל ישירות לסוג של חברה שתנועת השלום נאבקתelmanu.

ב. בתנאים הנחותיים, מאבק אליםណן לשוליות ומכאן לכישلون. לשתי תוצאות אלה ניתן לאחרונה ביטוי ציורי באופוקליפסה הספרותית של עמוס קינן "הדרך לעין חרד".

יחד עם זאת, הعدد האסטרטגי לא הוליך עקרות. עם הצטבר הנסיען ומספר הצלחות, הופיעו עדמות חדשות ואופקים חדשים. התגלו גם מגבלות. המאבק אינו מהלך מכני מנקודה אחת לשניה. אחת מתוצאותיו החשובות ביותר הוא החינוך העצמאי של הנוקטים בו. חלק מהמגבלות נובע מההדר התפיסה שמאבק לא-יאלים הוא מסע מתוכנן, עם מטרות קרובות ורחוקות, עם הסלמה והתחפרות, עם חזיתות חדשות הנפתחות על ידי חזיתות קודומות. בתחום זה יהיה הספר הנוחץ לעור וב. אולם ישנן מגבלות אחרות, שמקורן בטבע המיעוד של המצב המקומי – הקשר המיעוד החוצה את הגבולות הלאומיים וההשפעה העמוקה שיש לאופני המאבק של צד אחד על אפשרויותיו של השני.

לקחים מן הסוג הראשון נלמדו בצורה חריפה בעקבות גל הפעולות הלא-יאלייה, החוץ-פרלמנטורית, שהופיע לאחר מלחמת 73'. הפגנות המוניים ומשמרות מהאה זוענו את מעמדם של גולדה מאיר ומשה דיין. הסיסמאות הפליטיות היו מעורפלות, למורות נחישותו של המאבק. רק קבוצות קטנות ביקרו את הכיבוש כסבירה שהביאה למלחמה. הזרם העיקרי חיפש אשימים לכمعטי-תבוסה הישראלית. בסופה של דבר התוצאה הייתה הופעתה של המפלגה המעורפלת ד"ש, שהלכה מאזו לעולמה, אחרי שהעבירה את השלטון

לבעון. למעשה היו כאן ללחמים שני סוגי. האחד, שניתן להביא לשינויים פוליטיים מרחיקילכת עליידי פעה ישירה לא-אלימה. השני, שהעדר ראה בהירה לטוחח-ארוך מאפשר את הטיחות של שינויים אלו לכיוונים שונים. ללחמים מהסוג השני ניתן למצוא במסעות, החזרות ונשנים, שלא הצליחו, להחזיר את אנשי איקריית ובירם לכפריהם. כתם כאוב זה על המצחון הישראלי הוליד שורה של גלי פעילות מורשימים. אנשי הכפרים עדין גולים בארץם הם, אולם המאבקים הללו מגלים מkeit מעצמה מן הבויות המיהודות לאזור.

ג' הפעילות המשמעותי האחרון סביר נושא זה היה ב-1973. הוא כלל משמרות מהאה, תפילות, התהוכחות נורות, אסיפות בכפרים ולבסוף מצעד גדול בירושלים, שבואשו צעד הבישוף דקה ואחריו אלף ירושאים. הרושם היה רב. האדם היחיד שידע לעמוד בלחץ המסורתי היה גולדה מאיר. בגין הבטיח החזרת העקרונות. זמן קצר בלבד לאחר מצעד זה פרצה מלחמת '73, שמחקה את הנושא מסדר-היום לשנים.

זהי דוגמה קטנה בלבד לקשר המורכב הקיים באיזור. איקריית ובירם היו בהכרח קובננות למשך צבאי מצרי-סורי חשוב, שמטורתו הייתה החזרת שטחיהן הן. מhana השלום הישראלי ספג מהלומה קשה, במקומם שבו היה קרוב יותר מאיפעם להצלחה. הצלחה במרקלה זה עשויה להראות בטלה – כמה אלפי כפרים חזרו לבתים שנחרבו. אולם להצלחה השפעה עצומה על התהילה. עבודות שנים דרושה לשיקם כוחות בעקבות כישלון.

בשנת 1982 פרץ בישראל גל אדיר של מאבק לא-אלים. הוא חוף, בחלק מהתקופה, לתופעת התנדבות הא-אלימה המרשימה ביורו שהיתה באיזור – השביטה הכללית של ארבעת הכפרים הדרוזים בגולן, שהתנגזו להשלכות של הסיסופו הישראלי ועמדו ב מבחן של מצור צבאי קשה שארך חודשים. שני הגלים נבעו ממקור משותף – נחישותה של ממשלה בגין לקבוע את שליטתה בגדרה המערבית ובגולן, כהכנה לנסיגת הסופית מסיני – זה היה מחוירו של הסכם קמפני-דייוויד.

הפעולה החלה בעימות בין מפגינים ישראלים, אנשי הוועד לסלידריות עם אוניברסיטת בירzeit, לבין הצבא, ברמאללה. ההפגנות, שהיו על פניהן בלתייחסיות, מכוו על סגירת האוניברסיטה על-ידי המישל האורי שארק הוקם. ההפגנות עברו לתוך ישראל והיקפן התרחב, במחאה על הדיכוי שהופעל לנוכח התנגדות הפלסטינית למימוש האורך. הן נוהלו עליידי "שלום עכשווי", שהזיאה לרחוב עשרות אלפיים במרץ. במאי, מצאה עצמה "שלום עכשווי" בהפגנה בלתייחסיות בגדה, נגד התנהלות חדשות והתפתחה עימות עם הצבא.

ביוני פלה ישראלי לבנון ולא דיחוי החל גל חסרים-תקדים של התנגדות. נערכו הפגנות, קטנות וגדולות, נגד הפלישה. אך החידושים החשובים והחותם הפנימי הניכר נפלו בחלקים של "יש גבול" ו"הורם נגד שתיקה".

הראשונים, בסירובם הגאה ללבת לבנון, למורות המחר, העניקו לגיטימיות מוסרית להתקעת מלחמה לא מוסרית. האחוריים העמידו, משך חדשים, שמרות מחאה מול מעונו של בגין, 24 שעות ביממה, כשהם מציגים בפניהם יום ולילה את מספר ההרוגים הישראלים לבנון. קשה להטיל ספק בתורמתם המכריעה להתקומתו הנפשית של בגין.

לא ניתן להפחית מערכן של תופעות אלה על ידי ניסיון להסביר בחשש אישוי מהמלחמה. היו מלחמות רבות בעבר וההתופעות היו בבירור חדשות. ניתן היה בקלות לחוש, מאחריו הסיסמאות המדיידות, את דחייתה של הנישה כולה – את התחשוה של לבנון קשורה לכיבוש ולהתנהלות ושלילת זכויות אנוש.

ואולם, למורות היישגים החלקיים, פריצת הדריך העיקרית לא אירעה. קיימת תחשוה כללית שהנתועה הגיעה לגבול. אפשר לתלות זאת, חלקית, בכוחם של חי היומיום, אשר לגבי הרוב מושפעים בצורה שליטה בלבד מהמשר הכספי. אך חשובה יותר היא העובדה שהפעולות המרשימות ביותר באו בתגובה על זענות – ריות על ילדים בגדרה, שנראו על מסכי הטלוויזיה, הפצצות ללא אבחנה של בירות, סבירה ושתילה. להגעה מעבר לתגובה, לפוליה יוזמה מתוכנת, במצב שבו הרשות ממשיק יומיום להיעשות. אך במנות מהותשיות – בסוגנו של ארנס, לא ניתן ללא סדריים חיווי. ורק תכנית אמינה להתרה מלאה של הסכוך, מסוגלת לניסות את המרצ הדורש.

הדבר כרוץ כМОן בקשימים אמיתיים. אם סדרהיהם החיוויי אמרו לגייס כוחות ברמת הגיוס שהופגנה בתמיכה בהסכמי קמפני-דייויד, הוא חייב להיות מנוסח בשותף עם פלסטינים, והוא חייב להיות אמין. כיוון שלא תיתכן הפרדה מלאה בין הצדדים – כפי שהיא באגדיריה – סדריים כזו יהיה בהכרח קרוב מאד לתכנית מאבק משותף. ומאבק משותף חייב להיות לא-אלים.

הדברים עשויים להשמעו אוטופיים, ואולי אף בניגוד לטבעם של מאבקים להגדרה עצמית. יתכן והדוגמאות ההיסטוריות בספר זה, בצווף לבדיקה בלתי-ימתאפשרת של הכיוון שבו הולכים האירועים באוזו, יצביעו על כך שהדברים אינם מבטיחים פחות מאשר הרעונות המצויים.

הקדמה

המחקר הזה אינו מתיימר להיות מחקר מצחה: החומר ההיסטורי שיש בו על פועלה לא-ישראל ככול מעט מאוד מנשון העבר. אף-על-פי כן, בספר הזה נעשה הניסיון המקיים ביחס עד היום לבחון את אופיו של המאבק הלא-ישראלים בטכנית פוליטית וחברתית, מבחינת התיחסותו לשולטן, צורות הפעולה האופיניות לו, הדינמיקה שלו בעת עימות, והתנאים להצלחה או לכישלון של השימוש בו.

החומר ההיסטורי משמש בראש וראשונה לבניה אינדוקטיבית של הניתוחים, התייאוריות וההשערות. יש לקוות שהספר הזה יעודד מחקרים רבים נוספים על הטכנית הזאת ועל הפוטנציאל הטמון בה, מתחילה לאלימות פוליטית. המחקר החל מנקודת המוצא, שקיים צורך במחקרים להתרומות אלימה עם עritzות, מוקפנות, איזדק ודיכוי. בו בזמן ברור כי צוותים מוסדרים נגד אלימות, או הטפות בזכות אהבה ואיאליימות אך מעט, או שאינם תורמים כלל, לסייען של מלחמות ושל אלימות פוליטית. נראה לי כי בעת קונפליקטים חריפים, שבהם מוטלים על הכה עניינים חשובים – או עניינים שנראים חשובים – נקיטת סנקציות ואמצעי מאבק מסווג חדש מתחילה לאלימות, תחול להביא לידי צמצום האלימות הפוליטית באופן שמתישב עם עקרונות החופש, הצדקה וכבוד האדם. אך הטפה גרידא לאטרטנטיבותם לא-ישראלים לא תוביל בהכרח לשינוי כלשהו, אלא אם כן יתרדר כי אותן שיטות הן אפקטיביות לפחות כמו השיטות האלימות, וגם זו אינה שאלת טבעו הטפות מוסר או הצהרות. על כן נראה כי יש צורך בבדיקה עמוקה של המאבק הלא-ישראלים, האפשרויות הגלומות בו והדרישות העולות ממנו; בדיקה שתיהיה אובייקטיבית ככל שרק ניתן. אין להתייחס לעובודה זו וכך עבודה סופית, אלא ככל להעמיקת הבנתנו וידיעונו: הנסיבות, הסוגים,

הנitionים וההשערות ראיים לבחינה ומתקד נוספים. ישנו קונפליקטיים שאין ניתנים לפיתרון בדרך הפשרה, אלא בדרך המאבק בלבד.案 אלה הם הקונפליקטים שבדרך זו או אחרת, נגעים בעקרונות היסוד של החברה, בעצמות, בכבוד עצמי, או בחירותם של אנשים לקבוע בעצם את עתידם. לעיתים נדירות בלבד יימצא הפיתרון לקונפליקטים הללו בדרך המוסדית הרגילה וספק גדול הוא אם דרך כזו תספק פיתרון נאות. תחת זאת, פונים האנשים לאיזומים ולשימוש באלימות, מתוך אמונה כי

בקונפליקטים מעין אלה יש לבחור בין כניעה פאסיבית לבין אלימות, וכי המפתח לניצחון טמון באלימות. האמצעים הספציפיים הם מגוונים: פעולה צבאית קונבנציונלית, לחימה גירלה, רצחנות פוליטיות, מהומות רחוב, פעולות משטרתיות, הפעלת נשק פרטני למטרות התקפה והגנה, מלוחמות אזרחים, טרור, הפצצות אווריות קונבנציונליות, נשק גרעיני וצוררות רבות אחרות. האלים הזאת, בין אם היא משתמש רק כאיום ובין אם נעשה בה שימוש מוגבל או בלתי מוגבל, נועדה להרוג, לפצוע, להרוויל ולהשליט טרור ביעילות המרבית. ויעילות זו הלה וגבירה – חhilah ממאה, אחר-כך מעשור לעשור וכעת משנה לשנה – ככל שאנשים ומושבות השקיעו בה יותר מאשרים ו יותר כשרונות.

אולם עובדה היא שהאלימות אינה אמצעי הפעולה האפקטיבי היחיד במצבי קונפליקט מכריעים. לכל אורך ההיסטוריה, ותחת משטרים פוליטיים שונים, אנשים מכל חלקי העולם ניהלו מאבקים וצברו כוח רב מודע באמצעות שימוש בטכנית מאבק שונה לחולטיין – טכניתה שאינה הורסת ואינה הורגת. הטכניתה זו היא הפעולה הלא-אלימית. גם אם טכניתה זו זכתה לשמות שונות, בסיסה היה זהה: האמונה כי הפעולות הסמכות שלטון תלויה בהסכם הנשלטים, כי הסכמה ניתנת לביטול וכי אפשר לפkick על כוחו של היריב ואף להחסלו. במקרים אחדות, פעללה לא-אלימה היא אמצעי לשולות בכוחו של היריב, להיאבק נגד כוח זה, ולהחלו באמצעות לא-אלימים. אע"ל – פי שמאז רב הושקע בהגברת יעילותו של העימות האלים, לא הושקעו עדין מאמצעים דומים ביעילות הפעולה הלא-אלימה, כתחליף אפשרי לאלימות.

עם זאת, לפעולה הלא-אלימה יש היסטוריה ארוכה, שברובה אינה ידועה מכיוון שההיסטוריה של המאבק הלא-אלים מועטה ביותר, עד לאחרונה, המודעות למסורת ולהיסטוריה של המאבק הלא-אלים מועטה ביותר, עד כדי כך שפעיליו אלתרו בדרך כלל את תגובייהם ללא כל קשר לניסיון העבר, ומצב הדברים הזה מתחייב להשתנות רק עתה.

ברור שקיים מאגר עשיר של חומר המתthin לעיונים של החוקרים ושל פעילי המאבק הלא-אלים. אפילו בשלב הראשוני הזה של המחקר אפשר למצוא אינספור דוגמאות – החל ברומא העתיקה, דרך המאבק לזכויות האזרח בארצות-הברית וכלה בתתנדות הצ'כים והסלובקים לפולישיה הרוסית ב-1968. סרייה יסודית של מקורות שונים תגלת את מחאות הפלברים נגד רומה כבר במאה החמישית לפני הספירה, ואת התנדות ההולנדים לשולטן הספרדי באמצעות המאה השבעשרה. אך עם זאת, ההיסטוריה של המאבק הלא-אלים במאות ההן עדין לא נכתבה, והמידע המצויר עליו בידיינו ביום הוא מצומצם מאוד.

בתקופות מאוחרות יותר, התמונה הולכת ומתמלה. דוגמאות חשובות של תגבורת ומאבק מופיעות ב מגוון רחב מאוד של מצבים. למשל, המתישבים האמריקאים השתמשו בטכנייקת ההתנגדות הלא-אלימה במאבקם נגד בריטניה, בכך שסירבו לשם מיסים וחובות, סירבו ליבא, סירבו לציתוח לחוקים שלא נראה בעיניהם צודקים, השתמשו במוסדות פוליטיים עצמאיים ונתקשו את הקשר החברתי והכלכלי עם בריטניה ועם מתישבים פרו-בריטים. מאוחר יותר, במיוחד בשלוי המאה החשע-עשרה ובתחילת המאה העשרים, נקטו פועלים מארצות רבות שיטה של אי-ישיחוף פעהלה, באמצעות שביתות וחרם כלכלי, כדי לשפר את תנאייהם ולצורך כוח. המהפכה הרוסית של 1905 הייתה רצופת תגבורת לא-אלימיות למאורעות "יום א' העקוב מדם". שביתות ששיתקו את המשק, סירבו לציתוח להוראות הצנוריה, הקמת מוסדות שלטונו "מקבילים" – אלה הם רק חלק מן החליצים שאילצו את הצאר להבטיח שיטת ממש ליבורלית יותר. כאשר המשטר הצארי קרס תחתיו ב-1917, הסיבה לכך הייתה התפוררותו למל עוצמת המהפכה הלא-אלימה, חודשים ספורים לפני אוקטובר, כאשר תפסו הבולשביקים את השלטון. לחץ לא-אלים איינו מכוכן בהכרח "נגד", הוא יכול להיות גם "למען" – כפי שארע בברלין ב-1920, כאשר הבירוקרטיה והציבור נותרו נאמנים לממשלה אברט הקימית, והכשילו את נסיעון ההפיכה של קאף בוך שסירבו לשתח עימיו פעהלה. גנדி, האסטרטג הראשון במעלה של הפעולה הלא-אלימה, ראה במאבק לא-אלים אמצעי לאיזון הכוחות, המסוגל, יותר מכל אמצעי אחר, להשיג זדק וחירות אמיתיים. המערכת של 1930–1931 הייתה מאבק לאומי קלסי נסח גנדי, מערכה שהחלה בצעדה המלח המפורסתה כקדמה למרי אורהי נגד המונופול הבריטי. עדשה זו פתחה מערכת לא-אלימה שנמשכה שנה תקופה. היא ערערה את יסודות שלטונה של בריטניה בהודו והסתימאה במשא ומתן בין שווים.

למרות התנאים הקשים במיוחד, גרמה ההתנגדות הלא-אלימה במרקם מסוימים גם לزعעים פוליטיים בארץות שבו תחת כיבוש נאצי בorsch מלוחמת-העולם השנייה. היו אף מקרים, שבהם היא זכתה לניצחונות מסוימים. בנורבגיה, למשל, הוכשל בדרך זו נסינו של קויזילינג להקים מדינה קורפורטטיבית. אי-ישיחוף פעהלה נסתה, ולעתים רוחקות אף התקומות לדיקטטורים במרכז אמריקה. מיטרים קומוניסטיים חשו אף הם עלبشرם את כוחה של הפעולה הלא-אלימה: ההתקומות המורחה-גרמנית ב-1953, שביתות מחנות מסדר סובייטיים והשלב הלא-אלים של המהפכה ההונגרית ב-1956.

בארצות-הברית הפעולה הלא-אלימה מילאה תפקיד חשוב במאבקים שניהלו האפרו-אמריקאים, החל בחרם האוטובוסים במונטגומרי. אחד הגליים המרשימים של התנגדות לא-אלימה ובבלתי מתוכננת אירע בציגוסלובקיה ב-1968, בהגנה הלאומית נגד הפלישה הרוסית. המאבק לא הצלחת. עם זאת, הצללים והסלובקים הצליחו להוכיח מעמד זמן ממושך – מאוגוסט עד אפריל – יותר מכפי שניתן היה להצליח בהתקנות צבאיות. גם בתבוסתה רואייה הדרך הזואת למחקר עמוק. פעמים רבות נמצאו היחסים והנizioniות של המאבקים הלא-אלימים בלתי מספקים, אך עם זאת הם היו תמיד מרשימים, במיוחד כאשר שוקלים את מספרם המועט של המשתתפים הפעילים, ואת אופיה המאולתר והבלתי מותכנן של ההתקנות.

תמונה נוספת האופיינית בדרך הפעולה הלא-אלימה היא המגון הרחב מאוד שללה מבחינת מידת הצלחה, המטרה והשיטה. לעיתים היא מבקשת להשיג רפורמות או מטרות מוגבלות (כמו בחרם האוטובוסים במונטגומרי); לעיתים היא שואפת להרים משטרם (כמו ברוסיה בפברואר-מרץ 1917); ולעתים להגן על משללה מותקפת (כמו בציגוסלובקיה). לעיתים קרובות נעשים מאמצים מכוונים לשומר על אופיו הלא-אלים של המאבק; במקרים אחרים הדרך הלא-אלימה אינה מתוכננת מראש. למרות^K שקיימת קשת רחבה מאוד של שיטות, ישנן רק דוגמאות ספורות שבנה הופעלו במקביל כמה וכמה שיטות, כפי שאירע במהלך ההפכות הרוסיות. רק במקריםבודדים (ה"קונטיננטאל אסוציאישן", "תוכנית הקרב" הלא-אלימה של הקונגרס הקונטינטלי הראשון, והמערכה של 1–1930 בהודו) התפתח מאבק מתוכנן. לעיתים רוחוקות בלבד, כמו אצל גנדי, ניתן למצוא תכניו מודע הן במישור האסטרטגי והן במישור הטקטטי. לעיתים רוחקות בלבד, כמו בגרמניה בשנות העשרים, כמו המפלות הגולות במהלך המלחמת העולם השנייה, או כמו בציגוסלובקיה ב-1968, ניתן להתרגנות הלא-אלימה גיבוי ממשתי רשמי. גוונים נוספים רבים של פעולה לא-אלימה קיימים וימשיכו להיות קיימים.

יחד עם זאת, בסיסו כל המאבקים הלא-אלימים קיימת הנחה משותפת, מפורשת או מובלעת, לגבי טבעו של השלטון ואופן ההתמודדות עמו.

פרק א'

טבעו של הכוח הפוליטי והשליטה בו

הקדמה

בניגוד לאוטופיסטים, חסידי הפעולה הלא-אלימה אינם מבקשים לשלוט בכוח הפוליטי (המנוח כוח יופיע להלן כתרגום של המילה Power) על-ידי דחיתו או חיסולו. דווקא הם מכירים בכך, שהכוח הפוליטי מעוגן למעשה בכל מערכת יחסים חברתית או פוליטית והשליטה בו היא "הבעיה הבסיסית של התיאוריה הפוליטית"¹ ושל המיציאות הפוליטית. הם אף מודעים לכך ש כדי לשלוט בכוחם של קבוצות או מושטרים פוליטיים מסוימים, חובה עליהם להפעיל כוח פוליטי. את ההנחה הזאת הם חולקים עם חסידי האלימות, אף אם הם מתנגדים להם בנקודות רבות אחרות.

אפשר בקצרה להגדיר כוח חברתי כיכולת שליטה ישירה או עקיפה בהתנהגותם של אחרים, על-ידי פועלתן של קבוצות אנשים המשפיעות על קבוצות אנשים אחרות.² הכוח הפוליטי אינו אלא אותו כוח חברתי אשר מפעיל למען מטרות פוליטיות, בעיקר בידי מוסדות ממשתלים או בידי אנשים שמתנגדים למוסדות אלו או תומכים בהם. הכוח הפוליטי מתייחס על כל הסמכות, השפעה, הלחץ והכפיה שיש להפעיל כדי למשוא להכשיל את רצונותיו של מי שמחזיק בו.³ נציין כי בספר זהה, כשהופיע המונח 'כוח' לבדו, יש להבינו כמתיחס לכוח פוליטי.

מהו טבעו הבסיסי של הכוח הפוליטי?

כל סוג המכבק, כל האמצעים לפיקוח על ממשלה או להגנה עליהם מפני התקפה, יסודם בהנחות בסיסיות לגבי טבעו של הכוח. בדרך כלל אין הנחות

אליה מפורשות. בני האדם אינם טורחים בדרך כלל לעזרה ולהשוב עליהם ולרוב הם כלל אינם מודעים להן ו אף מתקשים לחת להן בטוי מילולי. הדבר נכון גם לגבי חסידי פעולה לא-אלימה וגם לגבי חסידי פעולה אלימה. התיחסות מוטעית או לוקה לטבעו של הכוח הפוליטי – קלושים סיכומית להוביל לפעולה אפקטיבית שתתמודד עם הכוח הזה.

באופן בסיסי קיימות שתי השקפות לגבי טבעו של הכוח הפוליטי. אפשר לראות בבני האדם נתיניהם התלויים ברצוונה הטוב, בהחלהותה ובתמכתה של ממשתם, או של כל מערכת היררכית אחריה שהם משתיכים אליה. להילופין אפשר לראות בממשלה או במערכת מוסדות התלויים ברצוונה הטוב, בהחלהותיהם ובתמכתם של בני האדם. אפשר ליחס את כוחה של הממשלה למעטם המצוים בצמרת השלטון, אך אפשר לראות את הכוח הזה, בכלל המשאלות, כעליה ברכף מתוך מגוריים רבים בחברה. אפשר לראות כוח בדבר בר-קיאמא, משתמר ומתחדש, שקשה לשלווט בו או להשלו. לעומת זאת, ניתן לראות בכוח הפוליטי דבר שבריר, שקיומו תלוי בחידוש המתמיד של שמאלו, המתאפשר בזכות שיתוף הפעולה של מוסדות ואנשים רבים – שיתוף פעולה שעשויה להתמיד אך עולג גם להיפסק.

הפעולה הלא-אלימה, יסודה בהשכה השנייה – קרי, ממשאלות תלויות באנשים, ושחוכות הוא פלורליסטי ושבירריamenteו, משום שהזיהוק מקורוטיו תלוי בקבוצות רבות. ההשכה הראשונה עומדת, כמובן, ביסודה של רוב האלים הפוליטית. מקרה יוצא דופן ראוי לציון הוא לחמת הגירה, בעיקר בשלביה היותר פוליטיים. בפרק זהה נטען שתיאורית הכוח העומדת ביסוד הפעולה הלא-אלימה היא עקבית ומודוקת יותר מן התיאוריה העומדת בדרך כללabis ביסוד הפעולה האלימה, ובמיוחד המאבק הצבאי. לתיאוריה אחרתנו זו אפשר לקרוא "התיאוריה המונגוליתית".

"התיאוריה המונגוליתית" של הכוח מניחה כי כוחה של ממשאה הוא היחיד כמוות קבועה – "קוונטום" ("יחידת כמוות דיסקרטית"). דבר "נתון", חזק, עצמאי, בר-קיאמא (אם לא חסין לחולטן), מתחזק ומשתمر בכוחות עצמוו. מכאן נובע כי בעיות גליילו לא יכולו האנשים בלבד לפתח על כוח מעין זה או להשלו; הדבר יתאפשר רק באמצעות איום או שימוש בעוצמה פיסית אדירה. המלחמה היא פרי תפיסה כזו והנשך הגרעוני הינו גילויו הקיזוני ביותר. לו באמצעות הכוח הפוליטי היה חזק ועמיד כפירמידה, כי אז היה אפשר להגבילו רק על-ידי ריסונם העצמי של השליטים (ראה בהמשך), ובאמצעות שניים "בעלות" על המונגוליט (המדינה) – בין אם בהליכים רגילים כמו בחירות, הליכים חריגים (כרצח השליט או היפה), או אלימות הרסנית (מלחמת קונבנציונלית). העמدة המונגולית לא תותיר מקום להפעלת סוגי

לחץ ושליטה אפקטיביים אחרים. אך העמדת המונוליטית בדבר כוחו של השלטון אינה מדויקת והיא מתעלמת מטבעו של הכוח הנטען בידיו של כל שליט או משטר.

התיאורטיקנים של הפעולה הלא-אלימה רואים בניסיון להישען על אלימות הרסנית לשם שליטה בכוח הפליטי, דבר חסר היגיון בדומה לניסיון להשתמש במכסה כדי לשולט בקיוטו היוצא מסיר, שעה שהאש תחתית בוערת לא שליטה.

הבסיס לפעולה לא-אלימה הוא ההנחה, שהשליטה הייעלה ביזור בכוח פוליטי היא השליטה במקורותיו. בפרק זה עוסוק בשאלת מדווע ויכד ניתן לעשות זאת.

שורשו החברתי של הכוח הפוליטי

טעות נפוצה בקרב חוקרי מדע המדינה היא ההתייחסות להחלטות פוליטיות, לאיורים ולבעיות במנותק מהקשרם החברתי. שורשי הכוח הפוליטי חודרים דרך המבנה הפורמלי של המדינה ומגעים לחברה עצמה. לעובדה זו יש השלכות לגבי טבעם של האמצעים לשליתה על הכוח.

למרות חשיבותה התיאורטית והמעשית העצומה, נשחחת לעיתים הטענה הפושטה שכוחם של יחידים וקבוצות הנמצאים בעמדות הפיקוד והכרצה הଘובות ביוזר בכל ממשלה – לשם הקיצור נקבעו אותם להלן 'שליטים'⁴ – כוח זה אינו במהותם, אלא הוא חיצוני. אמת, ישנם אנשים בעלי תוכנות אישיות או אינטלקנציה גבוהה יותר, או אנשים המעוררים אמון רב יותר מאחרים. ובכל זאת, הכוח הפוליטי שלהם נובע מן החברה שעליה הם שלוטים. שכן, אם שליט כלשהו מחזיק בכוח פוליטי, מן הדין שהוא בידו לכוון את התנהוגותם של אנשים אחרים, לנצל משאביהם רכבים, אנושיים וחומריים כאחד, להפעיל מגנון כפיה, ולכונן מגנון ביורוקרטי לניהול מדינותו. כל המרכיבים הללו של הכוח הפוליטי הם חיצוניים לאיישותו של בעל הכוח. המצב דומה במהותו למצב שמתאר הספר הרצפני בן המאה ה��-עשרה, אטין דה לה בואטי, בדבר כוחו של העריץ: "זה שכח מנצח אתכם לרעה, רק שתוי עיניים לו, רק שתי ידיים וגוף אחד ואין לו יותר מאשר לאדם הנחות ביוזר בכל אחת מעריכם הרבות והגדלות, מלבד היתרונו שהענקתם לו אותם, והוא – יכולת להרים אתכם".⁵ אוגוסט קונט טען אף הוא בתחילת המאה התשע-עשרה שהシアוריה הפופולרית שמייחסת לשלייטים מידת כוח קבועה, יסודה בטעות. קונט עמד על כך שכוחו של השליט משתנה ותלו依 במידה שבה החברה מעניקה לו את הכוח הזה.⁶

A. מקורות הכוח

- אם הכוח הפוליטי אינו במהותו של בעל הכוח, הרי שהוא תלו依 במקורות חיצוניים. למעשה, נראה שכוח פוליטי צומח מתוך פעולות הגומלין של כמה מהמקורות הבאים:
1. סמכות: שיעורה ועוצמתה של הסמכות שיש לשלית בקרבת נתניינו. אפשר להגדיר סמכות כ"זכות לפקד על אחרים ולכונן, הזכות להישמע על ידי אחרים ולהיבט לציית".⁷ ומכיון שבני האדם מקבלים את הסמכות הזאת מרצונם, היא קיימת מבלתי יהידרש לאמצעי כפיה.
 2. משאבים אנושיים: כוחו של השליט מושפע ממספר האנשים שמצויתים לו, שמשתפים עימו פעולה, או שמספקים לו סיוע מיוחד, משקלם היחסיבי אוכלוסייה כולה, וממדיהם התארגנותם ואופיה.
 3. מיוםנוויות וידע: כוחו של השליט מושפע מן המזומנים, מן הידע ומן יכולת של אנשים אלה, והיחס בין אלה לצרכיו.
 4. גורמים לא-מוחשיים: גורמים פסיקולוגים ואידיאולוגיים כמו הרגלים ועמדות לגבי ציונות וקבלת מרota. קיומם או היעדרם של אמונה משופחת, אידיאולוגיה, או תחושת שליחות, כל אלה משפיעים על כוחו של השליט ביחס לאנשים.
 5. מקורות חומריים: המידה שבה שולט השליט ברכוש, במשאבים הטבעיים, במשאבים הכספיים, במערכות הכלכלית ובאמצעי התקשורות והתחבורה מסייעת לקבוע את גבולות כוחו.
 6. סנקציות: המקור האחרון לכוחו של השליט הוא אופיין והיקפן של הסנקציות העומדות לרשותו, לשימוש נגד נתניינו או בשעת סכוס עם שליטים אחרים. כפי שכתב ג'ון אוסטין, סנקציות הן "בגדר חיזוק הציות"⁸ המופעל בידי שליטים נגד נתיניהם, כהשלמה לקבללה מרצון של סמכותם וכדי להגביר את מידת הציות לפקודותיהם. הסנקציות עלולות להיות לעיתים אלימות; לעיתים הן מופעלות כעונש ולעיתים כאמצעי מנע. לעיתים האזרחים הם אלה שAffectedים סנקציות נגד ממשולחותם או עמייתיהם (בכך נדון בהמשך). אפשר גם להפעיל סנקציות על ממשלה אחרת. לסנקציות יש אופי מגוון, כמו ניתוק קשרים דיפלומטיים, חרם כלכלי, פלישה צבאית והפצצות. סנקציות בתיוות בעלות אופי אלים, כגון מסר או הוצאה להורג, מירומות בדרכיכל להעניש על איזיות, ואיין חותרות להביא לביצוע הפקודה המקורית, אלא רק במידה שהן כשלעצמה, עושיות להרתיע אחרים מפני איזיות. סנקציות אלימות אחרות, ובדרך כלל רוב הסנקציות הלא-אלימות, מיועדות להשגת המטרת המקורית; כמו במקרים של מלחמה קונבנציונלית, שביתות, איסתיווף פעולה

פוליטי וחרם. בכלל, סנקציות הן יסוד מפתח בפוליטיקה הפנימית והבינלאומית.

קיום של מקורות כוח הלו – חלקם או כולם – הוא תמיד שאלה של מידת; לעיתים רוחקות בלבד יקרה כי כולם גם יחד ימצאו בידיו של השליט, או כי אף לא אחד מהם ימצא בידיו. הזרינות שלהם נתונה לשינויים תמידים הורמים להברה או לצמצום כוחו של השליט במידה שמקורות הכוח של השליט אינם מוגבלים, בה במידה היא כוחו בלתי מוגבל; אך היפך בכך גם הוא: במידה שזמיןנותם של מקורות כוח אלה היא מוגבלת, כן יהיה כוחו הפוליטי של השליט מוגבל אף הוא.

ב. מקורות אלה תלויים בנסיבות

בחינה מקרוב של מקורות כוחו של השליט, תלגה שהם קשורים בקשר הדוק לציאות ולשיתוף הפעולה של הנתינים. ניקח למשל את שאלת הסמכות היא חיונית לקיומו ולחפקודו של כל משטר. חזקים ככל שיהיו אמצעי הכיפה הפיסית של השליטים,Robem ככלום נזקים לכך שיאשרו את סמכותם ואת זכותם לשולוט. המפתח לציאות סדר, הוא בגישה לתודעה. הסמכות, על-פי הגדלה, מתבלטת על-ידי האנשים מרצון, ולפיכך סמכותו של השליט תלוי בהכרח ברצונם הטוב של הנתינים והוא אף נשנה בהתאם לרצונם.

אם קיבלת סמכותו של השליט היא בבחינת צורך בסיסי, הרי שאובדן הסמכות הזאת יוכל ליתואצות כבדות משקל באשר למעמדו ולכוחו של אותו שליט. כשם שהנתינים יכולים להכיר בסמכות השליט מתוך אמונה שהוא ראוי לה מבחינה מוסרית או מתווך דאגה לרוחות החברה והמדינה, כך הם יכולים, באותו האופן ומאותן הסיבות, לשולות את תביעתו להפעיל עליהם סמכות. היחלשותה או התמוטטותה של הסמכות הזאת גנותו לדופף את נוכנותו של הנתין לצית בופן בלתי נמנע. הציות חdal להיות הרgel. ההחלטה לצית או לסרב תהיה החלטה מודעת וייתכן שה策ית יישל.

כאשר הנתינים שלולים את זכותו של השליט לשולוט ולפקד, הם מסירים בכך את ההסתמה הכלכלית, או את הנוכנות הקבוצית, שמאפשרת את קיומה של הממשלה הנוכחית. אובדן הסמכות הזאת מוביל להתרעררות כוחו של השליט עד לנקודה שבה סמכותו נשלה ממנו. כאשר אובדן הסמכות הוא קיצוני, מוטל أيام על עצם קיומה של אותה ממשלה.

נקודה שנייה שיש לבקרה היא תרומותם של הנתינים למערכת הקיימות. מובן שככל שליט נזקק לשיתוף הפעולה של נתינים ולסייעם בהפעלת המערכת הכלכלית והמנהלית. כל שליט נזקק לכישורים ולידע, ליעוץ ולבודה

וליכולת הנהולית של חלק ניכר מנתיניו. ככל שהויקף שליטו ורמת הפירוט שלו יגברו, כן יודק ליותר סיווען הסוג הזה. המדבר, למשל, בידע מתחכם של מומחים טכניים, עשוי מבחן של מזענים, יכולת ארגון של ראשי מחלקות, סיווען של כתבנים, עובדי תעשייה ותעשייה וחקלאים. הן המערכת הפליטית והן המערכת הכלכלית מתפקדות הודות לתורמתם של אנשים רבים, יהודים, ארגונים וקבוצות משנה.

כוחו של השליט תלויה בזמיןויות הקבועה של סיווען כוה, לא רק מצד יחידים, פקידים ציבוריים, שכירים וכיצוא באלה, אלא גם מצד ארגוני משנה ומוסדות שהם מרכיבת המערכת. הכוונה למחלקות, משרדים, ענפים, ועדות ועוד. כמו שיחידים וקבוצות עצמאיות יכולים לסרב לשתף פעולה, כן יכולות גם יחידות הארגון הללו לסרב לספק את הסיווע הנדרש כדי לקיים ביעילות את עמדתו של השליט ולאפשר לו לבצע את מדיניותו. "אין מערכת שתצליח לבצע הוראה מגביה אם חבריה (כייחידות ארגון או כייחידים) לא יאפשרו לה לעשות כן".⁹

אם המונ'"העוררים" ידחו את סמכותו של השליט, יתרכן שמידת הייעילות של ביצוע הוראותיו תיפגע, יתרכן גם שהם יטלו לידיהם החלטות מסויימות, או שיסרבו מפורשות להמשיך את סיועם הרגיל. כדי להבטיח את מידת הסיווע ושיתוף הפעולה הרצויים, יתרכן, כמובן, שתופעלנה סנקציות. אך מכיוון שהשליטים זוקקים ליותר מאשר לקבל מרotta חיזונית גרידא מצד נתיניהם, הרוי שככל ניסיון להשיג את עוזרם בדרכי כפיה לא יצא, כל עוד היקפה של סמכותו של השליט בקרבת נתינים אלה, או מידת העוצמה שלה, מוגבלים. על כן, בغالל תלותם באחרים לשם הפעלת המערכת, השליט עצמו נתון תDIR להשפעות ולגבבות, הן מצד עוריו הישירים והן מצד האוכלוסייה כולה. השליטה הזאת תגדיל ביחס ישיר למידת תלותם.

נותר לנו לדון בשאלת היחס שבין סנקציות לבין קבלת מרotta. אם בתקופה של תסיסה חמורות המשטר אינו עורך שינויים כלשהם בהתאם לדרישות הபופולריות, יגבר הצורך בהקשותו. סנקציות אלה מתאפשרות לרוב למרotta אישיותו הרצון מן המשטר, מכיוון שליעיתם קרובות, בעוד חלק של האוכלוסייה דוחה את סמכות השיטט, חלק אחר נותר נאמן ומוכן לסייע למשטר לשומר על כוחו ואף לבצע את מדיניותו. במקרה זה ישמש השיטט בנתיניו הנאמנים כשוררים או כחילים על מנת להטיל סנקציות על השאר. אלא ששנקציות, אפילו במקרה הזה, לא תהיה הגורם המכריע לקיוםו של המשטר, וכך כמה סיבות: ראשית, הקבוצה השולטת (בין אם היא זורה ובין אם היא מבית) אינה שומרת על אחידותה בזכות הסנקציות בלבד. שנית, יכולתו של השיטט להפעיל סנקציות תלואה במידה רבה בסיוועם של הנתינים עצמם.

הסנקציות אומנם חשובות לקיום כוחו הפליטי של השליט, ביחס בלבד בשעות משבר, אולם היכולת להטיל סנקציות נובעת מציאותו ומשיתוף הפעולה מכך חלק מהנתינים לפחות. יתר על כן, מידת יעילותן של הסנקציות תלויה באופני קבלת המרות בקרב הנתינים. הנה נדון בשאלות אלה.

לא סוגים שונים של שיתוף פעולה שום שליט לא יוכל להטיל סנקציות, אם בארץו ואם מחוץ לה. היכולת הזאת מוגדרת בדרך רבבה בכוננותם של נתיניו להיות לו לשוטרים ולחיילים, וכן במידת העילוות שבה הם מבצעים את תפקידם הענישת המוטלים עליהם. מעבר לכך, כל הנשך עצם הם מוצרים חברתיים. משاهיגו לكيיז עידן החזק והקשת החללה התלויה בתקליך הייצור של כל נשק – רובים, פצצות, מטוסים, טנקים וכיווץ באלה – בשיתוף הפעולה החברתי, לעיתים קרובות של אנשים ורגונים ומוסדות שונים. גם הטכנולוגיה לא שינה את מצב הדברים הזה. התפתחויות חדשות באמצעות התקשורת ובאמצעי הלחימה יכולו אולי לנצח בעמיד את היקף הסיוע הנדרש להפעלת הסנקציות, ואולי אף לשנות את טבען. אך יחסית התלוות עצם לא יצטמצמו ולא יתבטלו.

לבסוף, יכולות המשטרת והצבא, ولو גם הנלבבים ביותר, מושפעות ממידת הסיוע-מראzon מיידי האוכלוסיה, או ממידת הקשיים שהיא מערימה. כפי שניסח זאת ו.א. רוזלין, אל תאמר שהמדינה נשענת על "כוח", אמרו שבידיה נתון "כוח" כל עוד רוב נתיניה מצוי שהוא דבר רצוי.¹⁰ היכולת להפעיל סנקציות תלויות בשיתוף פעולה. אך יכולות אלו או ייעילותן או איעילותן של הסנקציות המופעלות תלויות בתגובה הנתינים שנגדם הן מופעלות. האופן שבו הנתינים מקבלים את מרות השלטון יקבע במידה רבה את היקף הסנקציות "הנדירות" ואת ייעילותן היחסית. (הכוונה היא למידת הוצאות ללא איזומים, ולמידת איזהוצאות למורות העונשים). משום כך, ההכנה והאכיפה מוחזקות זו את זו: ככל שדפוסי ההכנה חזקים יותר, כך תהיה האכיפה עיליה יותר. ככל שדפוסי ההכנה חלשים יותר, כך תפחית ייעילות האכיפה של השלטון. הדבר נכון לכל סוג המשטרים, ובכללם מערכות שלטון טוטאליטריות.

לטיכום, יוכל לומר שכוחו של השליט אינו בגדר כמוות ("קונטום") סטיטית "נתונה". כוחו משתנה בהתאם לשינויו בהיקף הכוחות החברתיים שתפקידו ובאיוכותם. שינויים בכוחו של השליט מתאימים לשינויים בכוננותם של נתיניו לצית, לקבל את סמכותו, לשתח עמו פעולה ולבצע את רצונותיו. שיתוף הפעולה של הנתינים חיוני לשיליט לשם השגת מקורות כוחו, ולביסוסו עצמהו. ברטראנד דה גיבנול ביטה ואית בכך שקבע שווון כמעט מיתמי בין עוצמת כוחו הפליטי של השליט, מקורות כוחו ומידת הוצאות של נתיניו.¹¹

מדוע בני האדם מצחיתים?

המאפיין החשוב ביותר של כל ממשלה שהיא, שבהיעדרו לא תוכל להתקיים, הוא הziות וקבלת המרות מצד נתיניה. הziות הוא לב-לבו של הכוח הפוליטי. אנשים רבים מנהיכים שמתן פקודה ומילואה הם בבחינת מהלך אוטומטי אחד פחות או יותר. מכאן, שהפעלת כוח פוליטי היא יחס דיד-צדדי לغمרי. אם כך היה הדבר, הרי שככל מחשבה כי אפשר לפתח על כוחו של השליט באמצעות הגבלת הziות להוראותיו, או סירוב מוחלט לבצען, היהתה בוגדר שנות, שהרי מתן פקודה וביצועה – חד המ. אולם עצם ההנחה מוטעית מיסודה: בין פקודה לבין ziות קיים יחס של השפעה הדדי. קיימת אינטראקציה – היינו, פעולה "הנקבעת על-ידי שני הצדדים"¹², והכרוכה ביחס דו-צדדי בין השליט לבין נתיניו. סങכיות שמוופלות במסגרת מערכת היחסים שבין השליט לנתחנו חמורות יותר מאשר אלה שמוופלות במסגרת מערכות היחסים שבין הדרגים הגבוהים לבין הדרגים הכספיים להם. עם זאת קיימות נקודות דמיון אחדות, בעקבם במישור השפעות הגומلين והחלות ההדדיות. שני הנושאים הללו נחקרו על-ידי שורה של חוקרים וביניהם פרופ' הרולד לסלול, הסוציולוג הגרמני גיאORG זימל, וא'ס'טר ברנרד, החוקר האמריקאי של "תפקיד הרשות המבצעת". פרופ' לסלול מזכיר כדוגמאות את התומות. הוא מציין כי באותה מידה שהמנצח יכול להטיל עונש על חבירים אשר אינם עוקבים אחריו, כך יכול מנצח התזומות, אם אינה שבעת רצון המנצח, להטיל עונשים משלה ו"באמצעות אישיתר" פعلاה מכונן או הסתה עוינית... להביא לפיטוריו". לסלול מוסיף, כי ללא התאמת מספקת מצד הדרגים הכספיים (בצורת "הסכם פאסיבית או פעילה") מערכת יחס הכוח לוקה בחסר, למרות האיים בסങכיות או אף הפעלן.¹³

זימל תיאר מקרים נוספים של השפעת הגומلين, דוקא בתחוםם של צפויים. הוא מזכיר את מערכות היחסים שבין הנואם להקהל, בין המורה לכיתה, ובין העתונאי לקוראים, כמקרים שבהם הדרגים הכספיים משפיעים על המונונים עליהם באופן משמעותי ביותר. גם במערכת היחסים שבין המהפהנט לmahopenet קיים יסוד של הדדיות ושל תלות הדדיות. הוא מסיק כי "אף העבד האומלל ביותר, ... יכול עדיין, בצוותם כלשהו לפוחות, במובן זה לאדון".¹⁴ ברנרד גם הראה שאותו סוג של השפעת גומליין קיים בין מוסדות ובין יחידות שונות בממשלה ארגנון מורה. הדרג הגבוה תלו ביחידים או בתת-הארגוני שתחתיתו למילוי הוראותיו וביצוע תפקידיהם. בשל כך הוא מתאר את פעולתם כ"מאיץ משותף".¹⁵

אותו סוג של השפעת גומלין קיים גם במסגרת המדינה: פקודות והוראות אינן זוכות לביצוע אוטומטי. כך למשל מערכת היחסים שבין השליט לנ廷ני, בין השליט למחלקות השלטון השונות, בין המחלקות השונות לבין עצמן ובתוך כל אחת בנפרד, ובין ראש מחלקה לאנשיו. מערכת יחס הכוח קיימת רק כאשר המعالג נסגר והדרגים הכספיים מציתים להוראות השליט ועושים מבוקשו. אולם כפי שנראה, דבר זה אינו קורה תמיד. גם כאשר הכוח הפוליטי זוכה בגיבוען של סנקציות, גם או קיימת אותה השפעת הגומלין בין הדרג הגבוה לבין הדרג הכספיים לו. על כן, השימוש בכוח פוליטי אינו תהליך חד-צדדי שבו השליט נותן הוראות אשר זוכות בהכרח לביצוע. "כיוון שכוח פוליטי פירושו שליטהanganim, כתוב פרנץ נוימן, "הכוח הפוליטי... הוא תמיד יחס דו-צדדי".¹⁶ נוסף על כך, יחס הגומלין בין השליט לנ廷ין מתרחשים בתחום מסוימת פוליטית וחברתי ומושפעים ממנה.

המידה שבה השליט מצליח להחזיק בכוחו ולממש את מטרותיו תלויה במידה הציאות ושיתופו הפעולה הצומחת מיחסיו הגומלין הללו. כוחו של מטרר במישור הלאומי או הבינלאומי עומד "ביחס ישר ליכולתו לזכות בוצאות מצד נתנייו ולשאוב מכך את אמצעי הפעולה שלו. הכל סובב סביב הוצאות. מי שמלמד את סודותיו עמד על טבעו של הכוח הפוליטי".¹⁷

אם אכן הגיענו למסקנה שהוצאות הוא תנאי הכרחי למילוי הפקודה, וקיבלו את העבודה שהוצאות אינן בלתי נמנעו, הרי נשאלת השאלה הנושא: מדוע מציגיהם הרבים למעטם? הנס גרת וס. וויריאט מילס קבעו כי "...מנקודת המבט הפסיכולוגית טמון שורש הבעיה של הכוח בהבנת המקור של הוצאות-מטרזון, מבנהו ודרך השמריה על המשכיותו".¹⁸ תשובתו של תומאס הובס מהמאה השבע-עשרה היא פשוטה. נתינים נשמעים לשיטתיותם מתחך, הוא כתב, פחד מהשליט או פחד זה מוה.¹⁹ אולם עמדתו של הובס כשלעצמה אינה נכונה. בהקשר זה גורמים נוספים מלבד הפחד מילאו תפקיד חשוב.

A. הסיבות הן רבות ומגוונות

למעשה אין למצוא הסבר אחד מספק לתופעת הוצאות. אי-אפשר להסביר ציאות פוליטי אך ורק במונחים רציונליים. הסיבות מרוכבות, מורכבות וקשירות זו בזו; ומידות וצירופים שונים של הסיבות הללו אחראים לציאות במצבים שונים.

1. הרגל. סיבה אחת לציאותם של אנשים תימצא בעובדה שהמצוות מקובל על האנושות זה זמן רב, וכך נהפק להרגל. יש דעות הגורסות שההרגל לציתת הוא למעשה "הגורם המהותי" להמשך מציאות.²⁰

עם זאת, אין איש טוען שהוא הגורם היחיד. על מנת להפוך מציאות להרגל נדרש שכנווע ממושך. יתר על כן, בשעת משבר פוליטי, או כאשר השליט מגביר פתאום את דרישותיו, חドル ההרגל להיות הגורם היחיד. אם אין גורמים נוספים, עשוי המציאות להיפסק.

2. פחד מסנקציות. הפחד מסנקציות הוכר על-ידי רבים כמקור למציאות. סנקציות יכולות לבוש צורות מגוונות, כגון הפעלת לחצים חברתיים וככלכליים, אולם אנו מיעוניינים בעיקר בסנקציות המוגנות בחוק ובנוגה של המדינה. הן כרוכות על-פיירוב באירועים של שימוש כלשהו באלים פיסית נגד המדינה. הנחתין המשרב לציתת. הסנקציות אלה מביחות מציאות באמצעות "...כוח כפיתי בלבד, כוח שלאמתתו של דבר פועל על האנשים באמצעות פחדיהם בלבד".²¹

מאתורי סנקציות מעין אלה עשויה להימצא כוונה להעניש או לגמול על אי-IMALIOI חובה (ועל כן אין-הן מיעודות על-פיירוב להשגת המטרה המקורית), והן לעודד את מציאות של הנתינים האחרים, באמצעות הטלת פחד – על-ידי מקרי מופת – מפני סנקציות על-אי-ציותות. הפחד מפני סנקציות אלימות שמופעלות נגד ייחדים, וקיים של אמצעים לניהול מאבק אלים נגד קבוצות (הן מבית והן מחוץ) – נראה בעיני רבים כאבני היסודות של המדינה ושל המציאות הפליטי. הפחד מפני הסנקציות חינוי במיחaud כאשר דרכיהם אחרות נכשלות. ואף-על-פי-כן הכוח הפליטי אינו בבחינת עצמה פיסית גרידא, והפחד מפני סנקציות, כחיזוק לחוקים ולפקודות, אינו הגורם הבלדי לציתות.

3. מחויבות מוסרית. הגורם השישי לציתות טמון בתחום המחויבות המוסרית של הנתינים. אין מדובר כאן במחויבות משפטית, אף כי אפשר לקשור בין סוגים מסוימים של מחויבות מוסרית ומחויבות משפטית. תחוות המחויבות המוסרית של הנתינים היא משותפת לכל צורות הארגון הפליטי. בחלוקת היא פרי תהיליך נורמלי שבו היחיד קולט את המנהגים, את דרכי ההתנהגות ואת האמנונות של החברה שבה הוא גדול, ובחלוקת היא פרי אי-ENDOKTRINAZIA מכונת. הקו המפריד בין שני תהליכיים אלה אינו תמיד ברור. שנייהם יוצרים בנחתין "כוח מרסן" פנימי,²² המכוננו לציתות ולקבל מרות. המחויבות המוסרית לציתת יכולה לבוא מארבעת השיקולים הבאים:

א. טובת כלל של החברה: האמונה כי הגבלוות שהשלטון מטיל ממשות תמיד את טובת הכלל מהוות גורם-חשיבות בצד הפוליטי. מציאות מאפשר הגנה מפני אנשים אנטי-סוציאליים וקידום טובת הכלל. מעמדה זו משתמשת האמונה

בתועלתה של הממשלה הכלכל, ושל ממשלה מסוימת אחת ביחס לכל אלטרנטיבתה אפשרית. לפיכך גם אם האנשים לא יהיו שביעי רצון, הם ימשכו לציית מפחד פן התנגדותם תוביל להרעה במצב ותעמיד בספק את עצם קיומה של הממשלה.²³

ב. גורמים על-אנושיים: מקור שני של מחויבות מסוימת לציאות פוליטי מצוי בזיהויו של החוקק או השליט עם תוכנות, כוחות, או עקרונות, על-אנושיים שאינם אפשררים איד-齊ות. תוכנות אלה יכולות לנבוע מכישוף, מישיות על-אנושיות, או מאידיאולוגיות של "אמין אמיתי", דתיות או פוליטיות, אר השפעה על הציות דומה. א"ה-齐ות נהפר לכפירה, לחילול קודש, לבגידה בגזע, בלאום ובמעמד; או התרסה נגד האלים, ההיסטוריה, או האמת.

ג. הלגיטimitiyot של הפקודה: הציות לפקודות נובע גם מכך שהן נחבות כלגיטימיות בגלל מקורה ומיעומד מאתוריהן. אם הפקודה באה מפי אדם בעל עמדת רשותית מוכרת, אם היא תואמת את המסורת, החוק והחוקה הקיימים, אם השליט הגיע לעמדתו בהליכים המקובלים, הנtiny ישוש מחויבות רבה יותר ל齐ית. לעיתים נדירות יותר, בנסיבות מהפכניים, הלגיטימיות אינה נובעת מן המסורת, אלא מ"העם" או מ"המהפהכה". קיימים גם מקורות נוספים ללגיטימיות של פקודה.

ד. התאמת הפקודה לנורמות המקובלות: המקור הריבעי של תחושת המחויבות המוסרית טמון בהתאמתן של הפקודות לנורמות המקובלות. אנשים מ齊יתם מכיוון שהפקודות שניתנו להם תואמות מילא את מה שנתפס בעיניהם כצדוק – כמו למשל איסור על גניבה או הריגה.

4. תועלת אישית.

ארגוני ומוסדות לא-פוליטיים, עסקים, חינוכיים, מדעיים וכיוצא באלה, מצלחים לעתים קרובות להגיע לשיתוף הפעולה הרצוי עם יחידים באמצעות תמריצים כמו כסף, עמדה ויקරה. באופן דומה נודעת לתמריצים חשיבות גם במסגרת המוסדות הפוליטיים ובכללים המדינה. אנשים שאינם מסכימים עם השליט או עם המערכת ימשיכו בכל זאת לציאות באופן פאסיבי, ואף למלא תפקיד פעיל מתחוך שיקולים של תועלת אישית. תועלת אישית יכולה להתבטא במונחים של יוקרה, עמדת כוח יחסית, או רוחם כספי עקייף. פרסם אלה במיוחד מסיעים לששלט להשיג את שירתו של אותו מיעוט שבאמצעותו הוא ישלוט ויפקח על הרוב. טובת ההנהה הכלכלית הישרה מצטמצמת לרוב למספר אנשים קטן יחסית, בשעה שאינטגרס כלכלי משמש עתה בחברות מסוימות מניע יותר וייתר חשוב לציאות, בקרב חלק גדול יותר של האוכלוסייה. עם הגידול במספר המשרות הממשלתיות ומאכזבי הפיקוח הכלכלי, יותר

אנשים עשויים להמשיך בנאמנותם, בצדיהם ובשיתופם פועלותם, למען תועלתם האישית.

5. הזרחות פסיבולוגיות עם השליט.
הנתינים מוכנים לצית ולשף פעה גם הודות להזדהות הרגשית העמוקה עם השליט, עם המשטר או השיטה.

6. תחומי אדישות.
הנתינים אינם נשמעים אומנם לכל החוקים במידה שווה של יסודות או התלהבות, אך אין להסיק מכך שהצדויות לאוות חוקים ייחלש בהיעדר איזומים או סנקציות. הסיבה לכך היא "שישנים שלוויים של אדישות ושל סובלנות",²⁴ ותחום אדישות, שבגבולותיו כל אדם יכול הוראות מבלי שבאוף מודע טיל ספק בסמכותן...".²⁵

7. היעדר ביטחון עצמי בקרבת הנתינים.
לאנשים רבים אין די ביטחון בעצם, בשיפוטם וביכולתם, כדי שיוכלו להביע איזיות או התנדות. הנתינים עשויים להיות מיאשים, רצוצים, אדישים או חסרי-יכולת להעריך מתי יש ומתי אין לצית. הם עשויים להטיל ספק בעצם וicotם ויכולותם לקבל החלטה מעין זו. היעדר ביטחון עצמי מושפע גם מן התהוושה שהקבוצה שלשלט מוכשרת יותר מן הנתינים בקבלת החלטות וביצוען. הנתינים עשויים, כמו כן, להעדיף שינוי בסדר הקדים, אך הם משלימים עימם בשל היעדר ביטחון ביכולתם לפעול בהצלחה.

ב. פקידיו וסוכניו של השליט

כל שליט מנצל את שיתופ הפעולה של חלק מן החברה כדי לשלוט על החברה כולה. הוא נוצר "בצבא של נחותי דרגה",²⁶ שהוא ארגון מורכב ומודורג של פקידים וסוכנים המסייעים בידו לדרכו את החברה כולה תחת מרותו. לשם כך נחוצה מערכת היררכית, ומערכות זאת אכן צומחת. בשל תפקיד המפתח של קבוצת אוכלוסיה זו יש לתת את הדעת ולו אף בקרה להבנת מניעי הצדויות ושיתופ הפעולה שלה. כמו באוכלוסייה כולה, גם כאן המניעים רבים ומגוונים: הרgel,פחד מפני סנקציות, מחויבות מוסרית, תועלת אישית, הזרחות עם מנהיג, אדישות ביחס לקווי מדיניות בגבולות רחבים מאוד, היעדר הביטחון העצמי לסרב. הדין הקודם בוגר למנייעים אלה ודאי מתאים גם כאן. אך דומה שבקשר לקבוצה זו, יהיה משקלו של כל גורם שונה בהשוואה לשאר האוכלוסייה. תחושת המחויבות המוסרית לצית עשויה להיות חשובה במיוחד. כפי שכבר צוין, התועלות האישית עשויה למלא תפקיד חשוב במיוחד. הפחד מפני סנקציות יהיה גורם חשוב פחות מאשר בקרוב כלל

האוכולוסיה. יוצאים מן הכלל יהו أولי חיללים המגוייסים בנגדו לרצונם והעומדים בפני סנקציות חמורות אם יתمرדו. ככל, סנקציות אלימות אינן בעלות משקל מכריע בהשגת הסיווע המיעוד מידי הפקידים והסוכנים – ישם מניעים חשובים יותר.

ג. הוצאות אינו בלתי נמנע

הוצאות לפיקודתו של השליט הוא אומנם שכיח, אך אין הוא בלתי נמנע. הדבר שונה מאדם וממצב פוליטי אחד לשנהו. לעולם לא ימצא צוות מלא מצד האוכולוסיה כולה. רבים הם האנשים אשר לעיתים אינם מציתים לחוקים וישם אחרים אשר נוהגים כך לעיתים קרובות. נוכנותם של האנשים קיבל מרוח משתנה תדר. השליט החזק ביותר לא יזכה ליותר מאשר צוות מתוק הרgel מצד רוב הנחינים. מקרים מפוזרים של אריציות המוני, סירוב ואיסותוף פעולה אינם אלא עדויות בולטות וחשובות של אמרת כלית זו. הם הוכחה לכך, שהפעלת כוח פוליטי היא אכן בגדר פעולה גומלין.

על-פיירוב האנשים נשמעים לחוק, אלא אם "יתעוררו משלותם לנוכח אירודעים הריאנסון או לנוכח תהיפות חברתיות".²⁷ בכל שעה ובכל חברה, השליט נתון למוגבלות כלשהן אם ברצונו לזכות במילוי הוראותיו. מגבלות אלה משתנות במהלך ההיסטוריה. במידה שהחוקים והמצוות של השליט יתאמו לצורכי החברה ולתחושים הרווחת של מה רצוי ומה נסבל, השליט יזכה רחיב יותר. אך, כפי שאמר רודליין, "אפשר לחזק את הנכונות לצוית רק כאשר ההמון מסכים בדרך זו או אחרת עם החוק. דוגמאות להתנגדות מוצלת להחלטות הממשלה מצויות בשפע".²⁸

תקיפה של הסכמה מרצון

לאור הדיוון הקודם, הגינוי להתבונן בצד הפוליטי שעליו נשען כוחו של השליט. הצד הזה הינו תוצאה של פחד מפני סנקציות ושל הסכמה מרצון. זו האחרונה נובעת מאיום פחות או יותר אידרציונאלי של אמות המידה של החברה ונוהגיה, או מהערכה פחתה או יותר רצינאלית של יתרוגותיו של המשטר והנסיבות לצוית לו. גישה זו עולה בקנה אחד עם תפישותיהם של הוגים אחדים המתארים את הוצאות כדבר שנובע מעירוב של "כפיה" ו"הסכם". מובן שסנקציות לבן אין יכולות ליצור את מידת הוצאות הדראשה, או את היקפו הדרוש, אך אם קיימים גורמי צוות אחרים, הגברת

הסנקציות תוכל להגביר את קבלת המרות. למרות הכל, עובדה נותרת בעינה שסנקציות אינן מביאות תמיד להגברת הנסיבות. הסיבה לכך עשויה להיות, שכדי להביא לציאות, צריכות גם הסנקציות לפעול על בירתו ורצונו של הנチン.

ראשית, נודה כי במובן מסוים הנסיבות איננו רצוני. ברמה מסוימת הפרט אינו אלא קורבן חסר-ראונים של כוחות חברתיים ופוליטיים אדירים הכהנים עליו את אמונהתו, את סולם ערכיו המוסרי, את גישתו למאורעות חברתיים ופוליטיים וכחוצה מהלה את הנסיבות למדינה. אם הכוחות הללו אינם מצליחים להובילו לידי ציאות, קיים תמיד כוח הדיכוי של המדינה המתאים על הפרט. הציגו זהה של חזים, תמרונים ודיכוי נראה לעתים קרובות כהוכחה ברורה לכך שנסיבות נובע באופן פחות או יותר ישיר ומידי ממtan הפוקודת. אולם, כפי שראינו, הכוח הפוליטי הכרוך בקשר גומלין חברתי, והנסיבות איננו אחיד ואוניברסלי כפי שקובעת העמדת הדטרמיניסטיות.

A. הנסיבות הוא רצוני במהותו

אם אם הנסיבות מושפע במידה רבה מכוחות חברתיים שונים, כל גורם חייב לפעול בהתאם ברצונו או בדעתו של הנチン הבודד. כדי לציית הנチン חייב לקבל את גורמי הנסיבות כסבירות מספיקות לציאות. מכיוון שסנקציות אינן מביאות לציאות אוטומטי, הן תיכלנה בשיקוליו של הנチン בכואו להחליט אם לציית. רצונו של הנチン ודעתו איין קבועים, והם עשויים להשנותו בתגובהו על השפעות של אירועים ושל כוחות חדשים. רצונו של היחיד יכול למלא תפקיד פעיל במצבים מסוימים. ישנו, לפיכך, היבט חשוב, שבו צוותם של הנתינים הינו תוצאה של פעולה בחירה.

גם במקרה של ציאות מתוך הרגל, הנチン מקבל את העמדה כי עדיף להמשיך לציית, מבלתי שינסה לבחון באופן מודע עליו להמשיך ולעשות כן. תחשות מחויבות מוסרית, הוזהות פסיכולוגית עם השליט, קבלה של "חתום אדישות", כל אלה כרוכים באופן בסיסי בקבלת רצוניה של רצונות השליט. משקלה של התועלת האישית המבאה לידי ציאות ישנה בהתאם לחשיבותה שהנתין מיחס לה, בהקשר של מגוון של עמדות אחרות. במצבים מסוימים הנチン יכול אף להחליט שתועלתו האישית דורשת ממנו לא לציית למשטר – במיוחד אם הוא צופה את התוצאות של אותו משטר. מידת חוסר הביטחון העצמי שלו משתנה גם היא, והוא מושפעת לעתים מסוימים בגישותיהם של נתינים אחרים.

אפשרו במקרה של סנקציות ישנו מקום לרצון חופשי ובחירה. מן ההכרה

הוא שהנתין יפחד מן הסנקציה ומתוצאותיה ויראה בהן דבר רצוי פחות מאשר תוצאות האזיות. אין בכך כדי לשולח את הטענה שקיים תמיד "שלדים של חיות הנרכש אך ורק בזכות השימוש בכוח או האיום בו."²⁹ אף גנדי יודה ש"לעתים העריך כופה את ההסכם בכוחו."³⁰ הקביעה שלרצון ולבחרה יש תפקיד אפילו במקרה של סנקציות, פירושה שאפשר לבחור לצית ובערך להימנע מ sankzioni: או לבחור שלא לצית ולהסתכן בתוצאות הסנקציה שהשליט מאים לנוקוט.

יש להבהיר כאן בין ציות לבין כפיה באמצעות פגיעה פיסית ישירה. אם למשל, אדם נשלח לכלא, מסרב לעשות כן ונגרר לשם בנויגוד לרצונו (כלומר, בדבר נכהה עליו באמצעות פגיעה פיסית ישירה), אין לומר שהוא צית. אך טען אוסטין, אך אם הוא הולך לכלא בעקבות צו שמאחוריו איהם בסנקציות, במקרה זה נאמר שהוא אכן צית והסכים לפועלה אף-על-פי שהוא אינו רואה את ההוראה בעין יפה.³¹ הנסיבות קיימים על בן רק כאשר האדם מסכים עם הפקודה, או נכנע לה.

כפיה פיסית על הגוף בלבד אינה יכולה להיחשב כציות. אפשר להגשים סוג מטרות מסוימות בלבד באמצעות כפיה פיסית ישירה. למשל – העברתם של הנתינים, שלילת חופש התנועה שלהם, החרםתרכושים או ממון. ואף ביצוע המטרות המוגבלות הללו, לגבי אוכלוסיות סרבנים גדולה תדרוש מספר סוכנים רב. מרבית המטרות האחריות שיש לפקודות, ובודאי שיתוף פעולה אקטיבי, אין ניתנות להשגה באמצעות כפיה פיסית ישירה ولو המושחת ביותר, בין אם ההוראה היא חפירת בור, ציוות לתרמורי תנוועה, עבודה במפעל, מתן עצה מקצועית, או מעצר של דרייבים פוליטיים. רוב רובן של פקודות השליט ומטרותיו ניתנות להשגה רק לאחר שהנתין הובא למצב שבו ירצה, מסיבה כלשהי, לבצען. עניותת אדם המסרב לצית לפקודה לא תשיג את המטרה עצמה (למשל, הבור לא ייחפר אפילו אם אלה שיסירבו לחפרו יומתו). האום בכפיה פיסית או בהטלת סנקציות מגביר את הנכונות לצית רק כאשר האום נוגע בתודתו וברגשותיו של הנתין: במקרים אחדות, כאשר הנתין חשש מסנקציות ואינו מוכן לסבול אותן. הבחירה בין הנסיבות קיימת תמיד. אין אלה הסנקציות עצמן שיוצרות את הנכונות לצית, כי אם החשש מפניהן. מובן שרוב האנשים ברוב המקרים אינם ששים במוחם לרצון עונשים על איזיות: גם כאשר קיימת איזושביעות רצון ביחס למבצע הקים, האדם יהסס. על רקע מאמציו לעורר איזיות ונכונות לשאת בעונשים, גנדי מצא כי רק רגשות עזים מאוד יאפשרו קבלה של קורבן מסווג כזה.

על כן, אם אומנם הבחירה והרצון קיימים גם כאשר הנסיבות נכהה ברובו, באמצעות סנקציות, אפשר לראות בו דבר שתלו ברצון ונובע מהסכם.

הטענה הזאת נconaה במיוחד, מכיוון שעלי-פיירוב האים בסנקציות אינו הסיבה לציאותם של בני-האדם, וציותם של קבוע בוודאי אינו יכול לנבוע מאיומים בסנקציות בלבד. אפשר לקבל את קביעתו של אוסטין, שלפיה הנ廷ינים הציגנים רוצים לצית. הם מציתים מתוך מניין כלשהו, מתוך הסכמה. לפיכך הציגות לנביים הוא רצוני. זה אחד מאפייניו המשמעותיים ביותר של השלטון.

נסכם בקצרה. כוחו של השליט תלו依 בזמיןותו של מקורותיו השוניים, וזה תלואה בציגותם של הנ廷ינים ובשיתופו הפועלה שלהם. אלה אינם קיימים בהכרח, ולמרות כל האילוצים, הלחצים והסנקציות, הציות הוא רצוני במוחתו. על כן, כל שלטונו מבוסס על הפסמה.

הקביעה שככל משללה תלואה בהסכם העם אין פירושה, כמובן, שככל הנ廷ינים של כל השליטים מעדיפים את המצב הקיים על פני כל מצב אחר. הסכמתם יכול להבטא הכרה חיקבית בממשלה, אך היא עלולה לנבוע גם מחוסר רצון לשלם את המחיר הכרוך בסירוב. הסירוב דורש ביטחון עצמי ומוטיבציה להתנגד והוא עלול לגרום בעקבותיו מידת ניכרת של אי-גנות והתפוררות חברתיות, שלא לדבר על סבל ממשי.

מכאן נובע שדרגת החירות או העריצות של כל משללה משקפת במידה מרובה את נחיישותם של הנ廷ינים בהחלתם להיות חופשיים, ואת נוכנותם ויכולתם לעמוד בפני המאמצים לשעבדם.

שלושת הגורמים החשובים ביותר לקביעת דרגת השליטה או אי-השליטה בכוחו של השליט הם: 1) רצונה הייחסי של האוכלוסייה לשולט בכוחו, 2) כוחם הייחסי של המוסדות והארגוני העצמאים של הנ廷ינים. 3) היכולת היהיסטית שיש לנ廷ים להשוו את הסכמתם ואת עורחתם.

החופש אם כן, אינו דבר שהשליט מעניקו לנ廷ינים. יתרה מזו, בסיכון הסופי, הן המבנים המוסדיים הפורמליים והן הלכי המשל המוגננים בחוקה, אינם יכולים כשלעצמם לקבע את מידת החירות או את גבולות כוחו של השליט. למעשה החברה עשויה להיות חופשית יותר מכפי שהיא משתמש מהסדרה הפורמלילים. לעומת זאת, היקפו ועוצמת כוחו של השליט ייקבעו על-פי כוחם של נתיניו ומצבה של החברה כולה.³² גבולות אלה יכולו להתרחב ולהעtamם בהתאם למשחק הכוחות שבין פעולות השליט לבין פעולות נתיניו.

המסקנות הפוליטיות העולות מתחום הדיוניים הללו הן אומנם פשוטות, אך הן בעלות חשיבות עיקרית בקביעת דרכי השליטה בדיكتטורים ובמציאות חילוף למלחמה. ארול א. הריס ניסח אותן בתמציתיות. הוא טען שהכוח הפוליטי "אינו ניתן למימוש ללא הסכם האנשים; ללא שיתוף פעולה ישר של מספר אנשים רב ולא שיתוף פעולה עקייה של האיבור כולם". על כן "העריצות

פורחת רק בנסיבות שבهم האנשים – אם מתוק ברורות או חוסר ארגון ואם מתוק התעלמות או שיתוף פעולה של ממש – מסיים לעץ ומאפשרים לו להישאר בשלטון, בכך שהם מעמידים לרשותו **אמצעי כפיה**.³³

ב. הנסיבות ניתנת להסраה

כבר רأינו שהציוויליזציה פרי השפעה הדידית של גורמים שונים הפעלים על-פי רצונו של הנתין. גורמים אלה אינם קבועים. הם משתנים והם עשויים להתחזק או להיחלש. לדוגמה, יכול לחול שינוי ב מידת סמכותו של המנהיג. התנאים, נקודות המבט, מצב הידע של הנתינים, רשותיהם וגישהיהם – כל אלה יכולים להשנות. איתם תשתנה גם נכונותו של הנתין לקבל מרות או לדוחתה. גם הפחד מפני סנקציות אין קבוע. הוא יכול לאגור בעקבות נזקנות גוברת או חסר ביטחון אישי. הוא יכול לקטוף עקב ירידה בנסיבות של המשטר או עקב נכונות גדולה לשאת במחיר הסנקציות למען מטרות חשובות. נכונותו של הנתין לקבל מדיניות מסוימת או משטר בכללתו יכולה להשנות עם הופעתן של אמונות חדשות (או הבנה חדשה של אמונות קודמות), ותפשות חדשות ביחס למערכת הקיימת. כתוצאה ממשינויים ומתנדות אלה, הסכמתם החיונית של הנתינים היא בלתי יציבה. מאפיינים אותן תמיד שינויים ותנדות קטנים ולעיתים גם שינויים גדולים.

לפיכך, מידת הציוויליזציה עצמה נתונה לשינוי. כאשר גורם אחד או כמה גורמים נחלשים, השליט ינסה לפצות על ההפסד בהגברת משקלם של גורמים אחרים. כך, למשל, יתכן שהוא יפעל להחרפת הסנקציות או להגדלת הגמול על שירות מסו. אם מאמצים אלה לא ישאו פרי, הקרים בצדות עשויים להוביל להתרפורות המשטר. אם רצונותיהם של הנתינים יישטו, יתכן שהם יפסיקו לשילט שירותים ויפסיקו לשתף איתו פעולה, לצית לו ולהישמע למורתו. תגבהה כזו עשויה לבוא הן מצד הנתינים הרגילים והן מצד סוכני השליט ופקידיו. קיימות ראיות היסטוריות לכך ששינוי בעמדותיהם של נתינים וסוכנים הוביל לירידה בנסיבות לצית ותשף פעולה עם השליט הקיים, וגרם בכך להחלשות המשטר.

גישות ואמונות הרווחות בקרב סוכני השליט חשובות במיוחד כאן. נתן את אמונתם של בני מעמד הביניים, כי תמיכה בשליט היא לתועלתם, הפzier גודווין "יכול המבנה הנשען על תמיכה זו יקרום תחתיו". כמו כן, הוא טען כי כל צבא, צבא המדינה או צבא זר, שתפקידו לשמר על מצב ההכנה של האוכלוסייה, עשוי להיות מושפע מרחשי ליבם של אותם אנשים. אז עשווי הצבא לסייע לשילט בדיוני האנשים, כפי שהאוכלוסייה בכלל יכולה לחדר מהזורה שהיא מושיטה לו.³⁴

גנדי הדגיש את חשיבות השינוי ברצון של האנשים, כתנאי לשינוי באופן החדשות ושיתוף הפעולה. הוא טען שיש צורך 1) בשינוי פיסיולוגי ממצב של הכנעה פסיבית למצב של כבוד עצמי ואומץ לב; 2) בהtagבשות ההכרה של הנtiny, שהסיווע שלו הוא והאפשרות את קיום המשטר; 3) התגבשותה החקלה לחדר מל כל שיתוף פעולה או צוות. גנדי חשב שאפשר באופן מודע להשפייע על השינויים האלה, ועל כן הוא פעל להשתנות.

שינויים בעמדותיהם של הפעלים בתי-החרושת, או של האורחים בתחום הפוליטי, שמובילים לheimunaות משיתוף פעולה ומצוות, יכולים לגרום למערכת קשיים, ולשתקה לחלווטין. לעיתים קורה הדבר למרות שכוכני השליט עצם שומרם לו אמוןינו. ללא צוות, שיתוף פעולה וסיווע מצד נתינאים וסוכנים, יהפכו אישים צמאי שלטון ל"שליטים" חסרי נתינאים ולפיכך למטרה בלבד בלבד.

אם מבקשים לפתח על כוחו של השליט באמצעות הסיווע והמצוות, יש צורך באישיתוף פעולה וכן בסירוב בהיקף רחכ茂וד, ואלה חייבים לעמוד בפני כל דיכוי. עם זאת, מרגע שפחים של הנתינאים פוחת במידה ממשמעותית, או אף נעלם, ומרגע שקיימת נוכנות לשאת בתוצאות, אוראו ניתן אותן לאישיתוף פעולה בקנה מידת גדול. פעולה כזו תקבל משמעות פוליטית, ומהיחסום העומד בדרכו של השליט יתעצם, במידה שמספר הנתינאים המסרבים לצוות יגדל, וביחס ישר לדרגת תלותו בהם. התשובה לביעית הכוח שאיאפשר לפתח עליו מצויה, אם כן, ביכולת ללמידה כיצד לבצע וכייזה להתמיד בהפקת הסיווע והמצוות למרות הדיכוי.

לקראת תיאוריה של פיקוח לא-אלים על כוח פוליטי

אנשים רבים מודים בכך שאישיתוף הפעולה והסירוב אכן עשויים לעזרם קשיים שליליים ומנוגדים בדרכם של השליטים, אך מקבלים את הטענה שפעולה מסווג זה עשוי להציג יותר מכך. אך אם אלה היו באמת גבולות ההשפעה של הסירוב ואישיתוף הפעולה, היה علينا לחפש אחר האמצעים לוויסות כוחן של מפלגות במקום אחר. הוגים אחדים הציבו על אמצעים שונים בתחילת והתיאוריות שלהם התקבלו על דעת רבים.

א. דרכי שליטה מסורתיות

באופן כללי דרכי השליטה המסורתית נחלקות לשלוש קבוצות: ריסון עצמי מרצון של השליטים, סידורים מוסדיים המיעדים להגביל את הפעלת הכוחות, והפעלת כוח עזיף, כמו במחפה או במלחמה.

1. ריסון עצמי: הריסון העצמי משמש זה זמן רב גורם מרין או מגביל. השליט מקבל על עצמו מרצונו הטוב מגבלות שונות על היקף כוחו ועל האמצעים שבهم יוכל להשתמש על מנת להחזיק בו. הוא לא ינסה להפר אותו מגבלות מתוך אמונה שיגע בנסיבות מסוימות ואחרות המקובלות עליו ועל החברה כולה.

2. הסדרים מוסדיים: אלה מספקים נוהלים לקביעת הגורם שייחזק בכוח הפלוטי, לקביעת מדיניות הממשלה וlhsדרת פולוותה. ההסדרים מוסדיים והחוקתיים של הדמוקרטיות הליברליות הם תרומה נכבדת לדרכי שליטה ופיקוח מן הסוג זה. מערכות כאלה יוצאות מתוך הנחה שהממשלה הנבחרת תהיה מוכנה לפעול על-פי אותן הgebenות ושכחות פנימיים חזקים אין בכוחם לפגוע יותר על מידת הפקודה הנורמלית של המערכת.

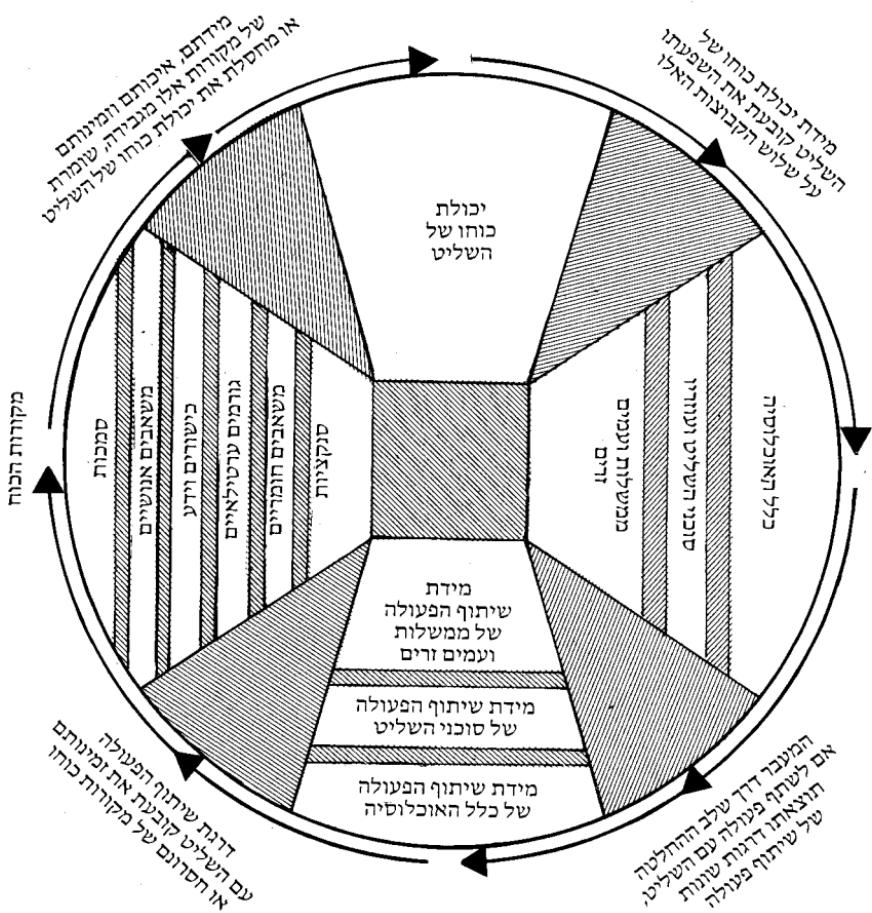
3. השימוש באמצעי אלימות: כאשר כל שאר אמצעי השליטה על השליט והשפעה עליו נכשלים, הפתרון המסורי הוא לגבר עלייו באמצעות עדיפה. לאלימות מסוג זה צורות מגוונות: מהומות רחוב, רצחיות פוליטיות, מהפכה אלימה,لوحמת גרים, הפיכה צבאית, מלחמת אורחים ומלחמות עולם. לעיתים קרובות צידדו בכך באמצעי שליטה ופיקוח מעבר לשלוש הקבוצות שהזכרו כאן. ג'זבל, למשל, דבר על הקושי במציאת "שיטת מעשית כלשהי" לשיטה על כוח פוליטי,³⁶ וכן אק מרייטן העלה את בעית "

"האמצעים שיקנו לאנשים פיקוח על המדינה ושליטה עליה".³⁷ שימוש זה אינה קלה, שכן טכניקה חליפית לשיטה ולפיקוח על כוח פוליטי, חובחה להציג דרכי פעולה הן במצבים קיצוניים והן במצבים קיצוניים פחותים. בשארית הפרק נスクור על כן בקצרה מחשבות ואירועים המצבים על האפשרות לאיים על עמדת השליט ועל כוחו באמצעות הימנעות משיתוף פעולה וציותות.

ב. שאלת הימנעות מהתמיכה בעניין ההוגים

כמה הוגים מדיניים טענו שאם הימנעות מציאות, שיתוף פעולה וקבלת מרות מצד הנתינים תהיה מושחתה, היא תיצור משור ואוים על עצם קיומו של המשטר. בין ההוגים הללו ניתן להזכיר את דה לה בואטי, מקריגלי ואוסטן. ראוי לציין את הדמיון בין עמדותיהם לבין המסקנות שאליהן הגיעו עד כה.

כוח

בוואטי – הפחות מוכר מבין השלושה – טען שהסירוב לסייע לעריצים קוטע את מקורות כוחם, וסירוב מתמשך גורם לנפילתם, ללא צורך באלים..." אם לא יתנו להם דבר, אם לא יציחו להם, ללא קרב ולא מהלומות, הם יוותרו ערומים וחסרי אונים, ולא יעשו עוד מאומה, בדיק כפי שללא אדמה לשורשי העץ, הענף נובל ומת". בוואטי טען שאנשים יכולים להשתחרר מעריץ אם ישחררו מדפוší ההשלמה והכיניות. "...פשות חדרו לתוך בו ותראו כיצד יכרע תחת עומס המשקל ויקרתו החתיו כמו פסל ענק שבטיסו נשד..."³⁸ תיפויו של בוואטי – אותן כתוב, אך מסופר, בגיל שמוña עשרה – השפיעו רבות על תורו וטולסטוי.³⁹ דרך טולסטוי הגיעו אותן הרעיונות אל גנדי והשפיעו עליו מאוד. הוא ראה בהם אישור לתיאורית הכוח אשר החל לא מכבר בניסוחה, ולאפשרויות הפליטיות הגלומות בדרכם שבэнן כבר החל ללבת.⁴⁰ שנים אחדות לפני בוואטי, התיחס מקיאבל לסקנות שהסירוב מעמיד בפני הניסיך, הן מצד סוכניו והן מצד נתיניו הרגילים, וזאת במיחוד בזמנים של מעבר ממשלה אורחית לממשלה אבסולוטית. הניסיך יסתמך על רצונם הטוב והלאיזואדי של סוכניו (שופטיו), אך אלה עלולים "להחליט שלא לצית לזו בעיתות של אישקוט ובלבול". מקיאבל טען שהנסיך "...אשר הציבור כולם עומד מולו כאובי, לא יכול לזכות לעולם בכיבתון מלא, וככל שתתגדל אкорיותו, כן ייחלש משטרו".⁴¹

כמעט ודאי שנוכח צעדים של אישיותוף פעולה וסירוב מצד חלק של האוכלוסיה, השליט יטיל סנקציות חמורות באמצעות סוכנים ששמרו לו אמונים. דיכויים של הנתינים במצבים אלה יאפשר לו אולי את השבת מרותו. אך הדיכוי לא יರחיק בהכרח את הסכנות האורבות לументו ולכחו. כפי שראינו, נתינים המסרבים לצית עשוים להתמיד בסירובם ולהיות נוכנים לשאת את מחיר הדיכוי, כדי להציג את מטרתם. הנתינים עשויים אז לזכות במאבקם, שכן, לדברי טוקוויל "משלה אשר אין בידיה כל אמצעי אחר להציג ציות בלבד מלחתה גלויה, קרובה מאוד לקיצה...".⁴² אוסטין אמר דברים דומים:

שכן, לו רוב הקהילה היה נחוש בדעתו להרים אותה (את הממשלה) ולשאת באמצעות הקשיים המתחייבים מכך, ספק אם די היה בעוצמת הממשלה עצמה ועוצמת המיעוט הקשור בה, כדי לשמר עליה או אף לדחות את נפילתה. גם אם תוכה לסייען של ממשלה זו, ובכך תגדיל את כוחה מעבר לכוח הסיבורות של העם הממורם והמתוקם, יקשה עליה לכפות עליו שוב את מרותה, או

לכפות ציון לזמן רב – בתנאי שבלב העם מוקנת שנאה תהומית לאוთה ממשלה ונוכנות להתנגד לה עד מוות.⁴³

כפי שהעיר רוסו "קל יותר לכובש מאשר לשלוט".⁴⁴

ג. רמזים להשפעתו הפוליטית של אישיותו הפעולה

ישנן ראיות היסטוריות רבות המעידות על כך שהمسקנות התיאורתיות האלה קבילות, ושבתנאים מסוימים לפחות, אישיותו פעליה עשוי להיות אמצעיiesel לשיטה ולפיקוח על ממשלה וגופים אחרים בעלי כוח. נعمוד כאן על דוגמאות אחדות החושפות את תלוותו של השליט ב비ורוקרטיה שלו ובאוכרסיה בכלל.

1. הכהלה. נציג שלושה מקרים שידגמו את התלות של בעלי הכוח בביורוקרטיה שלהם. המקרה הראשון כולל הימנעות משיחות פועליה במסגרת פוליטית, שבה דרגת התפקיד בשוליט גבוהה (הנשיאות האמריקאית). המקרה השני הוא מקרה גובל, שבו פקידי המשל פועלים באווירת הסתייגות ועוינות (רוסיה ב-1921-22). המקרה השלישי הוא מקרה ההתנגדות הגלואה (ה비ורוקרטיה הגרמנית נגד הפטוש של קאף).

ארצות-הברית: ריצ'רד נוישטט תיעד את ההgelות המשניות על כוחו של נשיא ארצות-הברית ובוקריר אלה המגולות על-ידי עוריון, המערכת הפקדותית והקבינט שלו. מניתוח כמה מקרים חשובים במשאלות הנשיים טרומן ואיזונזהואר מסיק נוישטט כי "אותם תנאים אשר להלכה מבטחים את עמדתו כמניגג, שוללים ממנו למשה ערבות לעמדתו". לנשאים "בעית כוח": "זוהי הבעיה הקלאסית של אדם העומד בראש כל מערכת פוליטית:

כיצד להיות בעמדת עליונות למשה ולא להלכה בלבד".⁴⁵

הנשיא ניצב בפני הגבולות מסווגים שונים ובפני לחצים למיניהם, אפילו מצד פקידי הביצוע שלו, עוזרי הבית הלבן וחברי הקבינט. הלחצים הללו מקייפים מתוך הרבה מעבר לזרוע המבצעת וכוללים את הלכי הרוח ואת הפעולות של האורחים עצמם, של חלקי ציבור שונים, ושל רשות מוסדות ענפה, ארגונים פוליטיים, פקידים ואישים ואף ממשלה זרות. אפילו פקודות מפורשות איןן זכות תמיד לביצוע, והפקודה היא דרך שכנו שאינה טובה לשימוש יומיומי.

בקיץ 1952, לפני שמערכת הבחירות הגיעו לשיאו, הتلטט הנשיא טרומן בעיתיות של מצב שבו גנרל הופך נשיא, כלומר, אפשרות שאיזונזהואר יזכה בבחירה: "הוא ישב כאן (ונתקש על שולחנו לשם הדגשה) ויאמר: עשה עשה כראוי ודבר לא יקרה. מסקן, זה כלל לא יהיה כמו בצבא. הוא ימצא

את העניין מתככל ביוור". אפילו ב-1958 ניתן עוד לשמו מפיו של הנשיא אייזנהאואר "הפתעה וזועע" מכך שההוראות לא בוצעו ומכך שהיא צורך ב"טיפוח מידה הסיווע מידי האחרים כדי להציג כוח אפקטיבי".⁴⁶

ברית-הומות: במרץ 1922, בקורס האחד-עשר של המפלגה הקומוניסטית, קבע לנין במנוחים ברורים ביותר ש"הלקח הפוליטי" של שנות 1921 מלמד שתפקיד השלטון אין פירושה בהכרה שליטה בbijorokratiya. במוסקבה היו 4,700 קומוניסטים מהימנים ובמקביל "אותה מכונה bijorokratiyah adirah, otote urimah" של הממשלה הרוסית. לדבריו של לנין "עלינו לשאול: מי מכון את מי?" האם היו אלה הקומוניסטים לא, קבע לנין. "למען האמת, הם אינם המכוננים הם המכוננים. הם מפזרים הוראות על ימינו" וועל שמאל אך התוצאה שונה מזואת שקיו לה".⁴⁷

גרמניה: נסיוון ההיפה הצבאי-omonarhistit של קאף ב-1920 נגד רפובליקת וויימאר החדשবে בגרמניה סוכל. על-פי ההיסטוריה הגרמנית הנודע אריך אייך, ניצחון הרפובליקה על אותה היפה הושג בעיקר בעקבות "שביתת העובדים הכללית וסירובם של פקידי המדינה הבכירים לשתך פעולה עם האדונים המודדים".⁴⁸ נידיש תשומת לב מיוחדת לאותם פקידים משלול ולבכורות אחרות ששירבו להגישי סיוע. תיאור נוסף ינתן בפרק ב'.

בתחלת ההיפה הכריזה ממשלה אברט החוקית כי חובתם של אזרחי גרמניה לשומר לה אמנים ולציית לה ולא בלבד. התוצאה, התנגדותם של עובדי המדינה, לבשה צורות רבות. מנהלי הריםיכס בנק' דחו את בקשות של קאף לעשרה מיליון מרק בתירוץ שחסרה החתימה הרשמית המוסמכת. מכיוון שלא עלה בידייהם להשיג את שתווף פעולותם של המומחים, כדי להקים את ממשלה המומחים שהבטיחו, ביקשו האפיפיסטים מן הציבור שיתיחס בסבלנות לממשלה של אנשים חסרי ניסיון. תיקי ממשלה מסוימים כלל לא אוושו. רבים מפקידי הממשלה הבכירים שירבו לסייע לממשלה קאף ואפילו עובדי מדינה זוטרים לא גילו נוכחות לסייע. כתוצאה לכך, אנשים חסרי כישוריים מינימליים מונו לתפקידים זוטרים יותר, אך עדין חשובים מאוד כגון ניהול משרד העיתונות וממשלה קאף נחלשה כתוצאה לכך. חוסר שתווף הפעולה הורגש אפילו מצד פקידים משרדיים וכתבניהם. קרובה לסתופה של ההיפה יצאו נגד קאף אפילו שירותי הביטחון ודרשו את התפטרותו.⁴⁹ לצדדים אלו, בתוספת שביתה כללית רבת עצמה, הייתה השפעה ניכרת. מומחה בהיסטוריות ההיפה והיסטוריון של ההיפה הצבאית של קאף, סגן אלוף גודספיד, כותב "אין ממשלה שיכולה לתפקיד לאורך זמן ללא מינימום הכרחי של תמיכה עממית ושיתוף פעולה".⁵⁰

2. ארישיתוף פעללה עמי. הצורך בשיתוף פעולה עממי והסכמה האורבת

למשטר שבו שיתוף הפעולה נעדך, מתגלים בשני מקרים: מצבם של היהודים תחת השלטון הבריטי ב-1930 ומצבם של העמים הסובייטיים תחת שלטונו הגרמנים בתקופה 1945-1941. בשני המקרים נצטט את מדותיהם של פקידיו בכיבוש הרשמי.

היהודים ב'וואהארלאל' נחרו סיכם את נסינוו בתחום א'ישיתוף הפעולה במאבק היהודי לעצמות כדלקמן "אין דבר שטיריד יותר ובסיומו של דבר מזיך יותר לממשלה, מהצורך להתחמוד עם אנשים שאינם נשמעים לרצונותיה, יהיו התוצאות אשר יהיו".⁵¹ גנדי כתב "אם נהיה חזקים, הבריטים יאבדו מכך".⁵² הממשלה הבריטית הסכימה לנראה עם נחרו וגנדי: פקידים בריטיים ראו בא'ישיתוף' פעולה א/orchi בקנה מידת גודל אים, אף הכריו בפוטנציאל העצום של המאבק הלא-אלים מבחינת השיטה על הכוח הפוליטי. ב-9 לולי, ב-1930, בתקופת א'ישיתוף הפעולה הא/orchi של התנועה לעצמאות 1930-31 (הסנוואראג' סטיאגראנרא) דיבר המשנה לורד אירון (ליימים הlord האליפקס), בפני שני בתי המחוקקים של הוועוז וזכה את הטענה כי מדובר "בתעמולה פוליטית לגיטימית לחלווטין. לדעתו ולדעתה של משלתי והוא ניסינו מכון לעורר סמכות באמצעות המעילות המוניות. מסיבה זו, ושל התפתחויות ההכרחות הנובעות מפעילות זו, יש לראות בה פעילות בלתי חוקית ובעלת א/orchi החתרני ומסוכן. פעילות המוניות, א/orchi שהיא מתוכננת על-ידי מארגנית להיות לא-אלימה, אינה אלא הפעלת כוח בזרה אחרת לאחר שטירתה האובייקטיבית היא למנווע קיומו של מושל תקין, והממשלה חייבת להתנגד לה או להתפטר. התנועה הנוכחת זהה באופיה לשכיתה כללית בארץ תעשייתית אשר מטרתה לכפות על הממשלה דבר-מה באמצעות חז המוני במקום בדרכי שכנוו. לאחרונה, מצאה הממשלה הבריטית לנכון לגיש את כל משאביה נגד שביתה מעין זו". אך בהודו, א'ישיתוף הפעולה התקדם עוד אחד נסוך: העוד הועל של הקונגרס הלאומי היהודי ניסה בסתר לעורר את אנמנותם של המשטרה והצבא למשליהם. כתוצאה לכך, המשיך המושל, "לא היה מנוס" מהוצאת הגוף מחוץ לחוק. היהודים זוקקה להגנה מפני "עקרונות כה הרנסים במהותם".⁵³

ברית'המוציאות: התנאים והנסיבות בחילוקים נרחבים של ברית'המוועצת תחת הכיבוש הגרמני במהלך מלחמת העולם השנייה, היו שונים בתכלית מלה ששררו בהוו תחת הכיבוש הבריטי. עם זאת, הניסיון הגרמני הביא אף הוא פקידים נאצים בכירים וקציני צבא למסקנה כי שיתוף הפעולה וה齊ות של האוכלוסייה בשטחים הללו חיוניים להמשך שלטונו הכיבוש. בהתאם לאידאולוגיית הגזע שלהם ולמדיניות שנבעה מכך (ביחוד זו של החלטת האוכלוסייה הקיימת בגרמניה), הנאצים כלל לא ביקשו שיתוף פעולה מצד

אותם אנשים שאותם ראו כתת-אנוש (אונטראמנשן) מהמורת. על כן זהו מקרה של היעדר שיתוף פעולה מצד האוכלוסיה בשטח כיבוש ולא סיורוב מכון לבקשות לשיתוף פעולה. המצב לא תמיד היה ברור. גורמים רבים השפיעו על מהלך הכיבוש ולפעמים קשה לבודד את תפקידו של אי-שיתוף הפעולה בשטחיםכבושים. אָפַעֲלַפְיָה, וכן, ולמרות האידאולוגיה המדינית הנאצית והמלחמה, הגיעו קצינים ופקידי גורמים אחדים למסקנה החלה ביותר בדבר הצורך בשיתוף פעולה מצד הנטינים.

במחקרו על הכיבוש הנאצי, אלכסנדר דליין מצטט דוגמאות רבות של פקידים נאציים וקצינים שהחלו להבין את הצורך בשיתוף פעולה. למשל קובה המושל של בילורוסיה הגיע אט אט, ולא התלהבות יתרה, למסקנה שחינויים לכל הפתוחות תמייקה פסיבית מצד האוכלוסייה. ב-1942 הוא השתקנע – כותב דליין – "שכחות גורמים לא יוכלו להבטיח שליטה יעילה ללא גiros כל האוכלוסייה". דליין אף מצטט קציני צבא גרמנים בברית'המוועצות בדצמבר 1942: "לאור חומרת המצב מובן שישתוּף הפעולה החובי של האוכלוסייה הוא חיוני". הגנרטל הרטנק כתב במאי 1943: "ונכל להשתתל על שטחי רוסיה העצומים אשר כבשנו רק בשיתופם של הרוסים והאוקראינים החיים שם. בניגוד לרצונם לעולם לא נוכל לעשות כן".

בסקירה על ההיסטוריה של הכיבוש הגרמני בברית'המוועצות כותב דליין: "השות נשאר אומנם מאפיינו הבולט של השלטון הגרמני, אך למרות זאת, התגבשה את האכרה הבסיסית שישתוּף הפעולה הפועל דרשו לביטחון מירבי וליעילות מירבית. הצורך המעשי, שעלה תחילתה בשטח עצמו, חייב התרחקות מן המשעה, אם לא מהתאריה, של הקולוניאלים נסוח הנאצים".⁵⁴ התרחקות זו משמעותית עוד יותר לאור העובדה שהיא מנוגדת בתכלית לעמدة האידאולוגית של הנאצים, שהתייחסה למורחות אירופאים כאלו תחת'אדם, ולתוכניות קדמות לחיסולו של האוכלוסייה המקומית בשטחים מרכזיים, על מנת לספק שטח ריק להתיישבות, לבנסראום (מרחיב מחה), לפולק הגרמני (לעם הגזעי).

ד. לקראת טכנית שליטה בכוח הפוליטי

במאי 1943 אמר הייטלר לאدولף רוזנברג, שבמורה הכבוש נדרשת המדיניות הגרמנית לאמצעים הקשוחים ביותר על מנת להרים את תודעתה הפוליטית של האוכלוסייה. אולם ביולי הוא גם הצהיר ש... "לשנות באנשים באזוריים הכבושים או מבוכן בעיה פסיכולוגית. אי אפשר לשנות בכוח הזרוע בלבד. אמת, הכוח מכרייע, אך חשוב לא פחות להציג אותו גורם פסיכולוגי

шибש למאף החיים בכוואו לאף את החיים. עליהם להשתכנע שהנו
מנצחים.”⁵⁵

היטלר מודה בכרך ש”הכוח” לבדו אין בו להבטיח את השליטה על האוכלוסייה בשטחים הכבושים אם אלה מרסבים לקבל את הפלשים הצבאים כאדוניהם הפוליטיים. מה נובע מכך? הדגש שם היטלר בהשפעה הפסיכולוגית של שליטון הכיבוש משלב היטב עם עמדתם של הגויים המודיניים שהוזגו עד כה: ככלומר, שכדי לשולט יש צורך להגיע לתודעהם של הנתינים. למסקנות התיאורטיות הללו לגבי הכוחות, ישן גם השלכות מעשיות. אישיותם פעה וסירובם של הנתינים לקבל מרוחת, לפחות בתנאים מסוימים, יכולים לעמיד את השליטים בפני בעיות קשות, להכשיל את מדיניותם ואף להרוו את ממשליהם.

לרוב אין הנתינים מודעים לכך כי הם ממקור כוחו של השליט וכי באמצעות פעה מושתפת יכולו לפורר כוח זה. היעדר המודעות לתקידיהם המלאים, מקשו בברורות תמייה או בהולכת שולל מכוננת מצד השליט. אם הנתינים יבחנו את כוחו של השליט ברגע קצר-ראות זו ויצויב שככל שלב עלול לפעול נגד – חסרי האונים. תפיסה קצר-ראות זו הולידה תפישת שליטון מוגנית. לעומת זאת, אילו יבחנו את כוחו של השליט לפני ולפנים ועמדו על מקורותיו, התפתחותו, תנודותיו ושבירויותיו, היו מගלים את חלוקם הם בבריאותו, בהמשיכותו ובהתפתחותו. מכאן, הם היו מבנים שבכוחם גם להורסו.

זמן רב קודם שנעשה קנצלר, היטלר כתב כי “אין להשתעש באשליה שנינתין יום בהיר אחד להוציא מהמגירה נסח חדש לחוקת המדינה” שמכוסס על עקרונות המנהיג, ולכפות אותו על המדינה בפקודתו. “אפשר לנסת, אך התוצאה לא תאריך ימים. היא תגועו בעודה באיבה.”⁵⁶ מה היה קורה אילו הבינו זאת אנשים רבים. אילו ידעו שבכוחם להכשיל מדיניות ומשטרים שאינם לדרכם, ואילו למדו לסרב ולסייע במאבק גלוי? יש מי שהאמין שנינתן כדי להגיע לחיסול העrizות והדיכוי. גנדיאשר התיחס אומנם במיוחד לנושאים כלכליים, ודאי התכוון להשלכות הרחבות יותר בamuרו:

העשירים לא יכולים לצבור עושר ללא שיתוף הפעולה של העניים באוטה חברה. אילו חלחל הדבר בתודעת העניים, הם היו נועשים חזקים יותר. הם היו לומדים כיצד להשתחרר, תוך שימוש באמצעים לא-אלימים, מאי-השוון המשווע אשר הביא אותם אל סף הרעב.⁵⁷

הריס מצא כי האנשים אינם מודעים לכך ש... הכוח הפוליטי הוא כוחם

שליהם... וכותזאה מכך, הם בבחינות שותפים לדבר עבריה ובها בשעה הם גם קורבןותיו... לו הבינו זאת מספיק אنسם, וידעו באמת במה מדובר וכיitzל פועל, יכולים היו להבטיח כי לעולם לא תהייה עוד ממשלה עריצה.⁵⁸

השאלה היא כיצד לישם את תיאוריות הכוח הזאת? את הסיבות לכך שאנשים לא הצליחו עד כה להצליח עיריות ודיכוי היא העדר מידע לגבי דרכי הפעולה. התנגדות האזרחים לממשלה עריצה, חייבת לקבל ביטוי פועל בסירוב לשחק פועלה. סירוב זה ילבש צורות שונות: מיעוטן תהיינה קלות, חלקן תדרושנה ממש, רבות תהיינה כרכוכות בסיכון, וכולן תידרשנה מידת של אמץ ותבונה. תנאי הכרחי הוא פעילותות של קבוצות או פעילות המונייה. כפי שאמר גאנטו מוסקה – המיעוט השולט מאוחד יוכל לפעול בתיאום. לעומת הרוב הנשלט "אינו מארגן"⁵⁹ – אונ, לעיתים, הוא חסר ארגון עצמאי. התוצאה היא, שעיל-פִּירוב אין הנתינים מסווגים לגבעת התנגדות מלודצת ולכך קל להתחמוד עימם כיחידים. פועלה אפקטיבית שנשענת על תיאוריות הכוח הזה מחייבת התנגדות והתקומות מלודצאות. לא תמיד תינתן ההזמנות להקדמים לכך הכנות מודוקדות. אך עקשות וסרבונות כלויות וקולקטיביות אינן מספיקות. יש לתרגם אופציה כללית לאסטרטגיית פועלה. על האנשים לדעת כיצד לנחל את המאבק שהוא תוצאה כמעט וدائית של מעשה ההתקומות הראשונות. עליהם לדעת כיצד להתמיד למרות הדיכוי. יהיה עליהם להבין את הטכניקה המבוססת על התפיסה הזאת של מהות הכוח, ובכללה גם את שיטותה של הטכניקה הזאת, הדינמיקה שלה, התנאים להצלחתה ועקרונות האסטרטגיה והטקטיקה שלה. חובה לישם את הדברים בכישרונו. עליינו, אם כן, לבחון בפרטות כיצד טכניקת הפעולה הלא-אלימה פועלת תוך כדי מאבק. נפנה על כן לחקר המאפיינים הבסיסיים של אי-האלימות ונスクור את ההיסטוריה שלה. שם נעבור לדון על המגון הרחב של "כלי הנشك" הלא-אלימים, השיטות השונות שבמהן הנשק של הטכניקה הלא-אלימה. בפרק ג' נבחן את דינמיקת המאבק הלא-אלים ואת הגורמים אשר יקבעו את מידת הצלחתו בעימות.

פרק ב'

הבסיס המבני של השליטה בשליטים

אחד מן הבעיות הכלליות החשובות ביותר בפוליטיקה כיום, היא כיצד אפשרית השליטה על פעולתן של הממשלה המודרנית¹. כוון, שאין לנו שליטה עליון, מאים علينا בנסיבות שונות, ובאופן הבוטה ביותר בנסיבות העניות המודרנית והמלחמה. האמצעים המסורתיים של שליטה על השליטים, כמו הגבלות המעוגנות בחוקה, הגבלה עצמית מצד השליטים עצם ומהפכה אלימה – הכוח כי לכל אלה לצד יתרונותיהם, מגבלות וחסרונות ניכרים. במצבים קיצוניים, שבהם השליטה היא הגורם החינוי ביותר, אי אפשר להסתפק באמצעותים מסורתיים בלבד. אם איננו רוצחים להפוך לרובוטים פוליטיים חסרי ישע ואינו שואים שישמידונו,علינו למצוא ולישם דרכי שליטה יעילות על כוחם של שליטים.

פרק א' הריאנו שכוחם של השליטים תלוי בזמניהם של מקורות כוח שונים. הזרימות הזאת, בתורה, תלויות ישרות ובעקיפין בדרגת שיתוף הפעולה, האוצאות, קבלת המרות והכנות לסייע, שהשליט מסוגל להשיגה מצד כל האוכלוסיה ומצד "העוזרים" בתשלום, או הסוכנים. בשל כך יש בכוחן של קבועות אלה לצמצם את זמיינותו של מקורות הכוח הללו ואף לבטלם כליל, בכך שייצלמו או ימנעו את שיתוף הפעולה ואת האוצאות ההכרחיים, וכך כוח של השליט יונבל, ייחלש ואף יימוג. כדי שבplit מקורות הכוח תהיהיעילה, היא חייבת להתבצע בידי קבועות גדולות של אנשים, מוסדות הפעילים כגוף אחד. מידת יכולתם לעשות כן, מושפעת ואף נקבעת על ידי המבנה החברתי.

המבנה החברתי משפייע על אפשרויות השליטה

מבנה החברה הינו גורם מכירע ביכולת השליטה של אותה החברה על שליטה. המבנה הזה מתייחס לקיום או לאיקיומם של מוסדות שונים:

למספרם, לדרגת הריכוזיות או הביזור שלהם, התהילכים הפנימיים של קבלת ההחלטות, מידת כוחם הפנימי וחינויויהם. בקצת האחד תימצא חברה, שבה כל מוסד הוא חלק מנגנון המדינה הריכוזי, או כפוף לו בפועל. בקצת השני תימצא חברה שצרכיה באים על סיפוקם באמצעות מגוון רחב של מוסדות עצמאיים, ושוצרות ממשל אומנם קיימות בה, אך אין היא מדינה ריכוזית. ("מדינה" בהקשר זה פירושה צורת ממשל מוחזקה, בין השאר, בפקידות קבועה, במערכות צבאיות קבועה ובכוח משטרה קבוע ומפעילה אמצעי פיקוח אלימים, ובכללים מערכת בת-יכללא). אך מצב ריכוזיות או ביזור קיזוניים במידה זוatz, כמעט ואין קיימים. למעשה, המבנה של כל החברות הפליטיות נעה בין שני הקיצות הקיזוניות הללו. ולכן, השאלה החשובה היא עד כמה מרוככו או מפזר הכוח הפליטי, או מהי דרגת ריכוזיותו של אותו כוח במדינה או ביזורו בין המוסדות העצמאיים של החברה.

מבנה החברה משפיע על יכולת שליטה על כוחם של שליטים בשתי דרכים. דרגת ביזור גובהה של הכוח וחלוקתו בין מוסדות עצמאיים, חזקים ופעילים, יסיעו בשעת חירום למקבץ על השליטה בשליט; ויגבירו את יכולתם של הנתינים ומוסדותיהם למנוע מן השליט את הגישה למכוורות כוחו. כמו כן, במצב זה יוגדרו גבולות כוחו של השליט והוא לא יוכל לחצות גבולות אלה ללא שנינאים מבנים או נכונותם של הנתינים ומוסדותיהם להרחיב את הסיווע שהם מושיטים לו.

ישנם שליטים, המחזיקים בעמדת הפיקוד על מנגנון המדינה, שלא ינצלו את מלאו הכוח והשליטה בחברה שהמבנה החברתי מאפשר להם. הסיבות לכך יכולות להיות היעדר מטבחציה, כבוד לגבולות חוקתיות, אמונה מוסדרות או דתיות, או תפישות פילוסופיות ופליטיות. אולם אם גישת השליט משתנה, אם נראה לו שהנתנים מחייבים נקיטת אמצעים קיזוניים יותר, אם צרכיהם אישים מגבירים את תאוותו לשטלון, או אם מופיעים אדים או קבוצה התופשים את עמדתו בדרך חוקית, ייתכן שהוא ירחיב את השימוש בכוחו עד לאותם גבולות שנקבעים עלי-ידי המבנה החברתי. הוא יכול אף לנסות לעדרר או לתקוף מוסדות אשר בכוחם להגן על אותם גבולות.

עליה מכך אייפוא, כי דרישה טכניתת ממקבץ לשם שליטה בשליטים המבקשים להשחרר מפיקוח וכי דרוש מבנה חברתי המציג בפניהם גבולות ייעילים, וזאת מעל ומעבר להסדרים חוקתיים והגבולות שהשליט מטיל על עצמו.

טכניתת ממקבץ שمبرוסת על ההשערה שהווצה בפרק א' לגבי אופיו של הכוח הפליטי, אכן קיימת. שמה – "פעולה לא-אלימה". היא כוללת מהאה סמלית "לא-אלימה"; א-שיתוף פעולה כלכלי, חברתי ופליטי; התערבות

לא-אלימה בדרכים פסיכולוגיות, פיסיות, חברתיות, כלכליות ופוליטיות.² טכניתה זו, אם תזכה להפתח ולהשתכלל ותישמש במגוון של מצלבים, תספק אולי תשובה לאוטו צורך בדרך מאבק חדשה לשיטה על כוחו של השלט. יש צורך רב במחקר ובפיתוח של טכניתה זו ושל האפשרויות הגלומות בה. אולם פרק זה מתמקד בתפקיד שיש לבנייה החברתי בקביעת גבולות כוחו של השליט. במרקז הדין עומדות התיחסות להשפעות ארוכות-הטווח שבריכוזן היחסי של עמדות הכוח החברתיים במסגרת המדינה, וזאת בהשוואה להשפעות ארוכות-הטווח שבביזורו היחסי של הכוח בקרב המוסדות הלא-מדיניים של החברה כלל.

לעתים אדם בודד מציל'h להשפי' באופן משמעתי על מהלך האירועים החברתיים והפוליטיים, אם בכוח השכנוע שלו, אם ביצירת קשרים עם אנשים בעמדות מפתח ואם בזכות יכולתו לנתק שיטות שונות של פעולה לא-אלימה. יחדים מעשי של מהנדס ק. גנדי הם דוגמא לאפשרות האחרונה. אולם דוגמאות כאלה הן נדירות, במיוחד כאשר מדובר בשליטים הנוחשים בעדרתם לשלוט ללא מצרים. במקרים כאלה ניתן להגבירם או להחליש את כוחם רק באמצעות הגבלת מקורות הכוח ודובר זה הוא מעל ליכולתם של אנשים בודדים. איום ממשי על מקורות כוחו של השליט אפשרי על-פי-ירוב רך כאשר מספר נתינים רב מונע ממנה סיוע, שיתוף פעולה ו齊ות, ככלומר, קבוצות חברות ומוסדות. כיוון שכך, יש לייחס מידת רבה של חשיבות יכולתם של גופים אלה למנוע את הגישה למקורות השלטון התלויים בהם. היכולת הזאת מושפעת מגורמים רבים, כמו יכולתם של הנתינים לישם את טכנית המאבק, את מידת הזדקקתו של השליט לאוותם מקורות ואת יכולת הפעולה העצמאית של הנתינים.

בנקודה זו קיימות שתי אפשרויות. ייתכן מחד גיסא ריכוז הכוח בידי המדינה, ופירוד בין הנתינים במידה שנות קבוצה חברתית או מוסד חברתי לא יוכל למנוע מן השליט גישה למקורות כוחו. מאידך גיסא, אם אכן מצוית בחברה קבוצות כאלה בהיקף משמעותי, הרי שקיומן ועוצמתן תשפענה על סיכויי המאבק להציג שליטה על כוחו של השליט. קבוצות או מוסדות

היכולים לנתק שיטות על כוחו של השליט.

המונה "כוח" מתייחס לכוח פוליטי מסוים של כוח חברתי. כוח פוליטי מוגדר כאן ככלל האמצעים, ההשפעות והלחצים – ובכללם סמכות, גמול וסנקציות – העומדים לרשות גורם כלשהו לשם השגת מטרותיו. הכוונה היא בעיקר למוסדות מדינה, מוסדות המדינה וקבוצות המתנגדות להם. כוח פוליטי נמדד ביכולת שלשות במצב, באנשים או במוסדות, או לגיסאים אנשים ומוסדות לשם פעילות מסוימת. ניתן להפעיל כוח כדי לקדם מטרות של

קובוצה, כדי לישם או לשנות מדיניות, לכפות על אחרים להתנהג בהתאם לרצון השליטים או במסגרת פעילות של אופויציה. ניתן להפעיל כוח במטרה לשמר על מגנונים קיימים, מדיניות או יהסים קיימים או על מנת לשנותם, להרסם או להחליפם. על-פי-ירוב המפתח לכוח פוליטי הוא מגנון הענישה – הסנקציות יכולות להיות אלימות או לא-אלימות. אין זה תמיד הכרחי למש את יכולת הפעלת הסנקציות כדי שתהיינה אפקטיביות. לעיתים תספיק עצם היכולת לעשות כן. במקרים אלה נוכחות הכוח אינה פחיתה מאשר במקרה בהם הוא מושם באמצעות סנקציות ישירות.³

תפקידם של מוקדי כוח מפוזרים בשליטה על הכוח הפוליטי

צורתם של מוקדי הכוח וטבעם (או המקומות שבהם הכוח ממוקם, מתגבש או בא לידי ביטוי) משתנים מחברה ומצב אחד לשנהו. אך סביר להניח שהם יכללו קבוצות ומוסדות חברתיים כמו משפחות, מעמדות חברתיים, קבוצות דתיות, קבוצות תרבותיות ולאומיות, קבוצות תעסוקה, קבוצות כלכליות, כפרים, עיירות, ערים, מהזות, אורות, גופי ממשקל קטנים, ארגונים התנדבותיים, ומפלגות פוליטיות. לעיתים קרובות אלה הן קבוצות חברתיות ומוסדות מסורתיים, מוסדים ורשימים. אך לעיתים מוקדי הכוח מאורגנים באופן פחות רשמי. יתרונם גם שהם נוצרו לא מכבר, או שפעילותם חדשה כדי להשיג מטרה מסוימת, או להתנגד לשלית (כמו מועצות הפעלים במהפכה ההונגרית של 1956). מעמדם כמוקדים ייקבע על-פי יכולתם לפעול באופן עצמאי, להפעיל כוח, ולהפעיל על כוחם של אחרים, כמו השליט או מוקדים אחרים. לפיכך, יכולתם של מוקדי הכוח לפקח על פעולות שליטות (1) מהיקף (2) מידת עצמאות (3) מקורות הכוח שבשליטתם (4) מיעצתם הכוח החברתי שביכולתם להפעיל (5) ולעיטים מגורמים אחרים. אשר משקלם של הגורמים הללו משתווית דיו, יוכל מוקדי הכוח לקבוע אם תהיה לשלית גישה למקורות הכוח הדורשים לו.

מוקדי הכוח קובעים את גבולות כוחו של השליט

מבנה הכוח בחברה כולל מרכיב מערכתי הייחסים שבין מוקדי הכוח ומערכות היחסים שבין לבין השליט. מבנה הכוח בחברה הוא זה שקובע לטווח הארוך את תחום כוחו של השליט ואת עוצמתו.⁴ פיזור הכוח בין מוקדי

הכוח, הילכה למשעה, יגביל את כוחו של השליט. מצב זה מתייחס ל"חופש" פוליטי. לעומת זאת, אם אותם מוקדי כוח נחלשו, נהרסו, או שקיומם העצמאי והאוטונומי נשלה בשל אמצעי פיקוח החזוניים, השיטה על כוחו של השליט תיפגע. מצב זה מתייחס ל"עריצות". ברטן דה גיבנאל כתב: "כאשר אדם רואה וחוש סמכות אונסית אחת וייחידה בלבד – המצב הוא הרחוק ביותר מהירות".⁵

כאשר מוקדי הכוח הם רבים וחזקים מדי, והשליט אינו יכול להפעיל עליהם כוח除 לא הגבלה, או לחסל אותם, הוא עדין יכול לקבל מידייהם את מקורות הכוח שלהם הוא נזקק. אלא שעילמתה לשעתם כן, עליו להבטיח שאთם קבוצות ומוסדות חברתיים יגלו לפניו, כלפי מדיניותו וככלפי משטרו כלל אלה, כדי שייאتوا לקבל את מרתו, לשתח איתה פעולה ולהעמיד לרשותו את מקורות הכוח. וזהו אחד מדריכי השיטה העקיפה שיש למוקדי כוח אלה על השליט. אם אין ניסיון ליצור תיאום מעין זה, אם אין הוא יוצא לפועל, או אם השליט פוגע באוכלוסייה שעליה הוא אמר לשלוט, מוקדי הכוח החזקים יכולים למנוע מן השליט את הגישה למקורות הכוח שבשליטתם, בעימות גלי. בדרך זו יכולה אוכלוסייה לרסן שליט שאפתן ואנטי-דמוקרטי, לפורר את משטרו ולפזר את כוחו.

"יתכן גם מצב הפוך. כאשר אותן קבוצות חברתיות מאבדות את יכולתן לקבל החלטות ולפעול באופן עצמאי, השיטה על כוחו של השליט מצטמצמת אף היא. כך גם קורה כאשר שליטן במקורות הכוח נחלשת, או כאשר הן עצמן נחלשות או נהרסות. אם למוקדי הכוח אין משקל ממשוני, והנתינים הם אוכלוסייה מפוזרת של פרטימים לא יכולת פעולה קבוצתית ממשית, הפיקוח על כוחו של השליט יהיה מצומצם ביותר.

התקפות מכוונות והשפעות לא-מכוונות עלולות להחליש את מוקדי הכוח

מגון רחוב גורמים יכול להביא להיוולדותם או להיסולם של מוקדי הכוח בחברה. מדיניות שמכוננת לתקוף את עצמאותם, לערער את כוחם, או לחסלם, היא רק אחת מן האפשרויות. יתכן שאלה יבואו כתוצאות לוואי של כוחות חברתיים, כלכליים, פוליטיים ואחרים. השליט יבחר בהתקפה מכוונת כאשר יראה בקבוצות אלה קבוצות מתחרות, וכאשר יכיר בגבולות שהן מזיבות לכוחו ולשאייפתו להיות כליכול. הוא יפעל או להגביל את עצמאותן או לחסלן כליל. הסוציאולוג הגרמני גיאORG זימל טען ששאייפת השליטים "ליקיזר שווון" בין נתיניהם לא נבעה מהעדפה מוסרית של השווון, אלא

מתוך שאיפה להחליש את הקבוצות שמסוגלו להגביל אותם.⁶ גופים מסוימים עשויים להיעלם מעל מפת הקבוצות והמוסדות החברתיים, בכך אם אין בכוחם להתנגד למאזיו של השליט, אך בדרך כלל הקבוצה תמשיך להתקיים פורמלית, אם כי היא תabd את עצמה ואת שליטתה במקור הכוח. מקרה קיצוני פחות הוא המקרה שבו הקבוצה ממשיכה להתקיים למורת צימצום עצמה וכוחה. השליט השואף לבוח בלתי מוגבל, נסה להחליף מוקד כוח עצמאי במוסד שנשלט בידי מנגנוןו.

כאשר מأחורי ההתקפות הללו עומד ניסיון אנוכי של השליט להאדיר את כוחו, ניסיון לכפות משטר דיקטורי או להריב את חום שליטתו באמצעות משטר דיכוי שכבר קיים, יש להתייחס לכך אותן מבשר דאגה. אך אלה אינם תמיד פני הדברים. יתרכן אותן גופים שהותקפו היו הם-עצמם בעלי אופי מדכא, נצלני, אנטיחברתי, או כל תכונה לא-ארציה אחרת. במקרה זה, כל התקפה מצד השליט באמצעות שימוש במשאיבה של המדינה תזכה להערכה, ותיחשב מתקדמת ואפילה משחררת. עם זאת, אין בכך כדי לפטור את הבעה שהווצה לעיל, קרי, שהחילשות או חיסולם של מוקדי הכוח מרחיבים את גבולות כוחו של השליט.

מוקדי הכוח המותקים עשויים לפעול למען רוחחתה של החברה הכלל, או נגדה, אך בשני המקרים הם גם מסייעים להגבלה כוחו של השליט. אין פירוש הדבר שיש לקבל בהכנעה קבוצות ומוסדות הגורמים נזק לאוכלוסייה או לחקלאים שלהם, או שיש לאפשר להם להמשיך בפועלם. הבעה אינה נוצרת בשל הגבלת אותן קבוצות, או חיסולן. הבעה היא האופן היחיד שבו הדבר נעשה, והסכמה שהוא יגרום להגבלה כוחו של השליט ושל אפשרויות הדיבור והכפיה הפתחות בפניו. הבעה נוצרת כאשר השליטה נתונה בידי מנגנון המדינה מבלי שנוצרו מוקדי כוח חדשים, או מבלי שכוחם של המוקדים הקיימים התחזק, במידה שתותיר אותן מחוץ לתחום שליטתו של השליט, לפחות כפי שהיו קודם לכן מוקדי הכוח המותקים. בנקודת וו אין כמעט הבדל אם מוקד הכוח היישן הוגבל באמצעות תחיקה של מוסד דמוקרטי, צו של שליט יחיד, או תקנה של הנהגה מהפכנית. ב嚷ונו של שליטות, התוצאה היא פחות או יותר זהה. התוצאה היא מחד גיסא הרחבה עצמתה של המדינה ואפשרויות פועלתה, ומайдך גיסא החלשתם או חיסולם של קבוצה או של מוסד שאינו מסוגלם להתנגד לכוחו של השליט ולהגבילו.

אם מוקד הכוח הוחלש או חוסל ללא יצירה אייזון על-ידי הרחבה כוחו של קבוצות ומוסדות קיימים, או יצירת מוסדות חדשים שהם עצמאיים ביחס למדינה, התוצאה, ביסודן מסוים, שווה בכל המקרים: התעצמות כוחו של השליט וירידה ביכולת ההגבלה או השליטה של הנ廷נים. דבר זה אינו מתייחס

רק לשליט מסוים, במדינה ובזמן נתונים. יתכן שמעמדתו של אותו שליט מסוים הוא הומניטריות וכי אין לו כל כוונה להיעשות דיקטטור, אולם התוצאה מתייחסת גם לשטייטים בעתיד, השליטים שיורשים את פוטנציאל הכוח המורחב של המדינה, ועלולים להיות הומניטרים פחות מקודםיהם. התהlik הזה אכן התפתח במצבים מאוד שונים זה מזה, כמו חיסול האצולה והשליטים הפואודליים בצרפת המהפכנית, חיסול האגודים המכוונים העצמאים והמלגות הפלוריטיות ברוסיה הקומוניסטית תחת שלטון לנין וסטאלין, ובגרמניה הנאצית תחת שלטון היטלר. בכל המקרים הללו התוצאה הייתה גידילת ריכוזות הכוח בחברה, התרחבות גבולות כוחה של המדינה, ו哉ום, הלאה למעשה, השיטה העממית על כוחו של השליט.

גורמים אחרים עשויים להשפיע על השליטים, אך לא בשלוט בהם

אין להסיק מכאן כי קיימים יחס מתימי בין מידת פיזור הכוח לבין המקדים, לבין דרגת הפיקוח על השליט. או, לעומת זאת, בין מידת ריכוז הכוח במדינה לבין דרגת בלעדותו של השליט. כפי שכבר צוין, קיימים גם גורמים אחרים עשויים להשפיע על התנהגותו של השליט, ובכללם הגבלות שהטיל על עצמו והגבילות שנקבעו בהלכים מסוימים כמו בחירות, חוקה ואמצעים משפטיים בתנאי שהשליט מוכן להיענות להם.

עם זאת, אין ניתוח זה מתקoon לומר שעצמתם היחסית והרכבתם הפנימי של מקדי כוח כאלה אכן יקבעו את גבולות כוחו של השליט. יתכן שהוא לא יפרוץ את הגבולות האלה, מתוך אדישות מוחלטת לרצונו של נתניינו. במקרה כזה לא יפרוץ הגבולות הללו אלא בסיוםם והסכמתם של הקבוצות והמוסדות החברתיים. מרגעם של מקדי הכוח בחברה יקבע במידה רבה את יכולת שליטתה, בטוחה הארוך, על כוחו של השליט.

תצורות מסוימות שהן משנהות לחלוקת הכוח בפועל

הן המוגרת והן ההלכית המוסדיים הפורמליים של השלטון שומרים על יחסיותם בהקשר הנוכחי, אך המבנה החברתי שביסודם הוא זה שמכריע בטוחה הארוך. חלוקת הכוח במנגנון המבנה החברתי כולם היא הקובעת הלאה

למעשה את כוחו של השליט, ללא קשר לעקרונותיה המוצחרים של השיטה או לתזרותיה המופדרות.

יתכן מצב שבו המבנה הפליטי הפורמלי של הממשלה יהיה ז'יקטורני, אולם מכיוון שכוח ניכר מפוזר בין קבוצות ומוסדות חברתיים, יהיה לחברה די כוח פנימי כדי להבטיח מערכת פוליטית "חופשית" באופן יחסיב.

אפילו משטר שהוא להלכה "אוטוקרטיה" עשוי להיות כפוף להגבלה נוקשות ולאמצאי שליטה שונים. לעומת זאת, כאשר מוקדי הכוח הם חלשים, קרוב לוודאי שהחברה לא תוכל למנוע כל השתלטות של משטר רודני, יהא מקורו מabit או מחוץ. חברה בעלת חוקה דמוקרטית אך ללא מוקדי כוח חזקים היא חשופה במיוחד להשתלטות של דיקטטור. אפילו משטר שהוא "דמוקרטי" על-פי חוקתו, עלול להיות בעל כוח בלתי מוגבל ובשתי ניתנת לשטיטה. לאחר פרק נזון מוסים, סביר להניח שמידת פיזורו או ריכוזו של הכוח בחברה יכולה תשתקוף בארגונה הפליטית של אותה חברה.

מוקדי כוח חזקים עשויים להיות שליטה על ערייצים

דוגמאות מהמנרכיות הפיאודליות בצרפת וברוסיה עושיות להראות כיצד ניתן שהכוח שבידי השליטים, שהוא להלכה בלתי מוגבל, ניתן לשטיטה כאשר הוא מפוזר בין מוקדים שונים בחברה.

אלקסיס דה-טוקוויל, פילוסוף פוליטי בצרפת של תחילת המאה התשע-עשרה, טען שבין המהסומים אשר בלבו עבר את תוקפנות הערייצים⁷ נמנים השלושה הבאים: (1) הדת, אשר סייעה בידי שליטים ונוהנים כאחד "להגדיר את גבולותיה הטבעיים של הרודנות".⁸ (2) כבוד שליטים, שבhiveudo או בחיסולו על-ידי מהפכה נפתח בפני השליטים הפחה להתחפותםשוב, ללא בושה, "לכחות השရירות".⁹ (3) והשלישי – שבו נדון עתה – קיום מוקדי כוח אפקטיביים בחברה, כמו מחוזות, ערים, אצטלים ומשפחות.¹⁰

לפני מההפכה הצרפתית, תחת המשטר היישן,¹¹ הן החוקים והן הסכםם של האנשים הפקדו בידי הגסיך סמכות כמעט בלתי מוגבלת. ואף-על-פי כן כוחם של חלק מהנתינים שמש כמחסום לעריצותם. מחסום שאין לעברו...¹² בין מקרוות מה כוח منه טוקוויל את "זכויות האצולה... סמכותם של בית הדין הגבוה לצדק... וזכויות יתר אזריות. כל אלה אפשרו את בלימת הסמכות הריבונית ואת שמירת כוח התנגדות בקרב האומה."¹³ באותו עת היה לאנשים קשר הדוק עם עמיתיהם האזרחים. אם אדם כלשהו הותקף שלא בצדק, עמייתיו היו מגישים לו עזרה.¹⁴ המחוות והערבים היו באופן יחסיב עצמאים, ולכל אחד "רצון משלו, והתנגדות לקבלת מרות".¹⁵ בידי האצולה

היה כוח ממשמעותי, וגם לאחר שאותו כוח נשלל מהם, הם המשיכו להיות בעלי השפעה רבה. "הם העזו להתמודד לבודם עם פועלותיה של הרשות הציבורית".¹⁶ בשעה שקשרי המשפחה היו הדוקים, "האדם שפועל נגד דיכויו לא נשאר לבדו" – הוא מצא תמייה בקרב קרוביו, רעייו ולקוחותיו.¹⁷ אף כאשר הקשרים היו חלשים, שבב כל אדם ביטחון משושלת אבותיו ותקווה מצאצאיו.¹⁸ השפעות אלה ואחרות של מוקדי הכוח העצמאים בחברה אפשרו להגביל את כוחו הפוליטי הממשי של השליט, שהלכה היה כל-יכול.

ברטן דה גובנאל תיאר את המצב הזה במונחים דומים. בצרפת של המאה השבע-עשרה, שעלה שהשליט היה להלה כל-יכול, הרי למעשה, היה כוחו הפוליטי מוגבל ביותר. מבחינת המוגבלות, ההבדל בין התקופה ההיא לבין ימינו אלה אינו אלא הבדל טכנולוגי בלבד.

איש לא קיבל כי לשליט ניתנת הזכות לקבוע חוקים נפשו, או כי רצונותיו של השליט יכולם לחיבב. הכל ידעו שמצוות מטעם שלטון חילוני אינם מחייבים מוסדרית כלפי עצם, כל עוד אין הם מלאים אחר תנאים מסוימים. במקרים אחרות, השליט או דוברו, תחת המשטר הרישן, היו פחות חופשיים מאשר ביום, והשלטון היה פחות שרירותי.¹⁹

באופן דומה, הסוציאולוג הפוליטי האיטלקי בן המאה העשרים, ג'אנטו מוסקה, טען,

ראש המדינה הפיאודלית יוכל להרע לכל אחד מן הברונים שלו, אך לעולם לא יהיה אדון מוחלט על כולם. ברשותם של אלה מידת רבה של כוח ציבורי... ולמעשה הם יכולים לעדி�ותם שלהם על נתיניהם. כל עצםם, מצדם, מגלים שישנו גבול לעדריותם שלם על נתיניהם. כל הפרוזה מצדם עלולה לעורר אישקסט גובר, שעלול להתפתח לכדי התקומות. יוצא אפוא שככל הארץ בעלות משטר פיאודלי, שלטונם של האדונים יהיה אולי אלים ושרירותי לפרקים, אך ככל, השלטון הזה יוגבל במידה ניכרת על-ידי מנהגי הארץ.²⁰

אף-על-פי שבמשטר הפיאודלי הייתה החוקה כשלעצמה רודנית, כוחם המשותף של הקבוצות והמוסדות החברתיים, וכן השפעתן של ההגבלות הפחות מוחשיות על כוחו של השליט, פועלו ביעילות לריסון כוחם של המלכים. "לנסיכים הייתה הזכות אך לעולם לא היו האמצעים או הרצון לעשות כן

העולה על רוחם,” כתוב טוקוויל.²¹ חלק מן הקבוצות הללו התנגדו לחשופ אישי. עם זאת, טען טוקוויל, עצמאוֹתן וכוחן בדרכּוֹ כל תרמו לשמרות החופש ולטיפוח אהבת החופש.²² עצם קיומן של מספר רשותות רב, אשר חבעו את נאמנותו של הנטין, הותיר בידו מידה מסוימת של בחירה ויכולת תחרון. במצב כזה, קובלע זימל, האדם “זוכה לעצמאות מסוימת ביחס לכל רשות. אשר לתחושיםיו הפנימיים, אולי אף יכול לעצמאות ביחס למכלול הרשותות.”²³ מצב דומה שרד בקיסרות הרוסית תחת המרכיב הציגתי במאה התשע-עשרה. ההיסטוריה הנודעת של חברה זו ושל תנועותיה המהפכניות, פרנקו גנטורי, כתב: “הכוח העצום שהחזק בידיו ניקולאי ה-1, גדייל הורדנים של אירופה בשעתו, היה אמיתי של דבר מוגבל מאוד בכל הנוגע לניסיונות לשנות את יסודות המבנה החברתי הרוסי.”²⁴ למשל, כאשר הצאר חיפש, לפני שחרור האירים, דרכים לשיפור מצבם של האיכרים, הוא נתקל בתנגדות מצד אותם מעמדות של הסכםם היה זוקק לביצוע השינויים.²⁵ למעשה היה זו בכוחה של המדינה להחריר את מערכת היחסים בין האיכרים לאצולה. היה זה “עוד והכחת חולשת ערכיו של ניקולאי ה-1. היא הייתה חזקה בשעה שדרכה במקום, וחלה מרגע שניסתה לפועל.”²⁶

התנגדות לモיזמותו של הצאר יכולה集成电路 האיכרים והן מרכיב האצולה. האיכרים באחוות הפרטיות האמינו רוכם כולם, שאף-על-פי שהם עצם שייכים לאצולה ולבני האדמות, הרי שהאדמה שייכת לאירים עצם, על כןacho כל ניסיון שישחררו” אוטם אישית, ובה בשעה ימסרו את האדמה לאצולה. אפשר שניסיון כזה היה מוביל למהפכה, שבה היו האירים מנסים לתפוס את אדמותיהם ולהתבע שחרור מוחלט ממשוי.²⁷ האפשרות הזאת הייתה בוגדר אפשרות ממשית, מכיוון שלaicרים היו מוסדות מנהל עצמי משליהם – האובשצינה ומיר – היינו מוקדי כוח ממשיים. היה להם ניסיון רב בעריכת אסיפות, דיונים, ובקבלה החלטות ובפעולה משותפת.

לדברי גנטורי “המדינה שנוצרה על-ידי הרפורמות של פטר הגדול לא הצליחה מעולם להוכיח שורשים ברוחבי הארץ. במקביל לה המשיכה בפועלתה מערכת של מינהל-עצמי מקומי, שפעלה Mao מימי הביניים, עם קבוצות מאורגנות של איכרים וסוחרים.²⁸ באמצעות ארגונים אלה, היחידים שעמדו לרשותה, “החברה האיכרית הגנה על עצמה.”²⁹ משום כך ביקשה ממשלה הצאר להגיע לכדי שליטה באובשצינה.³⁰

אף כי במערב ניכרת הנטיה להגיזים בערוכה של התנגדות בני האצולה לרפורמה, אין לבטל את חשיבותה של זו כליל. התנגדותם, כתוב גנטורי, הציבה את הצאר ב”עמדת חולשה.”³¹ האצילים גם חשו ממהפכת איכרים. התנגדותם הוחרפה בעקבות ההנחה, ששאייפטו של הצאר לבצע את הרפורמה

ניתה הרבה יותר חזקה מכפי שהיא הייתה באמת. "התנוגדות האצולה הייתה ביחס לשיר לחולשת האוטוקרטיה".³² בני האצולה, היחידים וכובעיה, היו כמובן חזקים מכך שהצאר יוכל להתעלם מהם ולהכריעם.

האיכרים חששו שנינשלו מאדמתם, והאצולה חששה שתונשל מריסיה. שתי הקבוצות יכולו לעשות יד אחת ולשתייה היה מוקד כוח ממשוני שלא היה אפשר להתעלם ממנו. וכך הגבילו מוקדי הכוח את כוחו של הצאר הכל-יכול לכארה, ושלטו בו.

דוגמאות אלה מצרפת ומרוסיה אינן אלא המחות פשטוטות לכוחם הכללי של מוקדי כוח מכל סוג שהוא, בתנאי שהם חזקים דיין לדון את כוחו של השליט אשר להלכה אין ליכולתו גבול. אין להבין דוגמאות אלה בשום אופן כהגנה על הפיאודלים, למורות שטוקויל אבן הוואש בכך. לטוקויל היה ברור שכוחם של מוקדי הכוח בצרפת, תחת המשטר היישן, לא נבע מהshitah האристוקרטית כשלעצמה. יכולת השליטה נבעה מהפייזור הייעיל של הכוח בחברה כולה, אשר במרקחה הספציפי זהה היה חלק מן השיטה האристוקרטית. פייזור דומה יכול להתקיים גם בשיטות משתר אחרות, והתוצאה תהיה שליטה דומה בכוחו של השליט.

טוקויל הבין כי השפעת פייזור הכוח פעולה מעבר לפוליטיקה הפנימית, והשפעה גם על יכולתו של השליט לניהל מלחמות מחוץ, לפוש ולבוש ללא תמיון הנתינים.

עם אристוקרטיה לא יוכל לכבות את שכניו, אלא במאזן עליון, כפי שלא יוכל גם להכבר על-ידם. הוא לא יוכל לכבות אחרים, מכיוון שלא יהיה בידו לCKER את כל כוחותיו ולהזקיקם יחד במשך תקופה ארוכה. אי אפשר לכבות אותו, מכיוון שהאויב יגש בכל צעד ועל ברכיו התנדבות קטנים שיבלמו את הפלישה. מלחמה באристוקרטיה ניתנת להשוואה עם לוחמה בשטח הדרי. הצד המובס מוצא תמיד אפשרות חדשת לכיבוש חדש של כוחותיו ולהייערכות לקרב מעמדה חדשה.³³

חיסול מוקדי הכוח עשוי לסייע לעריצות

בניסיונות קבוצות חברתיות בעלות כוח, יהיה קשה יותר להגיע לשיטה מעשית על כוחו של השליט, באמצעות פיקוח על המקורות החיווניים לו. הדבר נכון כמובן לכל שיטה, יהיו טיבעה ותפישותיה אשר יהיו. אם השליט –

יהא זה מלך, נציגי אוליגרכיה כלכלית או קבוצת מהפכנים מושבעים – מחייבים או הורס במכoon את מוקדי הכוח, ללא יצירה מוקדים חדשים שייהיו חזקים באותה המידה, תהיה התוצאה החלשת המגבלות המוטלות על כוחו. טוקוויל טוען שכ' אומנם קרה בעת הפלת המשטר היישן בצרפת. לפני כן יכול היה מלחמות והערים להתנגד לשליט. אך המהפכה הרסה את חסינותו, מנהגייהם, מסורתם וaphaelו את שמותיהם, ואספה את כולם מתחת אותה מערכת חוקים. לפיך, "אין זה קשה לדכא אותם כקבוצה יותר מכפי שהיא קודם לכן, כיידם".³⁴ אם בעבר המחויבות המשפחתיות העניקה תמייה יחיד בהתנגדותו לשליט, הרי היחלשותה או התפוררותה של מחויבות זו הותירה את היחיד הבודד בחברה המשתנה תדיר.³⁵ בעבר יכלה האצולה לקרווא תיגר על המלך. עם הריסת אותו מעמד התרכו כוחו בידי אלה שתפשו את עמדת השליט.³⁶

אני רואה שיחסנו את כל אותן ישוויות עצמאיות שבמעבר היו מסוגלו להתחמוד לבدن עם העritzות. הממשלה היא זו שירשה את זכויות היתר שנשללו משפחות, מתאגידים ומיחידים. חולשתה של כלל הקהילה, אפוא, ירצה את מקומה של אותה השפעה שהיתה לגוף מצומצם של אורחים, גם אם היה לפרקים מדכא, היה לרוב שמרני.³⁷

על כן, אומר טוקוויל, המהפכה הצרפתית הרסה

הן את השלטון הרודני, והן את המchosמים שהיו נגד השימוש לרעה בכוח. מגמת המהפכה הייתה הפלת המשטר ורכזו של השלטון בעת ובעונה אחת.³⁸

הריסת האצולה והמעמד הבינוני הגבואה, סללה את הדרך לרכיבו הכוח תחת משטרו של נפוליאון.³⁹ גם ג'ונבל הציע על ריכוז הכוח לאחר המהפכה ועל הריסת מוקדי הכוח המשמעותיים כעל פועלות שהנحو את היסוד למدينة המונומלית.⁴⁰ בפרט הציע על חיסול מעמד הביניים "כסימה הישירה ביותר לזרונות המודרנית".⁴¹ הוא הראה בפירוט, כיצד לדעתו המהיפות בעבר תרמו לרוב להתחזמות כוחה של הממשלה המרכזיות.⁴² יש להציג כי רק חיסול העמדות המדכאים, או כינונו דרגת שוויון כלשהו, אין בהם כדי להביא לשולטן ריכוזי. הסיבה לכך נועזה יותר, כפי שכחט טוקוויל, "בדרך שבה הוותת השוויון".⁴³ ("שוויון", בהקשר זהה, משמש במובן יחס' ביותר, כמו כן). על פיירוב, ה"שוויון" הזה מושג

באמצעות חיסולם של מוקדי הכוח הקיימים (כמו האצולה הצרפתית) לא יצירת כבוצות ומוסדות חברתיים חדשים, בעלי דרגת עצמאות וכוח כואת שתאפשר להם להתנגד לששליט המרכז. יתרה מזו, כפי שoud נראה בהמשך, גם השימוש באמצעותי מאבק אלימים, או בסנקציות אלימות מצד המדינה, המיעודות ליצור "שווון" כזה, גורם לעיתים קרובות להגברת הריכוזות. שניים מסוג זה, בשם תנועה למען שוויון, תורמים רכובות לצורות העדינות. המודרנית.

כאשר מוקדי הכוח מחוסלים מבלי שנוצרו מוקדים חדשים, בעלי עוצמה וחיבות דומות, מסתמנת מגמה להפתחות חברה שמורכבת מיחידים שהם אומנם שווים זה לזו פחות או יותר, אך מפודים וחרשי ישע.

יחידיים אלה יהיו או חסרי כבוצות או מוסדות שבמסגרתם יוכלו להתייעץ עם אחרים, שהם אפשר לקבל עזרה ושדרכם ניתן להתאחד לפועלם. ייחידיים מפודים, שלא יכולות לפעול ייחדיו, לא יוכלו להתאחד כדי להביע מאה משמעותית. הם לא יכולים למונע מהשליט גישה למקורות כוח בדרך של אי-ישותם פועלם, או להפר את הסטטוס קוו. ייחידיים אלה אינם יכולים, על כן, להגביל או לשלוט על הכוח הפוליטי שבידי השליט הקיימים, או כל שליט חדש אשר יתפות את השלטון ויחזק בעמדת הפיקוד. טוקיוויל היה מודע לתהיליך זה כבר בתחילת הדרך. הוא ציין, שוגם אם אורה בארץ דמוקרטיית יתגאה שהוא שווה לכל עמיתיו והארחים, אין זה אלא אחד אחד של המטבח, כי כאשר הפרט משווה את עצמו למספרם העצום של האורחים "הוא נתקף מיד בתדהמתו לנוכח תחושת חוסר המשמעות והחולשה".⁴⁴ היחיד גוטה "להיעלם בהמון", ואובך בקלות בחוכמי העירפלול הכלילי.⁴⁵ אדם שאינו חבר בקבוצה בעלת יכולת פעולה והганגות עצמאית באמת, הופך לנtiny בודד סתום בתודעה לנוכח המאורגן של הממשלה.⁴⁶ בתנאים אלה,طبعי אפוא ש"כל אדם עומד לבדו... לא כל עונש".⁴⁷ משום כך, בארץות דמוקרטיות, כוחה של המדינה הוא "כਮון הרבה יותר חזק" מאשר במקומות אחרים.⁴⁸ יהיה אשר יחי ההסדרים הת חוקתיים, כוחה של אותה חברה לשומר על חופש אמיתי נחלש מאותו רגע שבו נחש מנגן המדינה – בין אם על-ידי בחירות, השתלטות הזרע המבצעת, הפיקחה צבאית, או ערך חדש. "איך אפשר להתנגד לעיריות בארץ שבה האורת הפרטית חסר כל כוח, ולכלל האורחים אין שום דבר מסוית המאחד אותם?"⁴⁹ עד כמה זהו אכן המצב תליי בהיקף התהילין. המצב לא יהיה כה חמור אם נשתרמו, חוזשו או הוקמו כבוצות ומוסדות עם אוטונומיה כלשהי. יתכן שאנשים ישרמו על כוח השפעה בתחוםים מוגבלים יותר של חיים, וייתכן גם שיראו עצם מהסוגי כל-יכולת השפעה בנושאים רחבים הנוגעים

לחברה כולה. תחוות חוסר האונים של האנשים הרגילים, גם בדמוקרטיות החזקיות, ביחס להשפעה על מהלך האירועים הפוליטיים רוחות חיים ועומקה הרבה יותר מכפי שהיא הייתה בזמנו של טוקויל.⁵⁰

אריך פרום וקרן הורני הפנו את תשומת הלב למצב זה. קיימים עימות בסיסי, כתבה הורני, "בין החופש המיווה לפרט לבין כל המגבילות שהוא נתקל בהן הלהה למשה". התוצאה היא, שהפרט נע וננד בין תחוות כוח בלתי מוגבל בקביעת עתידו, לבין תחוות חוסר-אונים מוחלט.⁵¹ פרום התריע אף הוא: "...בחברה שלנו אנו עדים לתופעה אשר משמשת קרע פוריה לצמיחה הפאסיבים בכל מקום: חוסר המשמעות וחוסר האונים של הפרט".⁵² למורות ציפוי האופטימיות והיומה, האדם המודרני נתון לתחוווה עמוקה של חוסר אונים, וכך הוא מבית לעבר האסונות המשמשים ובאים, כאלו אחזו שיתוק.⁵³

חוגים שונים מציעים סיבות שונות להסביר את מצב זה. יחד עם זאת, במונחים פוליטיים, ככל מתיחסים לחולשתו של הפרט הבודד שעומד לנוכחות שליט בעל כוח, מכל סוג שהוא. הפרט אינו משתיך למוסד או לקבוצה חברתית שבידם הכוח הדרוש לשיליטה על כוחו של השליט. הקבוצות החברתיות העצמאיות הן חלשות ונתונות לשיליטה ולפיקוח, או שככל אין קיימות. בחברות פוליטיות מודרניות, חל פירור יחס של הנתיניות. דרגתו של הפিירור שונה מארץ לארץ, שיטה פוליטית אחת לדראותה והוא מותאם לכוחות הפעילים לעידודה או לעיכובו של התהליך. הבדלים אלה הם עקרוניים. לעיתים תחילה הפিירור הוא הפוך, בין אם כתולדה של מינימליזם של שינויים במבנה החברה, ובין אם כתוצאה משינויים המכובנים לחזק או לייצור מוסדות עצמאיים. בדמוקרטיות החזקיות המערביות, עצמאותם היחסית וכוחם של קבוצות ומוסדות חברותיים שאינם בשליטת המדינה, גדולים באופן יחסי יותר מאשר בשיטות טוטאליטריות, שבנה הגיעה ההפרדה לדרגתシア בהיסטוריה. בזמנם הטהורים של סטליון למשל, "איש לא יכול היה לתה את אמון בחבריו, או לבתו בהגנתם של מוסד או פרט כלשהו שבמעבר נתן בהם אמון". כתוב ליאונרד שפירו: "פירור החברה – יש מי שראה בכך מאפיין עיקרי של שלטון טוטאליטאי – הושלם בשנות הטrror".⁵⁴

פירור מכוון נובע מצעדים שנוקט השליט, כדי להחליש או להרים את מוקדי הכוח המשמעותיים המקומיים בין הפרט לבין השליט. שליט המבקש שליטן בלתי מוגבל עלול לנקט צעדים כאלה במקוון. כך היה גם בגרמניה הנאצית⁵⁵ וגם בברית המועצות.⁵⁶ "הרודנות בטוחה יותר בה旄כיותה", כתב טוקויל, "כאשר בכוחה להפריד בין בני האדם, וכל השפעתה מכונה למטרה זו".⁵⁷ לעומת זאת, השליט יכול לנסת לשרור על שלטונו באמצעות שינויי

כוחם של מוקדי הכוח ולא באמצעות הריסותם. השליט עשו לעודד את "מאמציו המעודדות הנמנוכים המכוננים לשווון בפני חוק, ביחס לכוחות הבניינים".⁵⁸ כך יוצר מוקד כוח חדש, שיכל לאזן את השפעתם של "כוחות הבניינים" על השליט, ולסייע לשליט לשמר על שליטתו על החברה כולה.⁵⁹

הפרדה יחסית של הנתינים יכולה להתפתח שלא במקרה, מתוך שינויים חברתיים, אשר מתרם אינה פירור של החברה ונפ לא חיזוק כוחו של השליט. אפשרות זו סבירה במיחוד כאשר אנשי רפורמה או מהפכנים עושים שימוש במנגנון המדינה כדי לשנות בקבוצות חברותיות וככללות מסוימות, כמו האצולה, או בעלי ההון, וכך, כאשר המדינה משתמש מכך לרשותה בהפתחות הכלכלית והפוליטית של הארץ. ריכוז הכוח בידי המדינה יכול בפועל לסייע להשתתפות תוצאות אחרות ארכוכית-טוטו. היישנות על המדינה לא מחייב רק את ריכוז הכוח שכבר קיים בה, אלא גם תתרום להגברתו הן באופן אבסולוטי והן בהשוואה למוסדות אחרים בחברה.

נוסף על כך קרוב לוודאי שהישנות על המדינה תחליש את האוכלוסייה ואת מוסדותיה העצמאים. לדוגמא, קביעת שליטה מלכנית על הכלכללה עשוי לספק בידי שליט מסוים, או בידי יורשו, אמצעים "להגברת תחולתה של האוכלוסייה במשטר", כפי שניסח זאת טוקוויל.⁶⁰ בעלות המדינה על המשק הכלכלי, למשל, סיפקה בידי מושרים קומוניסטיים את היכולת להשתמש ברשומות שחוורות נגד מתנגדים פוליטיים. היכולת הזאת עולה במידה מרובה על זו של הקפיטליסטים המוקדמים יותר, אשר השתמשו ברשומות שחוורות כאלה כדי למנוע עבודה מפעלי האיגודים המקצועיים – באופן הרבה פחות עיל.

ריכוז הכוח במדינה, אם כן, נותן בידי שליט אמצעי שליטה ישירה על כלל האוכלוסייה. יתרה מזו, ריכוז הכוח הזה אף יפעיל מגון לחצים והשפעות פסיכולוגיים על אותם אנשים, שיגביל את יכולות שליטם בשליט, ואף את שאיפתם לעשות כן. הפרט מצויה תחת כוח השפעתו המירבי של המון והוא נתון ללחצים妾ため דעות מבלי שנינתן לו הזדמנות לשיקול הגיוני,⁶¹ בעיקר לחצים בצוות טיעונים מוסריים, אידיאולוגיים ופטרוטיים, או טיעוני מוחשיות. אל אותם פרטיהם שמנסים לפעול יחד על מנת לשנות את החברה, או על מנת לעורר את כוחו הבלתי מוגבל של השליט, מתיחסים ככל אנשים מסווגים ואנטי-חברתיים.⁶² האוכלוסייה מקבלת יותר ויורר כי זה היא זכותו של השליט ואף חובתו "להדריך כל אורת פרטיו ואך לשנות בו".⁶³ העיקרון הזה מעמיד בסכנה את החופש וגם את היכולת לקיים ולפתח מערכת שליטה בכוחו של השליט.

חלוקת הכוח בפועל עשויה להשפיע על צורות השלטון המוסדיות

מבנה הכוח של החברה הילכה למעשה עשוי להשפיע בטוחה הארוך על הצורה המוסדית הפורמלית של השלטון. מבנה הכוח המפוזר בחברה כולה עם מגוון של מוקדי כוח אפקטיביים, עשוי ליצור צורה דמוקרטיבית יותר. לעומת זאת, חברה, שהפרטיהם בה מפורדים ומקורות הכוח שלה מרוכזים בידי המדינה, תקל על היוצרות צורת ממשלה רודנית. "הדבר שאנו קוראים לו חוקה, אינו אלא פסגת המבנה החברתי; ובמקום שבו הקומות התחתונות שונות בתכלית השינוי, שם יימצא השוני גם בקומות הגבותות ביותר".⁶⁴ כך כתוב פ.ס. מונטג. בדומה למונטג טען מוסקָה, שקיים של הגבולות בפועל על כוחו של השליט, או היעדרן של הגבולות בכלל, עשויים להוביל לאחר יותר להכרה רשמית בחוק ובחוקה.⁶⁵ מוקדי כוח מפורדים עשויים להיות חזקים במידה כזו, שהשליט ייאלץ רשות להכיר בתלות שלו בהם בכך, שיבצע שינויים מוסדיים. "אספת הפרלמנט, אם כן", כתוב ג'ובנָל, "יהי לה למן התחלה המאפיין מהותה, שבו הייתה התכנסות של בעלי סמכות, גדולים בקטנים, שהמלך לא יכול לחלק להם הוראות, אלא נאלץ לשאת ולחת עליהם".⁶⁶ בניגוד לכך, כאשר קבוצות ומוסדות בכלל אינם קיימים, או שהם חלשים ואינם מסוגלים לפעול נגד השליט המרכזיו ולשלוט במקורות הכוח שלו, עלול המבנה הפוליטי הפורמלי, הדמוקרטי להילכה, להשתנות לבניה ריכוזי ורודני בಗלי.

השינויים במסגרת הפורמלית, שמשקפים את חלוקת הכוח בפועל ואת המצב המבני של החברה בכלל, נעשים בדרך כלל רק לאחר פרק זמן מסוים. בתנאים מתאימים אפשר שפרק זמן זה יתרך מאוד. צורותיה החיצונית של שיטה פוליטית כלשהי עשויות להמשיך להתקיים זמן רב לאחר שהחלוקת הכוח בחברה – שבמקרה סיעיה לצירוף צורות ממש אללה – השנתנה במידה ניכרת. המנגנון הרשמי של דמוקרטיה חוקתית עשוי להתקיים זמן זמני לאחר שתהליך ריכוזו שבמקומות פיזור הכוח בין קבוצות ומוסדות שונים בחברה, חל בפועל כוח בידי השליט. אם כך, ניתן שהכוח הפטונציאלי שבידי השליט אינו נתון בפועל לשום שליטה של ממש, כאילו הייתה הכוחה חוקה אוטוקרטית גלויה. החוקה הישנה אומנם עשויה להישמר זמן רב לאחר שהחنانים שהביאו לקיומה השתנו, אך מצב כזה צפונ בחובו אי-יציבות רבה. כאשר הקבוצות החברתיות והמוסדות הלא-амשלתיים של חברה מסוימת חלשים וכבר נתונים תחת מרותו של השליט, או איןם מסוגלים לפעול באופן עצמאי ולהתקומם נגדו, כאשר האוכלוסייה אינה חפוצה לפועל נגד תפיסת השלטון בכוח או מרגישה

חסרת אוניברסליות בכך – במקורה כזה צורת שלטון אוטוקרטית עשויה להתקבל בקלות. אפשר להציג צורת שלטון כזו כהסדר "זמן" שמטרתו לעונת על צורך או על מצב חירום מיוחד, או כשינוי קבוע. במקורה האחרון השינוי הסופי עשוי לנבוע משינויים הדרגתיים, משינויים בהלכים הימומיים, מהחלטות משבטיות, מתחזקה וכיווץ באלה. למשל, השינוי יכול לבוא כתוצאה מהשליטה בכוח על הזרוע המבצעת, הפיכה צבאית או פלישה של גורם זר. לעיתים עשוי השינוי לבוא ישירות בעקבות ה"דרישות" לניהול עיל של מלחמה פנימית או חיצונית.

יתכן גם מצב הפוך. שלטון דיקטורי פורמלי, אשר מקורותיו בעבר הרחוק, עשוי להמשיך לתקופה, לאחר שהקבוצות החברתיות והמוסדות האלים שלטנים התחזקו בכוחם וביכולתם לפעול באופן עצמאי, או אולי לאחר שנוצרו מוקדי כוח חדשים עם התכונות הללו. במקרה כזה החוקה הרשמית אומנם עודנה דיקטטורית, אך למעשה, בידי אותם מוקדי כוח מצויה יכולת שליטה ממשמעותית על השליט. כאמור, באופן מעשי החברה היא דמוקרטית יותר מכפי שמוצג בצורת השלטון הפורמלי. גם במקרה זה, השינויים ביחסים הכלכליים ובמבנה החברה יזכו, עם הזמן, בהכרה באמצעות שינוי בחוקה. בשני המקרים שהציגנו כאן, מתאפשר על הדעת כי המבנה החברתי ואופן חלוקת הכוח יביאו בפועל לשינוי באופן מפעיל שליט את כוחו, ולהתרכזות מהסדרים החוקתיים ומبنיה שלטוני. לעיתים קיים פער בין המבנה החברתי לבין המבנה שלטוני הפורמלי בשעה שהשליט – ובעיקר מפלגה פוליטית אידיאולוגית – توוש את השלטון על-מנת לכפות דיקטורה, שמיועדת לעצב מחדש את המבנה החברתי הבסיסי. הצלחתו או כשלונו של ניסיון כזה יושפעו במידה ניכרת ממצבה המבני של החברה, כאמור, אם הקבוצות והמוסדות החברתיים חזקים דיים כדי להתנגד לניסיון הדיקטטוריה, חלשים מכדי להתנגד או אף לנסת, או שסייעו מרצונם הטוב שליט, בהשגת מטרותיו.

שליטה על כוח פוליטי: התוצאה של חזק פנימי

מידת יכולת השליטה של הנתינים על כוחו של השליט תלויות בראש וראשונה בחוסנה הפנימי של החברה ושל הנתינים עצמם. השקפה זו מוגDATA להסבירים המקובלים ביום לגבי דרכי השליטה בשליט. ביום מוכבל להסתמך כמעט אך ורק על התחזקה ועל החלטות משבטיות, כאשריים להשתית חופש

פוליטי ולשמרו. כמו כן מקובל להניח שכונותיו, פועלותיו ומדינותו של הדיקטטור או המדכא, כיחיד או כקבוצה, רק הן אחראיות לקיום של הדיקטורה או הדיכוי. מקובל גם לחשב שטילוקו של הדיקטטור או המדכא יוביל מעצמו למצב של חירות. לאור הניתוח שלנו, עמדות אלה מוטעות. גורע מכך, הן עלילות להצמיח סוגים מדיניות שלא יוכלו להשיג את התוצאות המבוקשות.

אין חדש בעמדה הקובעת שכוחו של השולטן תלוי בסופו של דבר במצב החברתי עצמו. מגוון הגנים ופרשנים פוליטיים נתנו ביטוי לעמדה זו במשך ההיסטוריה. וויליאם גודווין, למשל, פילוסוף פוליטי אנגלי, חי בשלהי המאה השמונה-עשרה, טען שאופים של המוסדות הפוליטיים נובעים במידה מרובה מידת הבנה הפוליטית והחברתית של האנשים. ככל שהוא מוגבל יותר, כך יהיו המוסדות פגומים יותר. ככל שתגבר הבנה, כך ישתפרו המוסדות המקובלים ואילו אוטם מוסדות שהחברה דחתה מעלה ייעלמו עקב חוסר תמכה.⁶⁷ על כן ניתן לראות כי שינויים בדעת הקהל בהכרח קודמים לשינויים פוליטיים וחברתיים, אם מדובר בתמורות בנות קיימת.⁶⁸ דרגת בגרותו של הציבור תשתקף בשיטה הפוליטית, כתוב גודווון; חולשה פנימית עושה את העם לטרפּ קל לכובש, בשעה שהניסיון לדכא עם בשל לחירות ולחופש, לא יצלח.⁶⁹

ニיקולו מקיאבלו, הפילוסוף ה"רייאלייסטי" באיטליה של המאה השש-עשרה, וייעצם של נסיכים, הצביע על חסר יכולתם של אנשים שאינם מרגלים בשפטו עצמאי ואחראי לשומר על חירותם.⁷⁰ המצב דומה, רק כתוב, למצבה של היה שגדלה בשבি, ומשוחרריה, אינה מסוגלת לדאג לעצמה. היא נופלת לידי האדם הראשון המבקש להחזירה למצבה הקודם.⁷¹ "שהרי לא שמו ולא דרגתו של הדיקטטור הם שהפכו את הרומנים נוחים לשעבוד, אלא אובדן הסמכות שלהם עצם" זו נשלה מהם כתוצאה מהתמסכות שלטונו.⁷² על-פי מקיאברי מידות הציגות הפסיבי המקובל תחת שלטון הנסיך, ולעומת זאת מידות החינונות וההשתפות של הנתינים ברפובליקה, שניהם יקבעו את דרגת הקשיים שבhem יתקל השולטן החדש בכואו לבסס את שלטונו.⁷³ הכרון זה מונטסקנה, פילוסוף פוליטי צרפתני מהמאה השמונה-עשרה, מוכר בדעותיו בנוגע לחולקת רשות המושל, אך הוא טרם גם להבנת היהס בין חוסנה בונגוע הנטען של ההשתפות של הנתינים ברפובליקה, שניהם יקבעו את דרגת הקשיים שבhem יתקל השולטן החדש בכואו לבסס את שלטונו.⁷⁴ מונטסקיה הדגיש את חשיבותה של "המידה הטובה" (המודדרת כאהבת הארץ ואהבת השווון) לשמרות החירות והמושל העממי.⁷⁵ הוא הוסיף, "הרגליו של עם משועבד הם חלק משיעבudo, והרגליים של עם חופשיים חילק מחיירותו".⁷⁶ מוסקה ציטט, בין הגורמים החשובים לעמידה בפני השולטן ולשליטה עליו, את קיומם של

"כוחות חברתיים מאורגנים" שאינם נתונים לשילטתו של השולט. ⁷⁶ טוקויל טען ש"התשוקה והרגל לחופש" תורמים לשימורה של החירות. לעומת זאת כתוב, "לא אוכל להעלות על הדעת דבר נוח יותר לשיעבוד במקורה של תבוסה", מאשר עם דמוקרטי ללא מוסדות חופשיים. ⁷⁷ ג'זבלן קשר את מצב החירות עם עירנותם הפעילה של האורתודוקס, ובבע, שכאשר ארכוות החירות קיימות במידה ניכרת, הדבר נובע "מעמידתו של האדם על כיוותו...". ⁷⁸ יש לציין שהשאיפותיו של מהנדס גנדי עולות בקנה אחד עם הוגם אלה לגבי שאלת היחס בין הכוח החברתי לבין החירות הפוליטית. גנדי חזר וטען ששולטן עצמי אמיתי (דיאריג') אינו עניין של הסדרי המשל ווהות השולט בלבד. הנفور הוא, הדמוקרטיה מבוססת על חוסנה הפוני של החברה. ⁸⁰ הוא ייחס את שיעבודה של הodo לאנגלים, למצובה החלש של הodo עצמה. ⁸¹ "בסופה של דבר מקבלים האנשים את הממשל, שלא הם רואים". משלעצמי "צמח רק כתוצאה ממשצמץ עצמי". ⁸² לפניו של הodo עצמי יהיה אפשרי חיבורים האנשים להשתחרר "מתחוצת חומר האוניות". הם לא יכולים לפעול לשינוי המבנה הפוליטי ללא ביטחון עצמי. ⁸³ הוקה מושלמת המושתחת על מצב פוני רקוב, כמוות כ"קבר מסוייד". ⁸⁴

ההפקה לא-אלימה אינה תוכנית לתפישת השולטן אלא תוכנית ל'תמורה' ביחסים החברתיים, שסופה בהעברת שלטון שלווה. ⁸⁵ הodo בעלת חוסן פוני, שמוסגלה לקיים את עצמה ולסמן על כוחותיה היא, תהיה מוגנת מפני כל כוח זר, גם ללא נשך, אך טען גנדי. ⁸⁶

משמעות לגבי השיטה על הכוח הפוליטי

- מן הדיוון הזה על האמצעים המאפשרים שליטה על הכוח הפוליטי, אפשר להסיק שלוש מסקנות:
1. חברות שבהן אין מוקדי כוח חזקים, ורקים בהן פירוד יחסי בין הנתינים, מודעות לעקרונות ולצורות אחרות של כוח פוליטי נתול הגבלות, למروת חוקותיהן הרשמיות.
 2. בתנאים כאלה, החלפתם של האדם או הקבוצה התופסים את עמדת השליט, אין בה כדי לכוון שליטה אפקטיבית על כוחו של מי שמאישי עמדת זו.
 3. על מנת שהשליטה על כוחו של השולט תאפשרה בთווה הרחוק, צריך לפזר את הכוח וליפוט את כוחם של קבוצות ומוסדות חברתיים שונים בחברה כולה.
- הבה נבחן עתה כל אחת משלוש הנקודות הללו ביתר פירוט.

אין די בחוקות כדי להגיע לשיליטה בכוחו של השליט

ראינו כי במסגרת המאמצים להגיע לידי שליטה בכוחו של השליט, לצורות הממשלה המוסדיות חשיבות משנה בלבד בהשוואה לחלוקת הכוח בפועל בחברה כולה. כמו כן, החלשות או חיסולם של מוקדי הכוח עלולה להגביר במידה ניכרת את קשיי השליטה של הנtinyן על השליט.

שם חוקה דמוקרטי, הקובעת מגבלות על כוחה הלגיטימי של הממשלה, והקובעת הילכים קבועים לאופן ניהולה של הממשלה ולבחירתו של השליט, וערבה לחירותיות ולזכויות מסוימות לנ廷ינים, אין בכוחה לשנות את המוגמה הזאת. כאשר החברה חלה והשליט הדמוקרטי חזק, אין בכוחו של הגבולות חוקתיות – מסורות או כתובות – כדי למנוע את תפיסת רשות השלטון בידי משטר אנטידמוקרטי, באמצעות הפיכה צבאית או פלישה. בחברה חלה לא עלה בידי הנ廷ינים למונע משליטים, אשר נבחרו על-פי החוקה, להרחיב את-אט את כוחם מעבר לגבולותיו הלגיטימיים, או להרחב את סמכויות הזרוע המבצעת שלא בחוק. כאשר קבוצה חזקה מחליטה להפר את "החוקים" לדמוקרטייה, עיפוי החוקה והחוקים לבדים לא יכולו למנוע הפרה זו.

לעומת זאת, בכוחה של חברה בעלת מבנה חזק וכוח המפוזר בקרב קבוצותיה ומוסדותיה, לפתח על מקורות הכוח של השליטים ולהיאבק בהצלחה על שבירתה של שיטת הממשלה הדמוקרטית.

נקודת מבט זו אינה זוכה כיוון להכרה מספקת אפילו מצד מתנגדיו הדיקטטוריות וחסידי החופש. דמוקרטיים רבים רואים בחוקה את המפתח לכינונה ושימורה של חברה פוליטית דמוקרטית. עם זאת, רב מספר של דמוקרטיות חוקתיות אשר הוחלפו במשטרים אוטוריטריים או דיקטוריים מקור פנימי או זר. למשל, כאשר קבוצה בעלת עצמהrina מוכנה לפעול בהתאם לחוקה, אין בהgelות ובחליכים הנקבעים בחוקה כדי לעצורה. חובת החברה לדעת גם לשלוט בשליטים שאינם מוכנים להתאים את פעילותם להיליכים ולהגבילות הנקבעים בחוקה.

בחברה חלה מבענין, כאשר הכוח מרוכז בידי המדינה, לא יהיה במגבילות חוקתיות כדי למנוע תפיסת שלטון אנטידמוקרטית. החברה לא תוכל למנוע שליט אשר נבחר כחוק להרחב באופן הדרומי ובلتוי צודק את כוחו, או לבטל את החוקה עצמה – באמצעות של משבב לאות, למשל. מה יעשו הנ廷ינים, לדוגמא, אם נשאים הנבחר יכירין, בගיבו כוחות מזווינים, על מצב חרום כדי לטפל במשבר-לאורה, יבטל את התיקקה הקימית, יבטל את הבהירות, יעזור את מנהגי האופוזיציה ויטיל הגבולות על העיתונים, הרדיו והטלוויזיה?

כדי להתמודד עם מצבים כאלה, הנtinyנים חייבים להיות מסוגלים להגיב על כוחו של השליט בכוחם-הם. לשם כך עליהם למדוד להיאבק ביעילות, ככלומר, להחזיק מוקדי כוח יעילים בחברה כולה. אך ייתכן שתנאי יסודי זה יהיה חסר. מוסדות לא-המפלתיים עשויים להיות חולשים ונתונים לפיקוח משלתי. ייתכן שאף קבוצה שהיא בכוחה ביכולת בלוט את הפרות הסמכות לא פיתחה או שמרה על יכולת פעולה עצמאית ומאבק בשליט, ייתכן שתפעולה הנורמלית של החברה קשור הדוקות למגנון המידי ומוגרים רחבים של האוכלוסייה תליים באופן ישיר או עקיף באוטו מגנוו למחייבים: ייתכן שאנשים המתרגלו להעיבר את בעיותיהם לטיפולה של "הממשלה", במקום להתמודד עמן בעצם. אם זהה תמונה המצב, הסיכויים שתקיים התנגדות להפרת הסמכויות הם קטנים.

במצב זה, למנייעים של אלה אשר בנסיבותיהם ובמגנוו המדיינית, תרמו להחלשת מוקדי הכוח של החברה, וחיזקו את כוחו של מגנוו המדיינית, אין כל חשיבות. מלאותם של כובשי השלטון-ביבוכו לא תקשה יותר אם השינויים הם מעשי ידי ממשלה אשר בקשה בכנות לתיקן א'יך, לקדם את רווחת האביבור, או לבנות כוח צבאי הדרוש להתרעה ולהישול איזומים צבאים מחוץ, או התקפות גരילה. וטרור בי-לאומיות.

בדמוקרטיות חוקתיות, קבוצות שונות תמיד נטו להעניק למدينة יותר חובהות כלפי החברה כלל, ואף יותר שליטה עליה. כמעט כל הקבוצות הסתמכו על כוחה הצבאי של המדינה בהתקומות מבחן. אנשי רפורמות חברתיות ומהפכנים מסוימים שונים הסתמכו על המדינה ככלי לביצוע השינויים עליהם שאפו, ולהתמודדות עם אותן קבוצות שהן ייחסו לאחריות לרעות החברתיות, או שיגלו התנגדות לשינויים. הסתמכו זו על המדינה, מצאה צידוק במונחים דמוקרטיים בטענה שהגוף המחוקק וגופים קובע-מדיניים אחרים מפעלים פיקוח דמוקרטי לטובת החברה כולה. במקרה כאלה, קבוצות דתיות ומוסדות כמו המשפחה, איגודים מקצועיים, קבוצות דתיות וחברות תעשייתיות המשיכו להתקיים מחוץ למסגרת המדינה. אולם עצמאות היחסית וכוחם היחסי צומצמו בהשוואה לתקופות קודמות. לעיתים עצמאוון ועוצמתן של קבוצות אלה התערערו עקב מניעים פחות טהורים. אף כי תוצאות התהערערות או ההכנעה מכל מניע שהוא שונות מאוד, הרוי שבמבחן אחד אין כל הבדל: התוצאות כוחו הפוטנציאלי של השליט על חשבונו החברה.

כאשר נחלשים מוקדי הכוח ומתרחבים גבולות כוחו של השליט, נוצרת אפשרות לשינוי ב לחוקה וצורות הממשל לקראת דיקטטוריה. השינוי לא יהיה מיידי. במשך תקופת-מה תישמר, ولو רק למראית עין, מידת מסויימת של שליטה עממית במדינה. במקרה כזה, השליטה תלויות לרוב בנסיבותיו של

השליט עצמו לכבד נורמות או גבולות כלשהם, כפי שנקבעו על ידי החוקה, המסורת או המוסר. כך ייתכן שאפילו שליט נבחר יסרב לפועל על-פי מגבלות אלה. ייתכן שהיקף כוחו של השליט יתרחכ בדרגת צעדים קטנים, או תמיימים-לכארה, שאיש לא ירגיש בהם או יתקומם נגדם. אונ, ייתכן שרسن השלטון ייחטפ בפתח עשוות שימוש מלא בכוח הפורטנציאלי שמעניק על-ידי קבוצה המשתוקמת לעשוות שימוש מלא בכוח המושל הזה. בכל המקרים הללו, יעדמו לרשותו של השליט כל אמצעי המושל ומערכות השליטה על הנtinyinos ומוסדותיהם, שגובשו בזמןים "נורמלים",⁸⁷ אף כי לשם מטרות שונות לחולותן. האוכלוסייה תהיה אז חלה בהשואה של שליט ויכולתה להביע התנגדות תפחת.⁸⁸

טוקוויל, שניחח את ההשפעות הפוליטיות של היחסות מוקדי הכוח העצמאים בחברה דמוקרטית, ניבא שכוח האבסולוטי שיקום חדש בחברות אלה, "ישא צורה חדשה ויגלה פנים בלתי-IDעות לאבותינו".⁸⁹ הוא ניבא זאת יותר ממה שנה לפניין של השיטות הטוטאליטריות בברית-המועצות של סטלין ובגרמניה הנאצית.

אם אומנם ההגבלות החוקתיות על כוחם של שליטים, אין בהן די (כפי שingleton העדויות המודרנית), חותנתנו לחפש מעבר להגבלות אלה ולמצוא דרכם שתאפשרנה שליטה על אותם שליטים.

התיאוריה הדמוקרטית מכירה בזכותו של האורחים לפנות לממשלה אלימה נגד עריצים. בשאלת האיזומים מחוץ, הדמוקרטיות החוקתיות נשענות על כוחות צבא. קיימות ייום סיבות לאי-שביעות רצון ממידת התאמתם של אמצעים אלה במרקם חירום. הן במקרה של מהפכה המונית נגד עריצים, והן במקרה של התנגדות צבאית לפולשים, הדרכים הללו עלולות להיתקל במכשולים ביצועיים. כאשר נתינים בלתי שימושיים מנסים לבצע מהפכה אלימה נגד שליט חמוץ והיתר, יהיו יחסיו הכוחות כמעט תמיד לרעתם, ויבלו לתבוסה כמעט ודאית. גם במקרה של היפה נגד הממשלה, סיכוייהם של האורחים אינם רבים, שכן הפיכות אלה נעשות לרוב ביוזמת כוחות הצבא או שהן זוכות בתמיכה. במקרה של פלישה זרה, בדרך כלל יוזדא שליטה של הארץ הופלת כי בידיו עדיפות צבאית על הארץ המותקפת, וויצו איפוא סיסוכי הצלחה של התנגדות צבאית הגנתית, קלושים אף הם.לוחמת גרילה נראית לעתים כתחליף לאמצעים אלה. אולם לוחמת גרילה מוגבלת, משום שהוא צפונה בחובה אבידות עצומות, סיסוכי הצלחה קלושים והמאבקים הם לרוב ממושכים מאוד. המשטר המותקף הופך מיד לדיקטורי יותר, והמשטר שעולה בעקבות מאבק גרילה מוצלח יהיה גם הוא דיקטורי.

יותר, בגלל ההשפעה הריכוזית שיש להרחבת הכוחות הצבאים והיחילשותם או חיסולם של מוקדי הכוח בחברה במהלך המאבק. לפיכך מוטל علينا לחפש אחר אמצעים חדשים, מעבר להסדרי חוקה פורמליים ולסנקציות אלימות, שבאמצעותם תוכל האוכלוסייה לשלוט בפועל על השיטים, מקומיים או זרים.

בשעת משבר מסווג כזה, אם אין בחברה קבוצות ומוסדות המסוגלים לפעול באופן עצמאי, להפעיל כוח עיל וולפק על השליט המרכזי, ההסתמכות על הסדרים חוקתיים פורמליים בלבד כקובעי הגבולות על השליט, עלולה להימצא הרת'אסון. טוקוויל מוהיר מפני מצב כזה:

...אומות דמוקרטיות... מביאות איתן לשדה הקרב את כל הכוחות העומדים לרשותן. כאשר האומה עשרה ורבת אוכלוסין, היא תנהל במהרה ניצחון. אך אם אי-פעם היא תנהל מפללה ואורייביה יפלשו לשטחה, המשאים שبشלייתה מעטים מאוד; עיר הבירה תיפול בידי האויב, האומה אבודה. ההסבר פשוט: היהות שככל פרט בקהליה מבודד לחולטן וחסר כוח, אין אף אדם בגוף כולו שיוכל להגן על עצמו, או לכלך מחדש את כל האחרים. בארץ דמוקרטי אין כל גורם בעיל-כוח וולת המדינה: מכיוון שכוחה הצבאי של המדינה חוסל עקב חיסול צבא, וכוחה האורחני שותק עקב כיבוש עיר הבירה, לא נותר בה אלא המון חסר-אונים וחסר ממשלה, שאיןנו מסוגל לעמוד בפני הכוח התקופי המאורגן... לאחר אסון כזה, לא זו בלבד שהאוכלוסייה איננה מסוגלת להמשיך במעשי האיבה, אלא ספק אם בכלל יהיה בה הרצון לנשות זאת.⁹⁰

עزم החלפת השליט, אין בה כדי לבסס שליטה בתקיימה

כפי שראינו, ביסוס שליטה אמיתית ומורשתכ בכוחם של שליטים איננה ניתנת להשגה באמצעות החלפת שליט אחד במשנהו בלבד. יש צורך בערכית שניינים יסודים יותר. אולם, בדמוקרטיות חוקתיות הדיוון הפוליטי מתמקד בחילוק הadol בשאלת האישיות שתתשלוט במבנה הפוליטי הפורמלי. אך אם מעינינו בישום של עקרונות דמוקרטיים, השאלה המהותית יותר היא דוקא זו: איזהו סוג הסדר הפוליטי והחברתי הרצוי לטווח הרחוק לשם פיתוחם בעיתת השליטה על הכוח הפוליטי? התמודדות באישות התקפידיים ולא במבנה נובעת בחלוקת מהיעדר חשיבות בהירה. לרוב לא עשינו את הבדיקה בין ערך ספציפי לתנאי העדינות

ושיטה.⁹¹ מכאן נובע כי אף-על-פי שמאזים רבים הושקעו בסילוקו של העריך, הקדשה תשומת לב מזערית, או אפסית, לשינוי התנאים שאפשרו עיריות כזאת. בשעה שאנשים חיפשו אחר אמצעים פעילים למאבקם בעריך מבית או מחוץ, כמעט ולא ניתנה כל תשומת לב לבחירה המודעת של אמצעי המאבק, אשר עבר להצלחה המיידית, יאפשרו בטוחה הרוחק לבסס את השליטה בכוחו של השולט. במרקמים מסוימים הסתבר דוקא, שאמצעי המאבק אף היקשו על השליטה בטוחה הרוחק.

עד כה לא הבחנו בין בחירות עמימות של אישים או מפלגות שיתפסו את עמדות השולט, לבין התנאים שבהם האנשים משתחפים באופן פעיל בחברה הפוליטית.⁹² כתוצאה לכך הקדשה תשומת לב רבה לבחירות המתיקיות בפרק זמן קבועים, אך מחשבה מועטה בלבד הקדשה לצורך ביפוי הכוח בין קבוצות ומוסדות חברתיים שונים. וכך גם באשר לביטוס יכולתם של אנשים ליטול חלק בהכרעות חשובות הנוגעות להם ולשמור על שליטה יעילה בכוחו של השולט.

שינוי שחל בצוות או במפלגה בשלטונו, לא יביא בהכרח לשינוי, ולעתים השינוי יהיה משמעוני, בין אם לטוב או לרע. האפשרויות הללו תלויות בגורמים כמו 1) מידת הפיקוח העצמית של השולט. 2) מטרותיו החברתיות והפוליטיות. 3) האמצעים שבאמצעותם הגיע לעמדת שליט, שמר על עמדתו ויישם את מדיניותו, כאשר קיימים הבדלים בין שליט מסוים לבין השולט הבא אחריו. שלושה גורמים אלה הם הגורמים הקובעים ולא עצם חילופי הגברי בשלטונו, ואף לא יכולת הנתינים להשפיע על בחירת הצוות החדש. אין שינוי כזה והן השפעה כזאת, אין בהם הכוחה ליכולתה של האוכלוסייה לפכה על שליטה אם הוא אינו חף בך. מצבים פוליטיים, שבהם השליטים מסרבים לשמור על הגבלוות והסיגים על כוחם, הם מצבים המשוכנים והמכריעים מכוולם, והם מחייבים פתרונות מיידיים.

לעתים קרובות חל בלבול בין יכולתם של הנתינים להשתתף בחירות שליטם ולהשפע על מדיניותו ועל מעשיו, אם הוא ניאוט להכיר בהשפעה זו, לבין יכולתם לשנות בפועל בכוחו של שליט הנושא בעדו לפרוץ את מעגל הסייגים. הבלבול הזה עלול ליצור אשליה של פיקוח דמוקרטי גדול יותר מכפי שהוא בפועל. אשליה זו עלולה להקל על השולט להרחיב את היקף כוחו ושליטתו בשעה שהנתינים נעשים יותר שאננים ופחות מעוניינים בהגנה על זכות השליטה שלהם ובהתנגדות לשולט.⁹³ הבלבול הזה עשוי גם לעורר את הרושם כאילו ההבדל שבין המתחרים על עמדת השולט גדול יותר מכפי שהוא במצבאות. העratio של טוקוויל, עדין לא נס ליהה: "האנשים בדורנו חולקים בדיותיהם הרבה פחות מכפי שרבים גוטים לחשוב: תמיד קיימת מחלוקת

לגביו מי יזכה בעמדת הבכורה; אך הכל מסכימים לגבי חובהו וזכותו של אותה עמדה.⁹⁴

מכיוון שמידת יכולתו של השליט להפעיל את כוחו תשתנה בהתאם לגורםים שמנינו לעיל, החלטת השליט עשויה להוביל לשינוי קצר-טווח בביטחון ובאזורה שבהם מושם כוחו. עם זאת, יש לציין ששינוי באישון של עמדות השלטונות, אין בו כדי להביא לצמצום כוחו של השליט, יהא מי שייאת בכוואו להפעיל כוח שאינו נתן לשיטות של הנtiny. שינוי כזה ילווה את הרמת השליט רק אם מוקדי הכוח בחברה כולה, וכן יכולות של הנtinyים לעמוד בפני שליטם, התחזקו לפני חילופי הגברי, או במהלך הניסיון להיביא לידי שינוי זה. כדי לשים קץ לעיריות כשלעצמה, או למשטרו של עיריך מאיים, על החברה להגביר את יכולתה להיות חופשית.

כי מהפכה שצמחה מהחרירות הופכת לאישור של החירות. לאומה חופשית עשוי להימצא גובל: לאומה משועבדת יהיה רק רודן חדש. שכן מי שמסוגל להדיח נסיך אבסולוטי הוא בעל כוח מספיק להפוך אבסולוטי בעצמו,⁹⁵

כתב מונטסקיה.

אף כשנדמה כי חיל שינוי כלשהו בצורתה החיצונית ובחוותה של השיטה הפוליטית, עלול השינוי המשני להיות יותר מוגבל מכפי שהוא נראה, אם מבנה הכוח הבסיסי נותר כשהיה. המעבר ממונרכיה לריפובליקה, אומר ג'יבנאל, שמר על בניית המדינה המונרכית השלם ורוק את מקום המלך תפסו "נציג האומה".⁹⁶

ברגע שהתקבל העיקרונו בדבר ריבונותו של רצון אנושי ללא הגבלות ולא סיגים, יהיה המשטר שנבנה על עיקרונו כזה, זהה במהותו – יהא אשר יהא האדם שלו מיוחס רצון ריבוני זה, מציאות או דמיוני.⁹⁷

בשל כך הרבה הדמיון בין מושטרים שנראים בעלי אופי מנוגד אך מעניקים לשיט כוח בלתי מוגבל.⁹⁸

בשיטת בעלת מבנה ציב, שקבוצה אחת בה מצויה בעמדת פיקוד ואילו השנייה מקבלת פקדות, כתוב זימל, חוץ מכך קקרה של "שינוי יסודי באזור החברתי", אףלו "שחרור הפיקודים לעיתים מזומנים לא יחייב חופש כלל... אלא רק את העלאת אותם הפיקודים לשכבה השלטת".⁹⁹ אם "שחרור

הפיוקודים" לא ילווה בפירוק ריכוזי הכוח ובפיזורו בחברה כולה, ובחויקת המוסדות החברתיים בהשוואה לשילט, יכולת השיטה של הנתינים בכוחו של השילט לא תגבר. הדבר נכוון לכך אשר אותם האנשים ממשיכים לאחוו בעמדת השילט לאורוך זמן, והן כאשר צוות העומדים בעמדת זו מתחלף תקופתית, בשעה שבמבנה הכוח בחברה לא חל כל שינוי מהותי.¹⁰⁰

ביזור הכוח הוא חיוני לפיקוח מתחם

ביסוס יכולת שליטה ממשית וממושכת בכוח פוליטי – ביחיד בעיתות שבר – מחייב את חיוקה של החברה על חשבון השילט. לעומת זאת, ביזור עמדות הכוח בקרב מגוון של קבוצות ומוסדות חברתיים. מוקדי כוח אלה יכולים אז למלא תפקידים משמעותיים בתפקודת הרגיל של החברה, יכולים להפעיל כוח ממשי וגם לשלוט על זמינותם של מקורות הכוח.

לא די בכך שלקבוצות ולמוסדות אלה יותר להגיש לשילט הצעות ולסייע בניהול מדיניותו, עליהם גם להיות מסוגלים לקבל החלטות עצמאיות ולבצען בעצמם. טוקוויל שאל: "כיצד תוכל אוכלוסיה שאינה רגילה לחופש בעניינים קטנים, ללמוד להשתמש בתוכנה באותו חופש בעניינים הגדולים?"¹⁰¹ וכך, ביסוס יכולת שליטה יعلاה בכוחם של שליטים דורש שינויים חברתיים המונגדים למגמות המרכזיות של הפוליטיקה המודרנית.

כאשר מוקדי כוח בעלי כישורים כאלה עדין קיימים בחברה חשוב מאוד, כਮובן, לשמר עליהם ולטפחים. או, אם מסיבה כלשהי אין הם נמצאים מתאימים, ליצור קבוצות ומוסדות אלטרנטטיביים. כאשר מתעורר הצורך להחליש או לסליך קבוצות ומוסדות קיימים שלהם, השוקעים בפעילות לא רצiosa – כמו, למשל, דיכוי חלקי אוכלוסיה אחרים – חשוב לפעול בדרך שתמנע ריבוי כוח נוספת בידי השילט, והחלשה יחסית של האוכלוסיה כולה. במקרים אלה תידרש החלפת המוקדים הישנים בקבוצות התנדבותיות, אגודות ומוסדות חדשים בעלי יכולת פעולה עצמאית. המוקדים החדשניים יכולים להבטיח את חירותם של הנתינים מבלתי פגוע בשווין.¹⁰² כדי לשמר על החופש, חובה על כל אזרח "לעשות יד אחת עם עמיתיו האורחים על מנת להגן עליו".¹⁰³ שליטים רבים – כגון רוב רובם – ינסו למנוע את ביזור הכוח זהו ואת התפקידים הקבוצתיים והמוסדות הוולונטריים של החברה. עצם הרעיון עשוי להיחשב חריגני. עם זאת, לעיתים עשוי השילט להאמין בכל ליבו בערכיהם דמוקרטיים ועל כן הוא יעודד ויידם את תהליך הביזור. אך המשטר לא יוכל לבצע את התהליך לבדו; רק תידרש יוזמה فعلיה, מעורבות וקבלת אחריות מצד הקבוצות, האיגודים והמוסדות של החברה. ברוב המקרים האחרים

יתפתחו ויתחזקו מוקדי כוח אלה באופן עצמאי, באמצעות מאמציהם התנדבותיים בלבד, כפי שנandi חזה את התפתחותה של חברה מבוררת עליידי התוכנית הקונסטרוקטיבית שלו.¹⁰⁴ קבוצות קיימות יכולות לתרום לתהליכי הביזור במאבקהן למען חופש פעולה גדול יותר, הגדרה עצמית, או שליטה מקומית על שכונות, ערים ואזורים וכן אוטונומיה מלאה לאוامر החיים תחת שלטון זה. אמצעי המאבק במצבים אלה, וסוגי הסנקציות שהחברה ומוקדי הכוח סומכים עליהם בשעות משבר, חשובים גם כן מבחינת השפעתם על תהליכי ביורו או ריכוזו של הכוח באותה חברה פוליטית, כפי שנבחן להלן בירתר פריטות.

כדי לקיים פיקוח יעיל על שליטים יש ליחס חשיבותן בכך לאופן הארגון החברתי והן לטכניות הפעולה ובכללן הסנקציות הסופיות. ולשם כך עلينו לענות על השאלה הבאות:

- 1) כיצד אפשר לחברת חופשיות כך, שתשמר על יכולתה להישאר חופשית ותשכל אותה?
 - 2) כיצד אפשר להביא לשינויים חברותיים ופוליטיים בדרך שיתמודדו עם הבעה המסויימת ואף יקלו – ולא יקשו – על השליטה ארכות-הטווה בכוח הפוליטי?
 - 3) כיצד תוכל החברה להתמודד עם מקרים מסוימים של כוח פוליטי נטול רשות (כמו דיכוי, עrizות ומלחמה), באמצעותם שישיעו לפטור את הבעה המיידית ולהבטיח את השליטה בכוח הפוליטי ואת ביורו לטוויה הארוך?
- שאלות אלה ואחרות הקשורות לקרם אמץ לטכנית הפעולה הנתקנת, ולסוג הסנקציות המוטלות שאמורות לשמר על המרכיב החברתי, משומ שטבען של הסנקציות המופעלות בעת עימותים ולשם כפיה, קשרו בקשר סיבתי הדוק לדרגת ריכוזו או ביורו של הכוח בחברה. הקשר הזה בין הסנקציות לבין מבנה דורש תובנה עמוקה יותר.

סנקציות פוליטיות וביורו הכוח

אפשר לחלק את הסנקציות לשני סוגים אלטרנטיביים: אלימות פוליטית ופעולה לא-אלימה. סביר להניח כי שני סוגי סנקציות אלה ישפיעו באופן שונה מאוד על ריכוז הכוח העתידי בחברה. נתעלם לרגע משאלות אחרות המתיחסות לפעולה אלימה או לא-אלימה בפוליטיקה, ונתייחס רק אליה לשאלת, כיצד הבחירה בכל אחד מסוגי סנקציות אלה, בטכנית שליטה בשליט או במוסד, תשפייע במידה מסוימת על יכולתם של הנתינים לשלוט על הכוח הפוליטי בטוויה הארוך.

אלימות פוליטית תורמת לרכיב הכוח

רכיבים מכיריים בכך, שמה הפיכות ומלחמות אלימות ארכג'יריו את ריבתו הכוח בידי השליט.

בעקבות מהפכה אלימה, שבה קבוצה חדשה תופסת את רשות השלטון, נחשבו לעיתינים החדשים כיותר הומניטריים ופחות מדכאים מקודמיםיהם. אך אין כל ערובה לכך שהם לא ישתנו. לנוין, לדוגמא, השנה גם הוא. הוא לא קבע במערכת שלו שום מגבלה שתמנע מלאה שיתפסו את מקומו, להתנהג באופן הרבה יותר אוטוקרטי, כפי שנרג טלין. כתוצאה לכך, היכלשות הקבוצות, האגדות והמוסדות של החברה, ורכיב הכוח בידי המעד השלים לא העניקה ולא יכולה להעניק לנ廷ינס תוספת כוח ושילטה. התהילה הזוהה, טען ג'ובנל, הניח את היסודות ל"מדינה המונוליטית".¹⁰⁶

אף כי התוצאה הריכוזית של מלחמות בולטות במיוחד במהלך העשורים, המגמה הזאת הוכחה כבר קודם לכך.¹⁰⁷ שינויים טכנולוגיים וشبירות כל הבדיקות בין אורותים לבין כוחות צבאיים הדגישו אותה. גיוס כוח-אדם ומשאיים ליצירת מכותה יעהלה, הצורך בתכנון מרכזיות והכוונה; האפקט הפלגני של חילוקי דעתות ושליטה חלקית וכן גידילת העוצמה הצבאית העומדת לרשות השליט – כל אלה מוכיחים ומגבירים את המגמה הבולטת במלחמה המודרנית, לרכו בידי השליט יותר ויותר כוח.

סוגים אחרים של אלימות פוליטית יכולים אף הם לתרום לתהילה הריכוזית התפתחויות בטכנולוגיה ובצורת הארגון הפוליטי מדגישות במידה הולכת וגדלה את מגמות האלימות הפוליטית הננותות לריכוז עמדות כוח.¹⁰⁸ בין הגורמים האלה נמנים הגורמים הבאים:

1. הפעלה יעילה של אלימות מחיקת הכוונה, שליטה ורכיבות של ההכנות ושל הביצוע.

2. דבר זה דורש שליטה ריכוזית בנשך (ומשאים חמורים אחרים), בלוחמים הפעילים והקבוצות ומוסדות שביהם הצרכים הללו תלויים.

3. בשעת מאבק גובר כוחם של אלה שבידיהם השליטה (כמו בגורמים 1 ו-2) וכן גוברת יכולת להפעיל אלימות פיסית להבטחת הכוח הזה.

4. לאחר מאבק מוצלח באמצעות אלימים, תשמור הקבוצה המנצח על הכוח שהצטבר בידיה במשך המאבק.

5. ההשתלטות על מגנון המדינה הישן וחיזוקו באמצעות כוח חדש נוסף, פירושה הרחבה כוללת של גבולות הכוח של השיטים לעתידי לבוא.

6. גבולות הכוח יתרחבו גם בעקבות HISLOMS או החלשתם של מוקדי הכוח במהלך המאבק. או יוותרו הנ廷ינס חלשים באופן יחסית, בהשוואה לשיט.

7. המשטר החדש שנולד מאלימות ימישך להזדקק לאלימות, ועל כן לדריכוויות, כדי להגן על עצמו מפני אובייו מבית ומחוץ.

8. בחברה שבה הנתינים והשליטים כאחד מתיחסים לאלימות באמצעות אמצעי הכוח הייעיל היחיד וכאמצעי המאבק היחיד, ושהה מצויה בידי השולט יכולת חסרת גבולות להפעיל אלימות פוליטית, מתקבל על הדעת שהנתינים ירגשו חסרי אונים.

גורמים אלה ואחרים מסוימים במצבם יכולת שליטתם של הנתינים בכוחו של השליט, וזאת בחברה שסמכה על האלימות הפוליטית כסנקציה וכאמצעי מאבק מכריעים.

סנקציות לא-אלימות תורמות לביזור הכוח

נראתה שלפעולה הלא-אלימה השפעה לטוווח האروم על חלוקת הכוח בחברה. לא זו בלבד שהטכנית הזאת אינה בעלת אותם אפקטים ריכוזיים כמו האלימות הפוליטית, אלא היא אף תורמת באופן ניכר לביזור הכוח בחברה. דבר זה עשי, בטוווח הארום, להקל על הנתינים לשלוט על הפעלת הכוח על שליטם. יישום נרחב של הפעולה הלא-אלימה תורם לביזור הכוח בקרב הנתינים מן הסיבות הבאות:¹⁰⁹

1. הנגגה חזקה עשויה למלא תפקיד חינוי ביוזם תנוועה למאבק לא-אלים. אך, בשלבים מתקדמים יותר של המאבק, כאשר היריב אסור או מרחיק באופן אחר את ההנגגה, קורה לא אחת שהצורך בהנגגה מרכזיות נעלם ושימורה נעשהבלתי אפשרי. במקרים אחרים, שבבם ההנגגה ממשיכה להתקיים, נדרשים המשתחפים בכל זאת למידה גדולה יותר של הסתמכות עצמית. כדי שהמאבק הלא-אלים יהיה יעיל נדרשים השותפים לו להיות מסוגלים לפעול לא כל תלוות בקבוצת ההנגגה מרכזיות, וזאת במיוחד תחת דיכוי קשה.

2. התנוועה אינהאפשרת פיקוח מركזי באמצעות הסדרת חלוקת הנשקי והתחמושת בין הלוחמים, שכן בפעולה לא-אלימה אין כל נשך חומרני. תחת זאת תלויים הפעילים בתוכנותם כמו אומץ לב, יכולת לשמר על משמעת לא-אלימה ומונמות ביישום הטכניקה הזאת. תוכנות ומונמות אלה ישתכללו תוך כדי השימוש בהם. וכך, ניסיון מסווג כזה מסיע להגברת העצמאות, בניגוד למצבם של גיסות בצבא התלויים בחידוש הצד וווחתחמושת ובווארות של מפקדים.

3. הכוחות הריכוזיים הפעילים במסגרת האלימות הפוליטית אינם קיימים בפעולה לא-אלימה. מידת התלות במנגנון הפעולה הלא-אלימה קטנה ככל שהמערכת מתקדמת. אם הם ימשיכו כמניגים, אין זאת אלא בזכות הקבלה

مرzon של סמכותם המוסרית, ובזכות היותם מנהיגים ואסטרטגים כשרוניים בעיני חבריהם, ולא משום יכולתם לכפות את רצונם באמצעות איום והפעלה אלימות נגד הפעילים עצם.

4. כשהמניגים במהלך המאבק אינם מגבירים את יכולתם להפעיל אלימות פוליטית, אין בידיהם שום אמצעי דיכוי ממש לשלוחה נגד חסידיהם ונגד אחרים בתקופה שלאחר המאבק.

5. כאשר אחדים מן המניגים ימלאו תפקיד, אף תפקיד של שליט, במנגנון המדינה בתום המאבק הלא-אלים, כפי שקרה לאחר מאבק לשחרור לאומי, יעדמו לרשותם הצבא והמשטרה של אותה מדינה, ואולם אלה לא יתעכמו עקב התוספות כוחותיהם הצבאיים של המניגים עצמם, או יכולתם להפעיל אלימות פוליטית.

6. הקבוצות והמוסדות החברתיים לא ייחלשו או ייהרסו בגלל האלימות הפוליטית ולא יהיו משובדים לדרישותיה. נהפוך הוא, מתקבל על הדעת יותר שמקודם הכוח במהלך המאבק לא-אלים יתחזקו. ניסיון העבודה המשותפת בעת המאבק, הפגנת עצמות רבה יותר, וציבור ניסיון בהבטחת יכולתם להמשיך ולהתנגד למשדי הדיכוי והמשטור של היריב, יחזק את מוקדי הכוח האלה במידה ניכרת, במהלך המאבק לא-אלים מושכל. לאפעם תיאר גנדי את המערכת של הפעולה הלא-אלימה כאמצעי, שבאמצעותו יצברו האנשים את הכוח, שיאפשר להם לקדם את מטרותיהם הפוליטיות.¹¹⁰

7. אין לצפות לכן שמייד לאחר מערכת לא-אלימה להשגת מטרה פוליטית מסוימת, החברה הפוליטית תדחוף חד משמעית כל שימוש באלים בכל מצב שהוא. אך זהו צעד אחד קדימה, אשר אחורי ינקטו תחליפים נספסים של סנקציות לא-אלימות, על-פני סנקציות אלימות.

שינויים שהושגו בעקבות אלימות פוליטית – יוזקקו להגנתם להמשך האלימות הפוליטית. אותם שינויים "נתקבעו" מבלי שהושקע בהם כלamazon, עלולים לעبور מן העולם באותו מידת קלות. לעומת זאת, במהלך השגת השינויים באמצעות מאבק לא-אלים, תפוח האוכלוסייה את היכולת להגן על אותם שינויים באמצעות לא-אלים.¹¹¹ לפיכך, שינויים שהושגו בעקבות פעולה לא-אלימה יחויקו מעמד זמן ממושך יותר. שינויים כאלה אף תורמים לשחרור החברה, בתחום זה, מן ה"צורך" לסמוך על האלימות הפוליטית באמצעות קיומו המבנה החברתי.¹¹²

8. מאבק הכרוך באלים פוליטית עלול לגרום לנtinyים לחוש חוסר ישע בהשווות את היקף כוחם לכוחו של השליט. ברגעוד לכך, מאבק לא-אלים שהסתפים בהצלחה, עשוי להביא לתוצאות שונות לחלוון. ראשית, הנתינים יתנסו בשינוי כוחם מכוח פוטנציאלי לכוח ייעיל או ממשי. ניסיון כזה יעניק

לهم ביטחון עצמי, משאבים ומוניות שיגבירו את יכולתם לשנות את חברותם בעתיד, ולפקח על כוחו של השליט. סוג למידה כזו במהלך ה"קרב" יגביר את יכולתם של הנתינים ליישם את הטכנית הלא-אלימה במשברים בעתיד, ויקדם את תהליך ביוזר הכוח בחברה.¹¹³

אם הדיוון בחלק זה אכן תקין, הרי שמתחייבות ממנו מסקנות מעשיות חשובות. גם אם נניח שלטותו הקצר שני סוגי הסנקציות עילים במידה שווה, הרי שלטותו הארוך לא כן הוא. זהה סיבה טובה לחקור את הפוטנציאל הטמון במאבק לאלים.

פרק ג'

פָעֹלָה לְאַ-אֱלִימָה: טכニקַת מַאֲבֵק פֻעַילָה

הקדמה

במנוגדים פוליטיים, הפעולות הלא-אלימה מבוססת על הנחה פשוטה ביחסו: בני האדם אינם עושים תמיד את מה שנדרש מהם לעשות, ולפעמים הם עושים דברים שנאסרו עליהם. פועלים יכולים להפסיק לעבוד, ובכך לשתק את הכלכללה. פקידי הבירוקרטיה יכולים לסרב למלא הוראות. חילילים ומשטרה יכולים להתרשל בנסיבות הדיכוי שלהם והם יכולים אף להתمرד. החרישותם הבזזמנית של כל האירועים הללו, מחליש את כוחו של השליט ובקביל תחסום את מקורותיו. מי שהיה "שליט" נעשה אורה מן השורה. החלטת כוח יכול לבוא כתוצאה מסוימים פוליטיים וחברתיים שונים ומגוונים. כוחו של מנהל מפעל מתערער, כשהוא נתקל באירועות פועלות מצד פועליו. הכוח הפוליטי נשחק כאשר האנשים מסיררים את תמייניהם ואת נוכנותם לציית. עם זאת, ציודו החבאי של השליט יכול להישאר שלם, חיליו יכולים להישאר ללא פגע, הערים ללא נזק, בתיה החרושת ועורקי התעשייה בקשר פעללה מלא, ובנינוי הממשל עומדים איתן על יסודותיהם – אך הכל משתנה: הסירע האנושי שבנה את כוחו הפוליטי של המשטר ותפרק בו הוספה, ולכן כוחו של המשטר התערער.¹

כאשר האנשים מסרבים לשתחף פעללה, ומונעים את עזרתם בסירובם ובהתנגדותם, הם מניעים מריבם את הסיווע ואת שיתוף הפעולה האנושיים הבסיסיים הדרושים לכל ממשלה או מערכת היררכית. אם ימשיך בכך מספר אנשים גדול דיו ובמשך תקופה ארוכה דיה, אותה ממשלה או מערכת היררכית יאבדו את כוחם. זהה ההנחה הפוליטית העומדת בבסיסה של הפעולה הלא-אלימה.

מאפייני הפעולה הלא-אלימה

פעולה לא-אלימה היא מונח כללי הכלול בשורה שיטות ספציפיות של מהאה, אידישיתוף פעולה והתערבות, שבכלן המאבק מתנהל באמצעות עשיית דברים מסוימים או סירוב לעשותם מבלתי להזדקק לאלימות פיסית. טכניקה, הפעולה הלא-אלימה אינה פאסיבית. היא איננה איד-פעולה, אלא היא פעולה, שאינה אלימה.

הבעיה העומדת על סדר היום משתנה. לעיתים זהה בעיה פוליטית – מחלוקת בין קבוצות פוליטיות, بعد או נגד ממשלה כלשהי, או לעיתים רוחוקות מחלוקת בין ממשלה (כמו בהטלה אמרגגו או התנדבות לכיבוש). לעיתים אלה הן גם בעיות כלכליות, חברתיות או דתיות. היקף הסיכון ועוצמתו משתנים גם הם. הוא עשוי להצטמצם לשכונה, או לקובוצה מסוימת בחברה. הקונפליקט עשוי במרקם אחרים להתרחש בשטח ארץ נרחב או להסעיר את האומה כולה. לעיתים רוחקות יותר יהיו מעורבות בו יותר מארץ אחת או ממשלה אחת. אולם בכל המקרים הללו הפעולה הלא-אלימה היא טכניקה שבאמצעותה אותם אנשים שודחים פיסיות וקבלות מרות, וראויים במאבק דבר מהותי, יכולים לנחל את מלחתם ללא אלימות. פעולה לא-אלימה אינה ניסיון להימנע ממסוכנים או להתעלם מהם. זהה תשובה אחת לשאלת, כיצד אפשר לפעול פוליטית ביעילות, ובעיקר כיצד אפשר להפעיל כוח ביעילות.

א. פעולה מסוג מיוחד

מקובל להניח שככל התנהגות חברותית או פוליטיתחייבת להיות באופן נחרץ, או אלימה או לא-אלימה. אך הדואליות הפשטות זהה אינו מוביל אלא לתפיסות מעותות של המציאות, ואחת מן העקריות שבחן היא התפיסה המשותפת לאנשים אחדים, שלפיה כל דבר שלדעתם הוא טוב נקרא "לא-אלים", וכל דבר שאינו מוצא חן בעינייהם נקרא "אלים". העיוות הגס השני מתגלה בזיהואה המוטעה לחלוتين של פיסיות רופשת עם פעולה לא-אלימה, זהה שנווער רק מן העובדה שבשני המקרים לא נעשה כל שימוש באלימות פיסית.

בחינה מדוקדקת של התגובה הנוכחית לסטטוסים חברותיים ופוליטיים דורשת, שככל התగוכות יחולקו ראשית על-פי הקריטריון של פעולה לעומת אי-פעולה, ולא על-פי השימוש או אי-השימוש באלימות. בחלוקת כזאת, הפעולה הלא-אלימה תחטוף את מקומה הנכון בסוג אחד של תגובה פעילה. איד-פעולה, שתכלול פיסיות, קבלת מרות, הגדנות וכיווץ באלה, אינה

מענייננו, שכן אין לה ולא כלום עם נושא הספר, שהוא הטכנית הלא-אלימה. על-פי הגדרה, אין הפעולה הלא-אלימה יכולה להתרחש אלא בהחלפת הפסיבות וקבלת המרות בפועלה, בהתמודדות ובמאבק.

עם זאת, יש מקום לאבחן חסובות במגנרט קטיגורית הפעולה. ושוב, גם כאן החלוקה לאלימות לעומת אלימות היא פשטיות מדי. על כן, הבה נסוג את צורת הפעולה בעת סכסוכים לשש מילולי פשוט והתחנוגות מקבילה: למשל, התפיסות. 1) הליכים מסוימים שלויים בגיבוי אוימאים בסנקציות והפעלתן. 2) אלימות פיסית נגד אנשים. 3) אלימות פיסית נגד אנשים וגם פגיעה חומרית. 4) טכנית הפעולה הלא-אלימה. מובן מאליו שככל מחלוקת כזאת אפשר לחלק לחת-מחלקות. האנשים יכולים להתבלט בין סוג תגובה אחד לשנהו, או בין פעולה לא-פעולה, אך חשוב להבין שהחלה הבסיסית במסגרת התחנוגות הפוליטית והחברתית היא בין בין-פעולה לבין א-פעולה, ולא דווקא בין אלימות לבין א-אלימות.

מן הרואי לעמוד על ההבדל בין פעולה לא-אלימה לבין תגובות על סכסוך שהן מתונות ושקtot יותר, כגון התפיסות, פניות מילוליות לריב, התפישות ומשא ומתן. אפשר לשכל תגובה אלה בפעולת לא-אלימה, או בכל אחד מהמשת סוג הפעולה האחרים: אך אין להוות אותו עם הטכנית הלא-אלימה כשלעצמה. התפיסות ופניה בבקשת הריהם בבחינת נסיבות מילוליים, רצינונאלים או רגשיים להביא את הריב להסכמה כלשהי, בשעה שפעולת לא-אלימה איננה מילולית – היא מרכיבת פעולה חברתית, כלכלית ופוליטית מסווג מיוחד. בקשה מעמיד שיעלה את השכר היא דוגמא לנסיוון שכנווע מילולי פשוט, אך סירוב המשיך לעבוד עד אשר העלה בשכר אורה, היא דוגמא ל פעולה לא-אלימה. כמו כן, אין לבבל בין פעולה לא-אלימה לבין פשרה, אשר משמעותה היא הסתפקות בחלוקת מן המטרות. התפישות אינה צורת עימות או מאבק, כמו פעולה לא-אלימה. הפעולה האלימה, כמו הפעולה הלא-אלימה, עשויה, או אינה עשויה להביא להסכם של פשרה. התזואה תלואה בנושא הסכסוך, ביחסו הכוחות ובנסיבות הפעילים. משא ומתן אף הוא אינו צורה של פעולה לא-אלימה. משא ומתן הוא ניסיון לשכנוע מילולי. לעיתים נעשה בו שימוש בהליכים מסוימים מוכרים, אך ככל מקרה המשא ומתן כרוך באיום גלוי או מרומז להפעלת סנקציות, אם לא יושג הסכם סביר. המשא ומתן, לפיכך, יכול להזכיר שביבה או מערכת לסירוב אורי, ובאותה מידת הוא יכול להזכיר פתיחה במלחמה. אך יש להבדיל בין משא ומתן מעין זה לבין שביתה, סירוב אורי או כל צורה אחרת של פעולה לא-אלימה.

הפעולה הלא-אלימה שונה כל-כך מאותן תגובות מתונות ומיושבות, עד כי ישנים הוגים שהצביעו על נקודות דמיון בין פועלות לא-אלימה לבין מלחמה צבאית.² פועלות לא-אלימה הריחי בבחינת אמצעי מאבק כמו מלחמה, היא כרוכה באיזון הכוחות ובניהול "קרבות". היא ווקפה לסטרטגייה ולטקטיקה נכונות, ותובעת מ"חיליה" אומץ לב, משמעת והקרבה. התיחסות כזאת לפועלות לא-אלימה כאלו טכנית קרב פעילה הניה היפוכה הגמור של ההנחה הפופולרית, שלפיה, פועלות לא-אלימה, בשיא חvipותה, סומכת על שכנו רצינאי של היריב, וሎוב אין היא אלא קבלת מרות פסיבית. פועלות לא-אלימה, כשם כן היא: פועלות שאינה אלימה – לא א-יפעללה. הטכניתה הזאת אינה כוללת מילימ' בלבד, אלא מאה פעילה, א-ישתוּך פועלות, והתערבות. במידה מכרעת זהה פועלות קבוצתית או המונית. צורות מסוימות של הפעולה הלא-אלימה יכולות להיראות כמאזינים לשכנע באמצעות פועלות. צורות אחרות, במידה שמספר המשתתפים גדול דיו, חכלונה גם אמצעי כפיה.

תמונה אחרת של הפעולה הלא-אלימה שנן הרואין להdagשה, היא העובדה שהיא בדרך כלל חוות-חוקית. כאמור, היא אינה مستמכת על הליכאה המוסדיים המקובלים של המדינה, הליכים פרלמנטריים או אחרים. עם זאת, בנקודת מסוימת אפשר לעגן את הטכניתה הזאת בשיטת המஸל החוקית. כמובן, אפשר להשתמש בה בתמיה במשלה קיימת שנתונה להתקפה. אין לבלב בין פועלות לא-אלימה לבין אנרכיזם. אותה פילוסופיה "א-מדינה" לא הקדישה לרוב די מחשכה לבעה המעשית של הגשות חברה כזאת, ולצדך באמצעות מציאותם לניהול המאבק החברתי, אמצעים השונים במחות מלאה של המדינה.

ב. מניעים, שיטות ואמצעי עוז

המניעים לשימוש בפעולת לא-אלימה, ולא באיזשהו סוג של פעולה אלימה, הם שונים ומגוונים. במקרים מסוימים, האלים עשויה לא להתකבל מ恐惧 שיקולי חולתיות, ובקרים אחרים – מסיבות דתיות, אתיות או מוסריות. תיתכן גם מזיגה של מניעים מכמה סוגים שונים.

הפעולה הלא-אלימה, לפיך, אינה מילה נרדפת ל"פציפיז". היא אף אינה זהה לשיטות דתיות או פילוסופיות, השמות חדש בא-אלימות כעיקורן מוסרי. חסידיהן של מערכות אמונה מסוימות עשויים לראות בפעולת לא-אלימה שיטה העולה בקנה אחד עם אמונתם, ואולי אף את הגשמה של אמונה זו. אולם ייתכן גם, ששסידיהן של אמונות דתיות אחרות, שדוגלות בא-אלימות, יראו

בתכניקת הזאת שיטה "ארצית" ו"כפיהית" מדי עבורות. בניגוד לכך, בפעולה הלא-אלימה בחרו לעיתים תכופות, וברוב רובם של המקרים אף ניהלו אותה, לא-פסיכיסטים, שראו בה דרך פעללה ייעילה גרדיא. התפיסה המקובלת שרק פצייסטים מסוגלים לישם ביעילות פעולה לא-אלימה, עדשה שהפסיכיסטים עצם מבטאים לעיתים ביהירות ניכרת – פשוט אינה נכון. יתר על כן, רבים מהם המקרים שהמניעים לשימוש בפעולה לא-אלימה היו מעורבים – שיקולים מעשיים התחרבו עם העדפה מוסרית יחסית לא-אלימות (אף כי האלימות לא נדחתה עקרונית). מתבל על הדעת, שסוג כזה של שיקולים מעורבים היה שכיח יותר ככל שתרונותיהם המעשיים של הפעולה הלא-אלימה לעומת אלימות ייראו יותר לעין.

ההנחה הרווחת היא, שפעילי הפעולה הלא-אלימה מנסים בראש וראשונה לשכנע את יריבם לקבל את נקודת מבטם באופן חיובי. לאמיתו של דבר, אין דפוס עדיפות קבוע לכל אחד מן השינויים באמונות ובגישות, או במדיניות ובשינויים מבנים. לעיתים תבקש הקבוצה הלא-אלימה לשנות את תפיסותיו ואת אמונותיו של היריב, כתנאי מוקדם לשינוי מדיניותו או מוסדתו. במקרים אחרים, הפעולה הלא-אלימה Tabata את הכרעתם של חברי הקבוצה למנוע מן היריב לשנות את דעתיהם ואמונותיהם. הפעולות יכולות גם להציג כדי עיקרי את שינוי המדיניות או המוסדות, או יכול נסיבות היריב לשנותם, בין אם חל שינוי כלשהו בעמדותיו ובאמונותיו, ובין אם לאן. (נראות במקרים כאלה הם הרוב). במקרים אחרים הקבוצה הלא-אלימה תנסה לשנות בזמנית הן את העמדות והן את המדיניות.

הפעולה הלא-אלימה כוללת: 1) פעולות דימונעות: ככלומר, האנשים יוכלים לסרב לבצע פעולה שהם לרוב מבצעים, שמצוים מהם לבצע, על-פי הנוהג, שהם נדרשים לבצע על-פי חוק או תקנה. 2) פעולות שעייה: ככלומר, האנשים יבצעו פעולות שאין להם נוהגים לבצע, שאיןמצוים מהם על-פי הנוהג לבצע, שנאסר עליהם לבצע, על-פי חוק או תקנה. 3) חיבור פעולות דימונעות ופעולות שעייה.³

בתכניקת הפעולה הלא-אלימה ישנים שלושה סוגים של שיטות עיקריות: 1) פעולות סמליות שמטרתן לשכנע את היריב או כל אדם אחר לבטא את אישביעות הרצון ואת אי-ההסכמה של הקבוצה. דרך זאת יכולה להיקרא מחהה ושכנוע לא-אלימים. בסוג הפעולה זהה נכללות פעולות כמו ת Hollowot מצעדים, לילות שימורים. 2) פעולות שבהן הקבוצה הלא-אלימה פועלת בעיקר באמצעות פרישה, או הימנעות משיתוף פעולה חברתי, כלכלי או פוליטי. בדרך זאת אפשר לקרוא איריםיתוף פעולה. סוג הפעולה זהה כולל שלוש תת-קבוצות שכוללות בתוכן אישיתוף פעולה חברתי, אישיתוף

פעולה כלכלי (חרם כלכלי או שביתה), ואישיתוף פעולה פוליטי. 3) כאשר הקבוצה הלא-אלימה פועלת בעיקר באמצעות התערבות ישירה, אפשר לקרו לשיטה התערבות לא-אלימה. הקבוצה הלא-אלימה במקורה הוה תבחר באמצעות כוחות משלחת שבת, הצבת מכשולים לא-אלימים, פלישה לא-אלימה, וממשלת מקבילה. הטכניקה הזאת ניתנת לשימוש על-ידי יחידים, קבוצות קטנות או גדלות, או על-ידי המונים. כפי שקיים גיוון בשיטות הספציפיות הרבות בטכניקה הזאת, כן קיים גם גיוון רב בעוצמה, בלוחצים ובסוגי המנופים המופעלים כאשר היא מוצלחת. הפעולה הלא-אלימה מביאה לשינויים בשלושה אופנים, שאנו קוראים להם מנוגני שינוי. בשינוי העמלה, היריב מגיב על פעולותיהם של פעילי הפעולה הלא-אלימה באימוץ נקודת מבט חדשה ומקבל את מטרותיהם בחוב. בהתאם עצמן, היריב בוחר להיענות לדרישות ולהסתגל למצב החדש מבלי שינוי את נקודת מבטו. במקרה לא-אלימה, השינוי מושג בנגדו לרצונו של היריב ולא הסכמתו, משום שמקורות כוחו צומצמו על-ידי האמצעים הלא-אלימים עד כדי כך, שהוא איבד שליטה במצב.

הטכניקה הלא-אלימה פועלת, במידה שלא זכתה עדין להערכת הרואה, באמצעות שינוי כוח. הן כוחן החיסי והן כוחן האבסולוטי של הקבוצות המתמודדות נתון לשינויים מהירים ותמידים. שינוי הכוח עשוי להיות אף יותר קיצוניים ויותר חוכמים מאשר בקרים שכחם שני הצדדים מפעלים אלימות. כפי שניתן לצופת, הפעילים מבקשים תמיד להגביר את הכוח שלהם ושל תומכיהם. בדרך כלל הם יחשפו, אף ימצאו, סיווע והשתפות פעולה גם מקרוב הקבוצה הרחבה יותר, אשר סבלה מן הפגיעה. נסוף על כל, טبعו של המאבק הלא-אלים גם מאפשר לפעילים לזכות בתמיכה ניכרת אפילו במהלך היריב, ובקרבת קבוצות שאינן מעורבות בעניין. כאן טמון פוטנציאל גדול יותר מאשר במאבק אלים. היכולת להגיע לסוגי תמיכה אלה מקנה לקבוצה יכולת השפעה ולפעמים שליטה ממשית על כוחו של היריב, באמצעות צמצום או חיסול מקורות כוחו. על-פיירוב השינויים המורכבים האלה בעמדות הכוח החיסות של הצדדים יבריעו את תוכנות המאבק.

علينا להתבונן במשמעות הלא-אלימה בהקשר של מנוגני השינוי של הטכניקה הזאת, והדרך שבה מעברי הכוח אלה נוצרים. שמייה על משמעת לא-אלימה לנוכח דיכוי אינה בגדוד אקט של נאייבות מוסרית. נהفور הוא, היא תורמת לתפקיד של שלושת המנגנוןים, והוא תנאי הכרחי לשינוי כוח מועלמים. כיוון שכך הרפיה המשמעת הלא-אלימה עלולה לתרום לתובסה במאבק. אך ישנו גם עוד גורמים נוספים, בעלי חשיבות מרובה, ובכללן איש שההתמדה בא-אלימות בלבד בכרא להניצחון.

ג. תיקון תפיסות מוטעות

נהוג להניח שדרךו של המאבק הלא-אלים אל הניצחון היא בהכרח דרך ארוכה וממושכת יותר מזו של המאבק האלים. לעיתים הנחה זו היא נכונה, אך היא אינה בהכרח נכונה, ולעתים המצב הוא הפוך. לדוגמה: ביטול תקנת הבולים ב-1766. תקנה זו הושגה תוך חדשנים ספורים על אף התנגדות המתישבים. ב-1920 סוכל נסיוון ההפיכה של קאף בתוך ימים ספורים. ב-1942 סיכלו המורים הנורwegians במשך כמה חודשים את נסיוונו של משל קוויזלינג לכונן מדינה פשיסטית קורופרטיבית. ב-1944 סולקו הדיקטטורים של אל-סולדור וגואטמלה במשך ימים ספורים. הטלת חרם כלכלי בערים שונות בארהיקה האיצה מאוד לעיתונים קרוביות את העסקות את האפרו-אמריקאים. הזמן הדורש לניצחון תלוי בכמה גורמים – בראש ובראשונה בכוחם של הפעלים הלא-אליים.

באמצעות בדיקה ותיקון תפיסות מוטעות לגבי הפעולה הלא-אלימה, אנו מסוגלים לעתים קרובות להבהיר ביתר חזרות את המאפיינים החשובים: 1) כפי שזיהו לעיל, לטכנית זו אין כל קשר לפסיביות, קבלת מרות ופחדנות. בדיק כמו בפעולה האלית, חותמה הריאונה של הפעולה הלא-אלימה היא להתגבר תחילתה על תכונות אלה. 2) אין להחות פעולה לא-אלימה עם שכנו מעולמי או פסיכולוגוי טהור, אף על-פי שהיא עשויה להשתמש בפעולה כדי ליצור לחצים פסיכולוגיים לשם שינוי הגישה. פעולה לא-אלימה היא סנקציה וטכנית מכלולת שימוש בכוח חברתי, כלכלי ופוליטי, ואיזון כוחות בשעת מאבק הколоוה שימוש בכוח חברתי, כלכלי ופוליטי, ואיזון כוחות בשעת עימות. 3) פעולה לא-אלימה אינה מתבססת על ההנחה שהאדם הוא "טוב" במנותו. היא מכירה בכך שבאדם טמוני כוחות ל"טוב" ול"רע" וגם מידות קייזוניות של אכזריות וחוסר אנושיות. 4) אנשים הפעילים במסגרת הפעולה הלא-אלימה אינם חייבים להיות צפיפיסטים או קדושים. פעולה לא-אלימה ננקטה בעיקר ובהצלחה בידי אנשים "רגילים". 5) כדי להצליח בפעולה לא-אלימה, אין צורך בעקרונות ובמבנה מושתפים, בדרגת אינטראקצייתם גבוהה, או בקרבה פסיכולוגית בין הצדדים המתמודדים (אך כי אלה עשויים לסייע); וזאת, משום שגם המאמצים להביא לשינוי מרצון נכשלים, אפשר לעבור לאמצעי כפיה לא-אלימים. 6) פעולה לא-אלימה היא תופעה מערבית וזרחייה במידה שווה. אכן, היא כנראה יותר מערבית, אם להתייחס לשימוש הנרחב בשתיות ובמנין חرم שנקטו תנועות הפעילים, ולמאבק אישיתוף הפעולה של הלאומיים המדוכאים. 7) הפעולה הלא-אלימה אינה מנicha שהיריב ימנע משימוש באלים נגד הפעילים הלא-אלים: היא מסוגלת לפעול נגד אלימות בבו האוצר. 8) אין בפעולה הלא-אלימה כשלעצמה דבר שמנע ממנה

לשרת מטרות "טובות" ו"רעות" כאחת, אף כי התוצאות החברתיות של הפעלה למען מטרה "רעה" תהיינה שונות במידה ניכרת מהתוצאות הפעלה של אלימות לשם אותן המטרות. (9) פעולה לא-אלימה אינה מגבילה את עצמה לסocosים פנימיים ובמסגרת השיטה הדמוקרטית. השתמשו בה רבות נגד משטרים דיקטוריים, כיבושים זרים ונגד שיטות משטר טוטאליטריות.

ד. סוג מאבק שנשכח

פעולה לא-אלימה לא הביאה תמיד לניצחון מלא או אפילו חלקי. אנשים שנתקטו דרך זו אף הובסו. אין היא בבחינת טקס מגאי. באotta מידת נכוון הדבר לגבי פעולה אלימה, ובכללה מאבק צבאי. בשום סוג של מאבק אין ערובה לניצחון קבוע בטוחה הקוצר. במקרים מסוימים כישלון של פעולה לא-אלימה, נגרם בגלל חולשת הקבוצה הפעלת או בגלל ליקויים באסטרטגיה ובתקתיקה הננקטים – כפי שעשוילו לקרות בפעולה צבאית. אם הקבוצה שנוקתה פעולה לא-אלימה חסרה מידת מספקת של גיבושן, נחישות, יכולת פעולה ותוכנות דומות לשם יעילותה של הפעולה הלא-אלימה, לא תספיק לה אמרה חזורת ונשנית גרידא של מיללים ו시스템אות כמו "אי-אלימות". אין שום תחליף לחזק ולמיומנות אמיתיים בפעולה הלא-אלימה. בהתהשכבות כבודות הכללית באשר לטבעה ולדרישותיה של דרך פעולה זו, ובהיעדר כל מאיצים ממשוערים ללמידה כיצד יש לישמה באופן הייעיל ביותר, יש מקום להתחפלא על כך שהיא וכתה בנצחותן כלשהם.

עם זאת, ברור שכשלונותיה של הפעולה הלא-אלימה, אין בה כדי להסביר את העובדה שאין מקרים בה כטכנית מתאימים אפשרית. אי-הכרה בה, בא לידי ביטוי בצורות שונות. האחת היא התעלמות מן ההיסטוריה של הפעולה הלא-אלימה. אך הטכניקה הזאת זכתה לשימוש נרחב וההיסטוריה שלה ארוכה. בעת הפעלה, כוחה ויעילותה זכו לרוב להכרה רחבת מימדים, אך ברגע שהמקרה המסתויים הסתומים, המאפיינים הללו נשכוו ואיפלו זו זכרם נמוג. קשה למצוא דיווחים עובדיים טובים על מאבקים לא-אלימים בעבר. קשה להציג על שורשי אי-הכרה הזאת. ההסבירים האפשריים בשלב הזה של המחקר הם בגדיר השערה בלבד. ברמה הפופולרית קל לפאר ולרומם את מעשי האלים הדראמטיים וההירואים יותר שבוצעו למען מטרות טובות, וזכר גבורה כזאת משפייע על ראיית ההוויה ולפיכך גם על ראיית העבר. אך הפעולה הלא-אלימה, אף כי היא עשויה להיות הירואית ודראפית במידה לא פחותה, מעשיה וגבורה יהיו לעיתים נדירות בלבד ומופת לדורות הבאים. ישנן סיבות אחרות, יסודות יותר, לאי-הכרה הזאת. הזנת הפעולה

הלא-אלימה בקרב ההיסטוריונים נובעת בין השאר מן הדעות הקדומות האישיות שלהם, ומקבלת הענча של החברה שבה הם חיו, כי האלימות היא האמצעי היחיד המשמעותי באמת למאבק עיל. נוסף על כך, כאשר היסטוריונים קשורים בקשר הדוק לשיטות דיכוי קיימות ולאלימות, והם נתונים.קשר זהה להשפיע על כתיבתם, אפשר לייחס את התעלמותם מזרורות המאבק האלה להתחשבות באינטראסים של המיעוט השולט. סקירה מפורטת של זורות מאבק לשימושם של אנשים חסרי נשק צבאי עשויה להিירות כמשמעותם מעשי לטכנייה אנטיא-אליטיסטי, שבה יוכל האנשים להשתמש נגד שליטיהם. יתרה מכך, תיעוד של אישיותו של עיל ומתרשם, עלול להיראות כמציאות פגם באופיים של השליט ושל המנגנון הקימיים, ברומו, בכיוון, על אידעהות ואי-הפלוריות שלהם.

האנתרופולוגים גיוון גיוון תרבותי רב בקרב החברות האנושיות, גיוון שככל, בין השאר, גם גישות והתייחסויות מנוגדות למדוי לאלימות ולא-אלימות. אלמלא הגיוון הזה, קשה היה להימנע מן המסקנה שהאדם מطبعו נוטה יותר לאלימות. רבים מקבלים את המסקנה הזאת, והשערה זו אינה משפיעה רק על מה שנעשה בפועל, אלא גם על הדרך שבה אנו מפרשים את המתרחש. אך המסקנה שבנוי האדם הם אלימים בסיסים מסלפת את המציאות, שכן התרבות המערבית נוטה לצדד באלימות כבר בהנחות היסוד שלה. ואכן, בחברה שלנו, כשהנשים מתמודדים עם מצבים שבהם האלימות סובלת באופן ברור מחסرون חמורין, ולעומתה קיימת הכוחה ברורה לקיומן של אלטרנטיבות לא-אלימות, יימצאו אנשים רבים שיאמרו כי הם אכן מאמינים בנחיצותה של האלימות – וייחסו באמונה ולא בעבודות עצמן. הנטיה המהותית הזאת לא-אלימות תורמת אף היא לא-הכרה ביכולת קיום של איד-אלימות.

קיימים הסבר אפשרי נוסף, פשוט יותר, לא-הכרה בפועל לא-אלימה. מדובר אף ראית עולם חדשה לא זכתה להכרה מוקדם יותר? מדובר, למרות שתפוחים נפלו מעצים מאות שנים, הצליח רק ניוטון לנתח את חוק הגרavitציה? כיצד קראה שהעובדות היהת מוכבלת במשך מאות שנים כזכות, וכਮודד חברתי הכרחי? וכך אפשר להמשיך ולשאול לגבי גישות שונות להבנת המציאות ולניתוח חברתי. ההסבר להזנחה ולא-הכרה בפועלela-אלימה – פועלה, טבעה והפטנציאל הטמוני בה, עשוי לדמות מאוד לתשובות על השאלות הללו.

נוסף על כך, עד לאחרונה לא נוסחה מערכת מושגית כוללת לחשיפת היחסים בין אירופאים היסטוריים שונים ובכיוון מנוגדים, אשר היום מקובצים כמרקם פרטיים של פועלה לא-אלימה. כתעת אנו יכולים לראות, לא אוסף מקרי

של אירופים ודרכי פעולה נפרדים ובכך קשורים זה בזה בלבד, אלא טכנית פועלה אחת משותפת לכלם. התנדבותם של הפלבאים הרומיים, התקוממותם של המתיישבים האמריקאים, החרים של האיכרים האירים, שביתות הפעלים בפיטרסבורג, שביתות הרעב של הלאומנים האליג'ירים, הסירוב האזרחי של אנשי גנדי, סירובם של האפרו-אמריקנים לנסוע באוטובוסים במונטגומיי באלבמה, וויכוחם הסטודנטים בפראג עם צוותי הטנקים הרוסיים – כל אלה הם היבטים שונים של אותו סוג התנהגות: פעולה לא-אלימה. לצורות המאבק הצבאי הרבות קיים מזמן ביטוי מושגי כולל, וייתכן שהדבר הזה כשלעצמו תרם למחקר המפורט שלמלחמות זכו לו. העניין במלחמה כלל לימוד היסטורי ואסטרטגי שעשו לסייע למלחמות העתיד. אך עד לתקופה האחורה לא הייתה לפעולה לא-אלימה מסורת דומה. מסורת כזו וدائית מספקת ידע שהיה אפשר לנצלו במקרים חדשים של פעולה לא-אלימה.

היתה, אם כן, רמת מודעות מסוימת או אפסית לגבי ההיסטוריה של הפעולה הלא-אלימה – ולא בקרב הציבור הרחב בלבד, אלא גם בקרב מנהיגי המאבקים הלא-אלימים. בניגוד להנחות קודמות, גנדי, לפניו שהחל במערכות שלו, היה אומנם בעל ידע כללי על כמה מאבקים לא-אלימים חשובים, בייחוד ברוסיה, סין והודו, אך עם זאת, לא היה בידיו הידע המפורט שהיא אפשר להפיק מן המאבקים הללו.⁴

צורה אחרת של אי-הכרה בפעולת לא-אלימה באה ידי ביטוי בנהוג להשות, באופן לא הוגן, בין לבין פעולה אלימה באמצעות שימוש בשיטות הערכה שונות לכל סוג פעולה. במקרים מסוימים, כאשר לא-אלימות לא הייתה כל סיוכו להצלחה (למרות ההכנות), פנו לדרכם לא-אלימות למרות התנאים הקשים והיעדר הכנות מוקדמות, כפי שקרה בציגולובקה ב-1968. כאשר דרך זו נכשלה נמצאו רבים שביקרו ואף גינו אותה בשלמותה, משומש שהישגיה היו מוגבלים ונראו לעין רק לאחר זמן ממושך, או כלל לא. כאשר האלימות נכשלה, או כאשר הישגיה מוגבלים ואורכיהם זמן ממושך, תולמים את האשמה במגרעות וברגעים ספציפיים – ולא בטכניקה עצמה. במקרים נדירים בלבד, ניתן למצוא השוואה והווגנת בין שתי הטכניקות במונחים של זמן, מספר הנפגעים, הצלחות וכשלונות (על-פי קרייטריונים ספציפיים), טיב ההכנות, סוג האסטרטגייה וכיצד באלה. במקרים שבהם הפעולה הלא-אלימה זוכה בהצלחות חלקיים או מלאות, הנטיה היא לשכות, להמעיט בערךן או להעתלם מהן. ההצלחות מלאות מתואות לעיתים ללא ניתוח עמוק, כתופעות יוצאות מן הכלל וחסרות משמעות לגבי העתיד. כך קרה עם נפילתו של משטר הצאר ברוסיה ב-1917, ונפילת הדיקטטורים של אליסלודור וגואטמלה ב-1944. מי זכר את אלה כנחותנות שהושגו בעקבות מאבק לא-אלים?

במקרים שבהם מאבקים בעבר אכן נזכרים, נוטים להמעיט בנסיבותיהם, לשול אוטם או לשחכם (כמו מאבקי המתישבים האמריקאים והמערבה על זכויות האזרח בארצות-הברית). יש וهم מוסברים באופן מלא או חלק ובענותק מהקשרם למאבק הלא-אלים (כמו המאבקים של גנדי בהודו). הצלחות חלקיות מתוארכות לעתים קרובות ככשלונות נחרצים; למשל, מאבק חבל הרוהר נגד הכיבוש הצרפתי והbulge בתגובה לאחר מלחתת-העולם הראשונה. במקרים אחרים, ההמעטה בערכו של המאבק הלא-אלים אולי אינה מכוונת, אך תשומת לב רבה יותר ניתנת למאבקים האלימים שהיו פחות מוצלחים ופחות חשובים, שקדמו לפיעולה הלא-אלימה (כמו בהונגריה במאה התשעים-עשרה) או התרחשו במקביל לה (כמו בגורובגיה תחת הכיבוש הנאצי).

התנגדות המפורשת לטכניקה זוatta, יסודה לעיתים קרובות באיה-הבנה או בחוסר ידע. "יהודים", כביכול, של "הדרך הלא-אלימה", כפיזיטיסטים מסוימים, גרמו פערם רבות לرتיעה מהתיחסות רצינית לטכניקה זוatta, בשל העיוותים וחוסר הידע שלהם. אך ככל, ניכרת נטיה להתעלם מן הפיעולה הלא-אלימה שננקטה בעבר בעת דיון על דרכי התמודדות עם עימותים בעtid.

דוגמאות מן העבר

הפעולה הלא-אלימה נותרה, מן הסיבות שמנינו להלן ולמרות השימוש הנרחב שנעשה בה, טכניקה פוליטית בלתי מפותחת – בניגוד גמור למלחמה הצבאית, מאבקי הגירה והליך הדמוקרטיה הייצוגית. בידינו כיוום טכניקה גולמית, אינטואיטיבית וcosa בלבד – סוג מאבק שעדיין ווקק למאיצים רבים שיגבירו את יעלותו וירחיבו את הפוטנציאל הטמון בו. למרות זאת, במאה השנים האחרונות הגיעו הפעולה הלא-אלימה לדרגת שימוש פוליטית חסרת תקדים ברחבי העולם כולו. אנשים שבחרו בה כזרו הישגים רבים: הושו שכר גבוה יותר ותנאי עבודה משופרים, מסורות ומנהגים ישנים בוטלו, מדיניות של ממשלות שונות, חוקים בוטלו, חוקים חדשים נחקקו, פרורמות ממשלהות בוצעו, פולשים זרים נהדרו וצבאות הובסו, אימפריה שלמה שותקה, תפסת שלטון סוכלה, דיקטטורים הופלו. לעומת המשימוש בטכניקה זוatta – כמו בידי חסידי ההפרדה הגזעית בדורמה של ארץות-הברית – אך ורק כדי לעזר או לדחות שינויים ומדיניות שנראו בעיני אחרים רצויים ומתקדמים.

א. כמה דוגמאות היסטוריות מן העבר הרחוק

חלק ניכר מההיסטוריה של הפעולה הלא-אלימה אבד בשל חוסר העניין באיסופו של החומר וכתייתתו. התיעוד ההיסטורי הקיים ושרידי אינפורמציה אחרים אף הם טרם קובצו במקומות אחד. התוצאה היא, שאין בידינו ביום היסטורי מקופה של יישומה בפועל ושל התפתחותה של הטכניקה. על כן, חלק זה אין בידינו אלא לשרטט בקווים כלליים בלבד את ההיסטוריה של הפעולה הלא-אלימה, ולהציגמה ביחס פירוט בכמה מקרים מעוניינים או משמעותיים במיוחד. המקרים הללו לא השפיעו בהכרח על מאבקים מאוחרים יותר, מכיוון שרוב שימושה של הטכניקה הזאת לא היו תלולים בנסיוון העבר שללה.

הפעולה הלא-אלימה קיימת בבירור זמן רב: הדוגמאות מוליכות אותנו לפחות לרומי העתיקה. ב-494 לפני הספירה, למשל, הפלבאים של רומי, במקום לרצוח את הקונסולים בניסיון לתקון עיוותים שנגרמו להם, יצאו מן העיר לגבעה שנקרה לאחר מכון "ההר הקדוש", וסירבו לתרום את תרומתם הרגילה לחצי העיר. בעקבות זאת הושג הסכם אשר הבטיח להם שיפורים בתנאי חיים ועליה במעמדם.⁵ תאודור מומנס מספר על פעולה רומית דומה ב-258 לפני הספירה. הצבא חור מהקרב ומצא שההצעות לרפורמה נחסמו בסנאט. במקום לנוקוט פעלוה צבאית, הצבא צעד למחוות הפורעה של קיסריאנוס, השתלט על "ההר הקדוש", ואימץ להקים עיר פלאה חדשה. הסנאט נכנע.⁶

בספרות מצויה לפרקם התייחסויות נוספות למקרים של פעולה לא-אלימה בעולם הימי-תיכוני העתיק, אך הן אינן מפורטות. חלון יזכיר בהמשך דוגמאות לשיטות ספציפיות של הטכניקה הזאת. אין כל ספק שמדובר של פעולה לא-אלימה ארידעו מאי רומי ועד שלהי המאה השמונה-עשרה, שבה החומר שבידינו עשיר ומגוון יותר – למשל, מאבק בולט כמו התנדבותם של הולנדים לשטון הספרדי בין 1565 ל-1576 – אך אנו חסרים עדין תיעוד עקייב של מקרי פעולה לא-אלימה באותן מאות. מחקרים יסודיים מן הזווית הזאת, ولو גם במחקרים ההיסטוריים הקיימים, עשויים לגלוות דברים רבים.

ב. ההתפשטות הטרום-גנדית של המאבק הלא-אלים

מאז שלהי המאה השמונה-עשרה ועד הופעתו של גנדי במאה העשרים, טכניקת המאבק הלא-אלים התפשטה מאד. משך תקופה זו קיבלה הטכניקה

תנופה מרבעה קבועות. בראשונה כוללים לאמנים (ואחרים שנשלטו בידי ערי בירה רחוקות), שמצווא בפועל הלא-אלימה דרך יעילה להנגדת צבא או לחוקים שנכפו מבחן. מאבקי המתיישבים האמריקאים לפני 1775 מספקים דוגמאות בעלות חשיבות מרובה לסוג כזה של התנגדות לא-אלימה. בתקופה זאת, למשל, דניאל دولאני מרילנד הסית למרי כלכלי, כדי להכריח את הפרלמנט לבטל חוקים שיש בהם כדי לפגוע. בהצעתו הוא דוחק במתיישבים קיבל את עקרונות הפעולה היסודיים של טכניקה זו:

במקום לבכות, להתחנן ולילל כדי לעורר רחמים, علينا לקום נגד העritzות ולהילחם בה בעו רות, בנחישות ובהתלהבות, באמצעות
חסיפת חסר האונים שלו ובהצגה כבואה במידה שהיא שנואה.⁷

דוגמאות של לאמנות כוללות גם את המרי ההונגרי נגד אוסטריה בשנים 1850–1867, ואת החרם שהטילו הסינים על הסחרורה הפינית בשנות העשרים המוקדמות. הוא המאבק האמריקאי והן המאבק ההונגרי היו בעלי חשיבות ואפקטיביות מרובות, אך המידה שבה השיגו האמריקאים את אשר תבעו, והמידה שבה אישיתו הפעולה שיתק את הכוח הבריטי, לרוב אין זכות כיוון להכרה מלאה.⁸ המרי הלא-אלים בהונגריה בהנחהתו של דאק נשכח כמעט כליל ואין לו כנראה אף היסטוריון בעל שיעור קומה שיתעדו – בשעה שההתנגדות האלית המקדמת יותר, בהנהגת קוסות, שנסתימה בכישלון חרוץ, זוכה לכולם ואף זוכה לאידיאליות.

מקור התנופה השני להפתחתה של טכניקת הפעולה הלא-אלימה בתקופה זו, בא מפעילי איגודים מקצועיים ומণי אנשי אחרים בעלי השקפות חברתיות דידיקליות, שחשפו אחר אמצעי מאבק – בעיקר שביתות, שבילות, והטלת חרם – נגד מה שנראה בעיניהם שיטה חברתית בלתי צודקת, ולמען שפורת תנאי החיים של הפועלים. בדיקת ההיסטוריה של תנועות הפועלים ושל מאבקי האיגודים המקצועיים, והמודעות לשימוש שנעשה בשיטות הללו היום, חוותים עד מהרה את היקפו העצום – בעבר וגם כיום – של השימוש בשביותות וברחמים כלכליים סוגיו השונים. זו הייתה פעולה שנבעה מן ההכרה, שהפסקת העבודה היא אמצעי מאבק רב-עוצמה, שהציג לא רק הטבות בשכר ובתנאי העבודה אלא אף מטרם להרחיב זכות הבחירה, לחיזוק כוחו של ציבור העובדים ולעיריכת רפורמות בתחוםה. משמעות הדבר נעלה מעתים קרובות מושם שאנשיים לרוב מודעים יותר לאי-הונחות שאוthon שביתות עלולות לגרום להם עצם. אך אם אי-הונחות זאת עלולה תוצאות להיות מאוד ממשית, היה זה אך לטובتنا של תנועת הפועלים ושל החברה הכלל

שלשם תיקון העיוותים הכלכליים נעשה שימוש בשביותות ובמנוי חרם בעיקר, ולא בהתקפות פיסיות על מנהלי מפעלים ובעלייהם, בשוד, במהומות רחוב, בהפצצות וברציחות. ביום, יתacen שלדים אלה לא ייראו מתאים להשגת מטרות אלה, אך בכל זאת, המקרים הללו משקפים את המידה שבה בתחום הזה האמצעים האלימים הוחלו באמצעותם לא-ישראלים לשם השגת התוצאות המבוקשות במשא ומתן. כוון שוכחים הרבה שמאכק לא-ישראלים, כמו שביתה כללית למשל, מצא תומכים בקרב אנשים המטיפים לשינוי פוליטי וככלכלי גדול.

מקור הת諾פה השלישית להתחפות הטכנית הלא-אלימה בקשר הרעינונות והדגמא האישית הוא אנשים פרטיים כמו לב טולstoi⁹ ברוסיה והנרי דיוויד ת'ירו¹⁰ בארצות הברית, שבקשו להראות כיצד אפשר ליצור חברה טובה יותר בדרך שלום.

ת'ירו למשל, תיאר את האפשרויות הפוליטיות הגלומות בסירוב להישמע לחוקים בלתי מוסריים. "הנח לחירות לשמש חיכון-נגד שיצור את המכונה", הוא כתב. בדברו על סירוב ועל הנכונות לכתה לכל אמצעי מאכק נגד העבדות בארצות הברית הוא אמר: "המיעות הוא חסר כוח כל עוד הוא נשמע לרוב. אין הוא אף מיעוט במרקחה כזו. אך כאשר הוא מתיצב מנגד בכל כבוד משקלן, אי-אפשר לעמוד בפניו". הוא אף חוזה כי סירוב מסווג כזה ישמש את סוכניו של השליט: "כאשר הנתין מסרב להביע אמון, או או מהפהכה הוגשה".¹¹

ב"מכות להינדי", טען טולstoi שstitution הפעולה והכונעה של היהודים הם אלה שאפשרו את שלטונו הבריטי בהודו. וידוע כי טענה זו עשתה רושם רב על גנדי: אך מבחינת משקלו הפוליטי, השימוש בפעולה הלא-אלימה נגד שליטים זרים מצד תנوعת הפעלים חשוב הרבה יותר מאשרים כמו טולstoi ות'ירו.

הקבוצה הריבעית אשר תרמה באופן פחות או יותר בלתי מודע להתחפות הטכנית הלא-אלימה לפני עידן גנדי הייתה קבוצה של מתנגדי שלטונו רודני שמקورو לא היה מחוץ לארצם, אלא בה עצמה. תרומתם באה לידי ביטויה הבורר ביותר במהלך 1905 ברוסיה, שנסתירה בתבוסה. המקרה זהה ראיו למחקר ולניתוח מפורטים ויסודיים, מכיוון שהלকחים שאפשר להפיק מהם עשויים להיות הרבה יותר עמוקים מכפי שמקובל לשם, לדוגמא: "התנאים לא היו בשלים", או, היה צורך במהפהכה אלימה וכוללת.

ג. דוגמאות מתחילת המאה העשרים

הדרך הטובה ביותר להמחשת כל מה שנאמר עד כה לגבי המאבק הלא-יאלים, תהיה תאור קוצר של דוגמאות אחדות מן המאה העשרים. נתחיל במחפה הרוסית ב-1905.

1. האימפריה הרוסית 1905-1906¹²

האימפריה הרוסית, שנשלטה מוה דורות בידי הצארים שהאמינו כי השלטון הוא חותם האלוהית, סבלה מזועומיים קשים עקב התסיסה הפנים והתבוסות המשפילות במהלך מלחמת רוסיה-יפן. כבר בשנים שקדמו ל-1905 ניכרו בקרב האיכרים, הפעלים, הסטודנטים והסטודנטית סיומים של איינחת. הדרישת לממשלה ייצוגית הולכה וגברה, שביתות פועלי התעשייה פרצו חדשות לבקרים.

בינואר 1905, הצטרפו אלפיים לצעדת שקטה שהתקדמה לעבר ארמון החורף בפטרוסבורג, כדי להגיש לצאר עצומה מתונה. השומרים ירו לעבר ההמון ויוטר ממאה בני אדם נהרגו ויתר משלו-שיטאות נפצעו. אותו יום נודע בשם "יום ראשון העקבות מדם". מיד לאחר מכן פרצה באופן ספונטני מהפכה לא-אלימה בעיקרה. בהיפה זו היו אומנים גילוי אלימים, בעיקר בקרב האיכרים, אך במאבק, שנמשך כשבנה, נעשה שימוש בצורות רבות של פעולה לא-אלימה, ובמיוחד שביתות. השביתות הגדלות שהיתקו את פטרוסבורג, את מוסקבה, את הרכבות ואת מערכת התחבורה כולה שוב ושוב היו אך גילוי המרי הבולט ביותר. (רבים מלאה מתחאים בפרק הבאם). מחוזות ולואמים שלמים ניתקו את עצם מושילת הצאר והקימו ממשלה עצמאית.

באוקטובר הייתה הארץ כבר משוחקת כולה. הצאר פרסם לבסוף את מניפסט אוקטובר, שבו הסכים לכונן בית מחוקקים נבחר שסמכויותיו היו אומנים חלקיות, אך בעלות ממשמעות רבה, צעד שהצאר נשבע בעבר לא לעשותו לעולם. ולמרות זאת המהפכה המשיכה. עיתונים וכתבי-עת התעלמו מהוראות הצנזורה. האיגודים המקצועיים התרחכו במהירות. הוקמו מועצות (בשם "סובייטים") שנחפכו למוסדות עממיים של מושל מקביל ובועלות מידת "ցוג גדולה מזו של המשטר הקיים. בקרוב החילים והמלחים כבר פרצו כמה התمرדיות מוגבלות. נאמנות הפלוגות התרבות, עתידו של המשטר כולה היה תלוי במידה רבה בציונות או בהתרדרות בקנה מידה גדול. על-פי דיווחיו של היסטוריון אחד, שני שלישים מפלוגות הממשלה בשלב ההוא לא היו נאמנות לצאר.

במהלך שביתה רחבה היקף הצליחו הבולשביקים והמנשביקים להשיג את הסכמת הסוציאט של מוסקבה לתוכנית שתהפוך את השכיטה הכלכלית בעיר, בתחילת דצמבר 1905, לכלל התקומות מזווינת. לנוכח ההתקוממות האלימה הזאת, וחינם שהיה בסכנה, צייתו חילוי מוסקבה באופן כללי להוראות וההתקומות המזווינת דוכאה. המשטר השתמש בניצחון זה כפтиיה למתקפה נגדית על המהפכה. השותפים נתקלו אומנם גם בעיות אחרות אך ההיסטוריונים החשובים מציננים את תבוסת התקומות במוסקבה כתחילת סופה של מהפכת 1905.

צורות מאבק מסוימות התמידו עד 1906, אולם נפילת האוטוקרטיה הצארית נדחתה עד מהפכת הלא-אלימה של פברואר 1917 – שאף היא, בדומה למהפכת 1905, הפתיעה את המפלגות הפוליטיות שתמכו בה.

2. ברלין – 1920¹³

ההפיכה הימנית של קאף נגד רפובליקת וויימר העירה בגרמניה נחלה התבוסה, לאחר שהופעה נגדה פועלה לא-אלימה. הפעולה הזאת בא להביע תמייה במשלה החוקית לאחר-זו ברחה מברלין. האירועים, שהתרחשו ללא הבנה או אימון קודמים, ראוים לעיוון אף כי ההפיכה עצמה הייתה חובנית למדוי, וההתנגדות המאולתרת לא הייתה מודל מושלם. בהיפיכת קאף אפשר לראות כיצד פועלה לא-אלימה יכולה להגן על קיומו של משטר, או מערכת פוליטית, בה במידה שהיא יכולה להילחם נגדם.

רפובליקת וויימר ניצבה כבר בתחלתה בפני קשיים עצומים שנבעו מהתבססה במלחמה: שיבושים כלכליים, חסיסה צבאית ונסיבותם למהפכה. בתנאים האלה תוכננה בידי ד"ר וולפגנג קאף וסגן-אלוף פריריך ולטר פון ליטויז' בגיבורים של הגנרל אריך פון לוונדרוף וקציני צבא אחרים הפיכה ימנית, פרו-מלוכנית. ב-10 מרץ 1920 החיזב הגנרל ליטויז' בפני הנשיא פרידריך אברט, אולטימטים. הממשלה דחתה את האולטימטים והסינים לתוכנונה של הפיכה נעשו ברורים. שר ההגנה גוסטב נוסקה הזיר את ליטויז' כי אם יפר את ההוראות וישתמש בכך כדי להפיל את הרפובליקה, הממשלה תכריז על שביתה כללית. אסיפה גנרטים בהירה, שהם לא היו מוכנים להשתמש בכוח צבאי כדי לדכא הפיכה ימנית: הם לא יגנו על הרפובליקה. באותו יום – 12 במרץ – החלו אנשי קאף לצאתו לעבר ברלין, למרות שהכנותיהם היו מוגבלים. קציני המשטרה צידדו בקשררים וספק גدول היה אם חילוי הממשלה אומנם יירדו בכוחות הגדוד הבלטי המתקרב. ממשלה אברט נטשה את ברלין ללא מאבק. תחילת היא עברה לדרזדן ולאחר מכן לשוטטגרט. ברלין נכבשה בשבת, הי-13 במרץ. אנשי קאף הכריזו על ממשלה חדשה, אולם

הלנדר (מדינוח) קיבלו ממשלה אברט הוראה, לסרב לכל שיתוף-פעולה עם משטטו של קאפ ולקים קשר עם הממשלה החוקית בלבד.

כאשר הפריזקז'רפס (יחידות עצמאיות צבאיות-למחצה), חפשו, ביום א' אחה'ץ, משרדים של שני עיתונים שתמכו במשולח, פתחו כל אנשי הדפוס של ברלין בשבייתה. עשרה אלפי פועלים אחרים בברלין פתחו אף הם בשבייתה ספונטנית. מאוחר יותר באותו יום א', יצא מטעם הוועד הפועל של המפלגה הסוציאל-דמוקרטית (ס.פ.ד.) ומטעם חברי הס.פ.ד. שישבו במשולת אברט קריאה לשבייתה כללית: "ישנה דרך אחת בלבד למניעת שובו של וילhelm ה-III: שיתוקם של כל החברים הכלכליים. אסור שתורם ولو יד אחת, או שפועל כלשהו ישיעו בידי הדיקטורה הצבאית. שביתה כללית לכל אורך הקו."¹⁴ פועלים מקרוב כלל הקבוצות הפליטיות והדתיות תמכו בשבייתה. (הקומוניסטים סיירבו בתחילתה לתמוך בה). גם "השירותים החיוניים" לא היו פטוריים מן השבייתה וכפי שתואר בפרק א', המנגנון הבירוקרטי לא שיתף פעולה אף הוא. למשטרו של קאפ חסר כסף ופקידי המדינה הרגילים שבתו, או סיירבו לנאל את המשדרים הממשלה. הפועלים ניסו להשפיע על חיליו של קאפ.

ב-15 במרץ דחתה הממשלה אברט הצעות לפשרה. כוחם המוגבל של כובשי מדינת ברלין נראה ביתר בהירות. כמו מפקדי הריכנסנוואר (הצבא הגרמני), הבינו אמוניים מאירון על פני ברלין כולה. הש비יטה המשיכה להתקפתן למאות יומיים חמורים ומרקורי מות אש רוביים. בבוקרו של ה-17 במרץ פנתה משתרת הביטחון של ברלין לקאפ, ודרשה שיתופט. בהמשך היום קאפ התפטר ונמלט לשבדיה, והותיר מאחוריו את הגנרטלייטויך בראש המטה הכללי. בערים רבות פרצו התങשויות דמים. באותו ערב עוכבו מרבית הקושרים את ברלין, בגדיים אזרחיים, וליטוייך התפטר מתפקידו החדש. למחמת עוכבו את ברלין גם הבריגדות הבלטיות, הפעם תחת פיקודו של ממשלת אברט. אך החיילים לא ייסטו ליריות באזרחים שלעגו להם, ואף הרגו כמה מהם. ההפיכה הסתיימה בתבוסה ורפובליקת ויימר שרדה. אך הממשלה אברט ניצבה עתה בפני תסיסה מתמשכת, שנבעה מהתങשויות הדמים בין חיליו הממשלה ובין צבא "אדום" מזוין בחבל הריין, התങשויות שגרמו למותם של רבים.

סאל' ד.ג. גוֹדְסְפִּיד, שנחשב בר-סמך במא שנוגע להפיכה הזאת, הציע על אחד הלחחים המרכזיים שיש להפיק מניסון ההפיכה של קאפ: לאחר תפישתו של המנגנון הממשלה, הקושרים זוקים "למיןינום הכרחי של קבלת מערכת המנהל שלהם".

ההיפה של קאף היא האפיוזדה שבה אפשר לראות את בעיתת התמיכת העממית בצורתה הבירה ביותר... מכל הבחינות המעשיות נראה שהתמיכה הצליחה, ובכל זאת היא נכשלה – במידה רבה הודות לכך שהאנשים סירבו לצית למשלה החדשה.¹⁵

ההיסטוריה הגרמנית הנודעת אריך אייך הסיק אף הוא ש"השביטה הייתה זאת שם קאף להיפיכת קאף ודרוי לאחר ארבעה ימים בלבד. מכיוון שכילה הרגלים של המדינה לקו בחסר, הצליחה רק התערבותה המיידית של האוכלוסייה להצללה במהירות כזאת".¹⁶

3. הרוחה רקמֶפָּף¹⁷

זמן קצר לאחר נסיגתו ההיפה של קאף נערכ מואבך לא-אלים. נסוף ובצל חשיבות רבה, בתמייה במשלה החוקית. זו הייתה ההתנגדות הגרמנית, ב-1923, לכיבושו של חבל הרוהר בידי הצרפתים והברגים: במהלך המאבק המרשימים זהה, אנשי איגודים מקצועיים, תעשיינים, עובדי ציור גרמנים, פקידים ורבים אחרים סירבו לצית, או לשתחפ פעולה עם המשטר הקובש. הדיכוי הצרפתי היה חריף.

מלבד אישיותו הפועלה, היה המצב מסובך, בשלבים מסוימים, עקב סוג חבלה שונים. כמו כן היו גם בעיות כלכליות בגרמניה כולה. מצבה הכלכלי של הארץ עמד בסכנה בגלל ניתוקן של חגורת התעשייה ומכוורות הפחם משאר חלקים גרמניה וכן בגלל מימוננה של ההתנגדות בשטרות כסף חזרי כסוי. הרוחה רקמֶפָּף – המאבק על הרוהר – נחשב על-פי רוב ככישלון. עם זאת, יש לזכור כי נסiona של צרפת לשלוט על חבר הרוהר ולמצות את משאביו וموצאיו הכספי, שכן ההצלחות עלו על הרוחות. ממשית צרפת נפלת, בחילוק לפחות בשל>Status quo שהדיכוי הקשה של כוחות הכבוש ופקידי עורר בצרפת. ההצלחות הצרפתיים פינו את חבל הרוהר לאחר שהמשלה הגרמנית הסכימה לבטל את המערכת להתקנות פאסיבית, ונראתה כי מידת

ההצלחה-כישלון הייתה מידה מעורבת בשני המלחמות כאחד. מאבקיו של גנדי בדרום-אפריקה, נגד דיכויים של ההודים בידי הלבנים החלו ב-1906. הם המשיכו בהודו עם חורתו, ב-1915, ועד לריצתו ב-1948. חשוב לציין, שתפקידו "לא-אנגידות" להפתוחותה של טכניקת הפעולה הלא-אלימה המשיכו גם לאחר תחילת מאבקיו של גנדי.

ד. תרומתו של גנדי

גנדי תרם את התרומה האישית החשובה ביותר להיסטוריה של טכניקת הפעולה הלא-آلימה, בנסיונו הפליטיים לשימוש באידישיתוף פעולה, בסירוב ובמאבק למען שליטה בכוחו של השליט, שינוי מדיניות הממשלה וערעור המعتقدות הפוליטיות. הניסיונות האלה הרחיבו את אופי הטכניקה ושכללו את אופן פעלולתה. בין כל השינויים שגנדי הנהיג אפשר למנות – מתן תשומת לב רבה יותר לאסטרטגיה ולטקטיקה, שימוש והיר יותר בכל-ינשכה של הפעולה הלא-آلימה, ו קישור מודע בין פעללה פוליטית המונית לבין עקרון אי-האלימות. אף-על-פי כן לגבי המשתתפים, הקישור הזה לא היה מוחלט באופןיו, ואין ספק כי רובם נטלו חלק דווקא משום שהטכנית הזאת הייתה הצעה דרכו פעללה יעילות. מתוך הפליטיים ובנוי עמו ההודים הוכיחו גנדי, ודינמית יותר. יחד עם עמיות הפליטיים ובנוי עמו ההודים הוכיחו גנדי, בשורה של מאבקים בדרום-אפריקה ובהודו, שמאבך לא-אלים יכול להביא לתוצאות פוליטיות בקנה מידה רחב.

גנדי השתמש בגישה הלא-آلימה שלו הן בטיפול בעיות הפנימיות של הודו, והן במאבקו נגד הכיבוש הבריטי בארץ, והוא עודד אחרים לлечט בעקבותיו. אחד מן השימושים המקומיים הדועטים בסאטִיגראָה שלו ארע בז'יקום בדרום הודו ב-1924 ו-1925;¹⁸ הוא נודל בידי כמה מתומכיו של גנדי כדי להשיג זכויות לאסורים במגע. במקרה הזה נעשה ממש מושעת לשנות את תפישותיהם ואת עמדותם של ההינדים האורתודוקסים. קרייתו החזרת ונשנית של גנדי בדבר הוצרך לשכנע את היריב ולא לכפות עליו, מומשה במלואה במקרה זה. שימוש הדgesch בשכנוע ולא בכפיה אינה אופיינית דווקא לפעללה לא-آلימה, אך לא למאבקיו של גנדי. עם זאת, חשיבותו של המקרה זה טמונה בניסיון לשכנע קבוצה יריבה למרות "המפרק החברתי" העצום בין הברহמאנים והאסורים במגע.

1. ויקום 1924–1925:¹⁸ בויקום, טרבנקור, אחת מן המדינות שנשלטה בידי מהרגיה הודי ולא בידי הבריטים, נاصر על האסורים במגע, במשך מאות שנים, השימוש בדרך מסוימת המוביילה הישראל לרובע מגורייהם, הוואיל והיא עברה לידי מקדש ברהמאני אורתודוקסי. ב-1924, לאחר התיעוצות עם גנדי, כמו הינדים מן המעמדות הגבוהים שחתרו לתקן המצב, פתחו בפועליה יחד עם ידידים מבין האסורים במגע. כל הקבוצה הזאת צעדה לאורך הדרך האסורה ונעצרה לפני המקדש. הינדים אורתודוקסים תקפו אותם בעוצמה, חלק מן המפגינים נעצר, ונידון לירותיו עונשי מאסר בפועל לתקופה של עד שנה. מתנדבים מכל רחבי הודו החלו לזרום לאזור הזה, ובמקומות מעצרים

נוספים, ממשלת המהרג'ה הורתה למשטרת למנוע את כניסה המפגינים לאוותה דרך והציבה לרוחבה שרשרת. המפגינים נעמדו מולה ערוכים לתפילה והפיצו במשטרת התחיה שטאפר להם לעבר. שתי הקבוצות ארגנו משמרות יומם וליל. המפגינים התחיזבו להימנע מאלימות ויסירבו לעזוב את המקום, עד אשר הברהמאנים יכירו בזכותם של האסורים ברגע הטענה עונת שחלו ואו עלויות וירידות במספר המפגינים ובמצב רוחם. כאשר הגעה עונת הגשימים והדרך הופצה, הם נותרו בעמדותיהם, וקיצרו כל משמרת לשולש שעות. המים הגיעו עד הכתפיים. המשטרה שומרה על המחסום נאלצתה להשתמש בסירות.

כאשר הממשלה הסירה לבסוף את המחסום, סירבו המפגינים לצעד קדימה עד אשר ההינדים האורתודוקסים ישנו את דעתם. לאחר שישה-עשר חודשים אמרו הברהמאנים "לא נוכל עוד לעמוד בפני התפilioות שהופנו אלינו, אנו מוכנים לקבל את האסורים במצוות". הפרשה עוררה הדמים בכל רחבי הודו, סייעה להסרתן של הגבלות דומות במקומות אחרים וחיזקה מאוד את התנועה לרפורמה במעמדות.

2. תיאוריות הכוח של גנדי: גנדי ידוע יותר במאבקיו נגד השלטון הבריטי. במאבקים אלה הוא התבוסס על תפיסת כוח מסויימת ואף ביסס בפומבי את הגישה החדשה שלו לكونפליקט סאטיאנגראה על תיאוריות כוח בפוליטיקה. שימושו מתבסס על העיקרון הבלתי ניתן לערעור, שלטון על אנשים אינו אפשרי אלא אם כן הם מסכימים לו במודע או שלא במודע.¹⁹ זה העיקרון הייסודי של האסטרטגיה המפוארת שלו.

על-פי תפיסתו של גנדי, אם קיומו של ממשלה בלתי דמוקרטי או בלתי צודק תלוי בשיתוף פעולה, קיבלת מרות וציותות מצד האוכלוסייה, הרי שהمفחת לשינויו או לחיסולו טמון באישיותה של פוליה, בהתקוממות ובסירוב מצד האוכלוסייה. אפשר לлечט בדרך זו את מבלי להידרש לאלים פיסית, ואך ללא עוינות כלפי חברי הקבוצה היריבת. בחוברת מוקדמת שנכתבה ב-1909, תחת הכותרת *הינד סנווארגן*, או עצמאו הודיית, ניסח גנדי את תיאורית השליטה על כוח פוליטי במובאה שהופנה אל השליטים הבריטיים:

בידיכם עצמה צבאת אדירה. אין שווה לכם בכוחכם הימי. لو רצינו להילחם בכם על קרקע זו, לא היינו מצליחים. אך אם הויתורים דלעיל אינם מוכולים עלייכם, אנו נחדל לשחק את תפקיד הנשלט. תוכלו, אם תרצו, לחתוך אותנו לגזרים. תוכלו לפוצץ אותנו בלוותותך. אם תפעלו בנויגוד לרצוננו, לא נסייע לכם; ואנו יודעים שללא סייענו לא תוכלו להתקדם, ولو גם צעד אחד.²⁰

הצעת החלטה שנוסחה בידי גנדי קיבלה את אישורו של הוועד הפועל של הקונגרס הלאומי היהודי (המפלגה הלאומנית), והועברה באסיפות פומביות ביום העצמאות שהוכרזו על ידי הקונגרס ב-26 בינואר 1930. היא כללה את הצהרה הבאה לגבי איזי-שיתוף פעולה והפסקת קבלתה מרצון של מרבית הראג' הבריטי:

אנו רואים זאת כפשע נגד האדם ונגד האלוהים להמשיך ולהישמע למשטר אשר המיט על ארצנו את ארבעת האסונות הללו. עם זאת אנו מכירים בכך, שהדרך הייעילה ביותר להשיג את חירותנו אינה מתמצית באלים. על כן נפעל, עד כמה שניתן, להפסקת כל קשר מרzion עם הממשלה הבריטית, ונתכוון לקראת מריא אורחי, ובכללו איזישלום מסם. אנו משוכנעים שגם נפסיק כל עזרה מרzion, ונחדל לשלם מסים ללא הפעלת אלימות, אפילו כנגד התగורות, מובטח לנו סופו של שלטון הבריטי-אנושי זהה.²¹

ماוחר יותר באותה שנה, על-פי בקשת הקונגרס הלאומי היהודי, פתח גנדי במסע של איזי-שיתוף פעולה וסירוב למען השגת הסוואראג' – שלטון עצמי. המרוכה התבessa על התיאוריה שנוסחה לעיל ואשר את טבעה המתסיס אישר גנדי בפומבי כבר עשר שנים קודם לכן.

...ההסתה נהפכה לאמונה של הקונגרס. כל אדם המפסיק לשתחן פעולה מתבקש להטיף לא-ינאמנות לממשלה שהוקמה על-פי החוק. איזי-שיתוף הפעולה, למרות היותה תנוועה דתית ובמפורש תנוועה מוסרית, מכוונת להפלת הממשלה, ועל כן היא דבר הסטה, על-פי החוק, במונחי הדין הפלילי היהודי.²²

הפסקת הסיווע הזאת, אמר גנדי, עליה להתאים ל"יכולת לשמור על הסדר במבנה החברתי" ללא עזרת השליט.²³ לפיכך, שליטה על הכוח הפוליטי תושג "על-ידי איזי-שיתוף פעולה עם המערכת, הפסקת כל עזרה מרzion, עד כמה ניתן, ודוחית טבותה ההנאה, בכיבור, של המערכת".²⁴ על הבסיס הזה הוא ניסח את הסטייגראאה.
אף כי גנדי ניסה לשכנע את הבריטים, לא היו לו אשליות שפיתרונו כל, ללא מאבק והפעלת כוח הוא אכן אפשרי. זמן קצר לפני תחילת המערכת של 1-1930 הוא כתב לשינה מלך:

אין זה עניין של שכנוו באטען ויכוח. הדבר הפק מכך לעניין של איזון הכוחות. שכנוו או לא שכנוו, בריטניה הגדולה תמשיך להגן על האינטרסים שלה ועל המספר שלא ביכול הכוח העומד לרשותה. לפיכך הודו חיבת לגיס די כוח, כדי להשתחרר מאותה ל피תת חנק.²⁵

בשום אופן לא היה זה בלתי-מנע שהמאבק היהודי ישא אופי לא-אלים, וסימנים רבים על כך שאלא אסטרטגיית האלטרנטטיבית של גנדי, ידם של טרוריסטים הייתה גוברת. וזאת, למורת העובדה שההתנגדות הלא-אלימה מילאה תפקיד חשוב בניתוחם ובפעולותיהם של האומנים היהודים עוד לפני גנדי. ראנגאנת'ר. דיוואקאר, שנטל חלק במאבק לעצמות, וגם כתב ספרים אחדים על הסטייאגראה של גנדי, כתוב:

למעשה, אללא גנדי שהדריך והניג את היהודו שניירה והיתה בעלת מודעות כפי שהיא, היא ודאי הייתה מוצאת את שיטת ההתקומות המזויניות הרגילות נגד מדכיה הרים... היה זה בלתי נמנע... הבחירה הייתה חייבות להישנות ובברגע הפיסכולוגיים המתאים הציג גנדי את הנשק היהודי הזה של הסטייאגראה.²⁶

גם לאחר שהקונגרס הלאומי היהודי כבר קיבל את תוכנית הפעולה של גנדי, וכבר החל במערכות המוניות של פוליה לא-אלימה, הטרוריסטים המשיכו בפעולותם ואף ניתנה תקופה נרחבת במיטפים למחפה אלימה, ובמיוחד בסופה צ'ינדרה בז', אשר אף נבחר לנשיא הקונגרס ב-1928. ב-1928, גרו עדיין תמד במלחמות עצמאיות אלימה. בגין לפרשניות סנטימנטליות רבות של היהודים ושל ערבים כאחד, זה היה ההקשר הפוליטי שבמסגרתו התקבלה האסטרטגיה של גנדי ושבמסגרתה הוא תכנן שורה של מאבקים לא-אלימים. אחד מלאה, המאבק לעצמאיות ב-1930-1930 שהחל בצדד המלחת המפורסמת, יותר עדין דוגמא קלסית למאבק ארצי לא-אלים.

3. הודי - 1930-1: ²⁷לקראת המערכת של 1930, גנדי ניסח הצעה ובה תביעות פוליטיות ותוכנית מוחשית להתקומות לא-אלימה, לרבות מריא אורחיה. הבקשות שהוגשו לשנה המלך לא נשאו כל פרי.

גנדי התמקד תחילת בתקנת המלחת (אשר כפtha מסCBD מאוד וגם מונופול ממשתי). הוא יצא עם תלמידיו לצעדת בת עשרים ושישה ימים אל הים כדי לבצע פעולה מריא אורחיה על-ידי ייצור מלחת. וזה היה האות להתקומות המוניות לא-אלימה ברוחבי הארץ כולה. עם התקדמות התנועה, נערכו אסיפות וצעדות

ענק, נישאו נאומים חוצביהם-להבות, הוטל חרם כלכלי על בד מיווא, משמרות מהאה נערכו מול חנויות של משקאות חריפים ו'מערות' אופיים. התלמידים עזבו את בית-הספר הממשלתיים, הדגל הלאומי הורם. חרם חברתי הוטל על פקידי ממשל, התקיימו שביתות קצירות (ברטאל) והתפטרויות של פקידי ממשל ושל חברים באסיפה המחוקקת וועדותה, משרדי ממשלה וחזרמו ונוכחות גם סוכניות ביטוח זרות ושירותי הדואר והטלגרף. רבים סירבו לשלם מסים. אחדים ויתרו על תאריהם. נערכו פשיטות לא-אלימות לתפיסת מלך ממשלה וכן הלאה.

הממשלה עצמה את גנדי עוד בתחילת המערכת. מאה-אלף הודים (מהם כשבע-עשרה אלף נשים) נכלאו או הוחזקו במחנות מעצר. היו מלכות, פציעות, צנוריה, יריות, הפקעות רכוש, הפחדות, קנסות, איסורים על קיום אסיפות וארגונים ואמצעי דיכוי אחרים. אחדים נרו למוות. במשך אותה שנה נגע מאוד תפקודו הנורמלי של הממשלה. המתנדדים לממשלה התנסו בסבל רב. לבסוף הושג הסכם אשר תנאיו נקבעו במשא ומתן ישיר בין גנדי למושל. אף-על-פי שהסכם נעשה וייתוריהם מסוימים לטובת האומנים, בתנאים עצם ניכרה העדפת הממשלה על פני האומנים. בעינוי של גנדי, עם זאת, נראה חשוב יותר שהחול מצטבר בידי ההודים, הצביע על כך שאי אפשר עוד למנוע את העצמות לזמן רב; וכי בכרך שהיתה חייבות להשתתף במשא ומתן ישיר עם המורדים הכירה למעשה הממשלה הבריטית בהודו כשותפם עמד. הדבר הזה הטריד את וינסטון צ'רצ'יל בה במידה שהוא רומם את רוחו של גנדי.

ג'ורהאל אל נהרו, שהפרק לימים לראש הממשלה של הודו העצמאית, לא האמין אף פעם באתיקה של אי-אלימות או לפילוסופיה ובבסיסרים הדתיים של גנדי. עם זאת, בדומה לרבים אחרים בהודו, הוא תמן ב'אסטרטגיית העלי'alan-ailima של גנדי כאמצעי לפינוי הבריטים מהודו, והוא אף בילה שנים בכלא במסגרת אותו מאבק. באוטוביוגרפיה שלו כתוב נהרו:

קיבלנו את השיטה הזאת, והקונגרס אימץ אותה הוואיל והאמנו באפקטיביות שלה. גנדי לא הציגה ברחבי הארץ רק כשיטת הנכונה בלבד, אלא גם כשיטה הייעילה ביותר למטרתנו... למרות שמה שלילי הייתה זאת שיטה דינמית, ההיפך הגמור של כניעה שלפלת-דרוח לרצון השליט. זה לא היה מפלטו של מג' הלב, אלא עמידתו הנחושה של איש אמיתי כנגד אי-הצדק שנגרם לו וכנגד הדיכוי הלאומי.²⁸

ה. מאבקים נגד הנאצים

לא קשר למערכות הנesco של גנדי, הtentholו מאבקים לא-אלימים רב-חשיבות, בתנאים שונים למגרי, באירופה הכבושה בידי הנאצים. המאבקים האלה התנהלו כמעט תמיד בהקשר של מלחמת-עולם ותמיד נגד אויב חסר מעוררים. לעיתים צורחות ההתנגדות הלא-אלימות היו הקשורות בקשר הדוק להתקנות אלימה שה坦נהלה במקביל. אך לפרקטי התנהלו המאבקים הלא-אלימים באופן יותר עצמאי. תופעות היו היסודות הלא-אלימים במאבקים הללו בעלי חשיבות גדולה במיניהם, ולפעמים אלה אף האפלו על היסודות האלימים בתנועת המחרתת.

התנגדות לא-אלימה הייתה קיימת במידה כזו או אחרת בארץות שונות אך היא הייתה חשובה במיוחד בהולנד²⁹, בנורבגיה³⁰, ובמידה אولي' קטנה יותר, בדנמרק.³¹ נראה כי באף אחד מן המקרים הללו לא היה ידוע רב, אם בכלל, בטכניתה זו, וברור מליין שלא נערך כל הכנות מראש או אימונים כלשהם. המאבק פרץ לדروب ממש אספונטני ומואולתר "לעשות מהו" תחת תנאים קשים. המקרים החריים היו שביתות אחדות בהולנד, שאת קיומן ביקשה הממשלה הולנדית בלונדון כדי לסייע לנחיתה בנות הברית ביבשת אירופה.

1. נורבגיה 1942:³² ארגון מחרתת המורים הנורבגים היה רק אחד מערכות ההתנגדות הללו. בזמן הכיבוש הנאצי, פעל ה"ניישיא-שר" הפשיסטי של נורבגיה, וידקון קויזילינג, להקמת מדינה קורפורטיבית בנוסח מוסוליני, והוא בחר במורים כקורפורציה (איגוד) הראשונה. לשם כך הוא הקים ארגון מורים חדש שהחברות בו הייתה חברה ומינה כמנהיג את ראש ההירד, הס.א. הנורבגי (פלוגות הסער). במקביל לכך הוקמה גם תנועת נוער פשיסטית שהחברות בה הייתה גם היא חברה.

המחתרת קראה למורים להתנגד. בין שמוני-אלפים ועשרת-אלפים, מתוך שנים-עשר אלף המורים בנורבגיה, שלחו מכתבים לכנסיה של קויזילינג ולמשרד החינוך. כולם חתמו בשם וצינו את כתובותם על-פי הנוסח שנקבע על-ידי המחרתת. כל מורה כתוב שהוא (או היא) לא יוכל לסייע בקיום החינוך הפשיסטי של הילדים ואף לא לקבל על עצמו חברות בארגון המורים החדש. הממשלה אימאה עליהם בפטורין וסגרה את כל בת-הספר למשך חדשים. המורים קיימו שיעורים בכתים פרטיים. למרות הצנזורה פשוחו החדשות על דבר ההתנגדות, וועורות אף מכתבי מהאה של הורים זרמו אל משרדיה הממשלה.

לאחר התעלמותם של המורים מן האיים, נעצרו אלפי מורים זכרים ונשלחו למחנות ריכוז. בשעה שהמורים הובילו בקרונות משא לבהמות התאספו ילדים ושרו במחנות הריכבת. במחנות השלית האסטפו אווירת טרור שטרתת היתה להביא לכניעה. המורים, שנזונו ממנות רעב, נאלצו לעبور סדרת "התעלות עינויים" בשלג העמוק. מכיוון שרק מעטים בלבד נכנעו, ה"טיפול" נמשך.

בת'הספר נפתחו מחדש, אך מורים, אלה שנותרו חופשיים, סיפרו לתלמידיהם על סירובם להיות חברים בארגון המורים החדש ודיברו על חובהם למצוותם. השמיעות פשטו שם המורים לא יכנעו, יירג חלק מן המורים העזורים, או כולם. לאחר מאבק פנימי קשה החליטו כל המורים שלא נעצרו, כמעט ללא יוצא מן הכלל, לא לסתם.

המורים העזורים הועברו למוחנה בקרבת קירקנס, בצפון הרחוק, ברכבות שאלה בבהמות ובאוניות קיטור עמוסות. אף כי כניסה קויזלינג ומשרד החינוך הדיעו כי הכל הוסדר וכי פעילותם של הארגון החדש תיפסק, הוחזקו המורים בקירקנס בתנאים מחפירים וביצעו עבודות מסוימות.

אלא שבלם חיזוק את המוראל בעורף והעמיד את משתרו של קויזלינג בפני בעיות קשות, כפי שהוא אכן הודה בהתפרצויות זעם על מורים בביב'ספר בקרבת אוסלו: "אתם המורים הרסתם לי הכל". כיון שהוא חשש מהחמרה התנכורות של הנורwegים, ציווה לבסוף לשחרר את המורים. שמונה חודשים לאחר שנעצרו, חזרו אחרוני המורים הביתה וזכו לקבלת פנים של ניצחון. ארגון המורים החדש של קויזלינג לא הצליח אף פעם להוכיח שורשים ובתי'הספר לא שימשו אף פעם לאמוללה פשיסטייה. לאחר שקויזלינג נתקל בקשישים נספחים בנסינו להשליט מדינה קורפורטטיבית, ציווה עליו היטלר לנוטש את התוכנית לחולין.

2. ברלין 1943: הדעה הרווחת היא, כי לאחר שהוחל "בפיקטורן הסופי", מבצע חיסולם של היהודי אירופה, לא ננקטה כל פעולה לא-אלימה להצלת היהודים בגרמניה, וכי שום פעולה כזו לא הייתה יכולה לשאת פרי. בנגד דעה זו עומדת הפעולה הלא-אלימה של נשותיהם הלא-יהודים של יהודים ברלנאים שנעצרו. ההתנגדות המוגבלת הזאת התחנלה בעיצומה של המלחמה, בברית הריך שלישי, לקראת סופו של המאמץ הבלתי אנושי לטיהור גרמניה מיהودים. כל התנאים הללו פועלו נגד כל אפשרות של הצלחת ההתנגדות. אך התקומות, לא זו בלבד שהיא אכן התקימה, אלא היא אף הוכתרה בהצלחה מלאה, אפילו ב-1943. התיאור הבא הוא תיאورو של היינץ אוילשטיין, אחד מן הגברים שנעצרו; אשתו הייתה אחת מן הנשים שפעלו:

הגסטפו התקונן לפעולה בקנה מידה רחב, טורי משאיות שהתרכו בשעריו המפעלים ועמדו בפתחי בתים פרטיים. כל היום כולם, בלויוים של אנשי ס.ס. חמושים... עברו ברחובות העיר כלפי רכב כבדים שתחת כסוייהם נראו צלילות של אנשיות דחוסה... ביום זה נעצר כל יהודי שחי בגרמניה, והועבר למוחנות המוניות. הייתה זאת תחילת הסוף. אנשים השפלו עיניהם בשווון נפש, או אולי מתוך תחושת זועה ובושה נוראה. היום התנהל לו לאיטו, התנהלה מלחמה שבה היו חייכים לנצח, מהווים אחר מתחם נכש, געשתה היסטוריה. הינו ביחסים אינטימיים מאוד עם מלכות אלף השנים. עינו של הציבור חמייצה את ההבוח של הפנס הוזעיר אשר היה יכול להציג את אש ההתקנות הכלילית לרודנות. מוקדי הריכוז שלהם הובילו היהודי ברלין, בררו הגסטפו את בעלי קרוביו המשפחה ממוצא ארוי וריכזו אותם בכלא נפרד, ברוזנטראסה.

איש לא ידע מה יעלה בגורלם.

בשלב זהה החלה פועלתן של הנשים. עוד בשעות יום המחרת המוקדמות, הן גילו את מקום המעצר של בעליהן, ומתוך הסכמה כללית, נקללו נקרואו לשם, הופיעו בהמוניין לפני שערו של מרכזו המעצר המאולתר. משתרת הביטחון ניסתה לפזר את המפגינות, כששת אלפיים במספר, אך לא העיל. שוב ושוב זו התקהלו, התקדמו וקראו לבעליהן, אשר למרות ההוראות החמורות שנינתנו להם, צבאו על החלונות ודרכו את שחרורם. במשך שעות אחדות הייתה שגרת העזובה להפסקת ההפגנה. אך אחר יהצחים התמלאה הכיכר שוב עד אפס מקום, וקריאותיה התובעניות והמאמימות של הנשים גברו על רعش התנועה כאישור לנלחם לאהבה שהתחשלה בתלאות החיים. מטה הגסטפו שכן בברוגשטרסה, לא הרחק מן הכיכר שבה התנהלה ההפגנה. צוררות אחדים של מכונות יירה, די היה בהם כדי לסליק את הנשים מן הכיכר. אך הס.ס. לא פתח באש, הפעם לא. המתה המבויה מן האירור חסר התקדים בהיסטוריה של הרייך השלישי, הסכים למשא ומתן. הם ניסו להרגיע את הרוחות, נתנו הבטחות ולבסוף שחררו את העצירים.³³

ו. מריאוורתי באמריקה הלטינית

אמריקה הלטינית ידועה באלימות הפוליטית שבאה יותר מאשר בפעולת לא-אלימה. זהה אולי גישה בלתי מאוזנת. באמריקה הלטינית פרץ כנראה מספר רב של שביתות כליליות והוא כמה מקרים של מריאוורתי לא-אלים.

למשל בהבדל זמן של כמה שבועות בלבד הופלו במרכזה אmericה שני דיקטטורים, האחד בא-סלבדור והשני בגואטמלה, לאחר התנדבות אורחית המונית. מקרים אלה חשובים במיוחד בשל המהירות שבה הצלילה הפוליה הלא-יאילמה למוטט דיקטטוריות צבאיות מבוססות היטוב. נתמקד כאן במקרה של גואטמלה.

גואטמלה 1944.³⁴ הגנרל חורחה אובייקו שלט בגואטמלה מאז 1931 ובעורת המשטר החשאית. אובייקו זהה, כמו שבוגרונים אמריקאים, לתואר "הדיקטור של הכבישים ובתי הספר". האנשים ששבלו מנהת הזרוע של המשטר החשאית שלו ידעו טוב יותר. השבעון טים קרא לו: המעריך של טיהור הדמים של היטלר מי-1934. הוא ציטט את אובייקו: "אני כמו היטלר, קודם אני מוציא להורג, אחר-כך עורך משפט..."³⁵

במשך מלחתה-העולם השנייה שהו חיילים אמריקאים רבים בגואטמלה, אשר הצטרפה לא מכבר לבנות הברית. אותם חיילים הפיצו את רעיונות הדמוקרטיה, אשר למעןם, כך אמרו, יצאו למלחמה. הרזיניות האלה דיברו בעיקר אל לבם של הסטודנטים ואנשי מקצועות חופשיים בגואטמלה. שינויים אחרים תרמו אף הם לערעור מעמדו של אובייקו. תפישת מטעי קפה שהיה בבעלות גרמנית הרחיקה כמה מתומכיו. נושאים פנימיים עוררו חיססה בקרב הפעלים ובקרב קהילות העסקים. מרטין, הדיקטור של אל-סלבדור הסמכה, נפל בשבועות אחדים לאחר מכן לנוכחות התנדבות לא-יאילמה נרחבה. זו הוכיחה עצמה כדוגמת מסוכנת ומדבקת. בגואטמלה החלו בפועל – תחילתה במיתינות.

בסוף חודש Mai 1944 דרשו 45 ערכידין שיועבר מתקידיו שופט אשר שfat את רוב המתנגדים הפוליטיים של המשטר שהובאו בפני בית דין אורח. אובייקו ביקש האשמות ספציפיות נגד השופט. למרבה הפלא, הורשה עיתון אחד לפרסם.

ביום שלפני מועד המצעד השנתי של המורים והתלמידים לכבודו של הדיקטור, הגיעו לאובייקו כמהティים מורים, עצומה הדורשת העלאת שכר. אלה שניסחו את העצומה נעצרו והושמו בקשרית קשר נגד מוסדות החינוך של הממשלה. המורים הגיעו בהחרמת המצעד. הם פוטרו.

ב-20 לינוי פורסם מנשך שהכרכינו על הקמת מפלגה סוציאל-דמוקרטית וביקש מפלגות אופוזיציה, צדק חברתי, הפסקת הטרור, וסולידריות של חצי הכדור הדורי. סטודנטים הגיעו עצומה ובה תבעו אוטונומיה לאוניברסיטהות, העסקות חדשים של שני מרצים מפטררים ושהחרורם ממעצר של שני סטודנטים למשפטים. הם איימו בשביתת סטודנטים מקיפה במידה שדרישותיהם לא יענו תוך עשרים וארבע שעות.

אוביקו הכריז על מצב חירום. הוא קרא לאופוזיציה "נאצ'יפאשיסטית". מהיגי סטודנטים רבים בקשו מקלט בשגרירות המקסיקנית. עורך דין צעירים ואנשי המצענות החופשיים סרבו להיכנע לאיומים ותמכו בסטודנטים. ב-23 ביוני פתחו המורים בכתה-הספר בשביתה. אוביקו אמר פעם, שאליו 300 תושבים מכובדים בגואטמלה היו דורשים ממנו להתפטר, הוא היה עוזה כן. ב-24 ביוני הגיעו שני אנשים את מזבר ה-311 למשרדו של אוביקו. 311 התושבים המכובדים שהחדרו סיכנו בכך את חיים. המשמר הבכיר את הסיבות לתסיטה, דרש ערבות חוקתיות ייעולות, ואת ביטולו של החוק הצבאי. באותו יום, צעדו סטודנטים ליד שגרירות ארצות-הברית והדגישו את דבקותם באטען לא-אלימים. פקיד המשל הופתעו מזרת הפגנה זו. באסיפה שקטה שהתקיימה בעיר, דרשו מאוביקו כי יתפטר. אולם לאחר יותר, באותו הלילה, המשטרה היכתה ועצרה מאות אנשים שהשתתפו בטקס חברתי-דתי שנערך בשכונה. אחדים תלו את האשם ב"Uberiningos שכוראים", שקיבלו הנחיות מן המשטרה קודם לכך, אחרים הציבו על התങשות בין אנשים אשר קראו סיסמות נגד אוביקו לבין ברינוי הדיקטטור.

למחרת זימן שר החוץ לארמוני הלאומי את שני האנשים אשר הגיעו את מזבר ה-311, קרובונל וסָרנו. מפקדה לשעבר של המשטרה החשאית ה策רף לפגשיהם. ברזמנית התקיימה לפני הארמוני הלאומי הפגנה. הממשלה ריכזה, בתגובה, יחידות צבא רבות, פרשים, טנקים, כל רכב משוריינים, מכונות ירייה, ויחידות משטרת ברובים ובפצצות גז מדמיע. קרובונל וסָרנו נתקשו "להרגיע את האנשים". אף כי חל איסור מוחלט על קיום פגישות, הותר לשניים לפגוש ב"מניגים" אחרים של התנועה על מנת למצוא פתרון לשבר.

באותו יום, אחורי-הצהרים, התאספו נשים לבושות בלבדי אבל, בכנסיית סן-פרנסיסקו שבמרכזו גואטמלה סיטי, והתפללו להיפסקותה של האכזריות שלليل אלמש. מאוחר יותר הן קיימו תהלוכת דומה מרשיימה. הפרושים תקפו, ופתחו באש לעבר הממן. מספר לא ידוע של נשים נפצעו ואחת, מריה צ'ינסיה ריסנוס, מורה, נהרגה. היא הייתה הקדוש הראשון. "... מסיקת החזות הגופוליאונית נחלשה, וחשפה את שלטונו הגס של אוביקו ומשטרו, שהתבסס על אכזריות בלתי-אנושית ועל טרור".³⁶ גואטמלה סיטי הגיבה בשיטוק דום. האופוזיציה הפסיקה את שיחותיה עם הממשלה. הפעלים שבתו. בעלי עסקים סגרו את חנויותיהם ואת משרדייהם. הייתה זאת השבתה כלכלית. הכל נסגר. הרחובות היו נטושים.

משנכשלו נסונות הידברות נוספים, זימן הסגל הדיפלומטי פגישה באותו

יום אחריה-הצהרים, על-פי בקשתו של אובייקו, בין האופוזיציה למשלה. הנציגים אמרו לאובייקו בפנוי, כי במשך שלטונו "גואטמלה ידעה איך וრק דיכוי". אובייקו התעקש: "כל עוד אני נשיא, לא ארצה לעולם עיתונות חופשית, או חופש התארגנות, מכיוון שאנשינו גואטמלה אינם בשלים לדמוקרטיה וזקוקים ליד קשה".³⁷ בפגישתנו זו Dunn באפשרות שאובייקו יתפטר וכן בשאלת יורשו. על הנציגים הוטל לעורוך סקר דעת קהל.

ماוחר יותר מסרה האופוזיציה לאובייקו במכtab על הרצון שהובע בה אחד, שיתפטר. ושוב הובעה התביעה לבטל את החוק הצבאי, לאפשר חופש העיתונות וההתארגנות, ולשים קץ לתקיפות על אנשים. עצומות ואגרות מסוימים חשובים זרמו בהמוניין לארמון. גם הם דרשו מאובייקו להתפטר. שיטוקה הכללי של כל הפעולות הכלכליות בגואטמלה סייט נמשך, וכוחו של השליט היה בשלבי התפרורות.

ב-1 ביולי פינה אובייקו את מקומו לטריומיראט של גנרטים. מיד בעקבות זאת הציף את גואטמלה גל של פעילות פוליטית בעוצמה חריפה תקדים. ארגוני עובדים וארגוני פוליטיים צמחו כפיטריה, גולים שכבו לארצם. גנרט פונסיה, אחד מן השלושה, ניסה לתפוס את מקומו של אובייקו. באוקטובר היה עליו להתמודד עם שביתה כללית נוספת, עם שביתה תלמידים, והוא הופל בהפיכת. זמינים קשיים המתינו בשער.

הניצחון על אובייקו לא נotel כיאות, למען כינונה של דמוקרטיה. אך היה זה ניצחון, הן لأنשים והן לדרך המאבק שלהם. כתוב מריו רוזנטאל:

חרחה אובייקו, שהוא פעלתי ואני ואורי, היה יכול לדכא התקפה מזוינת... בידו היה לכפות את רצונו על כל קבוצות אזרחים או אנשי צבא ממורדים ולהעמידם לcker. אך הוא היה חסר-אונים נגד פעולות סירוב אורהיות, והגיב עליהם באליות. כך הוא נדחק בהדרגה למבי סתום שאליו מגיעות כל הדיקטטורות. הרוג כל מי שאינו אתה או צא.³⁸

התנועה אשר הביאה לנפולו של גואטמלה את וטרלו היתה פועלה אורהית שקטה, כפי שהיא. במשמעות, בשקט ובהשלמה שבה היא התנהלה, היא משמשת מופת להתנגדות פסיבית.³⁹

רוזנטאל שיבח גם את החוכמה שבה נערכה הפעולה, וגם את הסולידריות שגילו המעדות החברתיים של גואטמלה וקבוצותיה האתניות והפוליטיות השונות.

ג. התקוממוויות נגד מושטים קומוניסטיים

גילויים של מאבק לא-אלימים קיימים גם בארצות המשטר הקומוניסטי. אלא שם הם לא הגיעו מעולם לכדי הצלחה מלאה, ולעתים אף נחלו תבוסה מוחלטת. עם זאת, היו מקרים שפיעולות התקוממוות וההתנגדות האלה, שהיו ברובן ספונטניות, גרמו לזעוזע ביסודות השלטון. דוגמא בדומה לכך יכולה לשמש התקוממות הלא-אלימה במורח-גרמניה, ביוני 1953.⁴⁰ במהלך מהפכה ההונגרית, 7-1956, הייתה למוגן שיטות הפועלה הלא-אלימה שהופלו – כגון שכיתה כללית, הפגנות המונימ והעברת הנאמנות מן הממשלה הישנה לניצני השלטון המקוריים של מועצחות הפועלים – השפעה גדולה מאוד. לאלה היה חלק מכריע בبنית עצמתה הכלולית של התקוממוות, וזאת תחת תנאים קשים במיוחד. השביתה בבודפשט הצליחה להזתק עמד זמני מה לאחר שהروسים חיסלו את ההתנגדות הצבאית. כיוון נוטים לשכוח את החשיבות של שיטות המאבק הלא-אלימות במהלך ההונגרית.⁴¹

ורוקוטה 1953. ב-1953 ידעה גם ברית-המודעות גל שביתות ממשועתי במתחנות העבודה, במיוחד בקרב האסירים הפליטיים.⁴² באחדות מהן הופעלה מידת רבה של אלימות ובכללן הופעל דיכוי, א-ר-על-פי שהדיכוי היה כנראה פחות חריף מאשר האסירים נקטו אמצעים לא-אלימים בעיקרם. החשובה בשביטות אלה הייתה אולי השביתה בדורקוטה.

זמן רב שכלו מאתים וחמשים אלף האסירים הפליטיים במחנות כריית הפחם בדורקוטה, אם עליהם לשבות, במחאה על תנאי חייהם הירודים. והנה ב-1953, מיד לאחר מותו של סטאלין, הדיע המשרד לענייני פנים בדורקוטה, שאל להם לאסירים הפליטיים לצפות לחניה מכיוון שישחרורים יסכן את בטחון המדינה. ההודעה הזאת זירזה את החלטתם לשבות.

רבים מבן המطلבים הכריעו או לטובת התנגדות לא-אלימה ובסוף Mai כבד הוקמו בכמה מחנות ועדי שביתה מהתרתיים. חברים השתיכו לשושן קבוצות אסירים עיקריות: סטודנטים לניניסטים, אנרכיסטים, והמנאשקי (קצוชา נוצרית פצייפיסטית שῆקה לאחר המלחמה ודמתה לקויניקרים הריאנסונים). אחרים לא ייצגו שום קבוצה.

נפילתו של בריה, ראש המשטרה החשאית, עוד בשלביה ההתארגנות, עודדה מطلבים נוספים. במכרות הפחים שבהם הם עבדו הוקמו ועדי שביטה נספים. הוסכם, שהשביטה תחולט בטל את המלחנות, ולשנות את מעמדם של האסירים למעמד של מתישבים חופשיים החתוםים על חוזה. ההנחה המרכזית נעצרה והועברה למוסקווה עוד לפני שהשביטה החלה, ועוד שביטה מוכן חדש נבחרשוב מיד לאחר מכן.

ב-22 ביולי נשארו האסירים במכוריהם, וסירבו לעבוד. הם עמדו בתוקף על הגשת דרישותיהם לגנרטל שפיקד על כל המחנות בווורקרוטה. וכך אומנם עשו לאחר יומיים, שבתם ה策רפו לשבייה עוד שלושים אלף איש. לאחר שהتابיעות הוצגו בפניו, נשא הגנרטל נאום ארוך שככל הבתוות מעורפלות לצד איום מפורטים.

שבוע אחד חלף ללא כל פעולה החלטית. מוסקווה לא הגיעו שום הוראות ברורות. השלטונות הודיעו שהם יספקו מזון עד אשר ייאל המלאי הקאים. כרונ שבייה שקרה להסתמכות עצמית למען השגת השחרור, והציביע על השבייה בעל אמצעי הפעלה היהודי, הופץ באפל'יוותקים, וחיללים שגלו אהזה סייעו בהפצת הכרזות ובשמירת הקשר בין המחנות. עשרים מקרים גדולים נסגרו. בשלב זהה הוחלפו ייחידות הצבא הדובר רוסית ביחידות מואורי המורה הרחוק של ברית-המעוזות שאינן דוברות רוסית. בראשית אוגוסט, עם הגיעו השבייה לשיאה, הגיעו ממוסקווה התובע הכללי יחיד עם כמה גנרטלים והציג כמה ויתורים קלים: אישור כתיבת שני מכתבים הביתה כל חדש (במקום כל שנה), אישור למקיר אחד בכל שנה, הסרת מספרי הזיהוי מן הבגדים והסרת סורגי הברולן מהחולנות.

הנוגת השבייה דחתה את הצעות האלה במכבת גלי. התובע הופיע במחנות והבטיח אוכל טוב יותר, שכר גבוה יותר ומשמרות קצורות יותר. מעטים בלבד היססו. מנגיגי ועד השבייה זומנו לראיון עם מפקד המחנות – אך לא חזרו יותר. שוכנים אחרים נרו למוות.

לאחר שהאסירים החזקו מעמד ממש שלושה חודשיים תמיימים, הוכרעה השבייה לבסוף בגלל המחוור במזון ובחיומים. עם זאת, הושגו בשבייה כמה שיפורים חומירים. דבר הווד הבינלאומי לנוהלים במחנות ריכוז הכרין, שהשבייה במחנה זה ובמחנות אחרים הייתה אחד הגורמים החשובים לשיפור שחל במצבם של האסירים הפליטים.

ח. מאבקים למען זכויות האזרח בארץ-ישראל

באמצע שנות החמשים, התפתחה בקרב האפרו-אמריקאים ובקרב פעילים למען זכויות-האזרח בארץ-ישראל תנואה חשובה, רחבה היקף ויעילה למדי של חסידי פעולה לא-אלימה. התנואה פעולה נגד אפלילית האפרו-אמריקאים. הפעולה הל-אלימה באה לידי ביתוי בנסיבות שונות: חרם על אוטובוסים, חרם כלכלי לסוגיו, הפגנות המוניים, צעדות, שביתות שבת, שירות חופש ועוד. התנואה הזאת החלה את פעולהיה בחרם על האוטובוסים במנטגומרי, והחרם הזה לא איבד מחשיבותו למרות השינוי שחל בשיטות ההתנגדות בשנים האחרונות.

モンטגומרי, אלבאמה – 1955–1956.⁴⁴ ב' 1 בדצמבר, 1955, נתקשו ארבעה שחורים ב몬טגומרי לפניות את מושם באוטובוסים לכמה לבנים אשר זה עתה עלה, ולעומוד, כפי שהיא נהוג. שלושה ניאוthon לעשות כן, אך הגברת פרקס, תופרת במקצועה, סירבה לקום מקומה ועל כך אף נעזרה. ב' 5 בדצמבר הוכרו חרם ליום אחד על האוטובוסים, כאשר מהאה על מעצרה של הגברת פרקס. ההיענות לחרם הייתה כמעט מלאה. הוחלט להמשיך בחרם עד אשר יבוצעו כמה שינויים מרחיקי לכת. לאסיפות הערב הפומביות שנערכו בכנסיות נהרו המונחים. התגובה, במספרים וברוח הכללית, הייתה מעל ומ עבר לכל המזופה.

השחורים הילכו ברגלי, נסעו במוניות, ארגנו מכוניות פרטיות – אך נמנעו מנסעה באוטובוסים. רוח חדשה של כבוד עצמי ושל גואה נשבה בקרב הקהילת השחורים. הלבנים גילו אצל השחורים תוכנות שעוזלים לא האמינו כי הן קיימות אצלם. המטרה נועשתה עד מהרה: שיפרוו של מצב הקהיליה כולה. האנשים נקראו להתאסף תחת דגל האהבה הנוצרית. הcombeר העזיר מרטין לותר קינג ושותפיו מצאו את עצמן לפתח בעמדת הנאה והכרה ביינלאומיות. משא ומתן נכשל. נאסר על שימוש במוניות במחירים מזולים וארגן "צוט" של 300 מכוניות. הכסף החל לזרום ונוסף עוד חמיש-עשרה מכוניות מסחריות. כושים רבים העדיפו לילכת ברגלי, כביטוי לנחישות דעתם.

শमועות כזובות לגבי מנהיגי התנועה החלו להתחפש, ועמם גם דיוחים כזובים על קיומו של הסדר-כביבול. נגעים שחורים (לרבות דר. קינג) נעצרו על עבריות תנועה קלויות, ולעתים אף בדו-יות. הטרדות המשטרתיות הנפכו לדבר שבשגרה. יותר משלושים איזמים הגיעו למנהיגי המאבק מדי יום ביום. ביתו של קינג פוצץ, והשחורים היו קרוביים להתרפות אלימה. בית נסוף פוצץ. לאחר מכן נעצרו מאות מנהיגים שחורים והואשם בהפרת החוק-נגדייהם.

האפרו-אמריקאים בדרום התנערו מפחד של שנים ארוכות. רבים פנו לשרדי הריף מתוך תקווה שייהיו בין ה"מבקשיים". משפטם של מנהיגים שנעצרו זכה לתשומת לב בингלאומית, ושימש במה לאוצר העולות שנעשה לשחורים. הייתה זו עדות להשתחררותם מפחדיהם. התנועה קיבלה משנה שהוגשה בשם השחורים, שחוקי האפליה באוטובוסים נוגדים את החוקה. אך העיר ערערה על פסק-הדין, וחרם האוטובוסים נמשך. אך עתה, מתרת החרם הייתה להביא לביטולה המוחלט של האפליה באוטובוסים. פוליסות הביטוח על מכוניות מסחריות בוטלו, אך סוכנות בלונדון הוציאה פוליסות חדשות. פקידי העירייה הכריזו על צוות המכוניות כבלתי-חוקי. באותו יום, ה-13 בנובמבר,

הכריז ביתה המשפט העליון של ארצות-הברית כי חוקי האפליה באוטובוסים נוגדים את החוקה.

באתו ערב נערכו ברזמנית שתי אסיפות מוחאה שהדגישו את האהבה ואות הכאב, ואת הסירוב לנוסע באוטובוסים עד אשר האפליה תבוטל. באותו לילה עבר הקו-יקלוקס-קלאן באוזור של השחורים, אך במקום למצוא בתים חסוכים ומסגרים של שחורים מבוהלים, הם מצאו אוותות דלוקים, דלתות פתוחות לרוחה ואנשים הצופים במצעם. אחדים אף נפפו בידם. המראה הזה הביא את אנשי הקו-יקלוקס-קלאן במובכה גדולה והם בחרו להיעלם.

עם הטלת האיסור על צוות המבניות ארגן כל אוור מוכנית נסיבות משותפת, ורבים אחרים הלכו רגליהם. האוטובוסים נותרו ריקים. באסיפות המוניות הוצגו תוכניות מפורטות לחיזוש השימוש באוטובוסים על בסיס שוויוני ואינטגרטיבי. לאחר יותר משנה חיבת להיות התחשבות. היה זה ניצחון – לא ניצחון על האדם הלבן, אלא נצחונם של הצדק ושל הדמокרטיה. צו ביתה המשפט העליון נגד האפליה הגיע למונטגומירי ב-20 לדצמבר. ביום האנרגצתה הראשונית לא אירעה כל תקנית ממשמעותית, אך מיד לאחר מכן החל גל טרור של לבנים קיצוניים. נורו יריות באוטובוסים, נערעה אחת הוכתה, אישת שחורה הרה נורתה למוות. אנשי הקו-יקלוקס-קלאן שוב צעדו ושרפו צלבים, בתיהם של מנהיגים שחורים נספים פוצצו וכן כמו כנסיות, אך הפחד נמוג מליבם של השחורים. גל הטרור הזה עורר דחיה בקרב לבנים רבים. העיתון המקומי, כמו כמרים לבנים ואיגוד בעלי העסקים גינו את הפיצוצים.

השחורים שמרו על משמעת של אי-אלימות. פצצות נספנות התפיצו והלבנים שנעצרו נמצאו עד מהרה "זיכאים", אך אף-על-פי כן פסק הטרור לפתח, ותהליך ביטולו של האפליה התנהל מעתה על מימנו: מצב, שלא היה אפשר להעלותו על הדעת רק שנה קודם לכן.

התפתחויות נוספות

קיימות דוגמאות נוספות של פעולה לא-אלימה ברחבי העולם. חלון אירעו לפני הדוגמאות שהזוכרו כאן וחלון אירעו אחוריהן. עד שהספר הזה ייצא לאור בודאי יתרחשו מקרים חשובים נוספים. שכיחות גדלות והפוגנות לא-אלימות בספרד של פרנקו כמעט לא הוכרו כאן. נראה גם שמדוברים רבים של פעולה לא-אלימה באמריקה הלטינית, באסיה ובאפריקה טרם נחרטו.

בתפתחותה של הפעולה הלא-אלימה – הלא-אנגידית – תוביל לעיתים

קרובות מאבקים מסוימים במידה כלשהי של אלימות. לעיתים התנהלה הפעולה כך בבד עם אלימות. לעיתים ארעה לפני, או אחרי האלימות או כמו בהונגריה, הן לפני האלימות והן לאחריה. בכל המקרים הללו, טמון סוד כוחה של איזה אלימות בסוטוֹלִידְרִוָּת המונית עממית ובהתנגדות לא-אלימה. מכל מקום, מקורותיה של איזה אלימות שונות ממקורה למקורה. במקרים אחדים הכוירו האנשים במגבלות המשויכת של האלימות – למשל, ב-1968 זכרו הצ'כים והסלביקים לרעה את השלב האלים של מהפכה ההונגרית של 1956, כדוגמא שאין לחזר עליה. לעיתים נרתעו אנשיים מאוצריות והרגו מען מטרות פוליטיות, משום שהם עושים פעמים כה הרבה – למשל, מורה-גרמנים אחדים אשר ביוני 1953 צעקו "אנו רוצחים מהפכה הנוגה". לרוב, כנראה, האנשים מצאו בשתיותיה של הפעולה הלא-אלימה, דרך פעולה, דרך אשר הקנה להם חשוש כוח ואולי אף הבטיחה סיכוי הצלחה סביר. נראה כי זה היה, לדוגמא,

המקраה בנורבגיה ב-1942 ואל סלבדור וגואטמלה ב-1944.

הפעולה הלא-אלימה על גווניה השונים ממשיכה להתפתח ברחבי העולם. מקורותיה שונים ומגוונים. היא לושות צורות רבות ו מגיבת על מצבים ובויות רבים. מאבקים נגד מלכמתה, למען זכויותavorה, למען מהפכה חברתית, למען השתפות אנשים בקביעת עתידם, נגד דיקטטורות – אלה שצמחו מabit ו אלה שנכפו מבחן, כל אלה מוכilibים כיום לישום מתמשך של הפעולה הלא-אלימה. התנגדות מסווג כזה תשמש גם אנשים וקובוצות שהוכנות שיינוי וקצבו אינם לדוחם. נוסף על כן, ככל שהברחת הטכניקה הזאת מתפשט יותר וכך יגברו המכשולים בדרך של קבוצות המנסות לבטל את המשל החוקתי בדרכי נועם או בדרכי כות. הן עלולות להתקל בהתנגדות בעלת ייעילות מפתיעה.

הנסיניות שנעשו תחת הנגתו הפוליטית של גנדי, וכן מחשבתו ופעולתו עדין מעוררים, או משפיעים השפעה רבה על מאבקים לא-אלימים חדשים. אך גם במקרים כאלה הילים ביטוות "גנדים" אלה תהליכי שינוי והתאמאה להקשרים הפליטיים והתרבותיים החדשים. לעיתים קרובות, כמו בתנועות ההתנגדות האנטי-נאציות ובציגוֹסֶלְבָּקִיה ב-1968, אין כל קשר ברור בין לבין ניסיונותיו של גנדי. ככל שהוא מזמין מאבקים של סטטיאגראה הופכים יותר נחלת ההיסטוריה כזו קתינה השפעתן הישרה על המאבקים החדשניים. עם זאת, תהינה הנسبות אשר תהיינה, במאה העשרים החל התפשטות מרשיימה בשימוש בדרך המאבק הלא-אלים כתחליף לאלימות, במגן הולך וגדל של סטטיאגראים. למחרת לומר, כי חלו נסיגות אחדות בהתפתחות זו. לפעמים ניכרת מגמה ברורה של נתיחה הפעולה הלא-אלימה לטובות האלימות. למשל, השימוש המוגבל והסתורדי בפעולה לא-אלימה של הלא-לבנים בדרום-אפריקה⁴⁵ והאפרו-אמריקנים בארץות-הברית הובילו בשני המקרים

להטפה לאלימות. עם זאת, בפרשנטיביה היסטורית, במאה העשרים חלה פריצת דרך יחסית בהתחנות הטכניקה הזאת. התהיליך הזה מוסיף ומתפתח, אף אם לא אופן לא מאוזן. אחת העדרויות לכך הנה ההתנגדות הלא-אלימה של הצ'כיס והסלובקים בעקבות פלישתם של ברית-המועצות ובני בריתה ב-21 באוגוסט 1968, התנגדות אמיצה שנמשכה שבועות אחדים, אף כי לא תוכננה והוכנה מראש.

צ'כוסלובקיה – 1968⁴

מנציגי ברית-המועצות ציפו כי הפלישה המאסיבית של יותר מחצי מיליון חיילי ברית-ירושה לצ'כוסלובקיה תגבר בנקל ובמהרה על הצבא הצ'כוסלובקי הקטן. אך תיוותר הארץ המובסת במצב של אנדרלמוסיה. כמו כן, חשבו, הפלישה אפשרה הפיכת להחלפת ממשלה הרפורמת של דובצ'ק במשטר שמרני ופרוטו-סובייטי יותר. עם תוכנית זו לנجد עיניו, חוטף הק.ג.ב. הסובייטי (משטרת המדינה) את המזכיר הראשון של המפלגה הקומוניסטית, אלכסנדר דובצ'ק, את ראש הממשלה, אולדריך צ'רניאק, נשיא המועצה הלאומית יוזף סטראוקובסקי, וייר החזית הלאומית פרנטיסק קריגל. הסובייטים הטילו מצור-בית על נשיא הרפובליקה לודביק סכובודקה, אשר היה חיל מדיני פופולרי הן בצ'כוסלובקיה והן בברית-המועצות. הם קיוו שיעניק מעתה של לגיטימיות לממשלה השמרני החדש. הייתה סכנה שלאחר שההפיכה הושלמה,

המנציגים שנחטפו יוצאו להורג, כפי שאירע בהונגריה ב-1956.

אך הארץ לא איבדה את המוראל כתוצאה מהתקופה הצבאית, שכן הם נערכו עתה לסוג התנגדות חדש. החלטת המנציגים החוטפים במשחת בובות, לא בוצעה אף היא בנקל. הפקידים הצ'כיים שלחו לכל הכוחות המזוינים פקודות חרום המורות להם להישאר בבסיסיהם. המציגים הסובייטים ציפו בשלושה ימים ישלוו במצב העניינים ובמידה כזו, שתאפשר את החזרתם של הכוחות הפולשים. הציפייה הזאת לא התממשה וכתווצה מכך התעוררו בעיות לוגיסטיות ובвойות מוראל בקרב היחידות הפולשות. הודות להתנגדות בכמה נקודות מפתח, מנעה הקמתה של משחת מתחפי-פעולה, במשר שמונה חודשים לפחות, עד אפריל 1969, כאשר הוקמה ממשלה הווארד.

התנגדות החלה כבר בשעות הראשונות לפליישה. עובדי סוכנות הידיעות המשלטית (צ.ט.ק.) סייבו למלא הוראות בדבר פרסום הודעה הקובעת, שהיא אלה פקידי ממש ומלגה צ'כוסלובקים שביקשו את הפליישה. כמו כן, הנשיא סכובודה סירב באופן לחותם על המסמן שהגישה לו הקבוצה השמרנית. לבסוף, באמצעות רשות רדיו מתחתרת הצלicho לזמן כמה גופים רשומים, ואלה הביעו את התנגדותם לפליישה. הוועידה ה-14 החריגה של

המפלגה, המועצה הלאומית ושרידי שרי הממשלה, כל אלה פרסמו הודעות דומות להודעת החירום של נשיאות המפלגה, בטרם הגיע הק.ג.ב. בהודעה נאמר, שהפלישה החלה ללא ידיעתם של מנהיגי המפלגה או הממשלה, ושהאיתה כל "בקשה". כמה מן הגופים בחרו מנהיגים זמניים אשר מלאו מספר תפקידים שונים. המועצה הלאומית דרשה בהודעתה את "שחרורם ממעצר של כל נציגינו החוקיים... על מנת שיוכלו למלא את תפקידיהם החוקתיים, שהעם הריבוני של הארץ הוציא לפיקד בידיהם". כמו כן דרשו את "נסיגתם המידית של צבאות חמש המדינות".⁴⁷ במשך השבוע הראשון יצירה רשות הרדיו המתחדשת ויצבה צורות התנגדות רבות: היא כינה את הוועידה הי-14 החריגה של המפלגה, קראה לשביות כלויות בנות שעא, ביקשה מעובדי הרכבות להאט את הובלות הציוויל הרוסי וקראה שלא לשפתח פעולה עם ממשלה חזבאליה, הורה לסטודנטים ברוחות להתרחק ממצבים שעולמים הציבורית שבמדים; ואכן, רבים מבנייניהם השתתפו באופן פעיל בהתנגדות. הרדיו הסביר את חוסר הטעם שבמעשיהם אלימים ואת התבונה שבהתנגדות לא-אלימה. הוא הורה לסטודנטים ברחובות להימנע ממקומות להוביל להתקחות, והזהיר נגד שימושות שווא. הרדיו שימש האמצעי העיקרי לעיצוב התנגדות בשלה מבחינה פוליטית, ויעילה. קולין צ'פמאן העיר ש"כל צורת ההתנגדות, גם אם לא הייתה עיליה כשלעצמה, חיואה את צורות ההתנגדות האחרות".⁴⁸ באמצעות הרדיו נשמר קשר קבוע בין תחומי ההתנגדות השונים ובין חלקו הארץ השונים: לאחר שחיל מסוכנויות הממשלה יצאו מכל פעולה בעקבות תפישת משרדיהן בידי הכוחות הרוסיים, נטל על עצמו גם כמה תפקידים חרום (כמו השגת כוח אדם להוביל ייובלים של תפוחי אדמה וכישותית) וספק מידע חינוי: החל בהרגעת האמונות בדבר בריאות ילדיهن שבמחנות הקיז וכלה בדיווחים חדשים מעטים על המשא ומתן שהתנהל במסקבה.

לאחר ניצחון מוחלט במישור הצבאי, נצבו עתה הדרסים בפני מאבק פוליטי חריף. לנוכח ההתנגדות האורחית המאוחדת, היעדר ממשלה משותפת, פעולה, ודומריוזיה גוברת בקרב יחידות הצבא, הסכימו המנהיגים הסובייטיים ביום ו', ה-23, שהנשיא סבובודה יטוס למוסקבה למשא ומתן. סבובודה סירב לשבת לשולחן הדיזונים עד אשר יצטרפו דובצ'ק, צ'רניך וסמירקובסקי. בתוך ארבעה ימים הושגה פשרה. הפשרה שהושגה הותירה, אומנם, את רוב המנהיגים בעמדותיהם היישנות, אך קראה למפלגה לבצע באופן מלא יותר את "תפקידה המוביל". ייחידות הצבא הרוסיות נשרו במדינה – ויתור הרה-אסון שבא أولי בעקבות היעדר הבטחון בכוחה של ההתנגדות שלא הוכנה מראש. הפשרה כללה גם ויתור על כמה רפורמות ועל מנהיגים מסוימים שפעלו למעןן.

במשך אותו שבוע ראשון, נלחם העם כולם באלף דרכים באומץ ובתבונה למען חירותו. הפעלה כונתה הפרוטוקול של מוסקבה, ועוררה רגשות מעורבים בקרב האנשים. פרשנים מחוץ ראו בה היגיון בלתי מבוטל לאומה ולמנהיגיה, שהרי לארץ תחת כיבוש לא אמר להיות כוח מיקוח. אך מרביתם של הצ'כים והסלובקים ראו בה כישלון, ובמשך שבועיים סירבו לקבללה. המנהיגים הטילו כנראה ספק ביכולת האוכלוסייה להתמיד בתנגדות ממשמעת לנוכח דיכוי קשה.

למרות הייעדר התכנון המקורי המוקדם או ההכשרה בתנגדות האורחית, הצליח משטרו של זובייצ'ק להשאר על כנו עד אפריל 1969, שמנוה חדשים מעבר למה שנינתן היה להציג באמצעות התנגדות צבאית. לאחר מכן השיגו הרוסים מטרות חשובות לרבות כינונה של ממשלה שמרנית. עם זאת, דרישים מחקר ועיוון עמוקים בשיטות, בבעיות, בהצלחות ובכשלונות של פרשה חשובה זו.

חיפוש אחר תובנה

הסקירה הקצרה הזאת של התפתחותה ההיסטורית של הפעולה הלא-אלימה מעבירה רק מעט מאוד מן ההיסטוריה וממן המשמעות של השימוש בטכניקה הזאת בעבר. עם זאת, אפילו כאן, ובמקרים השונים שיוצגו בהמשך של הספר יש כדי להעמיד בסימן שאלת ואך להפריך כמה מן הדעות המוטעות הנפוצות, לגבי סוג הפעולה הזאת. השימוש בפעולה לא-אלימה היה נרחב ומקיף, למורת הייעדר תשומת הלב להתפתחות הטכניקה עצמה. השימוש היה בחלוקת ספונטני, בחלוקת אינטואיטיבי, ובחלוקת מתוכנן – באופן מעורפל, על-פי מקרה ידוע מסוים. לרובו נערכה הפעולה בתנאים קשים מאוד, ולמרות מחסור במשתתפים בעלי ניסיון או אף מנהיגים בעלי ניסיון. בתנאים כאלה, אין פלא שלעיתים נתקלה שיטת הפעולה הלא-אלימה תבוסות או נצחותן חילקיים בלבד, או שלפעמים התלקחה הפעולה הלא-אלימה את התבוסה, כפי שעוזר נראה בהמשך. למורת נזודות התורפה האלה, מפתיע שהיקף השימוש בטכניקה הזאת, מידת הצלחתה והסדר שבו התנהלו המאבקים, היו נרחבים כפי שהוא.

קיימת מגמה ללמידה יותר על טיבה של טכניקת הפעולה הלא-אלימה ולהזכיר את הכת הטמון בה. ישנו אנשים השואלים כיצד ניתן לשככל את הפעולה הלא-אלימה, ולהפעילה כתחליף לאליםות אשר האיצה את התבוסה, בכוחות. מאצימים אינטלקטואליים מסווג כזה מהווים מרכיבים משמעותיים חדש בתיאוריה של הטכניקה הזאת. עליינו לחכות ולראות אילו תוכאות יניבו לגבי עתידה של הפעולה הלא-אלימה.

פרק ד'

נחש לא-אלים

כוח, מאבק והגנה

הפעולה הלא-אלימה מתנהלת בדרכים מיוחדות במנן, ויש להבין כדי להבין את הטכניקה עצמה, להעריך ולישמה ביעילות המרבית. דרכם אלה שונות מאוד מההנחות הפופולריות על סכוסכים ומאקים – ובמיוחד מן ההנחה, שאפשר לפעול נגד אלימות באמצעות אלימות בלבד. הפעולה הלא-אלימה מיוועדת להתמודד עם ריבים אשר מסווגלים ורוצחים לשימוש בסנקציות אלימות.² בטכניקה זאת אין כל הנחה מוקדמת בדבר נוכנות היריב, כאשר הוא ניצב בפני פעולה לא-אלימה, לותר לפטע על השימוש באלימות, או אפילו להגבילה.

עם זאת, הפעלה אמצעים לא-אלימים נגד דיכוי אלים, יוצרת מצב עימות מיוחד ובלתי מאוזן, שבו שתי הקבוצות מפעילות טכניות מאבק או "מערכות נחש" מנוגדות. כדי להבטיח סיכוי הצלחה מירביהם, על פועל הפעולה הלא-אלימה לדבוק בטכניקה שבה בחרו. ישום מكيف, נחוש ומיומן של טכניקה זו, יציבפני היריב בעיות מיוחדות במנן, שייהיו בבחינת הפרעה או מכשול לשימוש הייעיל של כוחותיו. הפעילים יכולים אז לפעול נגד היריב בפעולה כגון ג'י-זיג'יטס, שתעורר את שיווי משקלו הפוליטי, שתגרום לדיכוי שלו לחזור ולפגוע בעמדתו הואה, ותחליש את כוחו. נוספת על כך, בהישארם לא-אלימים לכל אורך המאבק, ישפרו הפעילים את מצב כוחם-שליהם בדרכים שונות.

התנגדות לדיכוי

אין להביע כל פלאה או רפין ידים למראה דיכוי. לעיתים תכופות אין הדיכוי אלא תוצאה של הכרת היריב באותו הטעון בפעולת הלא-אלימה כלפי

מדיניותו ומשטרו. על הפעילים להיות מוכנים להסתכן בעונש כחלק מחירותו של הניצחון, וחומרת הדיכוי וסיכוןיו שונים מקרים לקרים. אך הסיכון הזה אינו ייחודי לפועלם הלא-אלימה בלבד. קיימים סיכונים גם כאשר שני הצדדים מפעילים אלימות – חלקים דומים וחילקם שונים מן הסיכונים שנוטלים על עצמם פעילי הפעולה הלא-אלימה. הבדל אחד הנה, שבפעולה הלא-אלימה האדם מסתכן בנסיבותיו לפצוע או להרוג את יריבו, בשעה שבפעולה הלא-אלימה אין זה כך. ישנו אנשים המבינים מכך בטעות כי הפעולה הלא-אלימה הנה חסרת ישע – ולא כן הוא. ההבדל ביחס ליריב אינו צריך לעורר תחרשות של חולשה או תסכול. על הפעילים להבין, ששמירה על משמעות של אלימות מגבירה את הסיכוי להשיג שליטה ביריב ולצמצם את האלימות המופעלת נגד הקבוצה הלא-אלימה, ולזכות בניצחון. התהילה רזה, הגיוג'יטסו הפוליטי, מתואר רפרק ה'.

פעילי הפעולה הלא-אלימה, מטבבים ביודעין לקרוא תיגר על היריב באותה רמה כשלו. אלימות נגד אלימות גורמת להסלמה. קבוצת הפעולה הלא-אלימה, לא זו בלבד שהיא איננה חיבת להשתמש באלימות, אלא אסור לה לפועל כך, פן תחזק את יריבה ותחליש את עצמה. הקבוצה חיבת להישאר נאמנה ל"מערכת כל-נסקה" הלא-אלימים, הוואיל ופעולה הלא-אלימה מיועדת להפנות את האלימות ואת דרכי הדיכוי של היריב נגד עצמו ועמדת הכוח שלו, ובכך להחליש אותה, ובזה בשעה גם לחזק את כוחה של הקבוצה הלא-אלימה. דיכוי של קבוצה לא-אלימה אשר למרות הדיכוי מתמידה במאבקה ושומרת על משמעת לא-אלימה, עלול לגרום לדברים הבאים: ככל שగוברת האכזריות המופעלת נגד אוכלוסיה לא-אלימה, כך הופך משטרו של היריב שנוא יותר, וגדלה התמייכה בקבוצה הלא-אלימה. ניכורה של כל האוכלוסיה מן היריב עשוי להיות גדול וכמו כן גדל הסיכוי שרבים יצטרפו לתנועת ההתנגדות. אנשים שאין להם נגיעה בסכסוך המסויים זהה, עשויים לגלות תמיכה והולכת וגוברת בקורבנות הדיכוי. אף כי מידת ההשפעה שיש לדעת הקהל הלאומית והבינ-לאומית נתונה לתמורות, היא עשויה לפרקם להפעיל לחצים פוליטיים וככלכליים משמעותיים. אף אזרח היריב, סובני וחייליו, שייחרדו ממעשי האכזריות נגד הלא-אלימים, עשויים להתחילה להטיל ספק בצדקת המדיניות. המועקה הראשונית שלהם עשויה להתפתח להתנגדות פנימית ולעתים אף לפעולות כגון שביתות והתרdroויות. וכך, אם הדיכוי מביא לעליה במספר הפעילים הלא-אלימים ולהרחבת היקף ההתנגדות, ואם הוא מביא לידי התנגדות פנימית מספקת בקרב תומכיו של היריב, כדי שתפחית מכושרים להתחמוד עם תנועת ההתנגדות, כי אז פעל הדיכוי נגד היריב עצמו. זהו הגיוג'יטסו הפוליטי בפעולה.

קשיי היריב בהתמודדותו עם פעולה לא-אלימה אינם תלויים בגורם ההפתעה לנוכח איזה אלימות, או באיזהכרת הטכנית. ידיעתו של היריב את דרכי פעולה של המאבק לא-אלים, למשל, אין בה כשלעצמה אמצעי להבשת הפעולות. כמו בסכסוכים צבאיים, שני הצדדים כאחד עשויים לנצל את הכרת טכנית המאבק של היריב למטרותיהם. ידע נרחב יותר עשוי להפוך את היריב מתחכם יותר, ואולי אפילו פחות. אך הקבוצה הלא-אלימה יכולה גם היא לשפר וליעיל את דרכי מאבקה.

מערכת נשך לא-אלימה

יכולתם של הפעילים הלא-אלימים לבולם את ירים למרות הדיכוי, תלואה ביכולתם להתחמיך במאבקם באמצעות "מערכת הנשך" שלהם. ה"נשך" זהו, או שיטות ההתנגדות המיוחדות מסווגים לשנות את היחסים החברתיים, הכלכליים או הפוליטיים הרצויים, בין אם השינויים במאזן הכוחות נגרמים על ידי ג'י-ו-ג'יטסו פוליטי ובין אם לאו. קיים שפע של שיטות אלה, שיחדיו יוצרות את טכנית הפעולה הלא-אלימה. פרק זה יתמקד במון שיטות אלה. מיוון כזה הנהנו שימושי מכמה טעמים. ראשית, הוא סייע בידינו להטיב להבין את טבעה של הטכנית הלא-אלימה. מיוון מסווג זה חשוב בכברות את ההבחנות החשובות ואת הסוגים השונים הקיימים בмагרתה. שיטות אחדות הן בבסיסן פעולות סמליות, אחדות כרכוכת בהסרת סוג שיתוף פעולה מסוימים, ואחרות, ככל, דוגלוות בהתרבות ישירה בסיסוך. המיוון אף מגלה את מספן הרוב של השיטות ואת רבגוניותן.² הרשימה המוצגת כאן בודאי אינה מצהה, אך היא תוכל לסייע בידי הפעילים בבחירה השיטות המתאימות ביותר לצבת נתון. רשימה זו תוכל אף לחתך לקבוצות המתמודדות עם התנגדות לא-אלימה תמורה של השיטות שתופעלנה נגדן, ובכך אולי יצטמצמו המתייחסות והאכזריות. יתר על כן, הרשימה תספק לחוקרים כלים לניתוח ולהשוואה, ולאנשיים שייערכו את הכוח הפוליטי הטעון בטכנית זה – תמונה כוללת של מצבור שיטות המאבק שלו.

הסיגוג הרחబ של שיטות פעולה מסוימות בתחוםים הכלולים שלו: מהאה ושכנוו, אי-ישותוף פעולה והתרבות איננו נוקשה מדי. כמו כן, אין לראות בראשימת השיטות הספרטניות דבר שלם וגמר לנצח. אין ספק כי שיטות אחדות נשכחו לחוטין וכי לאוון שיטות שנכללו בראשימה קיימות גירסאות שונות שלא נכללו בה. ואולי החשוב מכל, צורות חדשות של פעולה לא-אלימה עשוות להפתח במתוכנן או מTHON אלThor במהלך המאבק.

סוגי השיטות שתופעלנה במקרה מסוים, או מספרן, תלויים בגורמים כמו:
 1) תרבותם ומוסריהם של האנשים המעורבים. 2) היקף ועומק של הידע
 והניסיונו של כלל האוכלוסיה, של הנוטלים חלק באפקט ושל מנהיגיהם, באשר
 לשיטותיה של הפעולה הלא-אלימה. 3) המצב החברתי והפוליטי הכללי.
 4) מידת הדיכוי שהאוכלוסיה, הפעילים ומהנחיים מוכנים לשאת. 5) טיבען
 של מטרות היריב. 6) המקורות העומדים לרשותו של היריב לרבות המערכת
 המנהלית, סוכני הדיכוי וכיוצא באלה. 7) מידת האכזריות שבה מוכן היריב
 להשתמש. 8) מידת תלותו של היריב בחברי האופוזיציה הלא-אלימה.
 9) מספר הפעילים המשתתפים והיקף התמיכה מצד האוכלוסיה. 10) איכו
 הפעילים ומנהיגיהם. 11) טיבו של איזה הצד. 12) הנחותיהם הפיסיים של המצד
 המשומס שבו מתוכננת הפעולה.

הבה ונפנה עתה לבדיקה התחום הראשון: מהאה לא-אלימה ושכנוע.

מהאה לא-אלימה ושכנוע

מהאה לא-אלימה ושכנוע היא קבוצה גדולה של פעולות סמליות, של
 התנגדות בדרכי שלום או של נסיננות שכנווע, העוררים את גבול ההתקפות
 המילולית אך אינם מגעים לכלל א-ישיותם פעליה או התערבות לא-אלימה.
 בין השיטות האלה נמנם מצעדים, משמרות ליליות, משמרות מהאה, כרזות,
 מושבי-לימוד, אסיפות אבל ומהאה.

השימוש בשיטות האלה יכול לבטא את התנגדותם של הפעילים לדבר
 כלשהו. משמרות מהאה, למשל, יכולות לבטא התנגדות לחוק המגביל הפטץ
 מידע על הגבלת הילודה. השיטות בתחום זהה תשמשנה גם לפעולה למען
 משהו. למשל, שתדלותם קבוצתית למען סיוע-חו"ז או למען חוק להגבלת זיהום
 האוויר. מהאה לא-אלימה ושכנוע יכולים לבטא תחושות אישיות עמוקות וגינוי
 מוסרי לגבי נושא פוליטי או חברתי כלשהו. למשל, שביתת רעב ביום
 היروسימה תבטא חרטה על הפטצת העיר הפנית בפצצות אמריקאיות.
 אותו "משהו" המעסיק את הפעילים יכול להיות מעשה מסוים, חוק, מדיניות,
 מצב כללי ושיטה או משטר שלמים.

מטרת הפעולה עשויה להיות שכנווע היישר של היריב. לשם כך היא תפעל
 להגברת תשומת הלב ופרשומו של הנושא בתקווהLOCות בתמייה שעשויה
 לשכנע את היריב. לעומת זאת, ההשפעה על היריב יכולה לבוא בעקבות
 אזהרה לגבי עומק הרגשות לגבי עניין כלשהו, שיוביל לפעולה חמורה יותר,
 אם לא יחול כל שינוי. יתכן שהמעשה יכוון בעיקר לייצירת קשר עם הציבור
 כדי לעורר תשומת לב ותמייה בשינויו הרצוי. יתכן שהמעשה יתכוון בעיקר
 להשפיע על הקבוצה המובלת – האנשים שמושפעים ישירות ממהלך העניינים

— לשכנעם ליצאת לפועלה עצמאית, כמו השתתפות בשבייתה או חרם כלכלי. שיטת מהאה לא-آلימה כגון עלייה לרגל קשורה לפועלות מסווג אחר, כמו איסוף תרומות למען קורבנות רעב. שיטות מתונות יותר מן הסוג הזה מתרנן לשכנע כדי להשפיע על גורם אחר לבצע פעולה חריפה יותר: למשל, חלוקת כרזים ל"גוס" אנשים לחרם כלכלי. יצירת אחווה בהקשר של התנגדות מיועדת להשיא למקרה יותר — בקרב חילוי היכובש, למשל.

לסיכום, בהקשר של סוג השיטות זהה, יושם הדגש בתמייכה או בהתנגדות לדבר מסוים. אופיין של התלונות עשוי להיות מגוון: הקבוצה שאליה בעיקר מכוונת הפעולה, עשויה להשתנות גם היא. הפעולה תהיה עצמאית לשינויו. התוצאה המյוזדת עשויה להיות רחבת היקף. הפעולה תהיה עצמאית או קשורה בקשר הדוק לשיטת (או שיטות) פעולה לא-آلימה אחרת. השיטות הללו כרכות במשהו שמעבר לביטוייה המילולי של דעה, אם בשל טבעה הקבוצתי של הפעולה או בשל צורתה; או, במקרים ספורים, בשל התנאים המעניינים לפעולה אינדיבידואלית ממשמעות קבוצתיות. אך שיטות המאהה הלא-آلימה והשכנוע נותרות לרוב (אלא אם כן צורפו לשיטות אחרות) בגין התבאותיו בפעולה או בנקודת השקפה מסוימות. יש להבחין בין אלה לבין לחצים חברתיים, כלכליים ופוליטיים, שאוטם מפעלים בסיווע שיטות של א"שיותך פעולה או התערבות לא-آلימה. קיימים תנאים פוליטיים מסוימים, שבهم חלק מצורות המאהה הלא-آلימה לא יהיו חוקיות, למשל צעדות. בתנאים כאלה תביא הפעלתן לידי מיזוגה של השיטה הזאת עם סירוב אורייני אף צורות נספות של א"שיותך פעולה פוליטי.

דרגת השפעתן של שיטות המאהה הלא-آلימה מגוננת ביותר. יתכן שבמקומות שבו השיטה הזאת מקובלת, תהיה השפעתה חוחה מאשר במקום אחר, שבו היא נדירה או כלל אינה מוכרת. התנאים הפוליטיים הנחוצים עשויים אף הם להשפיע. תחת דיקטטורה קשה יותר ומוסוכן יותר לבצע מעשי מהאה לא-آلימה, ועל כן הם נדרירים יותר. מכאן, אם הם כן יבוצעו, הפעולה תהיה דרמטית יותר, ותזכה לעניין רב יותר מאשר במקרים שבו היא שגורה יותר ואניינה צפוייה לעונש. הפגנות מהאה יכולות להקדים או להתלוות לפעולות של א"שיותך פעולה או התערבות לא-آلימה. מהן, אם כן, השיטות הספציפיות שאפשר לסוגן בקטגוריה של מהאה לא-آلימה ושכנוע? ככלנו כאן חמישים וארבע שיטות. הן מוקבצות בעשר מחלקות משנה.

הצהרות רשמיות

1. **נאומים ציבוריים:** נאומים ספרנטניים או מוכנים, שיחות, פניות רسمיות, דרישות גלויות להבעת מהאה.

2. מכתבי התנגדות או תמייה: מכתבים פרטיים ההופכים נחלת הציבור, מכתבים משוכפלים, "מכתבים גלויים" החתוםים בידי יחידים או קבוצות, וממענים לאדם פרטי או למוסד, ובמattersים עדשה פוליטית או הצהרת כוונות. אלה נהפכים מהתקתבות פרטית לכל מהאה ציבורית בשל מעמדם ומספרם של הכותבים או החותמים, או בשל הקשרם הפוליטי.

3. הצהרות של ארגונים ומוסדות: הצהרות רשמיות המביעות התנגדות או תמיכה במדיניות, בפעולות או במשטרים, בשם ארגונים ומוסדות בחברה, כמו איגודים מקצועיים, אגודות מקצועיות, מפלגות פוליטיות או קבוצות דתיות (לדוגמה מכתבי כמרים).

4. עצומות ציבוריות חתום: הצהרה כתובה המיועדת לקהל הרחב או גם ליריב, ושוחותם עליה אישים שחתמו בשם ארגונים מסוימים, או כפרטים המתיחסים על עסקיהם, מקצועיים, מקצועיות או אוריינטורים נבחרים, או כל קרייטריון אחר.

5. הצהרות אישום או כוונות: הודעות שמנוסחות כתמונה או בהודעה על כוונה לפועל לשינוי מצב מסוים – או שניהם גם יחד – הוכחה לתגובה כזומן מן הציבור או מן היריב, שהיא עצמה נחפה לגורם שמשפיע על נאמנות ועל התנהגותם של האנשים.

6. עצומות קבוצתיות או המוניות: בקשה או הפעלה כתובה, למען תיקון עולספציפי, החותמה בידי מספר אנשים רב או מספר קטן יותר של נציגים הפעילים בשם ארגונים, מוסדות, או ציבור בוחרים.

קשר עם קהיל רחוב יותר

7. סיטמאות, קריקטורות וסמלים: הצגת השקפות ועמדות בכתיבה, ציור, שרטוט, הדפסה, פנטומימה, תנועה או אמירה חזורה ונשנית.

8. דגלים, ברזות והצהרות: הצגת עמדות או מטרות כתובות, מצוירות או מודפסות, לציבור רחוב או לחברי הקבוצה היhiba.

9. כרזות, דפדות וספרים: הדפסתם והפצתם של כרזות, דפדות או ספרים בתנאי דיכוי ומאבק פוליטיים, במטרה לבטא עמדות לגבי מדיניות שנושיה בחלוקת או נגד המשטר בכללו.

10. עיתונים וכתבי עית: כתבי-עת חוקיים ובבלתי חוקיים לשם קידום העמדות והמטרות של אותן קבוצות שהוציאו אותן לאור, או מאמריהם ומודעות סדריים כדי להציג עמדות לגיוס תמיכה ולבטא התנגדות.

11. תקליטים, רדיו וטלוויזיה: שימוש מיוחד באמצעי התקשורות האלה להפצת דעת, לדין בעבויות, להציג עמדות, להעברת הודעות ההתנגדות, וכיוצא באלה, באמצעות מוסיקה, נאומים, הצהרות ועוד אמצעים אחרים.

12. כתובות שען בשמיים וכתובות על הארץ: מילים או סמלים הנראים ממוקם גדול, "כתיבתם" בשמיים באמצעות מטוס או על הארץ בחרישת האדמה, שתילת גידולים לעצים בצבעים מנוגדים, או סיור שלעים ושיחים ועוד, בצורת מילים או סמלים, בעיקר על גבעות או הרים.

יצוגים קבוצתיים

13. משלחת ייצוגית: מחהה נגד מדיניות קיימת, או תמיכה במדיניות חדשה, על-ידי קבוצת פרטימ או נציגי קבוצות רשות שנגדשים עם פקיד או איש הוצאות האחראי לבעה או יכול לפועל למען שניוי.

14. פרס מודומה: פרס رسمي וסאטירי (כמו "ழוזם האoir של השנה") שמוגש ליריבים כדי לפרסם בחוץ את התלונה או לבקש מן הנמען את תיקונה.

15. שתדרנות קבוצית: ביקור הנציג בבית המחוקקים על מנת לדוחק בו שיתמוך או יתנגד לחוק מסוים, אך במספר אנשים כה גדול, עד כי הביקור יהפוך להפגנה.

16. שמרות מוחאה: עמידה, ישיבה או צעידה הלוך ושוב, במקומות הקשור לבעה הנידונה. המטרה – לבטא מוחאה או לשכנע אחרים לבצע, פעולה מסוימת (כמו בענייני עבודה או צריכת מוצר מסוים).

17. בחירות מודומות: בחירות שלא על-פי החוק, או הצבעה עממית ישירה (בקפלויות מיהודיים) בנושא שעומד על סדר היום, מאורגנות כאמציע מוחאה, בעיקר כאשר הגישה למערכו, בחירתה של ממש מוגבלת או כלל אינה קיימת.

פעולות ציבוריות סמליות

18. הנפת דגליים וצבעים סמליים: האגמת דגלים או צבעים של קבוצה לאומי, דתית, חברתית, או פוליטית, או דגליים וצבעים בעלי משמעות סמלית אחרת (אבל, לדוגמא) כדי לבטא מוחאה או להביע נאמנות.

19. ענידת סמלים: שיינוי מכון כלשהו בצורה החיזונית כדי לבטא התנגדות או מוחאה, כמו ענידת פריט לבוש, צבע כלשהו, כפטור, פרח וכדומה.

20. תפילה ועבודת קודש: תפילה ועבודת קודש המנוחות באופן כזה, שהמשתתפים בהן מבטאים במעשה הדתי גינוי מוסרי ואיפלו מוחאה פוליטית.

21. מסורת אובייקטים סמליים: מסורת דבר מה סמלי לפחות או לפקיד או למושדים המתאים, אובייקט שמסמל תלונה מסוימת או את מטרתם של המוחחים.

22. התערטלות מוחאתית: הסרת בגדים בזיכרון באמצעות אמצעי לביטוי לאירועה דתית, או מוחאה פוליטית.

23. הרישת הרכוש העצמי: הפגנת חריפותן של תחושים התנגדות באמצעות הרישה מרצון של הרכוש העצמי, לאחר הרחיקת כל האנשים כדי למנוע פגיעה פיסית במשהו.
24. אורות סמליים: נשיאת לפידים, פנסים או נרות בצדדות מתחא או בפעולות אחרות.
25. הגנת דיקנאות: הצגתן הציבור של תמונות של גיבורי התנגדות, או אנשים אחרים, המਸמלים את מטרות התנועה, במטרה לבטא נאמניות פוליטיות.
26. צבע במחאה: השימוש בצבע בדרכים מוגבלות כדי לא לגרום נזק קבוע לאובייקט, על מנת להعبر סמלית עדשה כלשהי.
27. החלפת שליטים ושמות: האצת שליטים או החלפת שמות של רחובות בעלי משמעות סמלית. למשל, החלפת שם של רחוב לשמו של גיבור התנגדות בזמן כיבוש צבאי.
28. צליל סמלי: השמעת צלילים דיבוריים או מכניים כדי להعبر רעיזנות במצב של סכוך, כמו פעmonsים, קולות של חיים, שריקות או אוזקות.
29. תביעה סמלית: ניסיון ציורי לתבוע אדמה או בניינים הנחונים לשימוש או בעלות מעוררי התנגדות, באמצעות פעללה המזעיה שימוש תחלפי לרכוש ועשהיה לוכות בהסכם רחבה.
30. תנועות מגנות: השימוש בתנועות גוף כדי להعبر דעתה מעלה או עלבון מכוון במצבים של סכוך חברתי, פוליטי או בינלאומי.

הפעלת לחצים על פרטיהם

31. "הטרדה" פקידים בכיריהם: הליכתם של פעללים לא-אלימים בעקבות פקידים בכל אשר יפנו במטרה להזעם את חוסר ה"מוסריות" שבהתנגדות (כמו דיכוי תנועת התנגדות לא-אלימות) ואת נחישותה ואת חוסר הפחד של האוכלוסייה.
32. העלבת פקידים בכיריהם: לגלוג על פקידים והעלבתם במקום מסוים, או בתוך כדי מעקב אחריהם במשך תקופה מסוימת.
33. גילוי אחותה: התנהגות אישית וידידותית של פעילי המאבק להלאלים כלפי חיילים, משטרות וכיווץ באלה של היריב, לצד חשיפתם להשפעה נמרצת ולתעמולת ישירה או עקיפה.
34. שביתות שבת: פעללה שבה נשאים האנשים במקום מסוים לפחות תקופה ארוכה, כדי לבטא עדשה מסויימת ולהעלות בקשה המופנית לציבור הרחב.

דרמה ומוסיקה

- .35. מערכוניות הומוריסטיים ומעשיו קונדס: סאטירה פוליטית המוצגת בפני הציבור בצורת מעשה קונדס הומוריסטי, מערכון או מחזה, והופכת לאקט של מחאה פוליטית ציבורית.
- .36. ביצוע מחוזות ויצירות מופיקלות: ביצועם של מחוזות מסוימים או של יצירות מוסיקליות כמו אופרות וكونצרטים, בתנאים פוליטיים מסוימים, שבהם יש בכך אקט של מחאה.
- .37. שירה הציבור: שירה בתנאים ההופכים את הפעולה הזאת לפועלות מחאה: למשל, שירה בשעת נאום בלתי רצוי, שירים המבטאים התנגדות לאומי, פוליטית או דתית, שירים סאטיריים ושירי מחאה, תוכניות שמתחרות בתוכניות מוחרמות, ושירה במהלך פעולה מחאה או התנגדות.

ההלווכות

- .38. צעדת: קבוצת אנשים הצעדת כמחאה, באופן מאורגן ולמוקם שנראה בעל משמעות לנושא הנדון.
- .39. תהלוכה: קבוצת אנשים הצעדים באופן מאורגן כדי לעורר תשומת לבם של אחרים או לטעדם, אם כי, שלא כמו בצעדה, נקודת הסיום אינה בעלת משמעות מבחן התהלוכה עצמה.
- .40. תהלוכה דתית: צעדה או תהלוכה בעלות מאפיינים דתיים. אפשר שישאו בה תמננות או סמלים דתיים, יישרו שירים דתיים, וישתתפו בה אנשי דת.
- .41. עלייה לרגל: צעידה של אדם אחד או יותר, שנמשכת ימים ספורים או חודשים רבים (1) לשם מסירת הودעה מסוימת לאנשים. (2) לשם הבעת חרטה על מעשה או מדיניות של עם או ממשלה. (3) כאמצעי לביטוי המסירות למטרה (כמו למשל שינוי חברות).
- .42. מפגן מכוונות: הסתע כליל רכב, לרוב עם פלקטים וסיסמות, זה אחר זה במחריות נמוכה מאוד, כדי להציג את עמדתם.

כיבוד המתים

- .43. אבל פוליטי: שימוש בסמלים המקובלים כסמלי אבל במטרה לבטא התנגדות וצער פוליטיים, על אירועים או מדיניות, לעיתים בהקשר למאות אמיתי ולעתים לא.

44. הלווה מדומה: "הלווה" מבוימת של עיקרונו כלשהו – כמו "צדק" או "חרות" – שבהפרטו מאישים המפגנים את היריב.
45. הלווה הפנטית: טקס קבורה, ולעתים יותר תכופות – תהלוכת קבורה, لأنשים שנהרגו בידי היריב הפליטי, אשר מנווה בצורה כזאת שתביע מהאה או גינוי של פעולות היריב, מדיניותו, או שיטתו.
46. חילקה בכבוד בנסיבות קבורה: עליה של קבוצת אנשים גדולה, או שורה של פרטימ וקבוצות קטנות, לקברו של אדם, כדי לבטא מתחה פוליטית וגינוי מוסרי, כאשר המת נקשר למאבק הנוכחי או נרג בידי היריב.

אסיפות פומביות

47. אסיפות מתחאה או תמייה: התקהלות ציבורית של קבוצת אנשים לשם הבעת התנגדות או תמייה מדיניות או בפעולות של ממשלה או של דמות ציבורית.
48. נס מתחאה: התקהלות של אנשים – מגונת בגודלה ובטענה, לשם הבעת התנגדות או תמייה מדיניות, פעולה, מטרה או ארגון מסוימים.
49. נס מתחאה מסווה: התקהלות מתחאה הנערכת בתואנה (ולעתים אף ללא כל מסווה) שהתקהלות נערכה למען מטרה אחרת, חוקית ומאושרת.
50. נס עיון: נס ציבורי על נושא המעורר עניין, שבו מוצגות נקודות מבט שונות בקרב הדוברים ובקהל עצמו.

נסיגה ויתור

51. יציאה הפנטית: מתן ביטוי לא-הסכם פוליטית של קבוצת אנשים, משלחת או אפילו אדם בודד על-ידי יציאה הפנטית מכנס, מכינוס או מסיפה בעודם בעיצומם.
52. דומיה: שתיקה קבוצית כביטוי של גינוי מוסרי.
53. ויתור על אותן בבוד: ויתור על אותן בבוד או סירוב לקבל אותן חדשים מן הממשלה או ממוסד אחר שלהם מתנגדים.
54. הפנית נב: אריה-הסכם אלמת, המודגשת בהפנית הגב (בعمידה או בישיבה) לאדם או לקובוצה שלהם מתנגדים.

אי-שיתוף פעולה

השיטות האחרונות הראו מהי הסירה סמלית של שיתוף הפעולה עם היריב. אולם בדרך כלל רובן של שיטות הפעולה הלא-אלימה נוקטות דרכי פעולה ממשיות יותר, שבהן אנשים מסרבים לקיים שיתוף פעולה חדש עם היריב או חדלים מסוג שיתוף הפעולה שאותו סיפקו קודם לכן. הבה ונפנה עתה לדרכי הפעולה מן הסוג זהה.

אי-שיתוף פעולה חברתית

ברובן הגדל, שיטות הפעולה הלא-אלימה כרכוכות בא-שיתוף פעולה עם היריב. במקרים אחרים, הפעילים מפסיקים במתכוון את שיתוף הפעולה שנגנו לkiem עם אדם, מוסד או משטר שנגדם הם נאבקים. אנשים יכולים, למשל, להח עלם לחולטן מחברי הקבוצה היריבה, להבטיח דרכם כאלו לא היו קיימים. הם יכולים לסרב לרכוש מוצרי מסויימים, לא לצית לחוקים שנוראים בעיניהם בלתי מוסרים, להתיישב באמצע הרחוב או לסרב לשלם מיסים. הפעילים מנהלים מאבק באמצעות צמצום או הפסקה מוחלטת של שיתוף הפעולה המקובל, או באמצעות מניעת צורות סיוע חדשות. כך נגרמת הатаה או עצירה במהלך החיים התקין. במקרים אחרים, אי-שיתוף פעולה הכרוך בקיומה או בהפסקת מערכות יחסים קיימות – חברותות, כלכליות או פוליטיות. הפעולה עשויה להיות ספונטנית או מתוכננת מראש. היא יכולה להיות חוקית או בלתי-חוקית.

דרכי אי-שיתוף הפעולה נחלקותכאן לשולש קבוצות עיקריות: 1) דרכי אי-שיתוף פעולה חברתית (לרוב חרם חברתי על כל סוגיו). 2) דרכי אי-שיתוף פעולה כלכלי (לרוב חרם כלכלי ושביתות). 3) דרכי אי-שיתוף פעולה פוליטי (שאפשר גם לקרוא להן שיטות החרם הפליטי). הקבוצה הראשונה כרוכה בסירוב להמשיך ביחסים חברתיים רגילים, כלליים או פרטיים, עם אנשים או עם קבוצה שנחשבים למקור של עול או אי-צדק. בנוסף על דרכי אי-שיתוף הפעולה החברתי המצוינות כאן, סביר להניח כי תימצאנה דרכי פעולה חדשות, פרי מחשבה, מחקר, והמצאה. חמש-עשרה השיטות הכלולות בקבוצה זו, הקטנה ביותר, מסווגות לשולש תת-קבוצות.

נידוי של אישים

55. חרם חברתי: סירוב להמשיך בפעולות חברותית רגילה עם אנשים שאינם מסכימים עימם או שמתנגדים להם, באמצעות הפסקת כל קשר עימם, לרבות קשר מילולי.
56. חרם חברתי סלקטיבי: סוג של חרם חברתי המוגבל לסוג מיוחד אחד או יותר של מערכת יחסים.
57. ליזוטריציה: סירוב לקיום יחסי מין עם בן הזוג כדי לאלצו לעשות דבר מה או לחזור מכך.
58. נידוי: הרחקת יחיד או קבוצה מחברות, מוכיות ומהשתפות בקבוצה דתית בעקבות החלטת ההנאה.
59. איסור: איסורם של פקידי הכנסייה על קיום טקסים דתיים, סקרמנטים ופולחנים לאוכלוסייה של אוור מסויים לפרק זמן מסוים, כאמור ענישה.

איישתוֹפּ פָּעוֹלָה בְּאִירּוּעַם חֶבְרוֹתִים, בְּמַנְהָגִים וּבְמוֹסְדּוֹת

60. הפקת פעילות חברותית וספרטטיבית: ביטול אירועים חברתיים ותחרויות ספורט.
61. חרם על אירועים חברתיים: סירוב קבוצתי להשתתף באירועים חברתיים מסוימים כגון קבלות פנים, נשפים, מסיבות או קונצרטים.
62. שביתה תלמידים: סירוב התלמידים להשתתף בשיעוריهم, כאמור מהאה או התנגדות.
63. אי-ציותות חברתי: הפרת מנהגים חברותיים ואי-ציותות לחוקים, לתקנות או למנהגים של מוסד חברתי לא-amodelתי, כמו גוף דתי, מועדון או ארגון כלכלי.
64. פרישה ממוסדות חברותיים: הפסקת חברות במוסד חברתי או הפסקת פעילות מבלי לוותר על מעמד החבר, כאמור על מדיניות מסוימת של המוסד.

פרישה מן המערכת החברתית

65. הסתגרות בבית: פעולה מכונת של האוכלוסייה כולה – הסתגרות ב בתים כאות מהאה פוליטי – אם אחרי שעות העבודה ואם בזמן שביתה של יום, יומיים או יותר.
66. אי-ישתוֹפּ פָּעוֹלָה אישׁי מוחלט: סירובו של אסיר לעשות, לאור מהאה, דבר בלבד לנשומם.

67. "בריחת" עובדים: הפסקת עבודה לצד נתישת הבתים ונסיעה למקום אחר ללא האכבה מוקדמת של תנאים או דרישות לשיבה.

68. מקלט: פרישה של אדם יחיד או של קבוצה אנשים בעלי חסיבות ליריב, למקום מקלט שבו אי אפשר לפגוע בהם ללא פגעה באיסורים דתיים, מוסריים, חברתיים או חוקיים.

69. הייעלמותם הקובצית: ניתוק כל קשר חברתי עם היריב מצד אוכלוסיה של אטור קטן, כמו כפר, הנוטשת את בתיה ואת האזור ו"נעמלת".

70. הגירת מהאה ("היג'ראת"): ביטויו קיצוני של התנדבות, באמצעות הגירה מכונית מתוך תחום השיפוט של המדינה שנראית בעיניו המתנגדים לאחריות לא-אידץק או לדיכוי.

דרכי אישיותוף הפעולה המקובלות יותר בחברות מודרניות אינן חברותיות כי אם כלכליות, ולעתים פוליטיות, ולשוני הסוגים העיקריים של אישיותוף פעולה כלכלי נפנה עתה. דרכי אישיותוף הפעולה הכלכלי רבות מדרכי אישיותוף הפעולה החברתי. אישיותוף פעולה כלכלי מורכב מהפסקת או סירוב להמשיך ביחסים כלכליים מסוימים. תחת הקובוצה הראשונה במסגרת הקובוצה הרחבה הזאת היא קבוצת החرم הכלכלי לסוגיו, כוללן, סירוב להמשיך ביחסים כלכליים כגון מכירה, קניה, מתן שירותים וטיפול במוצרים. תחת הקובוצה השנייה כוללת סוגים שביתה שונים, כמו הגבלת העבודה או הפסקתה. כאן נתמך בחרם הכלכלי ובפרק הבא נעסוק בשביות.

אישיותוף פעולה כלכלי: (1) חרם כלכלי

חרם כלכלי עשוי להיות ספונטני או לבוא בעקבות יוזמה מכונית של קבוצה מסוימת. שני המקרים כרוך הדבר במאזן ההפסק, ולגרום לאחרים להפסיק את שיתופ הפעולה הכלכלי, באופןם שיגבילו את שוק הקניה והמכירה של יחיד או של קבוצה. אף כי המונח "חרם" לא היה קיים עד 1880 (הוא נולד משם של קפטין 'בוקוט'), אשר נגדו מוח נציגות האיכרים ממחוז Mayo שבאירלנד), אפשר למצוא גילויים של שיטת אישיותוף פעולה זו עוד הרבה קודם לכן. השימוש בחרם התפשט על פני כל המישורים - המקומי, האורי הלאומי והבינלאומי, הן עליידי בעלי המחלקות עצמן והן עליידי צד שלישי אחד. המניעים והמטרות נעו בין התחומים הכלכלי והפוליטי לתחומי החברתי והתרבותי.

על-פי-ירוב, החרם הכלכלי שמש מבacky עובדים ובתנוונות שחרור לאומיות. עם זאת, ידוע על שימוש בכלי זה גם במצבים אחרים. החרם

הכלכלי כמכשיר בסיסיים תעשייתיים מקורו בתנועת האיגודים המכוונים
האמריקאית ב-1880.

הוא הופיע כמעט ולא אזהרה מוקדמת... והפך למעשה עשר או
חמש-עשרה השנים שאחרי כן לנשקו הייעיל ביותר של המאבק
המקצועי. לא היה דבר כה חזק, או אדם כה נשגב שיוכלו להתחמק
מכוחו של נשק זה.³

חרם כלכלי למטרות שהחרם לאומי ממעצמות ורות הופעל לעיתים קרובות
בסין. המקרים הללו הושפעו מניסיון קודם של אידישטוּף פעללה כלכלי
שהחפתה בסין, כך טוען הד"ר פירובנסק. הוא כותב ש"בסין נעשה בעבר
שמעושן רחוב בחרם כאמצעי של התנגדות פאסיבית, או כפייה לא-אלימה.
באמצעותו יכול קבוצות מאורגנות, כמו איגודי סוחרים, להפעיל על מגננון
הפקידות. במקרה העשורים החלו להשתמש בו כביטוי לשנאתי-זרים".
כדוגמאות הוא מזכיר את החרם על המוצרים האמריקאים שהחל ביוםת
גילדות הסוחרים של קנטון ב-1905, במחאה על גירוש הסינים
מארצות-הברית, את הטלות החרם על הסחרורות הפיניות ב-1908 וב-1915,
במחאה על מדיניותה של יפן, וכן החרם והשביתה הממושכים כנגד הבריטים,
שהחלו ב-1925 בהונג-קונג.⁴

אפשרות אחת של עמידה על טיבו של החרם הכלכלי היא חלוקתו לחרם
ראשוני ולחרם שניני. החרם הראשוני הוא הקפאה ישירה של מערכת היחסים
עם היריב או סיروب לknות את מוצריו ושירותיו, לעשות בהם שימוש או
לחזק אותם. (לעתים מלאה הדבר בסינויות לשכנע גם אחרים לעשות כן).
החרם המשני מופעל נגד צד שלישי, בניסיון לאלץ לחטוף לחרם הראשוני
נגד היריב. הוא מתחש "כאשר אלה שאין תומכים בתנועה מוחרים
המייצמים".⁵ ליאו ולמן מגדר חרם שניני כ"פעולה המסרה מادات חשות על
מנת לאלציו בתורו להסיר את חסותו מאותו יחיד או מפעל שנגדו נאבק
האינדור".⁶

麥庫ון שהמונה "חרם כלכלי" כולל מגוון רחב של פעולות ספציפיות, רצוי
לחلكו לסוגים שונים: ואת זאת אפשר לעשות בדרך היילה ביותר על-פי
אופייה של הקבוצה האחראית לניהול החרם, לפחות בתחוםו. סיווג זה אין
לראותו כמושכל. לעיתים סוג אחד מתמזג באחר, ולעתים אפשר לחבר שיטות
אחדות, או פעולה של קבוצות אחדות. אפשר אף לצרף לשיטת החרם הכלכלי
מגוון רחב אחר של שיטות אחרות של פעולה לא-אלימה.

פעולה של צרכנים

71. חרם צרכנים: סירוב קבוצתי של מספר צרכנים ממשמעותי לרכוש מוצרים או שירותים מסוימים.
72. איזצראבה של מוצרים מוחרמים: סירוב להשתמש במוצרים מוחרמים שכבר נמצאים ברשות מטל החרם.
73. מדיניות צנע: ויתור מרצון על מותרות חלקן מן המאבק הלא-אלים.
74. אידישלום דמי שימוש: סירוב אישי או קבוצתי לשלים דמי שימוש על רכוש חוכר כדי למחרות או להגנה לעול שעשה בעל הבית.
75. סירוב לשכור: סירובו של הדייר הפוטנציאלי לשכור דירה או אדמה וכיוצא בהלה, חלק מפעולה קבוצתית של איסוחה פעולה.
76. חרם צרכנים לאומי: סירוב מצד חלק גדול של תושבי ארץ כלשהי לרכוש מוצרים או שירותים מסוימים, או את כל המוצרים והשירותים, המיובאים מארץ זרה, שיעמה הםמצוים בסיכון, או סירוב לרכוש כל סחורה המגיעה מבחוור.
77. חרם צרכנים בינלאומי: חרם צרכנים הפועל בכמה ארצות נגד מוצרים של ארץ מסוימת בעקבות קובלנה שמופנית כנגדה.

פעולה של עובדים ויצרנים

78. חרם של עובדים: סירובם של העובדים להשתמש באספקה או במושירים שיוצרו בתנאים שאינם לרוחם, בעיקר תנאים הנחשבים מסווגים להתרגנות העובדים.
79. חרם יצרנים: סירובם של יצרנים למוכר (או לספק) מוצרים. נקרא גם "שביתת מכירה".

פעולה של מתוככים

80. חרם של ספקים ונוטני שירותים: סירובם של עובדים או "מתוככים" (סוחרים, סיטונאים, מפיצים, מבצעי תיקונים) לטפל במוצרים או לספקם.

פעולה של בעלי-בית והנהלות

81. חרם סוחרים: סירובם של סוחרים קמעונאים הפעלים כיחידים או כקבוצה לנקות ולמכור מוצרים מסוימים.

82. סירוב להשכיר או למכור רכוש: סירובם של בעלי רכוש דלא-ניידי להשכירו או למכרו לחברי קבוצות מסוימות.
83. השבתת מפעל: פעולה מצד המעסיק הסוגר ומונית את המפעל בניסיון לאלץ את העובדים לקבל את מדיניותו.
84. מניעת סיווע תעשייתי: התנגדות כלכלית או פוליטית הבאה לידי ביטוי בסירובם של בעלי-בתים, מנהלים או טכנאים לספק לריבב סיווע כלכלי או טכני, או ייעוץ.
85. שביתה מסחר כללית: סגירה בויזמנית של כל החניות ובתי-העסק בעיר, באזור או בארץ כולה, בהשתתפותם של כל הסוחרים.

פעולה של בעלי מקורות כספיים

86. משיכת פקדונות בנכים: משיכת כסף המופקד בבנקים פרטיים או ממשלתיים, או בתוכניות חיסכון ממשלתיות, כדי להביע מחהה סמלית או להוסף ולחבל בamodel של השלשה.
87. סירוב לשולם מסים,عمالות, אגרות, קבוצות או ממשות כלכלית, מיסים, אגרות, מענקים וכדומה, לארגוני פרטיים, למוסדות ציבוריים, לממשלה או לגוף בינלאומי.
88. סירוב לפרעוע חובות או לשלם ריבית: איד-פרעון חובות מכון או לעיתים רחוקות אידישלום הריבית.
89. מניעת אשראי ומענקים: סגירה מכונית של מקורות כספו של הריב, כגון משכורות, מלות, השקעות והקצבות.
90. סירוב למשוך את הכנסתה הממשלה: סירוב לספק מרצון הכנסתה לממשלה, לרבות מסים, תלמידי אגרות ודמי שכירות. כמו כן, סירוב לרכוש מוצרים שהוא עליהם מס, להשתתף בתוכניות חיסכון ממשלתיות, לרכוש את אגרות החוב הממשלה או את שטרני המלווה שלה.
91. דחיתת כספם ממשלה: סירוב, כאמת מחהה פוליטי, לקבל שטרות כסף שהממשלה הדפיסה או מטבעות שהיא הנפקה – סירוב מוחלט, או כמעט מוחלט, למעט עסקאות זוטרות.

פעולה של ממשלה

92. אמברגו פנימי: חרם כלכלי שהממשלה יוזמה ואכפה, והוא מופעל בתוקן ארצה בלבד.
93. רשימות שחורות: איסור מצד הממשלה, בשעת מלחמה או אמברגו,

לשchor עם מפעלים או עם יחידים, כדי למנוע העברת מוצרים עקיפה לארץ האויב.

94. חרם על מכירות ביוןלאומיות: סירוב, על-פי החלטת הממשלה, על מכירת מוצרים מסוימים לארץ אחת או לכמה ארצות.

95. חרם על קונים ביוןלאומיים: איסור ממשתי על רכישה פרטית או ציבורית או על יבוא מוצרים מארץ מסוימת.

96. חרם על מפחיר ביוןלאומי: שילוב של שתי השיטות הקודמות. מספר רב של דרכי אישיותוף פעל להכליל כרכות בהפסקת העבודה, ועל כן אנו עוברים עתה לשיטות השביטה השונות.

אישיותוף פעל להכליל: (2) השביטה

תת הקבוצה הכללית השנייה היא השביטה. השביטה קרוכה בסירוב להמשיך בשיתופו פעל להכליל באמצעות העבודה. וזה הפסיקת עבודה זמנית, קבועית ומכוונת, המיועדת להפעיל לחץ על אחרים במסגרת אותה יחידה כלכלית, פוליטית ולפעמים חברתיות ותרבותית. ככלומר, אף כי הנושאים הם בדרכם כלל כלכליים, אין הדבר הכרחי, אפילו כאשר האמצעים הם כלכליים. מטרת השביטה היא להביא לשינוי במערכות היחסים שבין הקבוצות הייריבות. על-פי-ירוב כרוך הדבר בהיענות לתביעות מסוימות המועלות על-ידי השובטים בתנאי מוקדם לחידוש העבודה. אופיה הקולקטיבי של השביטה הוא זה אשר מפנה לסוג אישיותוף הפעל להזאת את ייחודה ואת כוחו. לרוב מיחסים שבדיהם לארגונים תעשייתיים מודרניים, אולם הן פורצות גם בסכסוכים חקלאיים ובמסגרת מוסדות אחרים. השביטה אפשרית בכל מקום שבו עובדים אנשים עכורים וולדתם.

השביתות הן כמעט תמיד מוגדרות, במובן זה שהן بعد או נגרם דבר מסוים בעל חשיבות לשובטים. להלכה תוכל כל קבוצה עובדים לעשות יד אחת ולשבות, אך למעשה מספרם של השובטים חייב להיות גדול דיו, כדי שיגרום להפרעה רצינית כלכלית לכל הפלחות. בדומה לשיטות בעלות עצמה אחריות של הפעולה הלא-אלימה, ובדומה לאלים, ליעיתם מספיק איזום של שביטה רצינית על מנת להשיג ויתוריהם מן הקבוצה הייריבה. שביתות יכולות להיות ספונטניות או מתוכננות, "רשמיות" (ማושרות על-ידי האיגודים) או "פראיות" (לא מאושرات על-ידי האיגודים).

מגון המניעים לשביטה הוא רחב ביותר. מניעים כלכליים, לרבות שכר, תנאי עבודה, הכרה באיגוד מקצועי ושות夫ות עבודה הם המניעים העיקריים.

אפשר להפנות גם סוג שבייה כאלה נגד הרשות הממלכתית, אם כי לרוב המטרה היא המעסיק. המטרות הפוליטיות והחברתיות עשוות להתלוות אל המטרות הכלכליות, או להישאר עצמאיות.

לשיטת שבייה אחדות עשויים להיות מאפיינים של שיטות מקובצה אחרת, אלא שהן חיבדרנה מבחן אחת לפחות מקווי האפין הכלליים של אותה שבייה. השבייה היא לרוב הפסקת עבודה זמנית, אך בשיטות מסוימות, הפסקת העבודה היא קבועה או אמורה להיות קבועה. שיטות אחדות הנן שילוב של חרם כלכלי ושל שבייה. שיטות אחרות פועלות באמצעות הפסקת העבודה, אך באופן סמלי בלבד. שלוש מבינן תתי-הקבוצות שתופענה בהמשך (שביתות סמליות, שביתות מגבלות ושילוב שבייה עם חרם כלכלי) כוללות שיטות גבוליות. לרוב אלה שיטות חדשות יותר ובעלויות מעוף רב יותר. שיטת השבייה מחולקת לשבע תתי-קבוצות.

שביות סמליות

97. שביתת מהאה: הפסקת עבודה לזמן קצר וקבע מראש (דקה, יום, או אף שבוע) הבאה לבטא את עמדת העובדים לגבי נושא מסוים מוביל להציג תביעות. היא נקראת גם "isburyה הפגנית".
98. שביתת בזק: שביתת מהאה קצרה וספונטנית המיועדת "לשחרר לחץ" או למוחות על נושא שני באופן יחסי. באנגליה היא נקראת גם "isburyה ברק".

שביות כללאיות

99. שביות איכרים: סיורוב קבוצתי של איכרים להמשיך ולעבד את אדרמותיהם של בעלי האדמות.
100. שביות פועלי חוות: שבית פועל חוות שכירים.

שביות של קבוצות מיוחדות

101. סיורוב לעבודת כפיה: אישיותוף פעולה גלי של קבוצת אוכלוסייה הנדרשת, על פי צו גיום, לספק עבודה פיסית כלשהי למען אחרים או למען הממשלה.
102. שבית אסירים: סיורובם של האסירים לבצע עבודה שפקידי הכלא דורשים מהם לבצעה.

103. שביות בעלי מלאכה: שביותם של עובדים בעלי מקצוע מסוים, בנגד תעשייה כולה.
104. שביות מקצועית: שביותם של שכירים במקצוע מסוים הדורש לימוד או מיום נון, לרבות שביות בעלי המקצועות החופשיים.

шибיות תעשייתית וגילות

105. שביות מפעל: שביותם של כל העובדים במפעל אחד או בכמה מפעלים המנוהלים כולם על ידי הנהלה אחת, ללא להתחשב במקצועם של העובדים או במקום עבודתם.
106. שביות ענף תעשייה: הפסקת עבודה בכל המפעלים של ענף תעשייתי אחד (כמו כרייה, תקשורת, דפוס, פלדה וכיווץ באלה) באזורי מסוימים.
107. שביות הזרחות: שביותם של קבוצת עובדים אחד כתמייה בדרישותיה של קבוצת עובדים אחרת.

шибיות מוגבלות

108. שביות מקומעת: הפסקת עבודה חיליקית של פועלים המורבים בסכסוך, או של עובדים בודדים במפעל יחיד או בכמה מפעלים בודדים, אשר מתרחבת בהדרגה וכוללת אתnoch העבודה כולה.
109. שביות "פנויש": פעולה של איגוד מקצועי רב-מפעלי אשר משיבת כל מפעל לחוד כדי להשיג שורה של הסדרים ספציפיים, באמצעות ריכוזם של האיגוד בכל מפעל מושבת, וחשיפתו לתחרות עם מתחריו באותו ענף-תעשייה.
110. שביות האטה: העובדים מאיטים בזוויד את קצב עבודתם על מנת לגורום לצמצום משמעותי בייצור.
111. עבודה לפי המפרט: מילוי נוקדי ופרטני של כל ההוראות, החוקים והתקנות של המעסיק, האיגוד והחוזה כדי לעכב את הייצור ולצמצם את רווחי המעשיק.
112. חופשת מחלה: הפועלים נעדרים מעבודתם ומדוחחים על מחלה (אך שאינם חולים) כלחץ כלכלי על המעסיק.
113. שביות באמצעות התפטרות: הגשת התפטרות אישית מצד חלק גדול של העובדים המעורבים בסכסוך.
114. שביות חיליקית: סירובם של העובדים לבצע עבודה שולית כלשהי

(במשך שעות העבודה ולאחריהן), או לעבוד בימים מסוימים, אף שהם ממשיכים לבצע את מרבית משימותיהם הרגילות.

115. **שבייה פלטנית:** העובדים מסרבים לבצע סוג של עבודה מסוימים בלבד, לרוב מסיבות פוליטיות.

שבייה רבעונית

116. **שבייה רחבה היקף:** שבייה רחבה היקף – אך עדין לא בגדר שבייה כללית – של עובדים בענפי התעשייה העיקריים של אرض או אזור מסוימים, המביעים מאה כלילית.
117. **שבייה כללית:** הפסקת עבודה כללית של רוב העובדים בתעשייה החשובות של אזור או ארצם מסוימים. השבייה מיועדת להביא לשיתוק מוחלט של החיים הכלכליים באותו אזור.

שילוב של שביות וסגירה כללית

118. **"הרטאל"**: עיכוב מרצון של החיים הכלכליים באזור מסוים, לרוב בעיר, לפרק זמן מסוים, לשם הבעת מאה חvipה. הופעה בהודו.
119. **שיתוק כלילי:** הפסקת הפעולות הכלכליות עליידי פועלם, הנהלות או בעלי חניות בעיר, באזור או בארץ מסוימים, במידה כזו שגורמת לשיתוק כלכלי מוחלט.
- במקרים מסוימים נעשה שימוש בשביות למטרות פוליטיות. במקרים אחרים (כמו שבייה של עובדי מדינה) הביאו האירועים עצם לידי עירוב יסודות של אישותוף פעולה פוליטי. כאשר שיטתה שבייה מסוימת אין חוקיות או שכן מושכות למרות גורות מושתחות (כמו במקרה של שיתוק כלכלי המיועד להפיל את הממשלה) ישנו גם כן שילוב של אישותוף פעולה פוליטי וככלבי. נפנה עתה לשיטות של אישותוף פעולה פוליטי.

אישותוף פעולה פוליטי

אישותוף פעולה פוליטי הוא הקבוצה השלישית של שיטות אישותוף הפעולה. שיטות אלה כוללות כרכות בסירוב להמשיך בפעולות המקובלות של השתתפות פוליטית בתנאים הקיימים. לעיתים הן נקראות חרם פוליטי. השיטות בקבוצה זו ניתנות להפעלה עליידי יחידים או קבוצות; אך לרוב,

אי-שיתוף פעולה פוליטי דורש מספר אנשים רב, אשר משאים זמינות, באופן מלוד ומאורגן את הziות הפוליטי, שיתוף הפעולה וההתנהגות המקובלים. זאת יכולה לבוא ביוזמת איש ממש או ביוזמת הממשלה עצמה. פעללה כזו היא יכולה לשמש מטרת המעורר התנדבות המטרה. עשויה להיות מזחאה פשוטה, או התנדבות מדבר המעורר התנדבות מסוירת או פוליטית, מבליל להתחשב בחוצאות. אך לעיתים קרובות יותר, אי-שיתוף הפעולה מועד להפעלת לחץ על הממשלה, על קבוצה שמנסה לתפוס את השלטון, או על הממשלה אחרת. מטרת אי-שיתוף הפעולה עשויה להיות גם השגת יעד פוליטי מוגבל, או שינוי כללי במדיניות הממשלה. יתרון שהמטרה תהייה להביא לשינוי באופיה או בהרכבה של הממשלה או אפילו להביא להפלטה. כשיטה זו מופעלת נגד קבוצות התופשות את השלטון שלא כדי.

מטרה תהייה להגן על הממשלה הלגיטימית ולהזירה. משקלן הפוליטי של שיטות אלה תלוי במידת ההשתתפות ובמידת הצורך בשיתוף פעולה להפעלת המרכיב הפוליטית. במאבקים עצם, משולבת הקבוצה הזאת לעיתים קרובות עם צורות אחרות של פעולה לא-אלימה. לאי-שיתוף פעולה פוליטי יש אין ספור ביטויים וגילויים, בהתאם למצב הנדון. באופן בסיסי נובעים כולם מן הרצון שלא לסייע בידי היריב, באמצעות התנהגוויות פוליטיות מסוימות. שלושים ושמונה השיטות שצינו לנו כאן נחלקות לשש תתי-קבוצות. יתרון שיטות רבות לא נכללו: על השיטות שלא צינונו בפרק זה, למשל, נמנות השיטות העוסקות בתחום אחד מוגבל – תגובה לomezים, צוותים וכיווץ באלה. כך לדוגמא, לא הווצר הסירוב לחותם על ערבות משפטית, הסירוב לשלם בטחנות, הפסקת פרסומו של עיתון הנדון להגבלה, סירוב לבקש חנינה, התעלמות מהוראות מגבלות ומאיסורים, סירוב לנקות רכווש מופקע, ועוד ועוד.

דוחיות הסמכות

120. הפרת נאמנות או הסרתה: דוחייה של מושט מסויים כבלתי ראוי לציוויל, לתמייה או לאמון.
121. שלילת תמייה ציבורית: הימנענות מכוננות מביטויי תמייה גלויה במשטר קיים ובמדיניותו.
122. ספרות ונאומים הקוראים להתקנודות: נאומים או פרסום והפצת חומר המעודדים אנשים לנוקוט בדרך קלשי של אי-שיתוף פעולה או התערבות לא-אלימה.

אישיתוף פעולה של אורחים עם ממשלה

123. החרמת גופים מהוקקים: סירוב זמני או קבוע להשתתף באסיפה מוחוקקת.
124. החרמת בחירות: סירובה של תנועה אופוזיציונית להציגמועמדים בלוויית קריאה לאנשים, לסרב להצביע.
125. החרמת מישיות ממשלה: סירוב לשירות הממשלה דרך קבלת עבודה.
126. החרמת משרדי הממשלה, רשותות וגופים אחרים: סירוב לשתף פעולה עם כל משרדי הממשלה או עם אותם משרדים האחראים למיניות שמתנגדים לה.
127. יציאה ממוסדות חינוך ממשלה: הוצאה ילדים ונוער לזמן בלתי ידוע, או לתמיד, מכתיספּר ממשלהים במסגרת התנגדות לאותה ממשלה.
128. החרמת ארגונים הנחשבים ככלי שרת בידי הממשלה או בכווצָה פוליטית ירידבה.
129. מניעת עורה מוכני המשטר: סירוב מטעמים פוליטיים, מצד האוכלוסייה כולה, לסייע לממשלה לבצע את תפקידיה.
130. הסרת שלטיהם וסמכוניהם: הסרתם, החלפתם, ושינויים של מספרי בתים, שלטי רחובות, מראי מקום, שלטי תחנות רכבת, שלטי הכונה בכבישים, סימוני מרחוב וכיווץ באלה, על מנת להטעות, לעכב ולהכשיל את תנועתם של כוחות צבאים זרים, של כוחות המשטרה או כל גורם אחר שאינו מכיר את האזור.
131. סירוב להכיר בפקידים ממוניהם: סירוב מצד אנשי יחידה פוליטית כפופה להכיר בממונה החדש לתפקידו רשמי.
132. סירוב לפרק מוסדות קיימים: סירוב מצד ארגון מסוים לקבל מרצונו את פירוקו על-פי צו ממשלה.

תחליפים לציאות

133. היענות אוטית ומסווגת: השהייה היענות להוראות מסוימות עד כמה שניתן, ובשלב השני היענות להוראה תוך הדגשת חוסר ההתלהבות.
134. אי-ציותות בהיעדר פיקוח ישיר: סירובה של קבוצת אוכלוסייה מסוימת לציית להוראות, במצב שבו אין כל פיקוח ישיר או אמצעי כפיה.

135. **אייזיות עממי:** הפרה מודעת של חוק או תקנה עליידי ביטול או התעלמות, ולאו דוקוא עליידי התנדבות גלויה.
136. **אייזיות מוסווה:** אייזיות לחוקים, לתקנות ולהוראות שיבוצע באופן כוה שיעניק לפועלה חזות של העונת-יכביכול.
137. **סירוב לפזר של אסיפה או כנס:** אייהיענות מכונת של המשתפים באסיפה רשמית או בהתקנות בלתי-רשמית לדרישת התפזר.
138. **שביתת שבת:** אנשים מתישבים ברחוב, על הדרך, על האדמה או על הרצפה, ומסרבים לעזוב מרצונם אותו מקום במשך זמן מוגבל או בלתי ידוע.
139. **איישיותוף פעולה עם גויס או הנליה:** סירוב להירשם לגיוס או להתייצב לשירות חובה או להגילה.
140. **מחואא, בריח והות מוותפת:** השימוש באמצעותם אלה בתנאים מיוחדים כדי להתנגד למצוור, לכלהה או לחיסול קבוצות אנשים מסוימות בשעת דיכוי קיצוני. (במקרים אחרים פועלות כלפי אינן בגדר התנדבות).
141. **סירוב אゾורי לחוקים "בלתי חוקים":** הפרה שקטה, גלויה ומכונת של חוקים, תקנות, הוראות משטרה או צבא, וכיוצא בהלה, אשר נראים בעיני הציבור כבלתי-חוקיים.

פעולה של פקידי הממשלה

142. **סירוב קוֹלְקַטִּיבִּי לסייע מצד עוזרים ממשלתיים:** סירוב אישי או קבוצתי של פקידים ממשל, מנהלים, פקידים בכירים, סוכנים או קצינים, לבצע הוראות מסוימות או פקדות, ומסירת הودעה על הסירוב למונחים עליהם.
143. **חסימת מירע והוראות:** הפרעה שקטה של פקידים בראשרת פיקוד, או במבנה היררכי אחר, הנמנעים ממתכוון להעביר הוראות לכפופים להם, מתעלמים מהוראות שמיעדות להם, ונמנעים מהעברת המידע הדורש למקבלי החלטות.
144. **עיכוב והפרעה:** פעולה מצד פקידי מנהל של הממשלה ועובדים אחרים, לעכב, להשנות, לחסום מדיניות או צעדים כלשהם, שהם מתנגדים לו.
145. **איישיותוף פעולה מנהלי כולל:** סירוב מצד רוכם של עובדי מדינה, פקידים בכירים ואנשי צוות במערכת המנהל לשתף פעולה עם קבוצת אנשים, ביתית או זרה, אשר נתלה לידיה את השלטון שלא כדין.
146. **איישיותוף פעולה משפטי:** סירובם של חברי המערכת השיפוטית למלא אחר רצון המשטר.
147. **חוֹסֵר יָעוֹלָתִים מִכוֹן וְאיַשְׁיָתוֹף פָּעָולָה סְלָקְטִיבִּי מִצְדָּךְ סּוֹכְנִי**

המשטר: מלאו הוראות בלתי-יעיל מצד שוטרים, חיילים וסוכני משטר אחרים. סירוב מוחלט מצדם למלא אחר הוראות מסוימות אם כי במידה שתמנע האשמה בمرة.

148. מרد: סירוב מצד אנשי כוחות הצבא או המשטרה למלא אחר הוראות.

פעולה ממשלתית מבית

149. התחומיות כמעט חוקיות ועכובים: נסיוונות מצד יחידות ממשל כפפות או אזריות להתחמק מכל שניתן מלאי הוראה, חוק, מדיניות, או החלטת בית-משפט הבאים מגבוי, ומנגדים לרצונם, אך מוביל לצאת נגדם באופן ישיר.

150. אי-ישיותוף פעולה של יחידות ממשלה אзорיות: אי-ישיותוף פעולה רשמי מצד יחידות כפפות או אזריות עם הממשלה המרכזית.

פעולה ממשלתית בין-לאומית

151. שינוים בנסיבות דיפלומטיות ובנסיבות אחרות: שינוי מכון של הנציגות הרשמית של ממשלה אחת בארץ אחרת ללא ניתוק קשרים דיפלומטיים.

152. דחיה וביטול אירועים דיפלומטיים: ממשלה הפועלת להשניה או להפסקה של משא ומתן מסוים, של פגישות, ועידות וכדומה, שבהם מעורבת ממשלה בלתי רצויה.

153. מניעת הכרה דיפלומטית: סירוב מכון להעניק לממשלה מסוימת הכרה דיפלומטית.

154. ניתוק קשרים דיפלומטיים: ניתוק קשרים דיפלומטיים רגילים בין ממשלות על-ידי אחד הצדדים.

155. פרישה מארגונים בינלאומיים: הפסיק חברות או השתתפות בארגונים או בUDAות בינלאומיים.

156. דחית חברות בגוף בינלאומי: סירובם של מוסדות בינלאומיים ובין-�能טים לקבל ממשלה כלה כי חברה מן המניין.

157. סילוק מארנון בינלאומי: גוף בינלאומי מסלק משורתו מדינה חברה או כל גורם אחר, בגין הפרה של מדיניות הגוף או של חוקיו. אי-ישיותוף הפעולה הפליטי היה האחרון בין שלוש תתי-הקבוצות של שיטות אי-ישיותוף פעולה לא-אלימות.

התערבות לא-אלימה

הקבוצה האחורה של שיטות הפעולה הלא-אלימה היא ההתערבות הלא-אלימה. ארבעים ואחת השיטות הרשומות בקבוצה זוatta שונות מקודמותיהן בכך שבדרך זו או אחרת הן מתערבות במצב. שיטות ההתערבות פועלות הן באופן שלילי והן באופן חיובי. הן יכולות להפריע ואף להרוו אופני התנהגות קיימים, מדיניות, יחסים או מוסדות; והן עשוות אף לקבוע דפוסי התנהגות חדשים, מדיניות חדשה ויחסים ומוסדות חדשים.

במושואה לשיטות הקודמות, הרי שהשיטות הללו מציבות אתגר ישיר ומידי. בהצלחון, הנצחון יושג מהר יותר מאשר באמצעות השיטות הקודמות, מכיוון שקשה יותר לשאת לאורך זמן את תוצאותיהן השליליות. למשל, התערבות באמצעות שביתת שבת בדוכן אכילה מפירה את מהלך החיים התקין יותר מאשר משמרת מהאה או חרם צרכנים, אף כי מטרתן של כל הפעולות הללו היא שימת קץ לאפליה גזעית. עם זאת, אף כי כאן האתגר ברור וישראל יותר, התוצאה אינה בהכרח מהירה יותר. דווקא בשל אופיה של ההתערבות, תוכאתה הראשונה עלולה להיות דיידי חריפה ומהיר יותר – אם כי אין פירוש הדבר תבוסה הכרחית.

במრבית המקרים, מובילות השיטות הללו לשינוי, באמצעות מגנוני התאמת או הכפייה הלא-אלימה, הינו, מבלי שהיריב השתכנע בעדיפותו של השינוי. אך חלק מן השיטות הללו (בעיקר אלה המסוגות כהתערבות פסיכולוגית) וכן הדידי שמופעלים לעתים תכופות נגד שיטות אחרות (בעיקר אלה המסוגות כהתערבות פיסית) עשויים לתרום להשתכנעו של היריב, או לפחות לערוו בטחונו בצדתו. פרק הבא נדון בהרחבה ובפירוט על מגנונים אלה של שכנו, התאמת וכפייה לא-אלימה.

שיטות ההתערבות הלא-אלימה הקשורות ביומה מצד הפעילים. אפשר להשתמש בשיטות ההתערבות הן להגנה – בלימת התקפה של היריב, שמירה על יומה עצמאית, דפוסי התנהגות של מוסדות עצמאיים – והן להתקפה: העברת המאבק על יעדיהם של הפעילים אל תוך מנהה היריב עצמו, אף ללא כל פרובוקציה מיידית. מגוון השיטות בקבוצה זוatta הנרחב. פרק זה הון סוגו לפי צורת ביטוי הדומיננטי של ההתערבות עצמה: פסיכולוגית, פיסית, חברתית, כלכלית, או פוליטית ולא לפי התוצאה הסופית; וז לעיתים תכופות למדי שונה מזוgi ההשפעה האפשריים של השיטה. למשל, פעולה של התערבות חברתית יכולה להביא לידי תוצאות פסיכולוגיות. פעולה התערבות פסיכולוגית יכולות להיות השכבות פוליטיות. פעולה התערבות פיסית עשויה להשפיע במישור החברתי. סביר להניח כי לכל

השיטות תהיה השפעה פסיכולוגית. כאמור, לפי הסיווג כאן התרבותות פסיכולוגית כוללת שיטות שצורת הביטוי שלן היא פסיכולוגית בעיקרה. מאליו מובן כי חמש תתי-הקבוצות הללו שירוטות במידת-מה. אפשרויות גם דרכי סיוג אחרות, בעיקר במצב של סכසך נתון. נוסף על כך, לא כל שימוש בשיטות האלה יצמיח התרבותות בפועל. פעולה עלולה להיות חלהה מדי, קצחה מדי או מוגבלת מדי מבחינה מספר המשותפים בה, מכדי שתוכל להוות התרבותות משמעותית. תחת זאת היא עשויה להפוך לפעולה מהאה ושכנוע לא-אלימה.

התרבויות פסיכולוגיות

158. חשיפה לאיתני המבוקע: חשיפת הגוף לגורמי טבע (שמש, גשם וכיווץ באלה) כלחץ פסיכולוגי למען שינוי.
159. צום: המנענות מכוננת ממזון מסווג מסוים, או מכל מזון שהוא, על מנת להשיג מטרה כלשהי. הцыמים עשויים לחזור לשינוי מוחלט של יריבם (צום הסטיינגרהה) או להפעיל לחץ מוסרי מבלי לחזור לשכנוע מלא (צום הלחץ המוסרי), או לכפות על היריב היענות לתביעות ללא אמצים לשכנוע (שביתת הרעב).
160. משפט הפוך: היופוך תפקידי התובע והנתבע במשפט של אופוזיציה פוליטית, או מתנגדים דתיים, אשר בהתקנותם במהלך המשפט הם מושבים את הממשלה על ספסל הנאשימים.
161. המטרדה לא-אלימה: פעולות המפעילות לחץ פרטיזנרי על אנשים המעורבים בפעולות מגונות.

התרבויות פיסית

162. משמרות ישיבה: תפיסה פיסית של מתקנים מסוימים בידי אנשים המתמידים בישיבותם על כסאות ושרפרפים פנוים, או אף על הרצפה, למשך תקופה מוגבלת או בלתי-מוגבלת.
163. משמרות עמידה: אנשים מתמידים בעמידה ובמתנה מסוודות במקום מסוים (כמו משרד כרטיסים, משרד קבלה, כניסה) במטרה להשיג דבר שנשלל מהם (כרטיס, קבלה, ראיון).
164. משמרות נסיעה: סוג של משמרות ישיבה שהותאמת לתחבורה ציבורית, שמוגעדת בעיקר לביטול איסורים על שימוש בתחבורה או תקנות לגבי הסדרי ישיבה. ידוע בארץ-הברית כ"נסיעת חופש".

165. משמרת רחצה: כניסה פיסית של אנשים לחוף ולאורי-רחתצה האסורים עליהם, על-פי נוהג או איסור חוקי, במטרה לנצל את מתקני הנופש הבלתי, ללא אפליה.
166. משמרת התהומות במקומות: התקבצות של אנשים במקום מסוים שהוא בעל משמעות סמלית או קשור לקובלנה כלשי (כמו משרדים), שבו הם נשארים, אך מתמידים להלך הנה והנה.
167. משמרת תפילה: כניסה, או נסיוון כניסה של אנשים השיכים לקבוצה שהכניסה לכנסייה זו אסורה עליה, על מנת להשתתף בשווים בטקס הדתי.
168. פשיטה לא-אלימה: ת浩כה של מתנדבים לנוקודה מסוימת בעלת חשיבות סמלית או אסטרטגיית, ותביעת בעליות על אותה נקודת.
169. פשיטות אויריות לא-אלימות: שימוש במטוסים, בלונינים מעופפים, או כל תחכורה אוירית אחרת, כדי לחדרו בתחום האויר של היריב ללא איום באלים או בהרס חומרי, במטרה להעביר לאוכלוסייה כרוזים, מזון או מתחנות אחרות.
170. פלישה לא-אלימה: כניסה מכוonta ולא-אלימה לאזור אסור, לשם ניצולו למטרה מסוימת, או לשם דחית העליונות והשליטה בו שמצויים בידי המשטר או בידי סוכניו.
171. חסימה גופנית לא-אלימה: הצבת הגוף כמחסום בין אדם אחד לבין מטרת עבודתו או פעילותו של אותו אדם, כאשר, פיסית, אפשר להתגבר על אותו מחסום.
172. בלימה גופנית לא-אלימה: קבוצת אנשים המציגים את גופם בין אדם לבין יעדו על מנת ליצור מחסום פיסי מרשים.
173. תפיסה לא-אלימה: התעקשותם של אנשים להישאר על חלקת-אדמה או בתוך בניין כלשהו, אף כי קיבלו הוראה לעזוב.

התערבות חברתית

174. קבוע דפוסים חברתיים חדשים: יוזמתם וה坦מדתם של יחידים ובקבוצות לקיים סוגים חדשים של התנהגות, במטרה שדפוסים אלה יתכלו על-ידי האחרים וייפכו נחלה הכלל.
175. עומס מתקנים: הגברת דרישות מכונות למתן שירות, שהן מעל ומ עבר ליכולת הביצוע של אותו משרד, עסק, או מוסד.
176. עיכובים: ניהול עסקים חוקי עם בית-עסק מסוים באטיות רבה ככל האפשר, במטרה להביא לידי שינוי במדיניות מסוימת, לרוב במסגרת העסק.

177. התפרצויות מילוליות: ביטוי עמדה על-ידי התפרצויות מכוונות באסיפה, בטקס דתי או בהתקהלות מכל סוג שהוא.
178. תיאטרון גרייה: מערקון פוליטי, מיצג דרמטי, או פעולה דומה על נושא פוליטי, המועלמים כהפרעה לפעלויות של קבוצה מסוימת תחת כיפת השמים, או במקום בעל משמעות. באופן כללי יותר תיאטרון ספונטני, לרוב על נושא פוליטי.
179. מומדoot חברתיים חולפיים: ייסוד או פיתוח מוסד חברתי חדש, המשמש תחליף חלקי או מלא למוסד קיים, בעיקר כאשר המוסד המקורי נשלט בידי היריב.
180. מערכת תקשורת חולפית: מערכת תקשורת ציבורית ופרטית שקובצת האופויזציה מפתחת כאgregator עבור אמצעי התקשרות המקוריים, שנשלטים על-ידי המשטר היריב.

התערבות כלכלית

181. שכיתה הפויכה: התעקשות של עובדים לעובוד על בסיס התנדבותי על מנת להפעיל לחץ ולהציג מטרה כלשהי מן היריב.
182. שביתת התבצורות: פעולות מפסיקים את עבודותם, אך נשאים במקום העבודה עד קבלת תביעותיהם.
183. תפיסח לא-אלימה של אדרמה: הפקעה על-ידי תפיסה ישירה ולא-אלימה בידי אנשים העשויים באדמה שימוש ללא היתר מבצעיה, על מנת להביא לשינוי זה-יפקטו בשליטה ובכቤות, שיביא לידי שינוי זה-יוורה.
184. התנגדות לעוזר: התנגדות לא-אלימה לעוזר שטיל משטר עזין, הבאה לידי ביטוי בהבאת מוצר ומצרכים אחרים לאוכלוסייה הננתונה תחת העוזר.
185. זיוף למטרות פוליטיות: הפצה מכוונת של כסף מזויף ומסמכים כלכליים על-ידי קבוצת אופויזציה פרטית, או על-ידי מדינה זרה עונת, כדי לעורר את כלכלת הארץ ואת האמון במטבעו שלה.
186. צריכה מוגעת: רכישת מוצרים חשובים בשוק העולמי כדי להרחיקם מהישג ידו של היריב.
187. הפיסת נכסים: החרמה או הפקעה של נכסים הנמצאים בבעלותם של מדינה או בני לאומיים, שאיתם מצוים במצב של סכסוך.
188. מכירה במחירות הפסד: מכירה של מוצר בשוק העולמי במחיר נמוך מן המחיר המקובל, כדי להביא לירידתו ובכך להקטין את הכנסותיה של הארץ היריבת.
189. חסות סלקטיבית: מתן חסות לחברות מסוימות או למוצרים מסוימים כאמצעי להפעלת לחצים כלכליים על חברות אחרות.

190. שוק חלופי: עורך מסחר בלתי-חוקיים במזון ובאספקה מסווג אחר, במחירים סבירים, במהלך מלחמה אוakash, במטרה לסייע בסיפוק צרכי האוכלוסייה, להרחק את המוצרים מיידי האויב, או למנוע מהמשטר השתלטת מוחלטת על חייו הכלכלה.

191. מערכת תחבורה חלופית: רשות תחבורה זמנית או קבועה המוקמת על-ידי המנגדים בזמן הסכום.

192. מערכת כלכלית חלופית: הקמת מוסד כלכלי בזמן סכסוך, כדי שיקרא תיגר על המוסד המקורי ויפעל כוח פוליטי במצב של סכסוך.

התערבות פוליטית

193. עונם על מנגנוןיו מנהל: הטלה מכובנת של עונם יתר על מנגנון המנהל על-ידי פעולה עממית בצורת היענות מגוזמת, כמו הצפת המנגנון בתנותם, במידע, בהוצאות, במחאות, או בהודעות, מתוך כוונה להגביל את יכולתו של המנגנון להמשיך בפעולותו השגרתיות.

194. חשיפת זהותם של סוכנים חשאים: פרסום שמותיהם, לעיתים בארכוף צילומים, של סוכני משטרה חשאים העובדים בשירות היריב, נגד תנועת המתנגדות.

195. רצון להואמר: המתנגדים (לרוב במספר גדול) מבקשים מילולית להיאסר או מתנהגים באופן שיבטיח את מאסדם, כאשר המטרה היא למלא את בת הכלא. פעולה זו יכולה להזכיר "משמרת כלא".

196. סיורוב אזרחי לחוקים "נייטרליים": הפרה מכובנת של חוקים ותקנות שנחשבים "נייטרליים" מבחינה מוסרית ואיןם בלתי-LAGITIMIIM, בעיקר בשלבים מתקדמים של מאבק מהפכני לא-אלים.

197. המשך העבודה ללא שיתוף פעולה: עובדי ציבור, פקידי ממשל ואורחים-מתמידים בכיצוע תוכניות וمدنיות בעלות תוקף חוקי, מתווך התעלמות או התנגדות גלויה להוראות שמתקבלות ממשטר עליה שלא-א-חוק. 198. ריבונות כבולה וממשלת מקביליה: משלחה מתחרה, הפועלת לצד ממשלה היריב, וקוראת תיגר על סמכותה ועל כוחה הפוליטי. הממשלה המתחרה עשויה להיות ממשלה חדשה במצב מהפכני, או הממשלה החוקית שמאגינים עליה מפני הפגיעה או כיבוש זרים.

כל 199 השיטות הללו נוצלו באופן ספונטני, או הומצאו במודע כדי לענות על הצרכים המיידיים שהתעוררו בסכסוך מסוים. הן התפשטו על דרך החיקוי, אם כי ייתכן שהלו בהן שינויים בתחום התאמתן לנסיבות חדשות.

רשימת השיטות הזאת, מציגה נקודת ראייה חד-צדדית וסתטטיבית של מצב

העימות, שבו צד אחד (לפחות) מנצל את הטכניקה הזאת. את כל דרכי הפעולה הללו אפשר לראות כיישומים מוגבלים של תיאוריות הכוח שהזגה בפרק הראשון – על פייה כל ממשלה או כל מערכת היררכית תלויה בנסיבות, בסיווג ובשיתוף פעולה של אנשים שעליהם הם שולטים. בידי אנשים אלה יכולת להגביל או להפסיק לגמרי את תרומותם למערכת או את ציומם. על-פי אותה תיאוריה, אם כמות אנשים מספקת תפעל כך במשך זמן ממושך די, המשטר יכול לחדור עימם, אחרת יתמוטט.

משלות ומערכות היררכיות אחרות ניצבות מובן לעתים רוחקות בלבד, אם בכלל, בפני הברירה הקיצונית של תמייה או אי-תמייה מוחלטת. לרוב הן זוכות לתמייה חלקית. גם אם לבסוף המשטר נהרס על-ידי הסירוב, אישיותו של הפעולה וההתנגדות, הדבר עלול להתרחש רק לאחר תקופת מאבק ממושכת שבמהלכה נהנה המשטר מתמיכה מספקת כדי שיכל לדכא את הפעילים ביד קשה. ציוון השיטות של הטכניקה הזאת, וחקר המאפיינים והיישומים שלهن ותו לאו, נתונים אך תמונה חלקית ביותר, מכיוון שאין בהם כדי לבדוק ותיאור הכוחות הפסיכולוגיים הפועלים במצב סכום, ואף לא התייחסות לשינויים הקיצוניים ומהירים ביחסי הכוחות שבין הקבוצות המתמודדות.

מלבד דיוון אקדמי, שפותח בפרק ג', חסרה עד כה בחינה של דרכי ההתחmodדות של טכניקת הפעולה הלא-אלימה במאבקה נגד יריב אלים, ושל הדרכים השונות שבהן נוצר בסופו של דבר השינוי. כמובן, טרם בחנו את דינמיקת המאבק הלא-אלים, את מגנונו השינוי ואת הגורמים שקובעים אם המערכת תצליח או תכשל. עתה علينا לפנות להיבטים החיווניים הללו של נשא דיווננו. כיצד פועלת הפעולה הלא-אלימה בעת מאבק?

פרק ה'

כיצד המאבק הלא-אלים פועל

הפעלת כוח

הפעולה הלא-אלימה משמשת אמצעי לניהול מאבק במצב של קוונפליקט. היא דומה יותר למלחמה מאשר למשא ומתן. הטכניקה הזאת מפעילה כוח הן בתגובה על כוחה של קבוצה יריבה, והן לשם קידום מטרותיה של הקבוצה הלא-אלימה. אפשר כמובן לטעון, שהטכניקה הלא-אלימה מתמודדת עם כוחו של היריב בדרך יותר עקיפה מכפי שהאלימות הפוליטית מתמודדת עימיו. אך לעומת זאת הטכניקה הלא-אלימה פוגעת ברוחו של היריב באופן יותר ישיר מכפי שפוגעת בו האלימות.

פעילי המאבק הלא-אלים אינם מתמודדים עם המשטרה או החילילים של היריב בכוחותיו הסוג, אלא הם מתיצבים נגד ביטויי הכוח הללו באופן עקיף. פעולותיהם מחליפות את היריב, ובמה בשעה הן מסייעות לגיטוס מוגבר של כוח ושל תמכה במטרתם. תגובה לא-אלימה לדיכוי עשויה להוכיח כי אין בכוחו של היריב להפחיד את האוכלוסייה. המשך התנגדות לצד שמירה על משמעת לא-אלימה, עשוי לעורר הסתייגות בקרב תומכי היריב, ולהחליש את עמדת כוחו. מספר המתנגדים עשוי לגדול והתמכה במאבק עשויה להתרחיב במידה ניכרת.

לגיישה העקיפה הזאת, שסורתה את ציפיותו ואת רצונותיו של היריב, מחייבת את התנגדותו קודם שננסה לגבר עליה, ומרחיקה אותו מקורות הגנותיו יש שורשים חשובים באסטרטגיה הצבאית בעיקר אצל נפוליאון ולידל גראט.²

באופן שונה, הטכניקה הלא-אלימה פוגעת בכוחו של היריב באופן ישיר יותר. בפרק א' עשכנו בתЛОותם היישירה והעקיפה של השלייטים בשיתוף הפעולה ובקבלה המרות והסיווע מצד גורמים שונים בחברה, וזאת בשל הצורך

שליהם במקורות כוח (סמכות, כוח-אדם, CIS, משרות כלכליים, מנהל, כוח צבאי ועוד). השליט הוכש חייב לשלוט לא רק בשטחה של הארץ הכבושה אלא גם באוכלוסيتها ובמוסדותיה. תלותו של השליט בナンתיו קיימת בכל המערכות הפוליטיות, לרבות המערכת הטוטאליטרית. זהה הסיבה לכך, שהם מפעלים טרור ואמצעים אחרים לשילטה על תודעתם של האנשים. אישתוּפַ פְּעוֹלָה וְהַתְּנִגְדוֹת פְּעוֹלָה מהאיימים על מקורות הכוח הבלתי, וכוחם הפוטנציאלי יבוא לידי ביטוי בהשפעה שיש לשביות המוניות ולמרידות בקרב יחידות הצבא של היריב. גודל האיום על מקורות הכוח הבלתי שונה מקרה.

נוסף על ההשפעה שיש לאי-ישתוּפַ פְּעוֹלָה ולהתנגדות, ישנו עוד מקורות השפעה חשובים התורמים לחיזוקה של הטכנייה הלא-آلימה. למשל, גורמים פיסיולוגיים ומוסריים, שנחשים גורמים בעלי חשיבות עצומה בערכות כאיות,³ חשובים אף יותר מכון במסגרת המאבקים הלא-آلימים. דרכי "פעולתוּ" של המאבק הן מרכיבות מאוד. הן יותר מגונות וייתר מרכיבות אשר דרך הפעולה המקבילה של האלימות הפוליטית.

בפעולה הלא-آلימה לא יימצא אף-פעם שני מקרים זחים. המקרים יבדלו זה מזה מבחינת רמות, כמו למשל ההשפעות והלחיצים של הפעלים, תగובות היריבים או טבעו של הסכסוך. מגוון רחב של כוחות ושל תהליכיces עשוי לפעול בזמן-ההתקפה של מערכת הלא-آلימה, לרבות תוצאותיו של הגידול המשמעותי, או הצלתו של מספר הנtinyים שאינם משתפים פעולה ואין מכך, עמידתם העיקשת של הפעלים אל מול הדיכוי, או אולי לאפשרים מצד שלישי כלשהו.

מידת התמייה שנינתה ליריב מחד גיסא ולפעילים מאידך גיסא עשויה להשתנות במידה ניכרת. כוחן היחסי של שתי הקבוצות נתון לשינויים תמידים ולעתים אף שינויים קיצוניים. למרות השוני הרב בין המקרים השונים אפשר לתאר, בקווים כלליים, את התהליכים והמנגנונים העיקריים מתרחשים במהלך מסוג כזה.

ספונטני או מאורגן?

פעולה לא-آلימה אפקטיבית אינה "מתהשת" סתם כך. בין אם היא ספונטנית ובין אם היא תוכננה מראש, הרו שקדמה לה עבודות שטח ניכרת. לctrנו, אין אנו מיטבים להזכיר את התנאים שבהם נערכו פעולות לא-آلימות ספונטניות. כמה מן המקרים שהוזכרו בפרק ג' החלו באופן ספונטני. איןנו יודעים באיזו מידה אפשר לטפח באופן מודע את התנאים

למאבק ספונטני, ורק מחקרים מפורטים של אוטם מקרים של פעולה לא-آلימה ספונטנית יוכלו אולי לענות על כך. דבר זה עשוי להיות בעל חשיבות רבה, בעיקר במצבים שבהם התנאים הפוליטיים הקיימים מקשים על אפשרות ארגון, למשל תחת דיקטטורות. אך כדי לפשט את הדיון הזה, הנה נניתה של פעולה הלא-آلימה קדם תכנון מכון.

קובוצת ההנאה היא לרוב זו שיזמת ומארגנת את המערכת. היא מספקת הכוונה מתמדת, לפחות בשלבים המוקדמים. במקרים אחרים תיתכן פניה לקבוצת אנשים מסוימת, שתקבל על עצמה את עמדת ההנאה אחר שהמערכת כבר חלה. במצב כזה חשיבותה של ההנאה גדולה, בעיקר כשהחדר ידע רחב ועמוק בדבר העקרונות והטכניקה של הפעולה הלא-آلימה. מכל מקום, בדרך כלל חייב להימצא מישחו שיתכנן את המערכת, יש ואיתן עם היריב ויבורר את הרוג המתאים ביותר לפעולה. פני ההנאה יכולים ללבוש צורות שונות, אך לטיבה תהיה השפעה ניכרת על מהלך האירועים. הבנה מלאה ומדויקת של נתוני הסיכון מחייבת עיון מקדים. לאחריו תיתכן הפצת הנתונים בקרב הפעילים ובמקביל שימושית עמדותיהם לבוי הנושאים העיקריים. כמו כן ינוסחו גם מטרותיה ותביעותיה של הקבוצה העיקריים העיקריים. בתנאים מסוימים ייתכן אף משא ומתן עם היריב, בניסיון לפחות את הבעיה לפני נקיטת העמידים הישירים. יכולות הפעולה במרקחה של כישלון המשא ומתן יש משקל רב בקביעת תוכניותיהן של אותן השיחות, כפי שהוכח שוב ושוב בתולדות סכסוכי העובה.

לאחר שהמשא ומתן נכשל, מגיע – אם כי לא בהכרח – שלבعيיצוב ה"מודעות למטרה". בשלב זה, הפעילים ינסו לעורר תמייה ולהגברת את האמונה באפשרות ובצורך בפעולה לא-آلימה. בהנחה, שתכנון מוקדם הוא אכן אפשרי, עיקר המחשבה תוקדש לבחירת האסטרטגיה והטקטיקה ושיטות הפעולה הספציפיות, ויידרש חכון של שיטות הפעולה ושל דרכי ביצוען. מוקד ההתקפה ייבחר לאחר בחינת הגורמים השונים והקבוצה עשויה להציג אולטימיטום שיכלול את הטענות, את הדרישות ואת הגבלות הזמן. אך אין זה הכרחי.

האתגר

בדיוון הזה אנו מתמקד בעיקר בהפעלת שיטות של אי-שיתוף פעולה ושל התערבות לא-آلימה. במילים אחרות – בהפעלת כוח. בדיקות כפי שהסכמה, שיתוף פעולה וקבלת מרות מצד הנתינים הן חיוניות לשימרה על כוחה הפוליטי של הממשלה, שכן תוהיה הפסקתן בגדוד קריית תיגר על המערכת. רצינותה של קריית התיגר תלויות בגורמים אחדים וביניהם יכולות הפעולה,

מספר המשתתפים, הדרכים שבהן בא חוסר ההסכמה לידי ביטוי, וכן יכולות של הנתינים להתמיד בהתנגדותם לנוכחות צעדי היריב. התוצאה תלויה בחלוקת הפליטי והחברתי – ובכללים בגורמים כמו מידת החריגות שאוטה יכולה המערכת לשאת מכך לשנות את אופיה – ובמידת התמייה או ההתנגדות למשטר בקרב הקבוצות המעורבות, בסיסייתי התפשטותה של ההתנגדות, ולבסוף, במידה ומיניהם של מקורות הכוח החומריים, האנושיים והמוסריים החינויים לקיומה של הממשלה.

אין ספק כי התוצאה הסופית מושפעת גם מן האמצעים שאוטם היריב נוקט, אך אלה אינם הגורמים המכריעים. על מנת שהאמצעים הללו יהיו יעילים, עליהם להביא לתוצאות הנדרשות. קיימים מצבים, שבהם יכולה הפעולה של היריב מושפעת מכוחות שאין בהם שילתו, ויתכן שהכוחות הללו הופעלו באופן ישיר או עקיף על ידי הפעילים הלא-אלימים.

יתכן שקריאת התיגר של הפעולה הלא-אלימה תהיה מתונה, ותעורר את המצב הקיים במידה ועוממה בלבד, אך במקרים קיצוניים תביא קריאת התיגר לידי חתוףרתו המלאה של אותו מצב קיים. כך או כך, המצב ישנה בכמה מובנים: המודעות לטענותיה ולקיומה של אופוזיציה איתנה תגבר, הסכוסן יתגלה לעיני כל ואולי אף יביא לידי קיטוב דעתך.

זה אשר תהא, בתחילת התמייה היחסית בפעילים הלא-אלימים, או ביריבם, ודאי הוא כי התמייה הזאת לא תשאיר זיכר לאורך ימים. למעשה, היא תהיה נתונה לשינויים מתמידים בהתאם להשתלשות המאבק. במקביל יחולו שינויים בתוך קבוצת המאבק עצמה ובקרב האוכלוסייה שאת בעיותה היא מסה לפטור. כבודם העצמי ודאי יגדל וכן בטחונם העצמי ומודעותם לכוחם.

יכולות של הפעילים להפעיל את נשק אישיותה הפעולה החברתי, הכלכלי והפוליטי על סגיו השנאים, כפי שנרשמו בפרק הקודם, היא בעלת חשיבות עליונה לדינמיקה של מערכת לא-אלימה מיוחדת.

אם הנושאים הנדונים הם כלכליים עיקרים ואפשר להשפיע עליהם בחרים כלכלי וਬשניות, מוכן שהמאבק יתמקד במידה שבה השיטות הללו עשויות לפגע ביריב, וב יכולות של הפעילים לנוקוט אותן. במצבים אחרים עשויים הנושאים להיות פוליטיים במהותם. היריב תלוי בשיתוף הפעולה הפליטי של האוכלוסייה, במוסדות החברה ובמערכת המנהלית של המדינה. במצבים כאלה, אם כן, תוצאות המאבק תיקבענה על-פי יכולתה של האוכלוסייה לסרב לשיתוף הפעולה הפליטי זהה, יכולות של המוסדות לנוהל חרים פוליטי, ויכולות של עובדי המערכת המנהלית לסרב לשיתוף פעולה בגין ספור דרכים נוספת.

ייתכן מצב שבו יכרייע אַ-ישיותה הפעולה החברתי, או סוגים שונים של התערבות לא-אלימה.

חשוב לשמר את שיטות הפעולה האלה נגד עינינו במהלך הפרק הזה. דבר זה יכול לעילנו למקם בהקשר הנכון את הדיוונים בדבר הצורך בעמידה מול הדיכוי שהיריב מפעיל, האפשרויות לערער את נאמנותם של חברי הקבוצה הריביה או את נכונותם לצית, והאפשרות להגדיל את מספר המתנגדים ואת מגוון פעילויותיהם.

תאה זו טעות לכורוך אַ-אלימות בשמירה על רוחו הטובה של היריב. אין לצפות כי הוא יתלהב מקריאת התיגר על מדיניותו ועל כוחו, ולו גם קריאת תיגר לא-אלימה. אם הפעולה היא בגדר איום רציני על יכולתו לשולט במצב, עליו להגיב בדרך כלשהי, גם אם איןו מתחייב להיענות לתביעות.

דבר זה יושפע מידת חרדוּת ומהערכתו את התפתחותה האפשרית של קריית התיגר. ככל שהשיטה היא פחתה דמוקרטיבית, כן קטנה היכולת לשאת אַ-הסכמה. האמצעים הפסיכולוגיים שעומדים לרשותו כוללים הפצת/Shame/ כובות, ניסיונות לפצל את התנוועה או להחליש את התמיכה בה, או נסיבות "לצדיק" את עמדתו. היריב בודאי יפעיל אַ-מציע ענישה, ואם הוא המஸלה, הוא ייעזר במשמעותה, ואולי אף בכוחות הצבא, בהנחה שהם נאמנים לו. אם היריבבחר בדרך של דיכוי גלי, לרשותו עומדים אמצעים רבים – צנורה, הפקעת רכוש וכיספים, ניתוק אַ-מציע תקשורת, לחצים כלכליים, מעצרים, מסרים, גיוס חובה, מחנות ריכוז, שימוש בפרובוקטורים, איום בענישה, הכהה, פתיחה באש, עינויים, משטר צבאי, הוצאות להורג וכיוצא באלה.

האלימות שכרכוה בדיכוי הווה תהיה בחלוקת ביתוי להכרה בכובד האים, ובחלוקת ביתוי לאופי השיטה. כך תהיה השפעה על מהלך המאבק בעתיד: היחלשות התמיכה ביריב והtagging התמיכה בפעולות הלא-אלימים.

דיכוי והתמדה

הסבירות שדיכוי כזה יופעל היא ראייה חשובה לכך, שהפעולה הלא-אלימה היא בגדר איום על הסדר הקיים. יש בה כדי אישור והודאה בכוחה של הטכנית הלא-אלימה. אין בדיכוי הווה כדי להביא לנטייתה של דרך זו, בדיקות כשם שדיכוי אלים לא יביא לוניהת דרך המאבק האלים.

בניגוד למצופה, הדיכוי אינו מביא בהכרח לקבלת מרות. מידת ייעילותן של הסנקציות תלויות ביכולתן לזרוע פחד ונוכנות לצית בקרבת האוכלוסייה. אך כדי שגורה גם במלחמות, קיימת האפשרות שתכנון מוקדם, משמעת, או

דבקות במטרה יגרמו לפעילים למאבקם למורות כל הסכנות. הפעולה הלא-אלימה מפריכה את ההנחה הנפוצה שرك תגובה אלימה מסוללת לפועל בעילות נגד דיכוי אלים. נהפוך הוא, לשמירה על משמעת לא-אלימה, ולעמידה האיתנה (למרות הדיכוי האלים) ישנן השכבות פסיכולוגיות, חברתיות ופוליטיות. המשטר הפליטני נחלש בדרך ה"גיורג'יטס" הפליטי. התהיליך הזה משיער הרבה על יצירתי מגנוני השינוי המתוארים בהמשך הפרק.

כיוון שמדובר/amצעי הדיכוי של היריב מיעודים לטפל באירועים וכ��התקומות אלימה, יתכן כי קשיים, בהתמודדות עם מתנגדים לא-אלימים, יבלטו יותר. אך בשל הדינמיקה והמנגנוןים השונים של המאבק האלים והמאבק הלא-אלים, יתכן שהדיכוי ישיער על שתי הטכניקות הללו באופן שונה בתכלית. למשל, אנשים שנאסרו במאבק לא-אלים נחשבים עדין כחילוי "הקו הראשון" – אולי עודם בשدة הקרב. קשה יותר להזדקק ולשמור על תמייה בדיכוי אנשים לא-אלימים. לעומת טורויסטים למשל, הפעילים לא-אלימים עשויים לנסת למצוות את אמצעי הדיכוי של היריב ולהשוו את איזיכותם לשלוט במצב. לעיתים, כמובן, דיכוי הפעולה הלא-אלימה עשוי לשאת פרי, אך הוא עשוי גם להיכשל, ואם הוא נכשל, אז היריב נמצא בצרה צורואה.

בהתמודדות עם דיכוי נוחרת לפעילים תגובה נוכנה אחת בלבד. אם יעצרו כוח, עליהם להתמיד בסירובם לסתור או להיכנע. בהיסטוריה רבות הדוגמאות ל��וזות אלימות ולא-אלימות כאחד, שעמדו בפרק למרות שסבירויה היו אפסיים. מוחבthem של הפעילים להפגין את נחישות החלותם, בעמידה איתנה לנוכח הדיכוי. היעדר מורה (או לפחות סירוב להירתע למרות הפחד) יביא לתוצאות מרחיקות לכת. הסבל שנגרם במאבק לא-אלים, אין לו פרשו במובן מטפיסי או רוחני. השלוותיו הפסיכולוגיות, החברתיות והפוליטיות הן חשובות ביותר.

אין כל סיבה שאנשים יהיו מוכנים להסתכן בסבל בסכסוכים אלימים, אך לא יהיו מוכנים להסתכן בסכסוכים לא-אלימים. על אחת כמה וכמה כאשר מתברר לאחר בדיקה יסודית כי במרקחה השני הסיכון קטן יותר. לא עצם הסבל הוא החשוב, אלא סוגו. הן מספר הפעילים שיסירבו להיכנע והן ההשפעה המוסרית והפסיכולוגית של הקורבן שהקריבו עשויהם להשיער על עתידיו של המאבק.

לנוכח דיכוי וסבל יהיה על הקבוצה למצוא דרכים לחיזוקם של המוראל, תחושת ההזדהות והנחישות להמשיך ללא היסוס חurf התנאים הקשים. המשימה הזאת קיימת גם במאבק צבאי, ואכן הדמיון ביניהם רב הוא. אלא

שבמקרה של פניהו ההזדהות ונחישות ההחלטה באים לידי ביטוי לא-אלימים. לעיתים השמירה על משמעת לא-אלימה עשויה להיות בעיה. אפשר למתן את הבעיה הזאת באמצעות הכשרה ואימונים, אך הדרך הטובה ביותר ביחס להפטרה היא התנסות בתוצאות התמדה ושמירה על משמעת. זו תקנה לפעילים את מידת השליטה הגדולה ביותר על יריבם, את הכוח הרב ביותר להשגת מטרותיהם, ואת תחושת הביטחון הגדולה ביותר.

קשיי היריב

אם יקשה על היריב להצדיק את מדיניותו, ואם הקבוצה הלא-אלימה תהמיד בדרכה מתוך משמעת ונחישות חurf הדיכוי, השליט יימצא תחת איום משמעותי ביותר.

כאשר ההתנדות נרחבת ונוועת במיוחד, היריב לא יוכל להתעלם ממנה מבלי להיראות חסרי-ישע, והוא תמשיך ותתרחב. כפי שעוד נראה, הדיכוי אינו ערובה לחיזוק מעמדו, ובתנאים מסוימים הוא אף עלול להחליש.

קשייו של היריב בהתמודדותו עם הפעולה הלא-אלימה אינם נובעים מגורום הפתעה, או מבורותו ברוי הטכניקה. הקשיים קשורים לדינמיקה ולהרכבה של הטכניקה. הנטייה היא להתגברות השפעתה וכוחה של הקבוצה הלא-אלימה, והיחלשותו של היריב.

אפשר שהיריב ינקוט צורת דיכוי מוגבלת יותר מזו שהיה נוקט נגד מרידה אלימה. קשה יותר להצדיק דיכוי נגד קבוצה לא-אלימה (הן כלבי מתחנו והן כלפי העולם הרחוב) ועל כן הדבר עלול לפגוע בכוחו. מידת יכולתו של השליט להתעלם מדעת הקהל העולמית – או הפנימית – תליה בכמה גורמים. העבודות עלולות לדלוף למורת הצנורה, וצדדים חמורים עשויים להגביר את העוניות ואת התנדות, ולא לצמצם.

היריב עורך יותר להתמודד עם מאבק אלים ולכן ייתכן שהוא מעדיף אילו בחזרו בו המורדים. לנוכח זאת ניתן לגורות את המתנדדים לפועלם אלימה: בין אם בדיכוי חrif המוצע לשבור את המשמעת הלא-אלימה ובין אם בשימוש בסוכנים ופרובוקטורים.

אם הפעילים ישמרו על משמעת וימשיכו במאבקם למרות הדיכוי והאמצעים האחרים, ואם הם יגיסו ויערבו במאבקם חלקים ניכרים באוכלוסייה, עשויה תוצאה התנהלותם לעברו את גבולות גילוי הדוגמא האישית והנכונות להקרבה. עשוי להווצר מצב שבו רצונו של היריב יתתקל במחאה, ולא יהיה עוד בכוחו לבצע את תוכניותיו, אף לא בעוזה דיכוי.

מעטן הנהגת התנוועה עשוי להביא להתפתחות כואת בתנוועה, שתאפשר לה להמשיך במאבקה ללא הנהגה מוכרת. היריב יוכל להכריז על פעולות כלשהן כבלתי חוקיות, אך הוא עשוי למצוות כי בפני הפעלים נפתחו אפיקי פעולה חדשים. הוא ימצא כי חרב הגברת הדיכוי בנסיבות מסוימות אודו די כוח להרחב את מתקפתם בחזיות אחרות, עד כדי أيام על עצם יכולתו לשולט. הוא ימצא, שדיכוי המני אין מביא לשיתוף פעולה ו齊יות, אלא נתקל בסירוב להיכנע או לבנות, ושהוא מתגלה שוב ושוב בחוסר האונים שלו. מעבר לכך, במצבים קיצוניים ייתכן שזרועות הדיכוי עצמן תשוטנה לנוכח ההתקומות המוניות.

אפשרות של מעשי אכזריות

כל פעולה לא-אלימה נגד יריב חזק, או כל תנוועה שמאימת באופן מהותי על המצב הנוכחי, חובה עליה להיערך לאפשרות שיינקטו נגדה צדים ברוטליים. במצבים מסוימים האפשרות זאת היא סבירה או אף ודאית. להלן שלושת המקורות העיקריים למעשי האכזריות:

- (1) המשטר עצמו עשוי להיות אכזרי במוותו, ולהפעיל טרור נגד כל היריבים, האמיטיים או הדמיוניים, במטרה להפוך את המשטר לכליכול.
- (2) משטר שאינו מאופיין באותה מידת אלימות או טרור עשוי גם להגיב בדיכוי אכזרי. הדבר עלול לבוא מחלטה ברורה, כי רק צעים קיצוניים יוכלו לחסל את המתנגדים – במיווחד אם צעים מתונות יותר נסתיימו בכישלון – או, מתוך רוגז על סירובם של הפעלים להתנגד באופן צפוי ולהיכנע לצדים פחות חריפים. (3) גם ללא הראות ישירות מגביה, קציני משטרת או צבא עשויים להורות על ביצוע מעשי אלימות, או שאליה יבוצעו ביוםתם הפרטית של חילילים, שוטרים, או אזרחים. המעשים האלה יכולים להיות לאורפים הסדייסטי של המבצעים, וייתכן כי הם יבוצעו מתוך נאמנות עיורית ליריב, מתוך תחושות מסכול לנוכח ההתקומות, או כחזהה ממתניות או מהתלבויות שעוררו מעשיהם ואופיים של הפעלים הללו-אלימים.

איש התנוועה הלא-אלימה המודע למשיו לא יופתע ממעשי אכזריות אלה בשעת משבר גם כאשר לאחרים יבוא הדבר כהപטעה. על מנת שתנוועת ההתנגדות תוכל להמשיך במאבקה, התגובה למעשי האכזריות חייבת להיות במהותה לsembוכה על אמצעי דיכוי פחות חריפים. הפסקת הפעולה או פניה לאלים יובילו לתוצאות חמורות ורק יפעלו לטובת היריב. אם ברצונם להיות יעילים, הפעלים חייבים להתמיד ולשמור על אומץ רוחם, על אי-האלימות ועל תקופותם.

הסבל ימשיך לתקופת-מה, עד אשר יתרברר כי מעשי האכזריות נגד הפעילים לא זו בלבד שאינם עילאים, אלא הם למעשה אף מחלישים את היריב. יתכן אף שיחול שינוי במדיניות ובגישה לקבוצה הלא-אלימה ולתביעה. על הפעילים להיות מוכנים לשלם מחיר כבד – כמו חילים במלחמה. לעיתים דינמיקת הפעולה הלא-אלימה אינה מותירה כל מוצא אחר.

אל לה להנאה לדריש מון הפעילים להתנות בסבל מעבר ליכולתם, מסיבות מוסריות ומעשיות כאחד. על כן, למורת שקיימת סבירות גבואה לגילויו דווקא כחלק מתגונת היריב, הפעילים לא ינסו על-פיירוב לעורר את מעשי האכזריות מיוםיהם הם. יתכן כי הם אף יבחרו בפועלות אשר תצמצמן את היקף הדיכוי או את עוצמתו, מבליל להחליש את עצמת ההתנגדות.

במקרים נדירים יתכן שקבוצה נבחרת (שמסוגלת להימנע מאלימות), או מבריחה במצבים קיצוניים) תנוקט צעדים שאמורים לגרות את היריב לנhog באכזריות רבה. במקרים אלה מעשי האכזריות אמורים לעורר תחושות סלידה עמוקות נגד היריב בשל אופיין של הפעולות, בשל האנשים שנגדם הן מכונות, ושל העובדה שהאנשים הללו אינם מאויימים או משתמשים באלימות. גירוי מעשי האכזריות בדרך זו מיועד להשוף את הקיצוניות, שאליה היריב יסכים להגיע. כך ינסו להחליש את התמיכה בו ולעורר אהדה ותמיכה בפעילים הלא-אלימים. (במקרים כאלה יתכן שייהי צורך להניע אחרים, שועם המתוורר בהם לנוכח מעשי האכזריות, מהഗיב באלים). שתגרום לנסיגה בתהילך כollow).

אין כל סיבה להיחרד מכךטו של היריב ומן הדיכוי שהוא יפעיל. אך יש לטפל במצב בתבונה. אם מתברר כי היריב געשה אלורי יותר וייתר, או כי הפעילים אינם מסוגלים עוד לעמוד בסבל, יש צורך לשנות את הטקטיקה ואת שיטותיה. אך לפחות מקרים אלה, יש יסוד להניח שהאכזריות היא שלב זמני בלבד, גם אם אינם בהכרח קצר. האכזריות ניזונה מפחד, מכעס או מאלימות נגדית. בהיעדר הגורמים הללו, ואם יתרברר שהדיכוי ומעשי האכזריות פועלים לרעת היריב, הוא ישאף לצמצם.

ג'י-ז'יטסו פוליטי

הואיל ותוczאותיו האפשריות של הדיכוי על פועלה כזו הן כל כך שונות מכפי שמקובל להניח, חשוב ביותר להעמיק בפרטיו העניין. אפשר לנחות את התהיליך הזה "ג'י-ז'יטסו" פוליטי.

כפי שראינו, אין הפעילים שואפים להתחמוד עם היריב ב mgrusho-ho. הם מסרבים להשתמש באלים. תחת זאת, הטכניקה הלא-אלימה יוצרת תהיליך,

שבו היריב עצמו נפגע מן האלימות ומן הדיכוי שהוא נקט. יכולתו להפעיל אלימות הופכת בשלבים מסוימים לסיבה להיחלשות עמדת כוחו היחסית ולהתזקנות עמדת הקבוצה הלא-אלימה. הדיכוי המופעל בידי היריב לא יוכל להתמודד התמודדות של ממש עם סוג הכוח שמצוין בידי הקבוצה הלא-אלימה, בתנאי, כמובן, שבו תשמור על משמעת ותחמיד בדרכה. היה מי שהשוו זהה למכת חרב במים. גנדி כתב: "עוצמתו של עריץ חורצת ופוגעת בו כאשר היא אינה נתקלת בתגובה, בדיקוק כפי שיד המונופת באלוות באוויר, תיעקר ממקומה".⁴

בתנאים מסוימים, הדיכוי יגרום לכך שתמיכתה של כלל האוכלוסייה במשטר היריב תצטמצם ונטייתם להצטרף לה拮גדות תגבר. היקף התמיכה של תומכי הקבוצים וסוכניהם יצטמצם אף הוא. אידשקט ראשוני יOLID אופצייה פנימית ולעיתים אף אידץיות ואישיותו פועלה במבחןו. קל היה לגלים את דעת הקהל לטבות הפעילים (אף שידוע שהשפעת דעת הקהל שונה מקום למקום), ותנקטנה פעולות תמייה. אם אומנם הביא הדיכוי לגידול משמעותית במספר הפעילים הלא-אלימים ועורר תגובה בקרב תומכי היריב (כמו שביתות, אידץיות ומרידות בצבא) מובן שפועל נגד מפעילו – הינו, המשטר.

לעתים נוכח היריב לדעת שהדיכוי פועל לרעתו. יתרכנו אז נסינונות להגביב בא-אלימות נגדית, או לפחות להגביל את חומרת הדיכוי. הדבר אירע במקרים מסוימים, כמו בהודו הבריטית נגד מתנגדיו של גנדி, בבריטניה נגד ועד מהה המפגינים בשנותיה הראשיים המוקדמות, בארץות-הברית נגד מפגינים למען זכויות האורה וביפן נגד תנועת התנגדות של סטודנטים.

התកומות רבתי

מספר הפעילים הלא-אלימים עשוי לגדול ולהתרחב באופן קיצוני. ואז, כל עוד הפעילים אינם נסוגים מפהח, סוכני הדיכוי לא יכולים לכפות בפועל את רצונו של היריב. לעתים עשויה המטרה להיות נסיגת, וкорה שקצינים מפטרים וכוחות צבא מתמדדים. (נדגיש שמצב זה נוצר רק כאשר מטרות הפעילים זוכות לתחמיכת רחבה ביותר בקרב האוכלוסייה וכאשר זו מוכנה לשלם את מחירות השינוי). כאשר הדיכוי געשה בלתי יעיל, לא זו בלבד שאין אפשרותו לדכא את התקומות ההמוניות, אלא שאף עצם כוחו של היריב עשוי להתערער. גם אם היה רוץ להמשיך במאבק, במצב כזה כבר לא יוכל לעשות כן. התקומות רבתי של כלל האוכלוסייה יכולה ליטול מהממשלה את כל כוחה.

שינויים בקבוצה הנואבקת

השתתפות בפועלה לא-אלימה תשפייע על האנשים הנוטלים בכך חלק בכמה אופנים. ככל שילמדו יותר על הטכניקה ויתנסו בה, כן ירכשו יותר ביטחון ביכולתם להשפייע על מהלך הדברים, ומודעות מוגברת להם. כמו בסוגי מאבק אחרים, הקבוצה נוטה להגבר את אהדותה, את שיתוף הפעולה ואת ההזדהות הפנימית. עם זאת, לפעולה הלא-אלימה מאפיינים יהודים תורמים לתוצאות אלה. פעולה לא-אלימה מחייבת מחד גיסא שניוי גישה ושינויים פסיכולוגיים בקרב הפעילים כתנאי מוקדם, ומאייך גיסא היא יוצרת את השינויים הללו. הערכה העצמית, הכבוד העצמי והביטחון העצמי גוברים, הפחד והכニיעות מצטמצים. שינויים אלה בקרב הפעילים עשויים להשפייע במהלך הסיכון גם על היריב.

שלוש דרכי להצלחה

מה הן האmittio של דבר ההשפעות שיש לסוג מאבק כזה על היריב? למרות ההבדלים בין המקדים השונים, ניתן להבחין בין שלושה "מנגנון" שינויי הצומחים מתוך מאבק לא-אלים: שכנו, הסתגלות, וכפיה לא-אלימה.⁵ הפעילים הלא-אלימים יכולים לנסות לחולל את השינוי באמצעות אחד מן המנגנוןים, שאותו בחרו מראש כ"מחלל שינוי" מועדף, אך יתרן גם שהמנגנון יפעל מבליל שהוא נקבע מראש. להלכה הטכניקה עשויה לשמש בכל אחד ממנגנוןיו השינוי או בכל שלוב שלהם. הדבר חשוב במיוחד לבנת טבעה ואפשרויותיה הפוליטיות.

שכנו

"כתוצאה מפעולות הקבוצה הלא-אלימה או הפעיל, היריב יאמץ לו נקודת מבט חדשה הכוללת את מטרותיו של הפעיל".⁶ שינוי כזה עשוי לבוא כתוצאה מהסבירה, ויכוח, וניסיונות אינטלקטואלים אחרים, אם כי ספק אם די במאיצים אינטלקטואליים על מנת לשכנו. שכנו כתוצאה מפעולה לא-אלימה יכול לנבוע מרגשות היריב, אמוןתו, גישתו ושיתתו המוסרית. יתרכן שהקבוצה הלא-אלימה תשאף להביא את היריב לידי כך, שלא זו בלבד שהוא יסכים להיעתר לדרישותיה, אלא גם ירצה לעשות זאת, לאחר שהוא הבין כי זה הדבר הנכון לעשותו.

בנסיבות שכנוע עשוי סכلم של הפעילים למלא תפקיד מכריע. סבל זה הוא המכשיר העיקרי לשכנועו של היריב, באמצעות פניה לרשותיו. יתרורו אולי פערם בתפיסה הכלכלית, אך עם זאת, הסבל נחשב כאמור לגישור אותו פעירים בין שתי הקבוצות ולשינויו יחסו של היריב לפיעלים. מעתה נראה שפה עמידים בני-אדם. זמן רב דרוש להשגת מטרה זו. עם הזמן עשוי שינוי תדמיתם של הפעילים אצל היריב לתהפתה לביל "הזהות" עטם. קיימת עדות לכך שהדבר אפשרי למרות הפער העצום ביניהם בתחילת הדרך.

הסבל מביא לשינוי פסיכולוגי אצל היריב מן רבו לפני שהוא עצמו מודע לכך. רק כאשר התהליך כבר בעיצומו היריב מבחין בתמורה שחלתו בו, והדבר הזה עשוי להוביל לשינוי עיטה פתאומיים.

אפשר להתחיל בתהילן הזה מכמה אופנים שונים. מודעותו של היריב לכך שצד שלישי כלשהו מושפע מן הסבל ומוצעו מן האלים שਮופעלת נגד הפעילים הללו-אלים עשויו לעורר את בטחונו ולהביא לידי שינוי בגישתו. הסבל עשוי לחולל שינוי באופן ישיר, במיוחד כאשר הפער החברתי בין הקבוצות אינו גדול, או כאשר הוא ניתן לגישור במהלך הזמן. סבר רגשות עזים שעשוים לנوع בין קבוצות מנוגדים ממש גורם נוספת יכול להקל על השכנוע. סבר רגשות כזה פותח פתח לפרציה הערצה, חרטה, אהדה, הזהות, או בושה פתאומיים. בנוסף על כך יתכן גם שהיריב יתחיל לחוש בושה על הדיכוי שהוא הפעיל, גם אם עודנו משוכנע בצדקה מדיניותו. לבסוף, תיתכן התרחקות הדרגתית מהמדיניות שעוררה את הפעולה הלא-אלימה.

נסיבות של הפעילים לשאת בסבל כדי לקדם את אמונתם או מטרתם תהווה ראייה כבדה משקל לכנותם. אם היריב יכיר בכך הוא יתחיל אולי לכבדם, ולשקל מחדש את יחסו לקבוצה, לרעיוןיה ולמטרותיה. כתוצאה לכך, אפשר שהיריב יתחל לחוקות את הקבוצה שלא-במודע, ויפחית מידת האלים ששהפעיל. יתכן גם שתדרmittה של הקבוצה תשנה.

כל שהיריב יכיר יותר בפעילים כבני-אדם, כן תגבר אצלו הנכונות לשקל מחדש את מדיניותו, או לשנותה. המאבק הפנימי בנפשו של היריב עשוי להתעצם לאחר שיגלה כי גישתו לחיים, בחירתו בתgebות אלימות ודרכו להתחמזר עם הנתינים ועם משברים כבר אין מתאמיות. נגד פעילותם לא-אלימה, שיטות אלה כבר איןן מביאות לתוצאות הרצויות. הגורם הזה היא חשוב במיוחד אצל יריב שעד כה האמין באלים אמרג'י כל-יכול. אין לדעת בביטחון מה תהא תגובתו של היריב אחר שמטותיו הושמו לאל ודרכי פעולה נמצאו בלתי יעילות. יתכן שהוא יתמיד ביתר שאת במדיניותו ובנסיכותם שהפעיל. יתכן, לעומת זאת, כי יהיה פתוח להצעות אלטרנטטיביות כמו-מן המשבר, ולרעיון נאות חדשניים שיחוללו בו תמורה יסודית.

אפשר לחלק את הגורמים המשפיעים על מגנון השכנוו לגורמים "חיצוניים" (הօפייניים למצב של סוסוך, אך מוחץ לשיטתם של הפעלים) וגורמים "פנימיים" (הנתונים לשיטתם הישירה). הגורמים החיצוניים כוללים:

- (1) ניגוד אינטרסים ייחסי בין הקבוצות.
 - (2) הריחוק החברתי בין הקבוצות (האם הפקידים נחשים לבני-אדם ולהברי אותו מוסד מוסרי?).
 - (3) מבנה האישיות של היריבים.
 - (4) היקף האמונה ואמות ההתנגדות המשותפת לשתי הקבוצות.
 - (5) עמדתו של צד שלישי.
- הגורמים ה"פנימיים" כוללים:
- (1) הימנעות מלאילות פיסית וכן מעוינות אישית ליריב.
 - (2) ניסיון/רכוש את אמוןו של היריב כמו באמצעות גילוי לב באשר למטרות וכדומה.
 - (3) הימנעות מהשלטת היריב.
 - (4) הקربת קרובנות גלויה למען המטרה.
 - (5) ביצוע עבודה קונסטרוקטיבית ושיפור עצמי ופעולות הומיניטריות רחבות יותר.
 - (6) שמרה על קשרים אישיים עם היריב, למשל, על-ידי דיונים ומכתבים.
 - (7) הפגנת אמון ביריב.
 - (8) פיתוח הזהות, רצון טוב וסובלנות כלפי היריב באופן אישי. מסיבות שונות ומגוונות יתכן כי המאמצים לשכנע את היריב באמצעות סבל לא-אלים לא ישאו פרי, ולא יצליחו להשיג את המטרה המבוקשת. יתכן לעיתים כי פעילים אף ידחו דרך שכנוע זו כל-א-רצויה, לא-הכרחית או בלתי-אפשרית, וינסו לחולل שינוי באמצעות הסתגלות או הכפיה הלא-אלימה.

הסתగות

הסתగות, כאחד האמצעים של הפעולה הלא-אלימה, ממוקמת בין שכנוו לבין כפיה לא-אלימה. היריב אינו משתכנע, וגם לא נכה עליו דבר. אך בחלטתו להיענות לדרישות הפעילים מעורבים יסודות משנה התהווים הללו. נראה שהזו המנגנון השכיח ביותר מבין השלושה שהצליחו במערכות לא-אלימות. הסתగות פירושה שהיריב מחליט להיענות לדרישות, בחלוקת או בשלימותן, מבלתי שינוי את דעתו באופן מהותי.

הסתגלות דומה לכפיה לא-آلימה בכך, שני המנגנונים משיגים את המטרה באמצעות שינוי המצב החברתי עליידי פעולה לא-آلימה, ואינם מתמקדים בשינוי של היריב. אם ההקשר שבו פועל היריב ושבמסגרתו מתנהל הסכוך משתנה במידה מסוימת, יתכן שאופציות קודמות מתחטלות ונוצרות חדשות. יחסיו הכוחות עשויים להשתנות עד כדי שינוי התמונה בכללותה.

למרות שהשינוי המבוקש יבוא כתגובה על השינוי במצב, הוא יכול בשעה שהבחירה עדיין בידיו ולפניה שהפעלה עלייו כפיה לא-آلימה בהיקף ממשותי. המידה שבה יקבל היריב את השינוי כתוצאה המשפעות של שכנוו, או מהשפעות של כפיה תשנה מקרה ל蹶ה. יתכן גם מקרים שבהם יפעלו שני סוגי ההשפעות גם יחד.

יסודות השכנוע שבמנגנון ההסתגלות יכולים לגרום ליריב לוותר על הדיכוי. גם אם מטרתם לא שכנהו אותן, היריב שבסבולם של הפעילים עשוי להשיע עליו לדאות בהם בני-אדם, שנגדם אין להפעיל אלימות. יתכן שדעתו של גורם שלישי כלשהו חשובה בעיניו והוא יפעל כך, שתדמיתו לא תוסיף ותיפגע. לעיתים היריב יענה לחלק מן התביעות או לכולן רק משום שקבוצת הפעילים נתפסת בעיניו כמטרד שאפשר לחסל בנסיבות ויתור. לפיכך, גם אם בכוחו של היריב להמשיך בדיכוי, והוא עדיין אינו מסכים עם תביעותיהם של הפעילים, הוא עשוי למצוא כי הפעילים אינם כה נוראים כפי שאפשר היה להניח, וכי היא מצב העניינים אשר יהא, הוא אינו רוצה עוד להפעיל נגדם דיכוי חריף. כך הוא יכול לפתור את הקונפליקט הפנימי שהתעורר בו בעקבות המאבק הלא-آلים.

תוצאה אפשרית אחרת תהיה היוזרונות של מחולקות פנימיות ואופוזיציה ממשית במנהה היריב, או העמקטן של מחולקות קיימות. אי-ההסכמה במנההו של היריב תתמוך, קרוב לוודאי, במידיניות שעליה כמה קבוצת הפעולה, או בדיכוי שהופעל נגדה. אך המחלוקת עלילה גם לפרוץ במסווה של מחולקות בדבר אווש תפקדים או בעיות של מדיניות. היריב המודע למצה זהה יכול להחליט לעערר את כל טענותיהם של מבקרים ביישוב הסכוך עליידי קבלת התביעות. במאבקים כלכליים, ההסתגלות תצמץ לעיתים מהצורך לצמצם את היקף הפסדים הכספיים והחומריים, בעיקר בעקבות שביתות וחרם כלכלי. יסודות כפיהתיים המצוים במנגנון ההסתגלות יביאו את היריב לידי ויתורים לאחר שהבין כי המשך המאבק יגרום לתבוסתו. הוא ינסה להימנע מן ההשפעה שבתוכהו ואולי אף מאבדות נוספת, עליידי היענות לתביעות מרצונו הטוב. במקרים אחרים יחול שינוי כה גדול במצב החברתי והפוליטי עד כי גם אם לא נכהה עליו דבר, לא יהיה בכוחו להמשיך במדיניותו הקודמת.

היריב עשוי להחליט לקבל את הדרישות גם אם יש לו עדין חופש פעולה. הדבר תלוי בתפקידו של הסוכך כפי הוא צופה אותה. חרב הצהרותיו הפומביות, אם הוא צופה את התהוקותה של התנועה הלא-אלימה, הוא יעדיף אולי להיענות לדרישות מרצונו הטוב. הנושאים הספרטניים העומדים על הפרק יהיו בהקשר זהה חשובים פחות מאשר תוצאות האפשרויות של מאבק ממושך, על אחת כמה וכמה אם מHALCO של המאבק השומרת את הכוח שטכנית הפעולה הלא-אלימה נותנת בידיה. נסחה גואלת השומרת על כבוד הצדדים עשויה להיות מכרעת בהסדר שיבוא בעקבות הסתגלות. בהחלטה בדבר יישוב המאבק הלא-אלים באמצעות הסתגלות ניתן משקל רב לגורם הבאים:

- (1) מידת ניגודי האינטרסים.
 - (2) כל הגורמים המשפיעים על מגנון השכנוע.
 - (3) מידת האהדה לפועלים ולמטרתם בקרב מחנה היריב, בכוח או בפועל.
 - (4) מידת האהדה, בכוח או בפועל, לפועלים מצד גורמים אחרים.
 - (5) מידת האפקטיביות של הדיכוי ואמצעינגד אחרים.
 - (6) היקף ההפסדים הכלכליים, הישירים או העקיפים.
 - (7) הערכת כוחם של הפועלים בהווה ובעתיד לבוא.
 - (8) הערכת סיכויי הניצחון והתבוסה ותוצאותיהם.
- גורמים אלה שונים מקרה למקרה, הן בהיקפם, והן ביחסיהם וצורותיהם השונות.

כפי לא-אלימה

במצבים רבים לא יושגו שכנו או הסתגלות, שכן יריבים אחדים יעדדו בסירובם להיענות לדרישות הפועלים. אם נסינוות השכנוע והסתגלות נכשלו, או אם סיכוייהם כל כך קלושים עד כי אין כל טעם לנסתות, נותר בידי הפעילים עוד מגנון שניי אחד: כפי לא-אלימה. המנגנון זהה מאפשר השגת דרישות בניגוד לרצונו של היריב.

כפי לא-אלימה ניתנת להפעלה בשלוש הדריכים הבאים: הראשונה, הרחבת היקפה ועוצמתה של התתקומות במידה כזו, ששם דיכוי לא יוכל להכוונה לדיכוי המופעל להשגת צוות, להבדיל אלף הבדלות מניסיון לחיסול פיסי של אוכלוסייה שלמה. בדיקת דרכי ההתנגדות לטבח-עם מהיבת מחקר מكيف ביוטר).⁷ השניה, אישיתוף פעולה הגורם לכך, שהמערכת החברתית הפליטית והכלכלית לא תחפוך כל עוד אין הענות לדרישות הפעילים. ولבסוף, אף יכולתו של היריב להפעיל כוח-דיכוי עשויה להתערער ולעיתים

לפקוע. בכל אחד מהמרקם הילו, או בכל צירוף שלהם, למרות נחישותו של היריב לסרב לכל שינוי במעמדו הוא יגלה כי איןנו מסוגל להגן עליה לנוכח תנועת הפעולה הלא-אלימה המתחזמת.

כפיה אינה מוגבלת לאירועים ולשימוש באלים כמי שמקובל לחשוב. תיאורטיקנים של הפעולה הלא-אלימה הבHIRו נקודה זו: "כפיה היא שימוש בכוח פיסי, או בלתי מוחשי, המאלץ יחיד או קבוצה, שנגדם הוא מופעל, לנוכח ב涅יגוד לרצונם או שיפוטם".⁸

"כפיה היא שלילת יכולתו של היריב לשמור על המצב הקיים או לגרום לשינוי חברתי".⁹

עם זאת, קיים הבדל ניכר בין "כפיה לא-אלימה" לבין "כפיה אלימה". בעוד שהשנייה כרוכה בכוונה מפורשת לגורום לפגיעה פיסית או למות, הראשונה נובעת מסירובה של הקבוצה הלא-אלימה להינגע לדיכוי אחרים מההתנגדות ואישיותה הפעולה חרף אלימותו של היריב.

כפיה לא-אלימה תפעל באחד משני התנאים הבאים. הראשון, שיתוק המערכת של היריב ושלילת יכולתו למש את רצונו באמצעות טכניקת אישיותו הפעולה. מידת בלימתם של מאמרי היריב תלואה בהיקף של אישיותו הפעולה וההתקומות.

השני, הריסת עצם יכולתו של היריב לפעול ולמש את רצונו. מצב זה נוצר לרוב כאשר התמיכה והצאות במחנהו של היריב מתמוטות, כאשר חיליו ומשטרתו מתמרדים, כאשר הבירוקרטיה מסרבת לסייע והאוכלוסייה מסירה את תמיכתה.

התנאי הראשון הוא השכיח יותר. הוא יכול להופיע יחד עם השני או בלבד. בכל המקרים שבהם מופעלת כפיה לא-אלימה חל בעקבות הפעולה שנינויה עמוק במצב החברתי והפוליטי, עד כי אין עוד בכוחו של היריב לפעול נגד הקבוצה הלא-אלימה.

פעולה לא-אלימה מאפשרת "כפיה באמצעות איזה שתפות".¹⁰ היא אכן כופה, כאשר הפעילים מצלחים באופן ישיר או עקיף למנוע מן היריב את הגישה למקורות כוחו החזוניים. כפי שצוין בפרק א' ישנן שישה מקורות עיקריים: (1) סמכות (2) משאבים אנושיים (3) ידע וכישורים (4) גורמים לא-מוחשיים (5) משאבים חומריים (6) סנקציות.

המקורות הללו חשופים ככל לשליטה היירה או העקיפה של קבוצה הפעולה. תמורות באפשרויות הגישה למקורות הכוח תקבעה את מידת כוחו הפוליטי של המשטר.

אפשר לנתק את הגישה למקורות הכוח בדרכים שונות. הבחינה בין הדרכים השונות תיעשה על-פי הגורם המנתק את מקורות הכוח: הפעילים,

גורם שלישי בלבד, או אנשים במחנה היריב שהתפכו מאשריהם. כמו כן יימצאו הבדלים גם בדרגת ההימנעות משיתוף פעולה, החל בסירוב גלי, הפסקת תמייה חדשה לצד קיום צורתייה הקודמות, וכלה באיזיעיות במילוי ההוראות.

האסטרטגיה, הטקטיקה והשיטות המופעלות יהיו בין הגורמים שיקבעו אילו מקורות כוח יושפעו ובאיזה מידה.

חסימת מקורות הכוח

פעולה לא-אלימה מסוגלת לצמצם את זמינותם של מקורות הכוח הפוליטי באופן הבא:

(1) סמכות. האתגר שהתנווה הלא-אלימה מציבה בפני היריב מהו ראייה ניצחת למידת התערורתה של סמכותו. המאבק עשוי להרחק אנשים וספסים שקדום לכך ביריב, וכך אפשר להציג באמצעות התקודות ביסודות הבלתי אהודים במערכות היריב ובמדיניותו ובאמצעות הדיכוי שהוא מפעיל נגד המתנגדים הלא-אלימים.

לעתים תחול התקתק נאמנות ברורה מן היריב לסמכות יריבה. זו עשויה להיות שיטה מסורתית או דתית, עיקרון פוליטי או חברתי, אידיאולוגיה פוליטית, תנווה או מפלגה. במקרים קיצוניים, ניתן שמדובר גם במשלה מקבילה. בעיות טקטיות קשות מתעוררות כאשר ממשלה מקבילה עולה, בשעה שהקודמת עוד קיימת. אם הממשלה החדשה תזכה בתמיכה ממשמעותית, וזה עשויה להיות מהלמה סופית לשיטה הישנה.

(2) משאבים אנושיים. פעילות לא-אלימה מקפת יכולת לצמצם או לנתק את המשאבים האנושיים החינויים לכוחו הפוליטי של היריב וזאת, באמצעות הפסקת הziות ושיתוף הפעולה של המוני הנתינים שמתחזקים ומתחפשים את המערכת. עצם הגידול במספר האנשים הנוהגים כך מעלה בפנים היריב בכעיה אכיפה קשה. יתר על כן, ניתן שהמאבק יוביל להסרת ההסכם מצד תומכיו המסורתיים של היריב, ובכך יחלישו עוד יותר.

חסימת המשאבים האנושיים ישפיע על מקורות כוח אחרים (כישורים, ידע ומקורות חומריים). כך נזקק היריב ליותר כוח בשעה שיכלתו להטיל מרות נחלשת. אם ההתנגדות גדלה במקביל להיחלשות כוחו, המשטר עלול בסופה של דבר ליהפוך חסר אונים. פעולה לא-אלימה בתחום הפוליטי יכולה להביא לתוצאות הדומות לתוצאות של פעולה השביתה בתחום התעשייתי. אישיותם של פועלים יכול לשתק את המערכת.

(3) כישורים וידע. זמינותם של כישורים וידע היוניים לשלית זהה לעתים נדירות לאחزو האוכלוסיה התומכת בו. לאנשים ולקבוצות מסוימים כישורים או ידע בעלי חשיבות מיוחדת. אלה כוללים פקידים בכירים, טכניים ויעצים. בה במידה שעורמת היונית ליריב, כך הפסקה תחילשו בהרבה מעבר לשיעורם היחסי של עוזרים אלה באוכלוסייה. בנוסף לסירוב מוחלט, נודעת חסיבות גם לשيوע מוקטען. סוככים פנימיים בתחום המשטר – שצומחים לעתים כתוצאה מהפעולה הלא-אלימה – ייחילו אף הם את כוחו על-ידי האבלת הגישה לכישורים וידע.

(4) גורמים לא-מוחשיים. הרגלי ציוות ומוחיבות לסטמות יכולם להתרער בעקבות פעולה לא-אלימה בהיקף נרחב.

עקרית ההרגל לציוות אוטומטי, אין פירושו של דבר אי-ציוות מוגבר; היא יותר בין ציוות לבין אי-ציוות. כך גברת הנכונות לבחון את מדיניות המשטר קודם לתומכים בה. פעולה לא-אלימה משקפת את התפתחותה של העמדה הקוראת תיגר על העמדה הרשمية: במקרים מסוימים תיצור הפעולה הלא-אלימה מצבים שיגרמו לאחרים להטיל ספק באמיתותן של התפישות הקיימות. אירועים עשויים להפריך דוגמאות.

(5) מקורות חומריים. פעולה לא-אלימה יכולה לווות את היקף המשאים החומריים הנמצאים בהישג ידו של היריב – שליטה במערכות הכלכלית, תחבורה, אמצעי תקשורת, משאיים כספיים, חומרי גלם וכיוצא באלה. חלק ניכר מישיות הפעולה הלא-אלימה אינו אלא סוגים שונים של שביתות או חרם כלכלי. ההיסטוריה של תנועת הפעלים מוכיחה את עצמתה הcosa שאפשר להפעיל בסוגים אלה של אי-ישיותך פעולה.

חרם כלכלי וסירוב להעביר הכנסה יצמצמו את טובות ההנהה הכלכלית שבשליטה פוליטית. חרם כלכלי בין-לאומי יסייע לפעילים הלא-אלימים. (6) סנקציות. יכולתו של היריב להפעיל סנקציות תושפע במקרים מסוימים מהפעולה הלא-אלימה. אפשר לאיים על אספהenk הנשק ליריב באמצעות סירובה של ארץ ורוה למכוון לו את הנשק הדרושים, או על-ידי שביתות ומרידות בכתיה-חרשות או במערכות התחבורה. במקרים מסוימים יצטמצם מספר סוכני הדיכוי – משטרה וצבא – כאשר אנשים ייסרבו להתנדב ומחובי גווע ייסרבו להתגיים.

כוחות צבא ומשטרת עשוים למלא הוראות באופן בלתי ייעיל, או לסרב להן לחולטין. במילים אחרות – הם עשויים להתרמד. למרד סיכויים גדולים יותר במסגרת מאבק לא-אלים מאשר במצב שבו השוטרים והחילילים עומדים בפני סכנה איסית מצד מתנגדים אלימים או צבא האויב. לנוכח הפעלים הלא-אלימים יכולות להתעורר בקרב אנשי הצבא והמשטרה דיממות מוסריות

ופסיקולוגיות הנובעות מהפעלת דיכוי חריף נגד קבוצה שאינה מושבה באלימות אך דבכה במטרה. המוראל של סוכני הדיכוי עשוי להיזכרר והם עשויים להטיל ספק בצדקת ההוראות והמדיינות שהם מבצעים. מרץ, או חוסר ייעילות מכוון, יקרמו עור וגידים לאחר שהסוכנים האלה יעברו תהליך של שכנו, גם אם השליטים טרם משוו מעמדתם.

שכנו הצבא והמשטרה, בקנה מידה נרחב, יפעיל על היריב כפיה לא-אלימה. מרץ רב-מידדים של כוחות הצבא והמשטרה, או התרשלות משמעותית במילוי ההוראות חייבם להביא לשינוי רדיקלי ביחסי הכוחות. דבר זה יצמץם את יכולתו של היריב לסרב לתביעותיה של הקבוצה הלא-אלימה, או להתמוד במדיניות לא-אהודה.

מגון רחב של גורמים עשויים לעורו להביא לידי כפיה לא-אלימה. השוני ביןיהם יבוא לידי ביטוי במקרים הכוח שנפגען, ובמידה שבהם נפגעו. בהתאם לאופי ה.ufה הלא-אלימה (מרץ, התקוממות המונית, או שיתוק כלכלי ופוליטי), תושפע התוצאה הכלכלית מן הגורמים הבאים - מחלקים או מכלום:

- (1) מספר הפעילים הלא-אלימים ושיעורם בכלל האוכלוסייה.
- (2) מידת תלותו של היריב בפעילים להשגת מקורות כוחו.
- (3) מיזמנותם של הפעילים בישום הטכניקה, לרבות בחירת אסטרטגייה, טקטיקה, ושיטות, וכן היכולת לישמן.
- (4) משך הזמן שאפשר להתמוד בא-ישות הפוליה ובהתנדות.
- (5) מידת האהדה והתחמיכה מצד גורמים לא-מעורבים.
- (6) אמצעי השיטה המצוים בידי היריב והמסיעים לו לכפות את חידוש שיתוף הפוליה וההסכמה, ותגובה הפעילים לאמצעים אלה.
- (7) מידת התמיכה או א-התמיכה של נתני היריב, מנהלי המנגנון שלו, עוזריו וסוכניו, והפעולות שהם נוקטים כתמיכה בפעילים הלא-אלימים.
- (8) הערכת היריב את התפתחות התנועה הלא-אלימה בעתיד.

סוף המאבק

تبוסה במונחים פוליטיים מידיים היא תמיד אפשרית בפועל לא-אלימה, בדיק כפי שהיא אפשרית במלחמה רגילה או באלימות פוליטית מסווג אחר. אם הקבוצה הנאנקתה אינה מוגבשת דיה מבחנים, אינה נחושה בהחלטתה, ואנייה מסוגלת לדבוק במטרה במידה מסוימת, לא תסייע לה החזרה הסתמית על סיסמות ומיללים הקשורות לטכניקה זאת. בפועל לא-אלימה אין שום תחליף לכוח ממשי.

בסופן של מערכות מסוימות (בדיקות כמו במערכות צבאיות) קשה לקבוע בכירור אם היה זה "הצלחה" או "כשלון", שכן אפשר שיתקיים שני היסודות גם יחד. התוצאה עשויה להיות "תיקוי" או הסדר ביןינים. לעיתים תJKLMאנה רק חלק מהתביעות. לעומת זאת מабק מסוים בהקשר רחב יותר של סדרת מערכות וביחס לתרומתו למאבקים מאוחרים יותר כמו גם

ביחס להשפעתו על הקבוצה הנאבקת, היריב, וצדדים אחרים. במקרים אחרים יושג ניצחון מלא יותר. המאבק עשוי להשפיע על-ידי משא ומתן והסדר רשמי. במקרים מסוימים היריב פשוט יבצע את השינוי.

במקרים קיצוניים תיתכן התמוטטות גמורה של משטר. בטוח האורך, התוצאות המשמעותיות ביותר קשורות להשפעת המאבק על פיתרון הנושאים הנידונים, ליחסים בין הקבוצות ולהלוקת הכוח בין הקבוצות ובתוכן. ככל הבדיקות הללו תרומתו של המאבק הלאאלים היא תרומה ניכרת.

פרק ו'

ייפוי כוח עממי

צרכים אנושיים וחלוקתו של הכוח

מרבית האנשים בחברתנו (הכוונה כאן במיוחד לחברת האמריקאית), אך הדיוון הזה הולם גם חברות מערביות אחרות, ולעתים במידה אף מרובה יותר מערכות פוליטיות מודרניות (בקנה מידה גדול) אינם נוטלים חלק משמעותית בהחלחות ובפעולות שמעצבות את חייהם ואת מוסדותיהם וקובעות את כיוונתן של החברה כולה. זהה הרأיה העיקרית לכך, שעדיין איןנו מיישמים באופןם את האידאלים של מושרטנות.

“אנו” – רוב בני החברה – טוענים שאנו מאמינים בערכים של בני-האדם, בחירות, בצדק, בשalom, ברוחה הכללית ובעקרונות שקשורים באלה. אם כך, מוטלת علينا האחוריות לנסות ולשים את העקרונות הללו בעולםנו דהיינו, ולעשות ככל טוב יכולתו לעצוב חברה שתטיב לממש עקרונות אלה למען הדורות הבאים. לפעמים הדבר כרוך בשמירה על אותן תלקים הטובים ביותר בחברתנו, שבהם העקרונות האלה מושמעים. אלא שאין בכך די. למרות הישגיה החוכמים של חברותנו מצוים מגרעות וחסרונות רציניים ביחס לעליינו לתקנם. יישום העקרונות הללו, פירושו ניסיון לשנות דברים מן היסוד.

התיחסות לצרכים אנושיים

חברותנו אינה עונה על צרכים אנושיים בסיסיים, וגם ההגדלה המקובלת למושג הזה היא צרה מדי. זהה אחת הסיבות העיקריות לכישלון המאמצים, בעבר, לבנות חברה טובה יותר.

אומנם נכון כי ללא מoon, ביגוד, הגנה מפני איתני הטבע ודלק לחיים ולכישול אי-אפשר לחיוות. העובדה, שלא כל בני האדם זוכים למילוי הצריכים הללו, וכי השליטה במסאים הללו לרוב אינה מצויה בידי אלה שזוקקים להם היא מזועמת. העובדה הזאת צריכה לעוזע אותנו אף יותר מן הרעב ומגילויי קיפוח אחרים, שכן לו באמת היה השיטה בידיהם, בני-האדם היו יכולים לספק לעצם את צרכיהם הפיסיים.

צרכים פיסיים אינם צרכי-היסוד האנושיים היחידים. סיפוקם לbedo לא יבטיח חברה אידיאלית. אפשר לספקם ביעילות אפילו בכתיב-כלא. אך לבני-אדם יש צרכים נוספים – ביולוגיים, פסיכולוגיים, חברתיים ואולי "פוליטיים". הבה ונבחן אותם בקצרה. הם עשויים להיראות פשוטים מאוד ובחלתי הולמים ניתוח מבני, אולם ללא מודעות רחבה יותר אנו עלולים לחזור על טעויות העבר בנסינו לבנות חברה שעונה על צרכים אנושיים בצורה נוספת יותר.

כבני-אדם, אנו זוקקים לאחוב ולהיות נאהבים. אנו זוקקים לשיתוף, לרוקן ואנו זוקקים לדעת שאחרים זוקקים לנו. כבני המין האנושי אנו זוקקים להוליד ולגדל את ילדינו. עליינו למלוד את דרכי החברה שלנו ואולי אף של חברות אחרות, וללמוד ולחולק את מורשת העבר. יש לנו צורך למדוד מי אנחנו, לפתח כבוד עצמי והערכתה של סגולותינו. אנו זוקקים לשמחות, לمرגוע, ליצירות, להזדמנויות לגדול ולהשתנות, ולספק את סקרנותנו במסגרת חיפושינו אחר ידע חדש, הבנה ואמת. אנו זוקקים לפתח את יכולתנו המחשבתית, יכולתנו התבוננית, יכולתנו לבוא במגע עם זולתנו, עם צורות חיים אחרות, עם העולם והיקום שבו אנו חיים. אנו זוקקים להזדהות עם אחרים, להשתתיר לקבוצות ולהיות בעלי גאה קבוצתיות. אנו זוקקים להגנה מפני סכנות, מתקפות ואיוםים על חיינו. לקבוצות השונות בחברה דרושה הגנה מפני איוםים תרבותיים ופיסיים.

אך הדבר החשוב ביותר, כייחדים וכקבוצות, הוא הצורך לקבוע את דרך חיינו. אנו זוקקים לכוח כדי לשלוט בחיינו. לעומת זאת גורמים שונים יעצבוו אותנו, לפגוע בנו ולחסלנו. אנו זוקקים לכוח כדי לעצב את חיינו גם לנוכח כוחות עוניים. מרבית התרופות שהוצעו נגד הרעות החברתיות הקדישו תשומת-לב מועטה מדי לצרכים האנושיים הרחבים יותר ובעיקר לצורך בכוח אפקטיבי.

אם לא נדע לספק את הצריכים האלה שמעבר לתחום הפיסי תחסרנה לנו תוכנות וסגולות אנושיות. אסור שהמאצים לספק את הצריכים הפיסיים ישפיעו לרעה על מילוי דרישותינו הפחות מוחשיות. נהפר הוא, המאצים לספק צרכים אנושיים מן הרואי שיאפשרו, ואם אפשר גם יעדדו את מילוי כל

הצרכים כולם. סיפוק הצרכים האנושיים הרחבים יותר ישיע בפתרון בעיות כמו דיקטטוריה, רצח-עם, מלחמה ומערכות דיכוי חברות שהווכרו בפרקם הקודמים.

בעיותינו ושאלת ריכוז הכוח

כל בעיותינו החברתיות, הכלכליות והפוליטיות הקשורות במובן כלשהו בחולקה לא נוכנה של הכוח ("כוח" פירושו כאן, יכולתם של אנשים לפעול כדי למש טרור מסויימות, אף לנוכח התנודות: צירופם של ההשפעות והלחצים השונים אשר ביכולתם להפעיל). אלה כוללים הן סנקציות, הן יכולת לעבוד בצוותא, והן מקורות השפעה אחרים, כמו סמכות). כמובן, הכוח הגיע לדרגת ריכוזה גבוהה מאוד בידי חלק מהאוכלוסייה ומוסדותיה, ובאזור החומרה ביותר בידי מנגנון המדינה; וכן קבוצות אחרות, ולמעט האוכלוסייה הכלולה,

נכששות באופן יחסית ונחותות למעטלה של הקבוצה שהכוח בידייה.

מידת הכוח שבידי קבוצות מסוימות בחברה בזמן מסוים אינה דבר בלתי נמנע ובלתי ניתן לשינוי. עוצמה זו היא תוצאה של (א') המידה שבה הקבוצות השונות גיסו את מקורות הכוח העומדים לרשותן, ככלمر את פוטנציאל הכוח שלהן. (ב') היחסים בין דרגות הכוח האפקטיבי של הקבוצות באותה העת. (ג') המידה שבה המבנים החברתיים, הכלכליים והפוליטיים רגיסרים לרצווניהם של כל חלק האוכלוסייה. לחולקת הכוח הקימת נוכחות של ממש, אך היא אינה קבועה, והוא לא תשתמר בכל תנאי. לעיתים היא אף משתנה באופן קיצוני. שינוי כזה מתרחש כאשר קבוצות חלשות יחסית מגיסות את מקורות הכוח העומדים לרשותן במידה הרבה יותר גודלה מכפי שעשו בעבר, אך שכוחן האפקטיבי מתחזק ומתקרב למימוש כוחן הפוטנציאלי. שינוי רבתי בחולקת הכוח יתרחש גם בעקבות הרתקת מקורות כוחן של הקבוצות בעלות העוצמה, שימושוותה היא עצמאים ממשמעותו ככוחן האפקטיבי. אם לא תחולל אחת משתי התמורות הללו או שתיהן גם יחד, הקבוצות הכהפות והמדוכאות תישארנה באותו עמדות כוח יחסית, למרות תמורות אחרות שתרחשות בחברה (למשל תיקון עולות כלשהן, סיפוק שירותים חדשים, או תפיסת עמדת השליטה בידי אישיות או קבוצה חדשה).

בכל מצב המוגדר כ"בעיתי" בידי קבוצה כלשהי, יימצא כי חולקת הכוח שבו, למעשה או לмерitis עין איננה צודקת. קבוצות אלה כוללות מעמדות חברתיים מנוצלים, מיועטים דתיים נרדפים, אוכלוסיות של ארצות מותקפות או בכושות, קורבנות של נסיבות טבת, אוכלוסיות הננתנות למשטר דיקטורי, עמים תחת אימפריות קולוניאליות, קבוצות גזויות או אתניות שונות, ועוד כהנה וכהנה מקרים. כל המקרים הללו הם בעיתיים, מכיוון

שבדי קבוצה אחת נתון הכוח לכפות את רצונה על קבוצה חלשה, "שהרי לעריך יש כוח לכפות רק מה שהוא, אין בידינו הכוח להנגד לו", כפי שכח脾
קרישנאל שריךאראנן.¹

על כן, אם איננו עוסקים בתיקונה של בעיה ייחודית מסוימת בלבד, אלא גם במניעתם של עיוותים חמורים יותר, חלוקת הכוח חייבת לעבר תמורה סודית.

נראה שהחברה שבה אנו חיים הולכת לקראת ריכוז הכוח בידי המדינה ומוסדות אחרים, ולקראת הגברת כוחן של קבוצות אשר עבר היו שלשות. מובן שישנן גם מגמות מנוגדות. מחד גיסא הפעלים יכולים להתרוגן, לשבות ולהטיל חרם; אפרור אמריקנים יכולים להפגין ולהשתמש בזכותם להציג; הנשים החלו לשחרר מכבלי הדיכוי, לקרווא תיגר על עיצוב הסטריאוטיפ הנשי ולעצב סדרים חברתיים חדשים. כתוצאה מפעילות זו, לקבוצות שונות יש כוים יותר כוח יחסי למצבן לפני כמה שנים. אך מאידך גיסא, חלק ניכר מההתמורות בחברתנו פועלות בכיוון הפוך, בעיקר במישור הפוליטי והכלכלי: המגמה הכלכלית גונתה להtagבשות מוסדות גדולים יותר, לריכוזות גדולות יותר, ולשליטה מתחזקת והולכת של קבוצות העילית. יתר על כן, וכפי שציין בפרקם הקודמים, ברמה העולמית הייתה האחורה עדה לצמיחתן של דיקטורות, להתקפות האלימות בחברה, לכישלון, לבנית חברת שליטה בה רוחה כלכלית ופוליטית, ליכולת גוברת של ביצוע טבח המוני, לזלול בחיי אדם ובכבודו, למאזינים לשולט בתודעת האנשים, ולהתעצמותם כדי הנשך הצבאים ויכולת ההרס שלהם. מרבית האנשים חשים שאין בכוחם לבלם התפתחויות אלה ולהפוך את כיוונן.

פתרונות העבר כבר אינם מתאים

במהלך הדורות והמאות הגיעו האנשים לכלל הכרה באחריותם לתיקון העיוותים החברתיים ולסיפוק הצרכים האנושיים, והם אף הטיפו לכך והחליטו על מגוון של שינויים להשגת היעדים הללו. לעיתים קרובות היו אלה אמצעי חרום – אספהק מזוין בתקופת רعب, מחסנה בעת שטפונות והפצצות וביגוד להגנה מפני הקור. ה策דים הללו עודם חשובים, ויש להערכם בהתאם להצלחתם לעמוד באופן דרישות חרום. אך התוכניות שמטרתן לספק צרכים לטוחה הארץ, ובאופן סדייר, מחייבות מבחן עמוק ורציני יותר. מנקודת מבט זו, תוכניות רבות בעבר ובווהו הוכחו עצמן כבלתי מספקות. ראשית, לרוב הן התעלמו מצרכים פסיכולוגיים, חברתיים ופוליטיים מסוימים. שנית, הן נכשלו לעיתים בימוש המטרה המקורית. שלישיית,

הפעולה אומנם הביאה לעיתים להקללה. רגעית או מוגבלת בחלוקת הדוחפים ביותר של הבעיה, אך הותירה את הבעיה עצמה ללא פיתרון. המוקד מושט לעיתים מהשינויים היסודיים הדרושים. רבעית, אפילו תוכנית שתוכננה היטב עלולה להיגרם ביישומה במידה כזאת, שהיא תהפוך בלתי יעילת. היא עלולה להיות קורבן לשיקולים אחרים, כמו אינטרסים של קבוצות כוח או ניגודים בין מטרות פוליטיות.

במקרים מסוימים סובלות הגישות הקיימות מליקויים אף יותר יסודיים. החמור שבhem הוא הכישלון של רובם ליפוט את כוחם של אנשים, כך שיוכלו לשולות על חיהם ועל החברה באופן חיובי. למעשה, היו אשר היו תוצאותיהן الآخرות של ה"תרופות" הקיימות, רוכן אין תורמות, בטוחה הארוֹן להמשר ייפוי כוחם של האנשים.

ביטחות של נתינות אמון במנגנון המדינה

אנשים רבים המבקשים לפתרור בעיות ולענות על צרכים אנושיים בצורה טובה יותר מאשר מאמינים כי דרך הפעולה הבסיסית היא הבטחת התערבותו של דרג מנהל גבוה יותר. התערבות כזאת יכולה לבוש צורות שונות: צוותים, חוקים חדשים, שינויים בחוקה, מדיניות חדשה בניהול ובכימון משלתי, הידוק הבועלות על המדינה וכיוצא בהלאה. מתרמת המשותפת היא מציאת דרך פעולה "מק整顿ת", באמצעות עשייה למען האנשים. הגישה הזאת עומדת בנגד חריף לגישה המבקשת לערב את האנשים עצם בטיפול עצמאי וישראל בבעיותיהם-הם.

פעולות מדיניות מסווגים שונים נבדלות במידה ההצלחה שלהם בטיפולן בבעיה או בצוර מסויימים. גם כאשר תוכניות ממשלתיות כ אלה הצליחו לענות על הצורך המיידי המסויים – רעב, מחסה וכיוצא בהלאה – זו הייתה בבחינת תוצאה ישירה של כוחה של המדינה או של המוסד האחראי. אולם אנשים שנחנו מן התוכנית המשלתיית, נותרים חסרי כוח לפחות כפי שהיו קודם לכן. במקרה הטוב ביותר הם נהנים מהחלות ו מהמעשים של אחרים. הם עצם אינם מעצבים מחדש את חייםיהם ואת חברתם. חלוקת הכוח המועותת, שהיא שורש הבעיות, לא תוקנה ולעתים אף הוחರפה. התוצאה עלולה להצמיה בעיות חדשות וחוויות יותר.

לעומת זאת, שינויים שישולו כתוצאה ממאמציהם של האנשים עצם יכולו לתרום באופן משמעותי להגברת כבודם העצמי, יכולתם לעבוד בשותף ולספק צרכיהם, יכולתם להגן על עצם. בקצרה, יכולתם להפעיל כוח אפקטיבי כדי לשולט על חייםם ועל חברתם. השינוי יוניק לאנשים כוח, יסייע בידיהם לטפל בעיות העתיד וימנע נסיגה מהשגים קודמים.

ההישענות על קבוצות אחרות, דרגי ממשל גבויים יותר וכיוצא באלה, יש בה חיסרונו משמעות מואוד: כל מה שיתקבל באופן כזה עשוי בקלות, ואף בנסיבות יתרה, להילך בחזרה. בזמן כלשהו בעתיד, כאשר הלב הרוח בארץ ישתו תחרורנה בעיות חדשות, וכוחות חדשים ישתלו על הרשות המשפטית, המשבצת, או המבצעת. המדיניות עלולה להשתנות בהתאם. מגנון המדינה כבר לא יתפרק ממשקם ומוגנון. הוא אף עלול לפנות נגד אלה שנגנוו מן המדיניות הקודמת.

התגברות כוחה של המדינה

אין זה מקרה שהתגברות הרעות השונות במאה העשרים מקבילה לגידול בממדיהם של המוסדות הפוליטיים הכלכליים והחברתיים, שליטון ההולכת וגדרה של קבוצות העילית במסדות הללו וכן ריכוזותן הולכת וגוברת. הריכוזיות הזאת היא לעתים קיונית ביותר והשלכותיה נרחבות. מגמות הריכוזיות בולטות במיוחד במדינה מסוימת המדינה. בחינה ראשונית ביותר של תולדות המאה העשרים תגלה, כי אותה ריכוזיות ואותה התרחבות של כוח השליטה בידי המדינה הן המקור לכיצולות ליצור אותן שפגוו באנשים ובחברות כה רבים. בחינה חדשה של הפוליטיקה ושל פיתוח אמצעים ריאליים להתחומות עם מזקותינו מחייבת התיחסות והערכתה מחדש של חברה. של המדינה ולספק הצרכים הלגיטימיים השונים של האנשים ושל החברה. תהליך ההתרחבות הזה מושך מרבית חלקי העולם, והגמות הנגדויות זו מוגבלות. המדינה אינה בבחינת החברה כולה. המדינה היא מוסד מסוים ובנה ממשל מסוים, אך קיימים עוד מבנים אפשריים אחרים. המדינה כוללת, חלק מערכות השליטה הפוליטית, ביורוקרטיה קבועה לניהול תוכניות, משטרת קבועה, מערכת ענישה שמיעוטה לגורמים אנטיחברתיים ולעתים אף למתנגדים למשטר, ומערכת צבאית קבועה למלחמה נגד אויבים מבחן והתקוממות מבית. כל אלה נתונם לפיקוחם של האדם או הקבוצה הנמצאים בעמדת ה"שליט".

תהליך ההתרחבות של המדינה ושל המוסדות האחרים לו בשירות שנותן ונובע ממקורות השפה שוננים. לעתים קרובות הוא בא כתגובה על צרכים בouriים, או חולשות וחסרונות של מוסדות קודמים וריכוזים פחות. במקרים אחרים, התרחבות אמצעי השליטה המרכזים בידי מוסדות יותר וייתר גדולים אינה נעשית מתוך בחירה מודעת, אלא כתגובה על שינויים מסוימים אחר. היקפן של מלחמות מודרניות, רמת הטכנולוגיה שלהן וומרתן, יחד עם צרכיה של מערכת צבאית יעילה, תרמו במידה ניכרת להתעצמות תהליכי

הרכזיות הפליטית. הצורך בפיקוד, בשליטה במסמכים ותחבורה, בכוח אדם ובסודות צבאים יזרו את התהילך. אין ספק שבארצות-הברית תרמה מלחמת האזרחים להגברת הרכזיות הפליטית. התהיליך הוואז בעקבות מלחמות-העולם הראשונה והשנייה. שני גורמים אחרים שתרמו להתחפות התהיליך זהה הם הטכנולוגיות וסוגי האנרגיה שנבחרו, תחת השימוש באלטרנטיבות מבוכרות. שני הגורמים הללו תרמו רבות לצמיחה מסוימת ענק כלכליים וריכוזים שנשלטים בידי קבוצות עילית, למשל: מנהלי תאגידים לאומיים ובין-לאומיים, ראשי ממשלהים ממשלטיים, מנהיגי מפלגות, פקידים מדינה וכדומה. לעיתים קרובות ההתחפות האלה חול מבלתי שהאנשים היו ערים לכך, או משומם שהם או בהם כורת המציאות. لكن התוצאות - הטעימות הריכזיות וכוחה של המדינה - עוררה התנגדות מועטה בלבד.

חלק נכבד מהתהיליך הצמיחה של המדינה והחילשות כוחה של האוכלוסייה נבע ממניעים פסולים ומנסינונות מכוננים של שליטים לבסס ולהנציח את שלטונם. לעיתים הדבר נעשה מתוך התקשרות המדינה למוסדות אחרים. כאשר מבהינם בתהיליך זהה ורויאים בו איום, וכאשר האוכלוסייה מסוגלת לעמוד בפני אמצעי השיליטה הגדלים שבידי המדינה ומוסדות המשטר והדיכוי, עשוייה הטעימות כוחה של המדינה לעורר התנגדות בשם החירות או הצדקה.

כוח המדינה ככלי לשינוי חברתי

בניגוד לאמצעים האלה, בא חלק ניכר מהטעימות של מגנון המדינה כחותה ממניעים אציליים ואנושיים. אנשים רבים שאפוי להביא לשינוי מצאו, שהמוסד היחיד שמשלב ביורוקרטיה קבועה עם יכולות ולגיטימציה להפעלת אלימות פוליטית עשוי בידם מWOOD – אם אכן יצליחו להשתלט עליו ולהפעילו למטרותיהם. המדינה שימושה איפוא כלפי, ולעתים קרובות לענות על צרכים אנושיים פיסיים באופן יותר מתאים, ולעתים קרובות לשולט על מוסדות כלכליים גדולים, או על אמצעי דיכוי של חלק אחד של האוכלוסייה בידי חלק אחר. כאשר אנשי רפורמה ומהפכנים ביקשו להטיל מגבלות ופיקוח על קבוצות כלכליות, מעמדות או מוסדות בעלי כוח, נהגו לעשות זאת באמצעות הנהגת תקנות-מדינה, או באמצעות העברת הבעלות על המשק כולה לידי המדינה.

כאשר הרחبت אמצעי השיליטה של המדינה מבוצעת על ידי מערכת אוטוריטרית למען מטרות הומניות, יתכן שלא תוכל לצמוח כל אופויציה משמעותית. התהיליך מכון, אוvr לפחות נדמה, לשיפור חייו האנשימים, ומעתים הם האנשים אשר ירצו להיותו, או להיראות, כתומכים בעולות שנעשו בעבר כמתנגדים לשירותים החברתיים והכלכליים החדשים.

לעתים, קרה, שהסידי השינויי-החברתי-באמצעות-מנגנון-המדינה שמו את מבטחם בתהליכי הדמוקרטיה הליברלי. הם קיבלו על עצםם את חוקה, הילכיה ומכובלותיה. הם האמינו שהחופש פוליטי ושימוש המדינה ליצירת שינוי חברתי עולים בקנה אחד. על כן בחברה האמריקאית ובחברות אחרות מוכבל, שם אדם כלשהו נתקל בבעיה, עליו לבקש את התערבותו של דרג מסויל גבוה יותר אשר בידיו מצויים אמצעי השליטה, מנגנון החוק, המשאים הכספיים, המשטרה והצבא.

הסידי שינויי קיזוניים יותר פנו בדרך ההפיכה או ללחמת הגירה על מנת להטוס את השלטון. אך ברגע שהשיגו את השילטה על המדינה, הם גילו לעיתים נדירות בלבד נוכנות להגביל את השימוש באמצעי הכוח של המדינה, ולכבד את ההליכים הדמוקרטיים ואת זכויותיהם של מתנגדיהם. נחרך הוא, לרובם הם לא התירו לכל הגבלות, הליכים או תאריכי יעד כלשהם להתערב בהגשות שליחותם: להביא לידי שינוי מוחלט באמצעות שימוש מלא באמצעי הכוח של המדינה.

ישנם הבדלים חשובים ביותר בין תוכניותן של שתי הגישות האלה, ואין להפחית מערכם. עם זאת, ראוי לציין כי שתיהן גם יחד תורמות להתעצמות כוחה של המדינה. לא זו ולא זו תורמות ליפוי כוחה של האוכלוסייה. החיסרון הייסודי זהה ונבע מחוسر יכולתן להעריך נכונה את חשיבות הצללים האנושיים בכללותם, כפי שהוצגו בראשית הפרק. לעיתים, אם כי לא תמיד, השירותים והשירותים שהעניקה המדינה שיפרו, בהשוואה בעבר, את רמת סיפוקם של צרכיהם אנושיים פיסיים – ואין להטעלם מכך. אך כמו כן אין להשלים עם עוני, אידאץ' וסיפוק בלתי הולם של צרכיהם החומריים של בני האדם; שכן, גם כאשר תוכנית לטיפול בעיות כלאה באמצעות מצלחה אכן מצליחה לתקן את התוצאות החיזוניות של בעיות מיוחדות, הרि בו-זמן קורה דבר חמוץ אחר, שאינונו מכובן: צעד נוסף בהעברת הכוח האפקטיבי מיידי האנשים עצםם לידי מנגנון המדינה. וכך האנושים, שהיו מלכתחילה חלשים מדי – הבעה עצמה היא ראייה לכך – נעים עתה חלשים עוד יותר, ואוטם מוסדות האַדמְשָׁלְתִּים שהיו מסוגלים להגביל את כוחו של השולט נחלשים, מבלתי שМОקדדי כוח אחרים יתחזקו, כפיו.

כפי שצוין בפרק ב', התערבות המדינה עלולה להקל על צמיחתן של דיקטטוריות. התערבות המדינה אינה תורמת לדמוקרטיזציה במוסדות כלכליים. שליטה של קבוצות עילית והיעדר שיתוף עובדים וצרכנים, אלה היו מאפייני התאגידיים הגדולים מזה שנין, והם אף הוחרפו במסגרת התאגידיים הרב-לאומיים. דבר לא תוקן עקב התערבות המדינה. הפיקוח ובועלות המדינה על מוסדות כלכליים לא הביאו לצמצום מדיהם ומידת ריכוזיהם. עדין

שלוטות בהם קבוצות עילית. המגמות הללו דזוקא התגברו בעקבות התערבותה המדינית בכל מפעל ומפעל, וכן במשק בכלל: מגמה זו צמח דרג ניהולי חדש השולט על מספר גדול והולך של פועלים, צרכנים ומומחים. אנשים אלה נעשים פחות ופחות שותפים במוסדות האלה ויותר ויותר "פועלים", "אנשי צוות", "צרכנים" ו"ילקוחות" של "הממונים" – אלה ש"יודעים" מה חייב להיעשות. במישור הפוליטי, הרחבת הריכוזיות והשליטה של קבוצות העילית קשורה בזמנים, בהיקף, באיכות וביעילות של ההשתתפות העממית במוסדות הפוליטיים ובקביעת המדיניות הציבורית. דבר זה לווה לעיתים בהשמצת הלוקליות ופירוקם היישר של מוסדות ושירותים קטנים יותר – אפללו בתיספר, רכבות, מתקני בריאות ושירותי דואר. למרות כל אלה, התיאוריה וגם הסיסמאות המצדדות במנגנון השליטה הדמוקרטי זוכות בתמיכה רבה.

סכנות לחופש הפוליטי

האסטרטגיה שהזוכרה קודם לכן מעמידה בסוגה גדולה הן את החופש הפוליטי והן את האפשרות לספק בצורה הולמת את הצרכים האנושיים שמעבר לצרכי החינוך הפיסיים. מוקדי הכוח יעברו בדרגה לידי המדינה הריכוזית, או יחולסו לגמרי וכתוואה מכך תיחלש החברה לעומת מנגנון המדינה. התהיליך הזה עלול להמשיך ובסיומו של דבר להפוך למעגל סגור. במקביל להיחולשות של מוסדות החברה העצמאים ודרגי המשל הנמוכים, מתרחשת יכולתה המוסדית של המדינה להפעיל אלימות פוליטית, וביבירורוקרטיה גדולה. כתוואה מכך יחול שוב אצום בכוחה האבסולוטי והיחסי של האוכלוסייה. היא תיחשש לManipולציות ולשליטה של השולטים במנגנון המדינה. אם לא ינקטו צעדי התנגדות תזהיליך זה, חסר האיזון בחלוקת הכוח האפקטיבי יילך ויגדל. אם אלה הם פני הדברים, כל מי שיישלט על מנגנון המדינה, לא יתתקל בקשיים בכואו לשולט על החברה לשם קידום מטרותיו שלו. כך קורה אף כשמטרותיו שונות ב��ילת מלאה של המתקנים החברתיים ומהפכנים אשר הפעילו את מנגנון המדינה כדי לענות באופן הולם יותר על הצרכים האנושיים וכי לבנות חברה טובה יותר. כשםגנון המדינה חזק די לשחררנו הוא גם חזק די לשעבדנו.

ברגע שМОקדיו הכוח של החברה נחלשו או חולסו הבירורוקרטיה מתרחבת ומתבسطת, והאוכלוסייה נעשה תלולה במדינה לשם סיפוק צרכיה החומריים. ברגע שבו המערכת המשטרתית מתרחבת ומתקבלת אופי ריכוזי, המערכת האזאית כמוסד המנוטק מיתר החברה גדלה ומסוגלת לפעול נגד אוכלוסיית הארץ, או אז מנגנון המדינה בשל ליפול לידיו של טירן. בנקודה זאת אפשר

להשתמש במדינה כדי להציג מטרות שונות, ואף ביתר אכזריות מכפי שתוכנן במקור, והמנגנון הזה עשוי לדכא את האוכלוסיה שאיתה הוא היה אמר לשרת. יתכן גם, שמנגנון המדינה הזה יופקע באופן בלתי חוקי מידי שליטים שנבחרו באופן דמוקרטי. בידיים הלא-נכונות מדינה כזו היא מסוכנת ביותר – היא מסוגלת להשליט משטר עריצות, לנחל מלחמות, להפעיל דיכוי חברתי, לשולט בתודעה האנושית ולבצע רצח-עם. זהה מכונה הפוחתת פתח לריצות המודרנית. ברtran דה ג'זבלן הבחן בכך ביתר בהירות מרובנו:

אללו ירש הטילר את כס המלוכה של מריה תרזה, האם יש מי שיעלה בדעתו כי היה עולה בידו ליצור כמוות כזו של ממשיריו עריצות חדשניים? אין זה ברור שהוא מצאם בהכרח מוכנים? ככל שנעים לחשוב בכיוון זה, כך נטיב להבין את חומרת הבעיה שעולמנו המערבי ניצב בפניהם.²

יתכן, כמובן, שההתפקידים אלה לא תתרחשנה והמדינה לא תונצל למטרות אוטקרטיות, המחסומים החוקתיים והגבליות החוקיות והמוסריות יcobדו, לא יתרחש כל משבב מאין, לא יתעוררנו ויעלנו לשפטון מושיעים פוליטיים-ביבליים, מנהיגיםatabi שלטונו, או מפלגות משיחיות. הגורמים שמוסגים למנוע את עלייתו של משטר עריצות הם בעלי חשיבות עליונה ואין להעתלם מהם. אך אסור להסתפק בכך.

דרך הפעלה של מנגנון המדינה והשליטה בו הם מגוונים ביותר. הליכים חוקתיים-ביבליים עשויים להיות מפורטים ביותר לגבי הבחת ההשתפות העממית בבחירה אלה שיקבלו את החלטות ויתנו את הוראות שם המדינה. חוקות וחוקים כאלה עשויים גם להציב גבולות להתרבות של המדינה בפועליות ובabitualים השונים של חי הפרט או החברה, ולספק ערביות לחוריית הפרט. בסוגי משטר אחרים יתכן שלא ימצאו הליכים, הגבלות וערביות בכלל, או שואליים הם אף יידחו כדי להגשים במלאם את יעדיו של השליט, כמו הרחבת הכוח והרוחה של המעצמה, ארגונים חדשים של מוסדות החברה, חיסולן של קבוצות בלתי-רצויות, התקפה על אויב זר ועיצוב מחדש של טבע האדם. ההבדלים בין מטירים המגבילים את שליטת המדינה באופן משמעותי לבן אלה הדוחים הגבולות אלה נשארים ממשמעותיים ביותר. מהלך התרבות של המדינה ורכישו הכוח והשליטה כתופעה עולמית מצוי את ביטויו במידה מרובה גם בארצות-הברית. דבר זה נכון למרות העובדה, שהשיטה הפלורטיבית המקורית תוכננה במתכוון כשיתלה לא-ירידית ובבעל מנגנון מדינה חלש ביותר. השיטה הזאת הייתה בעבר דוגמא קיזונית

לפדרליום "רב קומתי", בעל ממשלה פדרלית חלשה. השיטה עצמה כך כדי לאפשר דמוקרטיה מירבית ולמנוע כל סכנת עrizות, שנחשכה מהותית לממשלה ריכוזית מאוד, בעלת יכולת לדכא את אוכלוסيتها ביד קשה. חברה זו, גם אם לא נתגלו בה התופעות החמורות יותר של התזוזות המדינית והיחישות החברה, אינה דמוקרטיה חינונית ופעילה. האנשים עודם מקבלים בפסיביות את חסדי המנהלים, ללא חינוניות והשתתפות בניהול חייהם וחברתם.

מוסדות דמוקרטיים פגיעים

כאשר החברה היא חלה והמדינה חזקה, אין די במערכת אמצעים ליברליים, דמוקרטיים, חוקיים וחוקתיים במגמת חוכה ומשפט כדי למנוע את הרס החוקה. אי אפשר להבטיח כל ערכובה נגד נסיבותן כאלה. אין זה מספיק לקבוע הילicity בחירות והליך ממשל הוגנים, וגם לא לנשות ולשכנע את כל הגופים הפוליטיים לקבל את עקרונות הדמוקרטיה ואת דרכיה. חוקים והגבולות חוקתיות אינם מוחסם חזק די, כדי לעזר את אלה המבקשים להפר את החוקים ולהרוו את החוקה.

פעילות וטרגייט של ממשל ניכסון מוכחות שפקיidi מושל בכירים בארכזות-הברית מוכנים להפר חוקים קיימים, וলטעון לזכותם לעשות כן כדי למש את שאיפותיהם, אפילו אם הדבר כורך בפגיעה בהילicity הבחירות המקובלמים. חברי קונגרס וסנטוריים מוטרדים, שהציגו حقיקה חדשה למניעת הישנות תופעות מסווג זה רק הוכחו חוסר הבנה לגבי טבעה וחומרתה של הבעייה: כיצד למנוע עבירה על החוק מאות אנשים שמוכנים להפר את החוק ביזוען ולהשဖיע בעורמה על מהלך הבחירות כדי לשמר על כסאותיהם. לשם

כך יש צורך ביותר מאשר חוק חדש.

צרייך שהיא זה בלתי אפשרי להישות רודן ולהתחש למוסדות דמוקרטיים ולשייקולים אנושיים כדי להשיג את השליטה על החברה כולה. מגננון המדינה המורחב עלול לסייע בהשלטה שלטון עrizות בדרכים הבאות: ראשית, ניתן כי לא יחול כל שינוי פתאומי. תחת זאת, מגננון הממשלה וגם החברה עלולים לעבור בהדרגה לידי שליטה מלאה וחוורה יותר של קבוצות העילית; באופן מעשי יהולו בחוקה שינויים, שלב אחר שלב, עד הפיכתה לשיטה סמכותית במידה הולכת וגדלה. שנית, אישים שנבחרו בחוק למשרות מושל כגון נשיא או ראש ממשלה עשויים בمقzon להרחיב את הגבולות החוקתיים או לעبور עליהם. הוא, או אחרים, עלולים לבצע היפהנה מנהלית בעקבות הכרזה על מצב חירום, התרת حقיקה חדשה או תיקון החוקה,

או מוביל לנקוט אמצעים כאלה. נשיא אמריקאי נבחר מסוגל, בתנאים מסוימים, לעשות כן – أولי נשיא אכזרי ומתוכם יותר מריצ'רד ניקסון. שלישית, מפלגה פוליטית, קבוצה צבאית, משטרת או קבוצת ריגול, או צירוף של כל הכוחות הללו עלולים לבצע הפיכה, לסלק את השליט הקודם ולבסס את שליטתם על מגנון המדינה. ורביעית, פלישה צבאית מוצלחת, שבעקבותיה משתלים הפולשים או בני חסותם על מגנון המדינה בארץ הכבושה ועושים בו שימוש למטרותיהם.

צירופם של בירוקרטיה, משטרת, בתיכלא וכוחות צבא – כולם תחת פיקוד אחד – מאפשר שכוחה המשולב של המדינה יהפוך מכלי שמשרת את החברה לכל ששלט, מדכא ולפרקים אף מכרייז מלחמה על אוכלוסيتها של אותה ארץ. בתקופה המודרנית נמצא שהמדינה תמיד יותר חזקה מכל מוסד אחר בחברה. הדרך היחידה לחסום את דרכם של אלה שפעילים את המדינה היא הנכונות והיכולת לניהל מלחמת אורחים עוקבה מדם או לניהל מערכת רבת-של אישיותוף פעולה.

בטווח הארוך, המתייר שהחברה המספקת את צרכייה ופותרת את בעיותה באמצעות הרחבת מגנון המדינה תשלם, עלול להיות גבוה מאוד: מצוי הדמוקרטיה, התגברות הניכור ותחושים חוסר האונים, התרחבות שליטתן של קבוצות העילית, ואפיו השתלוות פוליטית שלאל-יכוז. על כן, מחוותם של חסידי השינוי החברתי לוטר על גישת מגנון המדינה לשם סיפוק צרכי האדם, תיקון העולות ובניית חברה חדשה.

יפוי כוח למן שינוי קביל

לאור הטראגדיות של המאה לאחרונה וכן הסכנות שהעתיד צפוף בחוכו, מוטלת علينا אחירות מושולשת, כדי לענות על הצרכים האנושיים בצורה הולמת יותר: (1) תיקון העולות, הסדר הדיכוי והבטחת תנאי חיים חיוביים. (2) ניסיון לצבר כוח על מנת להגיע לשחרור עצמי, פנימי וחברתי. (3) ביעור האלימות הפוליטית, שמייקה לאנשים, גורמת למותם וגם, כפי שציינו בפרק הקודם, מספקת את היכולת המוסדית האחראית לחלק מבעיתינו החמורות ביותר. אם ברצוננו לעמוד באחריות זאת בצורה הולמת לא נוכל לחזור על התוכניות שהותנו בעבר, אלא علينا לחפש יותר במרץ דרכים חדשות. علينا להבין מדרע חלוקה בלתי שווה של כוח מזיקה לחברה וכיitzד היא פוגעת באידאלים שרובנו מאמינים בהם. علينا להבין את מקורותיו של חוסר השוויון הזה, שכן ללא הבנת המקורות לא נוכל לתקן את התוצאות. כמו כן, אם ברצוננו להביא לידי חלוקת כוח שווה יותר, علينا לבחון בעין את מרכיביה השונים של חלוקת הכוח בין האנשים והמוסדות.

בין הגורמים העיקריים להשכלה הבלתי שווה של הכוח אפשר למנות שנים שקשורים זה לזה בקשר הדוק: אופי הקבוצות המפעילות את הכוח, סוג הכוח עצמו. סוג הכוח ישפיע ואף יקבע איזה קבוצות תחזקנה בו מעל ומ עבר למאה שמקובל לחשב. נבדוק זאת ביתר פירוט בהמשך הפרק. מכל מקום, כל האמור קשור בסופו של דבר לסוג הסנקציות המופעלות. על כן שאלה זו ראוייה לדין מוקף.

סנקציות וחברה

הסדרי החוקה הפורמליים בדבר בחירת חברי הקבוצה השלטת וחירויות הפרט אינם הגורם המכרייע בקביעת חילוקת הכוח האפקטיבי במערכות פוליטית, עוד פחות מכון בחברה כולה, כפי שראינו בפרק ב'. מספר מוקדי הכוח בחברה וחיויניותם, ככל שאלה יהיה חשובים, אינם קבועים בלבד את החלוקה. חילוקת הכוח האפקטיבי בחברה נקבעת במידה מרובה גם על-פי סוג הסנקציה הסופית שנבחרת.

ובכן שהסנקציות הן מקורות הכוח החשובים ביותר.³ סנקציות אלימות מטעם הממסד הן גורם ראשוני ותנאי מוקדם לביעות חמורות כמו דיקטטורות, רצח-עם, מלחמה ודיכוי חברתי. זהה הסביר לכך שעליינו לבחון את ההשפעות האפשריות של סוגי הסנקציות השונות על חילוקת כוח אפקטיבית במערכות החברתית והפוליטית. העובדה שלא עשינו כן בעבר עשויה להסביר במידה מרובה את חוסר יכולתנו לפתר את בעיותינו החמורות ביותר.

בכל חברה דרישות סנקציות מסווג כלשהו.⁴ כלפי פנים, הסנקציות נועדו לשימרה על הייציבות ועל הסדר לנוכח התנagesות עונית או פוגעת, לשימירה על המשך השליטה על קבוצה נשלטת, לעמידה בפני הבעיות התנagesות לשיטה הקיימת, לניהול מאבקים פנימיים חריפים ולהבטחת התנagesות על-פי כללי מינימום חברתיים, בעיקר כאשר האילוצים הנורמטיביים התמוטטו. כלפי חוץ מופעלות הסנקציות כדי להגשים מטרות נגד יריב מעאן, ולבלום התקפות מבחוץ. במלחמות אחרות, הסנקציות מופעלות לשם הגנה או התקפה, באמצעות כוח אחרון במצבי סכוך חריפים שלא נפתרו בצורה משביעת רצון בכל דרך אחרת.

השפעת הסנקציות על המערכת

ככלל, לא מקובל ליחס לסנקציות השכלות חברתיות או פוליטיות מעבר להשפעתן הישירה על היחידים, על התנאים החברתיים ועל המטרות הנידונות.

טבעה של הסנקציה הסופית שעלייה נשענת החברה, בין אם היא אלימה ובין אם לא-אלימה, לא נחשב עד כה כגורם מכריע בקביעת אופיה של החברה עצמה, מוסדותיה וחלוקת הכוח בתוכה. לעיתים נדונה השפעתן של מערכות צבאיות ומלחמות על הריכוזיות הפוליטית, או אף השפעתן על יצרתה והתרחבותה של המדינה כמוסד יחיד מסוגו. אך מרבית האנשים גרסו כי מאחר שאלימות היא הסנקציה הסופית האפקטיבית היחידה, הדבר הייעיל ביותר לנוכח השפעות כאלה יהא לנוקוט אמצעי תיקון שיגבילן, תאטמו ויוסטו את השימוש באלימות זו זאת, באמצעות הלים ואיסורים חוקיים וחוקתיים למשל. מעבר לכך, לא נחררו ההשלכות שיש להפעלת סנקציות אלימות, או האפשרות שקיימת אלטרנטיבה עיליה אחרת.

האמונה הזאת ביחידן של סנקציות אלימות נתונה להתקפות-נגד גוררות והולכות, בטענה כי הן עצמן יוצרות או מחריפות כמה בעיות חמורות. אנשים שונים טענו, לדוגמה, כי (1) יכולת ההרס של הסנקציות האלימות הגיעה לזרמתם בלתי סבירות. (2) לא נמצאו דרכים מספקות להתחזקות עם סוגים מסוימים של אלימות פוליטית כגון טרור, רצח-עם והשימוש בשנק גרעיני. (3) שימוש באלימות נגד יריד שומר לאורך זמן על יתרון כוחו, טוביל את הקבוצה לכינעה, להרס עצמי או למלחמה התשה. (4) לא-אלימות פוליטית – סנקציה הסופית של החברה – יש השלכות מבניות לא רצויות לטווות הארץ.

השפעתן של סנקציות אלימות מבחינת החברה, חלקות הכוח בתוכה וצורת המערכת הפוליטית היא שונה מאוד מזו של סנקציות לא-אלימות. נראה שסנקציות אלימות מוסדות תורמות באופן ישיר להגברת הריכוזיות של הכוח הפוליטי: הדבר מושג את ביטויו ברכיזיות המוגברת של תהליך קבלת החלטות, במבנה המערכת הפוליטית ובעצם היכולת להפעיל סנקציות. לעומת זאת הסנקציות הלא-אלימות מעודדות תהליכי פיזור וביזור של הכוח האפקטיבי. התהליכים האלה באים לידי ביטוי בקבלה החלטות, במבנה החברתי כלל וגם במבנה הפוליטית, ובויסות היכולת להפעיל את הסנקציות – גם בידי עצמם אנשים בחברה אשר עד כה חשבו עצם חסר כוח. אם הדברים הללו נכוןים, הרי שלבחירה סוג הסנקציות הננקטות יש השלכות לטווות הארץ.

אלא, עבור מרבית האנשים שאלת הבחירה כלל אינה עולה. הם מניחים מראש כי רק סנקציות אלימות יכולות להועיל. הסנקציה הסופית נשבה אלימה מעצם הגדרתה – גם זו הננקתת בידי המדינה וגם זו הננקתת בידי העם או המהפכנים. אלה האמינו שהאלימות הזאת היא *hors ultime ratio* – Ultima Ratio Populi – מפלטו האחרון של העם. לעיתים רוחקות בלבד ניתנה תשומת לב לקיום של מגוון רחב של סנקציות אלטרנטיביות לא-אלימות, או נבדק אם הן יעילות

כسنקייזות למען יעדים המועילים לבני-האדם, בניגוד לאחרים, הבאים להויק להם או לדכאם.

בעיות השחרור באמצעות אלימות

במאות הקודמות היה לאוכלוסייה שהיתה חמושה ב כלי נשק אלימים סיכוני סביר לגבר על שליט מדכא, בין אם בהפיכה המונית אלימה ובין אם במלחמת אזרחים ובאסטרטגיות קונגנציונליות למדי. קרל מנהיים, סוציאולוג פוליטי גרמני, טען שאפיו של הנשק, טרם התפתחות שחלו במאה העשורים, אפשר ביזור כוח בחברה, ושבדר זה היה לב לבו של התפתחות הדמוקרטיה הפוליטית.

סוד הדמוקרטיזציה שחלה במאות השמונה-עשרה והתשעה-עשרה היה טמון בעובדה הפשטה שאיש אחד פירושו היה רובה אחד – התנדותם של אלף אנשים פירושה היה אלף רובים.⁵

הعروבה לדמוקרטיזציה הכללית במאה הקודמת לא הייתה בתיעוש בלבד אלא גם עובדת הגויס הכללי, אשר – במיוחד לאחר תבוסה במלחמה – מסוגל לשמש אמצעי להתקומות כלית.⁶

בידי הנתינים נתון הכוח להתמודד עם מנהיגים מבית אשר פגעו בהם, או עם פולשים מחרץ. זכותו של כל אדם להחזיק בכל נשק שבמידה נিכרת בשמריה על החופש ועל השליטה העממית בשליט. בשוויך, למשל, החזקת רובה מעל האח הוא דבר שבמסורת והתיישבים האמריקאים, לאחר שזוכו בעצמאות, עמדו על זכותם של כל האזרחים לשאת נשק.

בשנים שלאחר מכן החלו שינויים ניכרים בכלי הנשק שהופעלו בסכוסים אלימים, בטכנולוגיות התחרורה והתקשות ובארגון הפוליטי. היכולת להפעיל כוח צבאי רוכזה בידי השליט. היתה בכך מן חורחה לתנאי חלוקת הכוח שלפני עידן הדמוקרטיזציה כפי שתואר לעיל. לטענת מנהיים היו בעבר חברות שבhn יכול מיעוט, בתנאים המתאימים, להשתלט על אמצעי הכוח הצבאי ולהבטיח לעצמו מונופול על הכוח האפקטיבי בחברה. כיום הפכה אפשרות זו לאפשרות כמעט ודאית. הגורם המכירע לא היה מספר האנשים המוכנים להיאבק במסגרת התקומות המוניות אלימה, במלחמות אזרחים או במלחמה נגד פולש חסר-חשיבות, אלא כל הנשק הזמינים. וכלי נשק אלה מרוכזים לרוב בידי השליט. על כן טען מנהיים ב-1949 ש"בסכוסים

הפוליטים המכריים בעtid הקרוב... תינן מירב החסיבות לריבוטו אמצעי הכוח הצבאי".⁷ במלחמות אחרות, האמצעים המסורתיים של המרד האלים למען שחרור התישננו וכבר אינם מתאימים לרמת התפתחותה של הטכנולוגיה הצבאית ושל הארגון הפליטי.

"טכניקות המהפכה מוגדרות אחורי טכניקות השליטה. הבריקדות, סמלי

המהפכה, אין אלא שידי התקופה, שבהן הוקמו נגד הפרשים".⁸ בהקשר זהה אפשר להבין מדוע הקבוצות שביקשו לסלק שליט לא-אהוד נקבעו אמצעי פעולה חדשים. אמצעים אלה התפתחו בעת האחרון בקצב מוגבר, הן בדרגת תחכום והן בהיקף הפעלתם והם כוללים הפיכת, מלחמת גירה, ומאבק לא-אלים. עוד קודם להתפתחותן המלאה הזה מהנים כי תהליך ריכוז הכוח הצבאי "בicia בעקבותיו לסוג חדש של אסטרטגייה מהפכנית..."⁹ העניין והשימוש בטכניקות האלה לקידומן של מטרות פוליטיות שונות הולך וגובר. הדבר נכון בעיקר לגבי טכניקות ההפיכה ולוחמת גירה. קבוצות מהפכניות וממשלות מבוססות, לרבות אלה של ארצויות-הברית ובarity-המוחזות, מגנות עניין פעיל בשתי הטכניקות לשם קידום מטרות מדיניות החוץ שלהן. מי שפונה בדרך ההפיכה מקבל את עובדת ריכוזות השליטה בנשק, אך שואף להשתלט עליו ועל שאר מגנון המדינה במהירות. לעומתם, לוחמי הגרילה שילבו מאבק פוליטי למען הנמנעות ושיתוף הפעולה של האוכלוסייה עם אסטרטגיות צבאיות חדשות (אסטרטגיות אלה מופעלות לפחות בשלביו הראשונים של המאבק, עד אשר תנועת הגרילה צוברת דינשך וכוח כדי לעبور ללחמה חזיתית קוונטינולית).

מגבילות ההפיכה

כבוצעה התופסת במהירות את השליטה על המדינה מידיו הקבוצה השלטת הקודמת, נראה כי להפיכה יש יתרונות מסוימים.¹⁰ לאחר שהשליטה במדינה מובטחת, אפשר להפעיל את כל מגונונה, על הבירוקרטיה, המשטרת והצבא שלו, כדי לבסס את השליטה בחברה. תומכי ההפיכה ופעיליה לא יהיו היחידים שישמעו למשטר החדש. אליהם יצטרפו כל אלה שUMBKSIM להימנע ממלחמת אורים ממושכת. כדי שההפיכה תצליח, דרושים רק מעט קורסים פעילים, ייחידות צבא וশמרות, והסכם פאסיבית מצד חלק ניכר של פקידי המשל, פקידים זוטרים והאוכלוסייה כולה. אולם ההפיכה אינה יכולה כוח העם.

כאשר ההפיכה מצילה היא מעלה לכיס השלטון אדם או קבוצה חדשה. השליט החדש עשוי להפעיל את כוחו בither ריסון עצמי או אף להפעילו למען

מטרות אחרות, שלא כקודמו, אך אין זה מחויב המציאות. ההיפה עשויה, או עשויה שלא, לבוא בעקבות גילוי התנגדות עממית נגד השלט הקודם. יתכן שההיפה תחכצע בניגוד לרצון העם ותוכנן משטר עריצ' יותר. משטר שעלה דרך היפה וvae miser להישען על אלימות פוליטית מסדית כסנקציה סופית להבטחת קיומו. היפה תשמר ואולי אף תגבר את ריכוז הכוח הפוליטי והצבאי, תחת לעודד את ביורם בקרב החברה. בטכניקה הזאת כל יסוד שפועל באופן ממשוני להגברת השילטה העממית בשליטה, או ליפוי כוחו של העם – לא בטוחה הארוך ולא בטוחה הקצר. נהפר הוא. המגמה הקובעת חותרת לריכוז הכוח הפוליטי בידי אלה האוחזים בשלטון.

התוצאות הריכזיות של לוחמת הגירה

לוחמת הגירה היא סוג לוחמה מגוון מאוד¹¹ והיא שונה מהיפה במובנים רבים. היא זוקה לתמיכה ממשונית מצד האוכלוסייה האורחית, ובשילוב המוקדמים היא פועלת באמצעות חברות לחמים קטנות שמשתמשות בטכניקת הפעיע-זברח באופן מאד לא ריכוזי, לכארה. מושם כך גורסים רבים כי לוחמת הגירה תורמת לתהיליך צבירת הכוח בידי העם ולתהליך ביזור הכוח בחברה. רושם כזה עשוי להיותו בשלבים המוקדמים של המאבק, אם כי כבר בשלבים האלה אפשר بكلות יתרה להפריו בערכו.

בטוחה הארוך, תוצאות לוחמת הגירה מרכזות בבירור את הכוח בידי המשטר. אם מאבק הגירה ייכשל, העיריות והנוקשות של המשטר הקים יתגברו בהכרח – בעקבות המאבק הצבאי נגד כוחות הגירה. אם לוחמי הגירה יצכו במאבק, כי או כוחם הצבאי יתעצם – במספרים, בנשך ובארגון מרוכז – במידה ניכרת: הוא יהפוך לצבא קונבנציונלי שמסוגל לניהל מלחמות, לכבות ולהזוויק בשטחים ובערים. מאו טסה-יתונג כתוב על "התפקיד האסטרטגי" הגדול של פיתוח לוחמת הגירה ללחמה "ণינית":

לוחמת הגירה לא תשרר כמוות שהיא במהלךה של מלחמה אכזרית וממושכת זו. היא תעפיל לשלב גבוהה יותר ותיהפוך ללחמה נינית.
על כן תפקידה האסטרטגי של לוחמת הגירה כפול: לתמוך בלוחמה רגילה ולהפוך עצמה ללחמה רגילה.¹²

השלב הסופי של מלחמת גירה מוצלחת כרוך במלחמה חזיתית קונבנציונלית, כפי שאכן אירע בויטנאם. לשם כך יש לפתח ולהרחיב מוסדות צבאים ממוסעים ומאורגנים. המוסדות האלה ממשיכים להתקיים לאחר

הניצחון על האויב, אף אם בנסיבות שונות. פירושו של דבר הוא שתיווצר מערכת צבאית בתיקיימא, שתהיה בעל כוח רב לעומת מוסדות אחרים באוטה חברה וענפים אחרים של המערכת הפלטית. היא נעתשת חלק מעוצמתו המוסדית של המשטר החדש, ותורמת ליכולתו להפעיל אלימות לשם קידום מטרותיו ולשם הגנה. וכך לאחר נצחונה, המערצת הצבאית תהיה מסוגלת להפעיל לחץ, לשולט בתחוםים ואך לתפוס את השלטון באמצעות הפיכה צבאית.

תוצאה אחת של מלחמת גരילה היא בלתי נמנעת: לאחר המהפכה תהיה עוצמתו של הממסד הצבאי, לעומת המוסדות האזרחיים, גדולה בהרבה מכפי שהיתה בעבר. כפי שצוין בפרק הקודם, האלימות הפלטית שזה עתה התמסדה עשויה לשרת מטרות שוננות מלאה שנועדה להן במקור. למשל, דיכוי האוכלותיה למען משטר מהפכני חדש או למגע הקבוצה שתפסה את השלטון. מעתה יכולת המאבק מרכזת בידי המדינה ואינה מפוזרת בקרב האוכלוסייה. מאבק גരילה חדש נגד הדיכוי החדש יארך, במרקם האופטימי, זמן ממושך, כרבעית מלחמות הגרילה, ויגרום לאבדות עצומות ולהרס. נוסף על כך, ככל עוד האוכלוסייה מאמינה שהכוח נושא מליונות, היא תראה עצמה חסרת-ישע במדינה החדשה. על כן, אי אפשר לראות במלחמות גരילה גורם שיקדם בטוחה הארוך את ייפוי כוחו של העם, ועוד פחות לכך גורם שיצמצם את השימוש באלים פוליטית מוסדית.

טכניקות ההפיכה ומלחמות הגרילה הן בגדר אלימות פוליטית שמתבססת וגורמת בסופה של דבר לריכוז הכוח האפקטיבי בידי אותו שליט, שמצויל להציג את השליטה על מגנון המדינה. אלוזוס הקסלי טען כי

מהפהכה אלימה אינה מוביילה לשינוי מהותי ביחסינו אנו. היא מוביילה לאישור מחדש של היחסים הרעים בעבר שבין המדכא למדוכא, או לעritzות ול策יות פאסיבי בלתי אחרים. לדברי דה-יליגט 'יותר אלימות, פחות מהפהכה'.¹³

לאחר שההפיכה או מלחמת הגרילה מצלחות להפעיל ערך מסוים, לא מתרחש יותר דבר. השיטות האלה אין מוגבלות לחסל את העritzות עצמה, או להקים מגנון שליטה בני-קיימא על כוחם של השליטים. כדי להגיע לכך, יש לשנות את התנאים החברתיים מן היסוד, לשנות את פיזור הכוח בחברה ולהגביר את יכולת השליטה העממית בשליטים על-ידי הקנייה אמצעי מאבק ודרכי הפעלת סנקציות.

תוצאות האלימות הפוליטית המוסדית

כשלונן של הסנקציות האלימות ליפות את כוחם של אנשים באופן כללי ולבער את יכולת השליטה הריכוזית ושלטונו העrizות נראה מושרש בטבען של אותן סנקציות כשלעצמה, במיוחד בנסיבותיה הממוסדות. אפשר לומר כי אלימות שאווצה מפעלים ייחדים, מכל סיבה שהיא, מבורת את הכוח ומיפה את כוחם של ייחדים, אך גם במקרה כזה מדובר רק באוטם אנשים שפעלים אותה. ייפוי הכוח הזה הוא גם מוגבל מאוד, שכן הכוח היחיד שמצוין בידיהם של אותם ייחדים הנזק הרגולרי ולהחריב, ולא הכוח לבנות או ליצור. כאשר סנקציות האלימות מיועדות לחזק מערכת קיימת, להפיל משטר קיים, לתקוף יריד מבית או מחוץ או להציגו מפני התקפה, אין מקום לאלימות ספונטנית, מקרית, מבודדת ומפוררת. אין מקום לביטוי ספונטני של תסכול או עזיניות. אין אפילו מקום לאיגון במגמות הפוליטיות. כדי לזכות בהצלחה, האלימות זוקה לארגון, לתיאום ולמערכת פיקוד. המיסודה הוא הכרחי. הכנות מוקדמות, מבנה ארגוני, מערכת פיקוד, כל אלה נדרשים למניעת התוהו וכובו הנגרם על ידי אין-ספר פעולות בלתי מתואמות בקנה מידיה מצומצם, ולמען יעילות מרבית במאבק.

המוסדות שבאמצעותם מופעלת האלימות הם מוסדות יוצאי דופן במסגרת החברתית, זוקא משם שרק הם ערוכים כדי להפעיל אלימות נגד מוסדות אחרים ונגד האוכלוסייה. ככלומר, אפשר לשימוש בהם כדי להתקיף ולדכא את שרירות החברה. על כן, האלימות הפוליטית אינה בגדר טכניקה ניטרלית – כפי שగרטסו עד כה – טכניקה שניתן להפעילה לכל מטרה שהיא, מבלי שתיווצרנה השפעות לוואי על דמותה של החברה, הנ על מפעליה והן על קורבנותיה. לאלימות פוליטית ממוסדת במסגרת המדינה יש חלק בקביעת מי שלוט וממי נשלט: בקביעת החלוקה למערכות פוליטיים.¹⁴

האלימות הפוליטית הממוסדת זוקה למידה רבה של יעילות. כתוצאה מכך הריכוזיות והמשמעות של המערכת מתחזמות. בשעת מלחמה, יהיו אשר יהיו האילוצים החוקיים, עולה הצורך בכלי נשק צבאים, בכוח אדם, בקבילות החולות מרכזיות, בסודיות, בשליטה כלכלית, בהשתקת האופוזיציה ובכווי פועלה ברורים. כל אלה משפיעים מאוד על ריכוזיות היתר. עברו הצד המובס תהיינה התוצאות חמורות יותר – בדמות משטר צבאי שהוא כופה עליו המנצה. סוציאולוגים פוליטיים ואנתרופולוגים מסוימים, כמו ברוניסלב מלינובסקי, הצביעו על הקשר הסיבתי שמתגלה בין מלחמות ודיקטטוריות: נתיתן של דיטטורות להפטשותות ולתוקפותו, ולעומת אלה – נתיתן של מלחמות לעזרה ולהשחת הליכים דמוקרטיים ולהגביר יסודות דיקטוריים

בחברה.¹⁵ התפתחויות אחרות בטכנולוגיה כל' המשק הצבאיים, התחרורה, התקשות, המחשבים, השימוש ותחומים נוספים תרמו להחדרה נוספת של הבעה. עצמת האלימות, שהמסד יכול להפעיל כדי לשולט בחברה ולדכא אותה, הולכת וגוברת.

יתכן שיקומו כוחות שתיצבו נגד מגמה זו. הם יכולים למנוע את התוצאות הקיצונית יותר של האלימות-מטעם-המסד. יתכן אומנם מצב, שבו העוצמה הקיימת לא תמושת; אולם הלחצים והסכנות עודם קיימים וימשיכו לתתקיים כל עוד החברה תישען על אלימות פוליטית סנקציה סופית. בתנאים מסוימים יגבר הסיכוי שאוותם לחצים יכריעו. בעיקר כאשר המוסדות העצמאיים של החברה (МОКרי הכוח) הם חלשים, כאשר יכולת ההתנגדות שלהם באמצעות סנקציות אחרות היא מצומצמת, כאשר המשבר הפוך את החברה הוא חמור, ואשר עצמת האלימות שהמסד מסוגל להפעיל היא גדולה במיוחד.

הסנה הופכת ממשית יותר כאשר האנשים האחראים על מוסדות האלימות אינם מוכנים לפעול על-פי ההליכים והנורמות הקיימות. מרבית ההיפותזות שהתרחשו בעשרות השנים האחרונות בוצעו בידי יחידות צבא, בהיפוכו האחירות הצבאית גילה הסכמה שבשתיקה.

גם בהקשרים האחרים נמצא שהאלימות הפוליטית המוסדת פגעה במטרות המקוריות. בברית-המוסדות, למשל, המאמצים להשליט צדק למען הפלוטריוון באמצעות דיקטטורה פוליטית, בפרקודה של העילית של מפלגות עילית, שנשענה על הצבא, המשטרה החשאית, בתי-כלא, מחנות והוצאה להורג, הובילו בסיכומו של דבר לעיריות ולטרור הפליטי של יוסף סטאלין, שהיא אף יותר קיצונית מזו של הצאר. מיליון נשים מצאו את מותם בשנות השולשים, בקולקטיביזציה ובתוכניות אחרות. נוצרה או אחת מערכות הצבא הגדלות בעולם, והתרחבה שליטת העילית שהטילה משמעת צבאית על המשק ועל המערכת הפוליטית.

הכנה ודוקטורינת האלימות

בנוסף לתוצאות המבניות, האלימות הפליטית היא בעל השפעה גם בתחום הפסיכולוגי-פוליטי. תוצאותיה משפיעות על גישותיהם וחוויותיהם של אנשים, זהן עלילותם להביא לتوزאות פוליטיות מרוחיקות לכת. כאשר האוכלוסייה מאינה כי כוח "אמת" נבע מאלימות, כי הכוח בא מ"קנה הרובה", או אז מלאת השילטה של אלה האוחזים ברובה קלה יותר. הם נפשים ככל-יכולים בעניינים אותם אנשים אינם אוחזים ברובם, או ברובם מעטים בלבד וקטנים יותר, ללא כל הכשרה בהפעלת אותם רובם, או

טכнологיה ואמצעי שיטור מודרניים. בכך כי פוטנציאל הכוח של האנשים חסרי הרובים הוא אומנם גדול, וכי בתנאים מתאימים אפשר להפוך את הכוח הפוטנציאלי זה לכוח אפקטיבי, אך יחד עם זאת, כל עוד האנשים מאמנים בכוחם המוחלט של אלה שפעילים אליהם מתחכמת יותר, יקטן הסיכוי שהם יממשו את פוטנציאל הכוח שבידיהם. אמונה כזו מביאה להכנעה לנוכח שליטים אלילים.

להשפעה הפסיכולוגית שיש לבניית האוכלוסייה בפני מפעלי האלים חשיבות רבה. הכנעה לאלים מראה למי שפועל אותה כי כדאי לחזור ולהשתמש בה, וכך היא עלולה להתרחך ולהתרחיף. מוגנדז ק. גנדי וב. פ. סקינר הציבו על הקודה הזאת. לעומת זאת, הם הדגישו כי הימנות מלאים נגידית ומכנע לרצון התקוף עשויים להביא לצמצום ההתקפות בעtid. תגבה מעין זו מוכחה לתוקף כי לא עולה בידו להשיג את מטרותיו באמצעות אלילים.

מהחר שנטויה המבניות של האלים הממוסדת שבידי המדינה הן כדי שהן, כל מי שניצל את יכולתה המלאה במטרה ליצור חברה שוויונית מועד לכישלון. במקרה הטוב אם סכום אפשרות היוצרים הפליטית הממוסדת יישאר כפי שהיא קודם לכך, הכוחות היוצרים את רמת הריכוזיות, את השליטה העמדית, ואת שליטתן של קבוצות עילית באוכלוסייה ישארו אף הם ללא שניינו. אם היקף האלים יגבר החברה החדשה תהיה שוויונית עוד פחות מקודמתה. כוח השליטה של המדינה על האוכלוסייה יגדל, גם אם הדגל הפליטי החדש סימל, בעבר, את רצון העם. מובן, אם כן, שהיחסונות על אלים לשם הגברת כוחו של העם אין תועלת רבה.

מה רבה האירוניה, שהתפיסה ש"הכוח יוצא מקנה הרובה" אומצה דווקא על ידי קבוצות שאפו, בשם העם, לבצע הפיכה נגד הדיכוי. התפיסה הזאת משקפת באופן מהותי את טבעו של הכוח הפליטי עד כי אף אдолף היטלר לא דגל בה. היא מתעלמת ממקורות הכוח ומוסגי הכוח השונים. היא מתעלמת מהשלה החשובה בדבר זהותו של מפעיל הכוח ומהשפעה על המערכת הפליטית והחברתית. למרות כל הסנקציות הפליטיות האלים הממוסדות ליעדים אותה תפיסה, אופיין של הסנקציות הפליטיות האלים הממוסדות שולל מן האוכלוסייה את האפשרות להפעיל את כוחה.

באיום התפיסה כי הכוח נובע מאלים, בחרו למשה אותם מהפכנים-ביבlicos במאמין הגrouch ביותר של המערכת החברתית, שאיתה גינו כל-אנושית ואשר אותה שאפו להרים כדי לבנות מערכת חדשה. אין לתמה, אם כך, כי המערכת הפליטית שנוצרה בעקבות זאת כל כך דומה לקודמתה, ואך קיזונית יותר בגילוייה. וזה עובדה מועצת, אם כי לדוב נשכח, כי ככל

ארץ, שבה אירעה מהפכה חברתית באמצעות מאבק אלים או דיקטורה פוליטית, קיים מסד צבאי, משטרת ומערכת בתי-כלא בעלי עצמה גדולה יותר מכפי שהיתה להם תחת המשטר הישן.

בכל חברה וחברה, האלים והמוסדות מיימות על קיום של מוסדות חופשיים ושל הדמוקרטיה. אם מבקשים ליצור חברה, שהשליטה עלייה נתונה באמת בידי האנשים ואין בה אפשרות דיכוי, מן הרואי לחקור דרכים חלופיות, שיענו על הצורך הבסיסי בסנקציות שיש בכל חברה.

תלית האשמה באלים אינה בגדר תמיות אינדיבידואליסטית, פרי ברורות פוליטית או רומנטיקה. נហורך הוא, היא מתרת את שורשי השאלה, מודיעו חברתו נראית כפי שהיא נראית למראות האידיאלים שאנו דוגלים בהם. היא עשויה לספק מפתח למציאות דרכי שינוי לkrat מימוש אידיאלים אלה בצורה הולמת יותר.

מה דרוש לשחרור ברק'ימא

"האלים עשויה להחל שליט רע, או כמה שליטים רעים", כתב גנדי,
"אולם... במקומם יבואו אחרים, מכיוון שהשורש מצוי במקום אחר."¹⁶ שחרור אמיתי וברק'ימא מחייב שינוי היחס הפניימי לחברה. אי אפשר להשיגו באמצעות אלים. האלים רק תמנעו. חסידי שחרור המתעלמים מן ההשפעות לטווה הארץ שעלוות לצמוח מטכניקה של מאבקים אינם אלא קצרי ראה וחסרי-אחריות.

כמו כן, נודעת חשיבות רבה לכך שניהה בהירים באשר לגרום שאמור לשחרר את האנשים מdicevo מכל סוג שהוא. כל עוד המשטר הישן שונא או חוסל, אנו נתונים להתקלט מהאמצעים שהביאו לך. אולם ההבדלים הניכרים בתוצאות נובעים מן התשובות השונות על השאלה זו. ללא השתתפותה הישרה של האוכלוסייה עצמה במאזן לשנות, לא יהיה כל שינוי ממש ביחסי הכוחות בין בין מי שאותו בשלטון. לכל היותר, קבוע שליטים אחד תחליף את קודמתה. היא תנגה אגלי ביצור ריסון ותקדיש אול' יותר חשומת לב לרווחת העם ולחרויותיו, אך הדבר יהיה נתון לבחירתהיזא. לפיכך, מן הכרח הוא, שחרורם של אנשים מדיכוי יהיה שחרור עצמי, באמצעותם העתישבים עם הגברת השליטה שלהם בחברתם.

הסוציאליסט היהודי החשוב, ר'אנז'קאר לוז'יה, מחסידי גנדי, כתב, כי קצה נפשו לשמו על הצורך בשינוי ליבם של המודכנים. טוב ויפה, אך מוטב לפעול לשינוי ליבם של המודכנים, כדי שיחדלו להסכים לדיכוי וייהו נוחושים בדעתם להקים חברה טובה יותר. אי-יכולתם של אנשים לפעול בנחישות היא זאת

שמאפשרת את המשך הדיכוי. אם תנסה דבר זה, לעולם לא יוכל עוד לדוכאם. שחרור עצמי מעין זה יושג רק על ידי התחזקותם של הפקידים במא贊יהם.¹⁷

בידי האנשים מצוי פוטנציאל כוח עצום מכיוון שבסתו של דבר גישותיהם, התנהוגותם ושיתופם פעולהם הם שמנים לשיטים את הגישה למקורות הכוח. אך פוטנציאל הכוח אינו הופך תמיד לכוח אפקטיבי. מה דרוש לכך? מרגע שהפקידים רוצחים לשנות, ומרגע שהם מוכנים לפעול למען המטרה הזאת, הם זוקים לסוג-נסקציות כלשהו. הם זוקים לטכנית פעולה שתשמור ותחזק את מוסדותיהם העצמיים הקיימים, תיצור חדים, תגן עליהם וחשוב מכל – תחתoddם עם כוחו של השליט, תעמוד בפניו, ותעררו. לבחירת הסנקציה הסופית של החברה החדש משקל רב בקביעת אופיה. בנגדו להשפעות הריבוזיות של הסנקציות האלימות, אשר בטוחה הארוך שלולות מן העם את כחונו, הרי שנסקציות לא-אלימות נוטות לפור את הכוח בחברה ובעיקר הן מסייעות להגביר את כוחם של המדוכאים. על כן, מן הרואין לבחון כמה תוצאות מבניות של סנקציות לא-אלימות.

נסקציות לא-אלימות תורמות לביזור

לעתים תכופות עושות הסנקציות הלא-אלימות שימוש בסירובם של אנשים לבצע את עבדותיהם הרגילים ולהתנהג בדרךים המקובלות, ובניחסותם להתנהג בדרךים אסורות ובלתי צפויות, כמו כל נשך. הסנקציות האלה עוסות תכופות שימוש בתפקדים ובمعدات החברתיות של האנשים, כבסיסי כוח ומונופיו. סוג הנشك הזה עשוי להיות, בתנאים מסוימים, אפקטיבי יותר מרובים. הוא פוגע ישירות במקרים כוחם של מוסדות ושליטים. על כן, מאבק לא-אלים הינו בראש ובראשונה טכניקה של הפעלת כוח ומערכת סנקציות. הוא מאפשר הן שליטה עממית בכוחם הפוליטי של אחרים והן הפעלת כוח כשלעצמה.

לסנקציות לא-אלימות כמה מאפיינים מסוימים לפיזור הכוח האפקטיבי בחברה. המאפיינים הללו קשורים בחמישת הגורמים הבאים.

- אופי הנהגה בהפעלת סנקציות לא-אלימות.
 - תוכנות ספציפיות של כל שיטה לא-אלימות או נשך לא-אלים.
 - SIGNOÍMS בדים הצעמי ובגישות של חברי קבוצת המאבק הלא-אלים.
 - התגברות בוחנה העצמי של הקבוצה הלא-אלימה.
 - צמיחה המוסדoot החברתיים הבלתי תלוים במדינה.
- בהתאמה לסנסוכים אלימים, הסבירות שמניגי תנוועות לא-אלימות

יפעלו אלימות לשם שליטה בקבוצתם, אם בכלל עומדים לרשותם אמצעים כאלה היא נומכה. הדבר ישפיע לא רק על הסכוסך עצמו, אלא גם על החברה שתצמיח מן המאבק, בשל המחויבות העזקה יותר למטרות ולעקרונות הומניטריים. כמו כן, הסכנה שמנاهגים אלה ישתמשו בסנקציות אלימות בזמן כלשהו בעתיד כדי לשמר על עמדות כוחם ולהרחביה, גם אם יתפסו עמדות במנגנון המדינה, הוא פחותה. מנהגים לא-אלימים – כמו ג'וזאהarlal נהרו, קואמה נקרומה וקנט' קיאונדה – קיבלו על עצם עמדות של ראש ממשלה או נשיא נקטו סנקציות אלימות. אחרים – כמו גנדי וג'יאפראש ג'יראן – סיירו

לקבל עמדות כאלה או לא ביקשו אותן.

בתנוועות לא-אלימות, המנהיגות אינה יציבה במהותה. היא נוטה להתפרק בין מספר גדול והולך של אנשים. הסיבה נועוצה בכך שב מרבית המקרים ההנאה ניצבת בכוונה תחילתה ב"��וים הראשוניים" של המאבק, נוצרת ומשולכת לבלא, או סובלת תחת אמצעי דיכוי אחרים. במקרים יייכנו גם הצלחות על אמצעי תחבורה ותקורת ויתעורר צורך בשכבת מנהיגים חדשה, וcutת נדרש מספר מנהיגים גדול יותר, שכן עליהם לפעול ברמה מקומית. הדבר הזה מביא הן להתקאות צוות מנהיגים חדש והן להכפלת מספרם. כאשר התנוועה היא חזקה והדיכוי חריף, ניתן שביזור נוסף של ההנאה, בעקבות מעיצרם של שכבות המנהיגים החדשניים, יפרק את התנוועה ל"חסרת מנהיגים" בפועל. לניסין מעין זה תהיינה השכבות החשובות לטוחה הארוך. באותה חברה יכולתן של הקבוצות לספק לעצמן את צרכיהן תלך ותגבר. הביזור יגבר גם כן, והאמונה בצורך בהנאה ריכוזית תלך ותיעלם. (במקרים שבהם הסנקציות הלא-אלימות מופעלות בעקבות החלטה של מדינה ריכוזית, כמו למשל אמרגנו כלכלי בין לאומי, הגורם הזה, כמובן, ייעדר).

שלא כמו בהפעלת סנקציות אלימות, הנאה התנוועה הלא-אלימה תפעיל סנקציות "לא-אלימות" נגד חברי התנוועה, כדי לשמר על גיבושה ולמנוע עיריקה למhana היריב. כמו כן, לאחר שלא נעשה כל שימוש בסנקציות אלימות במהלך נגד היריב, לא תגדל היכולת להפעילו בשלב שלאחר הסכוסך. שני הגורמים הללו מורים על כך שיבידי אותם מנהיגים שיוכו בעמדות שליטה במדינה, או ימשיכו לאחزو בעמדותיהם הקודמות, לא תימצא היכולת, שהתגברה במהלך המאבק, להפעיל סנקציות אלימות; הם יוכלו אומנם להמשיך ולהשתמש ביכולתה של המדינה להפעיל סנקציות אלימות, אך זו תהיה מוגבלת יותר מכפי שהיא קורה לו המאבק היה מאבק אלים. ההגבלה הזאת תבטיח מגבלות מסוימות על דיכוי פנימי.

כלי הנשק המופעלים במסגרת מאבק לא-אלים אינם פיסיים, ואי אפשר לשנות על אספקתם או להגבילו. אי אפשר לצמצם את השימוש בהם

באמצעות ויסות אספקת התחמושת. ניסיון קודם בהפעלתם הוא בבחינת "إيمانים בתחום כדי קרבי". הדבר יתרום ריבות ליכולתם של האנשים לניהל מacerbים אלה בעמידה, ולבטחונם העצמי. יהיה לך משקל בקביעת חלוקת הכוח האפקטיבי לאחר אותו סכסוך. אנשים שמסוגלים לניהל מאבק עצמאי ומודעים לכוח הזה שבידיהם, יזכו ביתר הערכה מצד קבוצות העילית, בהשוואה לאלה שSEGלים אוזלת-ידי בשעת משבר.

כאשר הסנקציות לא-אליליות מופעלות בהצלחה, האנשים המשתמשים בהן ילמדו להכיר באופן עמוק יותר את תוכנותיהם וכוחם-ישלם, המשקפים את השינויים שהולו בהם. לפני שהפקודים יוכל לנקוט סנקציות לא-אליליות, עליהם לשנות את גישותיהם הקודמות שמקורן בהכנע וברגש נחיתות. בעבר הייתה הקבוצה קרובה לדאי פאסיבית, והאמינה כי אין בכוחה לפעול לתיקון העולות שנעשו לה. בהתחילה לפעול למען תיקון העולות האלה הם ישחררו מתחושת חוסר האונים הזאת, ותחושה תתחזק ככל שהתנוועה תעצם. בתחילת הסכסוך ידרשו הפעילים באופן מודיע על הפחד ממצעי הענישה שבידי היריב. מאוחר יותר יגלו שכבר אינם פוחדים. השינוי הזה, אינו חשוב לאנשים היחידים בלבד. חשיבותו היא גם פוליטית. הוא חותר תחת אוישות המערכות היררכיות אשר נשענו על הפחד כאמצעי לשמרות הפקודים ב"מקום". נוכנותם של אנשי הקבוצה להתמיד חרף כל הסכנות, והכרתו של היריב בכך הזה, יתרמו להעלאת דימויים העצמי. הקבוצה תעריך את תוכנותיה ואת יכולותיה יותר מכפי שעשתה בעבר. הידיעה כי בידיהם נתון כוח אמיתי, אפילו נגד המדינה, תפיח בקרובם רוח חדשה ותקווה לעתיד שבו הם, ולא אחרים, יקבעו את חייהם ואת החברה שבהם חיותם.

במידה פחותה של ביחסון, יתכן כי הפעילים ילמדו לכבד את חייו ואת אישיותו של זולתם, או אפילו של יריבם בסכסוכים קיצוניים. הפעילים ילמדו לחשוב ולפתור בעיות כוחות עצם, להגיע להחלטות משליהם, ולדבוק בהן גם תחת תנאים קשים. אף כי אלה הן תוכנות אישיות לחלוון במידה שהן אומנם מתחפות, הן תשפענה בעקביפין וב吐וות הארוך על חלוקת הכוח בחברה.

סנקציות לא-אליליות תחזקה את הקבוצה שפעילה אותן, הן באופן מוחלט והן בהשוואה ל_kvוצות היריב. הגיבוש הפנימי עמיק ויכולת העבודה המשותפת תגבר. במקרים רבים, אלה מהווים בעת ובונה אחת תנאי מוקדם לשימוש אפקטיבי בסנקציות לא-אליליות, ותוצאה של השימוש הזה. שיתוף פעולה פנימי דרוש גם לשיפור אותם צרכים אשר קודם לכן סופקו עליידי היריב. הדבר הכרך למשל במציאות דרכים חדשות לשמירה על הסדר החברתי, גם בעיצובו של הסכסוך, ולטיפול צרכים חברתיים כלכליים ופוליטיים שונים.

חברי הקבוצה יצרכו להגביר את כוחם לספק בעצם את צרכיהם וכך יצטרבר בידיהם כוח נוסף. המוסדות הקיימים יתחזקן, או שייעשה בהם شيئا' כדי שייטבו לעונת הצרכים, וכןו כן עשויים להם גם מוסדות חדשים. אלה הם היבטים הקונסטרוקטיביים של אישותה הפוליה עם היוריב. בשעת סכוך, בכוחם לשנות במהירות את יחסיו הכוחות הקיימים. התוצאה תבוא לידי ביטוי בשינויים מבניים בנייקיימא.

במקרים מסוימים תוכנן מראש האיזון בין אישותה הפוליה לבין שיתוף הפעולה. במקרים אחרים קורה הדבר באופן ספונטני ופתאומי. כאשר השינויים המוסדיים זמינים בלבד, הם יתרמו לשינוי בייחסו הכוחות שבין הקבוצות המתמודדות. כאשר השינויים הללו מחזיקים מעמד גם לאחר חום הסכוך, הם עשויים להביא לתוצאות מבניות מרתקות לכת ולתרום לפיזור הכוח, הן מבחינת מוסדותיו והן מבחינת יכולת הפעלת הסנקציות.

גורם נוסף אחד עשויל לטוחה הארוך לפיזור הכוח בחברה. השימוש בסנקציות לא-אלימות יקטין את המגמה שקבוצת המאבק תסבול מהתאזרות כתוצאה מן המאבק עצמו. סנקציות אלימות לשחרור, במסגרת מהפהה, או התגוננות מתמדת, פירושן מעגל מתגבר של אכזריות, תגמול ותגמול נגד. האישיות מתקשה ומתקשחת, עד שלבסוף הריגשות האנושית והיכולת להגיב על סבל אנושי נעלמת כמעט כליל. אותו אדם, שבעבר נאבק נגד מעשים בלתי אונשיים, נוקט עתה אותן שיטות שגינה אצל יריבן. הסיכויים למגע התפתחות מעין זו במסגרת מאבק לא-אלים הם רבים. הסנקציות המופעלות מחייבות הימנעות מפעולות אלימות ומעשי אכזריות. להבדל זהה תהיה השלכות

השלכות השובבות על אופיה של החברה שלאחר המאבק.

בהקשר זה קיים עוד גורם נוסף, שהסבירו בעיצוב חברות העתיד רבה, גם אם אינם בעל משקל לגביה חלוקת הכוח הפליטי. אימוזה של אלימות פוליטית כלשהי בסנקציה סופית, והפעלה – לצד מתן לגיטימציה לרי מטעם המשטרה, הוצאות להורג, ומלחמות – ילמד חברות מסוימות בחברה, לרבות אנשים אנטיחברתיים ובחלטי יציבים מבחינה רגשית,שאלימות היא אכן סנקציה סופית. ספק רב אם הניסיון להגביל את שימושה למוסדות מסוימים בלבד אכן יעלה יפה, כל עוד אנשים מסוימים חשים, בכך או שלא בכך, שמרתרם תקופה ותווג באלימות בלבד. על כן קיימת הסכמה כי אלימות שזכה ליגיטימציה מידית המערכת תתרום להופעתן של פעולות אלימות ללא לגיטימציה זאת. השימוש בסנקציות לא-אלימות לא יוביל לאוthon תוצאות. הוא עשוי להוביל לידי שימוש בסנקציות לא-אלימות מטעם יחידים וקבוצות, אף נגד נורמות ועקרונות מקובלים. ואולי לא יהיה זה מצב אידיאלי, אך יהיה בכך שיפור ניכר בהשוויה למצב שבו הפעולות האלימות הולכות ומתרבות.

המאבק הלא-אלים ישפייע על יחסיו הכווצות בחברה באופן שונה מכפי שתשפייע פעולה המבוקשת להציג שינויים בדרכי שלום, באמצעות התפישות חוקים, החלטות בית-משפט, או צו מושלתי. במקרים הללו, אלא אם כן השינויי הלו כתוכאה מגורמים אחרים, חלוקת הכוח לאחר השינוי תישאר פחות או יותר כפי שהיתה בעבר מכיוון שלא אירע דבר שיוכל להביא לשינויו, ויכולותם של האנשים להגביל את יריבם או להפעיל בעצם סנקציות לא גדרה אף היא. אף אם תביעה או מטרה מסוימת אכן הושגו בדרך זאת – האנשים עצם עדין לא יהיו מסוגלים להשיג את מבקשתם בגיןו לרצונו של היריב או השליט שאינו חף בכר. באופן דומה, הדבר שזה עתה והונך עליל, בבואה השעה, להילך בחזרה באותה מידת קלות. כל מה שניתן כחסド ולא כפריע-עלם, עשוי להילך באותה קלות שבנה ניתן. רק הדבר שהושג הוודאות לעובדה מומצת ולמאבק יהיה ברקיעים.

עיצוב "מצבה הפוליטי" של החברה

השפעותיהן המבניות של הסנקציות האלימות והלא-אלימות מלאות תפקיד חשוב בקביעת מצבה הפוליטי של החברה. ה"מצב הפוליטי" של החברה מוגדר כצירופם של שלושת הגורמים הבאים: (1) דרך פעולה של המערכת הפוליטית. (2) מעשיה. (3) מה שאינו בגדר יכולתה. המצב הפוליטי כולל גורמים ייחודיים כמו: דרגת ריכוזו או פיזורו של הכוח האפקטיבי; האידיאלים של אותה חברה ומטרותיה; המאפיינים וההישגים האנושיים של המערכת; יכולתה לכפות דיקטורה, לבצע רצח-עם, לנוהל מלחמות, להפעיל דיכוי חברותי, או לתמוך בו והסבירות שתעשה כן; לעומת אלה, יכולתה לתמוך בחופש, בדמוקרטיה, בצדק חברותי, ביחסים שלום מבית ומוחץ ולעוזם, המידה שבה החברה משרחת את האדם או מזיקה לו, המידה שבה היא מספקת את צרכיו השונים של הפרט, כפי שתוארו בראשית הפרק. קיימים מגוון רחב ביותר של מצבים פוליטיים, הן בתוך חברה אחת והן בין חברות השונות. על בסיס ניתוחינו בפרק זה ובפרקם הקודמים עולה כי המצב הפוליטי נקבע על-פי (1) חלוקת הכוח האפקטיבי בחברה (להבדיל מחלוקת סמכויות חוקית או חוקתית). (2) סוג הסנקציה הסופית שעליה סומכת החברה, ומהמידה שבה היא קיבלה ביטוי ממשיך. יש צורך בזיהוי נוסף נוסף ביחסים ההבדלים שבין שני הגורמים הללו.

בפרק ב' טענו כי חלוקת הכוח האפקטיבי חשובה יותר מחלוקת הסמכויות הפורמלית המועוגנת בחוקה. בין שתי אלה ייתכן שינוי ואף אי-התאמה. החוקה

הרשמית והתפיסות המקובלות בחברה הן אומנם חשובות אך הן משנהות מבחינת דרכי תפוקה של החברה בפועל: מוקדי כוח חזקים יכולים להטיל הגבלות ממשיות על שליט יחיד, אשר להלכה אין הגבלה לשולטונו. לעומת זאת, כאשר מוקדי הכוח חלשים, יוכל שליטה של מדינה בעלת חופה דמוקרטית-כלאורה לקיים שלטון יחיד ואף לבטל את החוקה בהתאם לרצונרוואו.

בפרקים הקודמים נטוען גם כי מיסודה של היכולת להפעיל אלימות פוליטית יכול על יישומה למען מטרות שונות מן המטרות המקוריות. הדבר ניתן למעשה בידי האנשים העומדים בראש המוסדות. על כן מצאנו כי קיים קשר הדוק בין דיקטטוריה, רצח-עם, מלחמה ומערכות דיכוי חברתית. כל הארבעה הם בבחינת ישומים של אלימות פוליטית. אלמלא היכולת ליישמה הם לא היו קיימים. על כן, למוסדות ולסנקציות משקל רב בעיצוב המצב הפוליטי של חברה נתונה בכל תקופה, ויש בהםם קשר. למשל, בחברה בעלת מוקדי כוח חזקים ידעו אנשים להפעיל סנקציות לא-אלימות בירתר אפקטיביות, ויהיו להם היסודות הארגוניים למאבק קבוצתי. למוקדים אלה תינן השיבות מיוחדת, כאשר ישלו על מקורות כוח פוליטי. לעומת זאת, במהלך המאבק הלא-אליטי מוקדי הכוח יתחזקו ויכלול התארגנות של האנשים תגבר. בדיעון זהה נעסוק בעיקר בהשפעות של חלוקת הכוח והסנקציות על המצב הפוליטי. אנו נתיחס לסנקציות כאלו תופעה נפרדת מאחר שהן יסוד המפתח בכל פוטנציאל כוח. שאר יסודות הכוח יוכנסו תחת הכותרת "חלוקת מוסדית של תהליכי קבלת החלטות".

נוסחה חברתית

נדון כאן בהשערה הבסיסית כי פועלות הגומלין בין החלוקה המוסדית של תהליך קבלת החלטות לבין הסנקציות הננקוטות בחברה נתונה המשמשת גורם מרכיבי בקביעת "המצב הפוליטי" בחברה. עם השתנות שני הגורמים הללו, ישתנה גם המצב הפוליטי. אנו מתיחסים לשני הגורמים הללו בהקשר החברתי הכללי – האוכלוסייה, הארגונים והמוסדות העצמאים (מוקדי הכוח) וגופי המדינה (ldrבות המדינה). קשה אומנם למדוד כל גורם במדויק, אך אין לנו כל צורך בכך, שכן אנו נתונים במאפייניהם הכלליים של התופעות. נקבעת היחס הזה במשווה הבא:

אפשר להציג את פועלתה של המשואה הזאת בכך שנציג את ההשפעה שיש לצירוף מסויים של תהליכי קבלת החלטות ושל סנקציות, במרקם שבהם שני הגורמים ברורים באופן ייחסי. נציג כאן חמישה מצבים שונים, אשר למרות הייחום מודלים אנגליטיים, הם בכלל זאת דומים למצב פוליטי ממשי. מצב א': במצב זהה, מוקדי הכוח הקיימים בויתר, או הוחלושו ונחרשו באופן שיטתי. קבלת החלטות רוכזה בידי קומץ אנשים קטן העומד בראש מגנון המדינה, ושולט גם בכל מוסד חשוב אחר. הסנקציות הננקוטות בחברה הזאת הן אלימות ביותר והיכולת המוסדית להפעילן באמצעות הצבא והמשטרה כאחד מפותחת גם היא. סנקציות אלימות מופעלות בהיקף נרחב – בפועל או כאיום – לשם שליטה פנימית ולשם הסדרת יציחסים בינלאומיים. כשהציגו סוג של מסווג כזו קיים בחברה פוליטית, המצב הפוליטי שניבע מכך יהיה סוג של דיקטטורה בעלת יכולת לדכא את החברה, לפתחו במלחמות ולבצע רצח-עם, אם תחפוץ בכך. הדבר הזה יהיה נכון אף כאשר האידיאלים והמטרות הסופיות של המערכת הם אנושיים, ובחזקת הכתובה, שהלכה עודנה בתוקף, קבועים הסדרים והליכים השונים בתכלית. במקרה הזה יכול השיט לבטל בנטול את החזקה הרשמית וליצור התאמה בין המבנה הפורמלי לבין המערכת הפוליטית המשנית. אפשר להציג את מצב א' במשואה הבאה:

מצב ב': במצב זה, גודלה היא עצמתם של מוקדי הכוח בהשוואה למגנון המדינה. הם מסוגלים לקבל החלטות באופן עצמאי אפילו בנגדו לרצון של השליט. הסנקציות שפעילה המדינה הן אלימות. הסנקציות שפעילים מוקדי הכוח במשורר הפנימי ובינם לבין עצםם הן אומנם לא אלימות בעיקרן אך מוקדי הכוח סומכים, במצבים קיצוניים, על סנקציות אלימות. המצב הפוליטי הנובע מן הzierוף הזה נוטה לא-יעילות.

מצב פוליטי בלתי יציב כולל דרגה גבוהה של חופש וdemocracy, היעדר דיכוי חברתי שיטתי וכיוצא באלה. ברם, כאשר יפרוץ משבר עמוק תחול תחרבות ניבת בהפעלן של סנקציות אלימות, והתוצאות הריבוזיות של סנקציות אלימות כאלה תבאנה לידי תוצאות מסוימות. בכפוף לצרכי הייעילות של האכבה, ובהתאם להרחבתה של האלים הפוליטית שבידי המדינה, כוחם הייחודי של מוקדי הכוח יקטן. הסבירות לכך גבוהה גם כאשר המאבק האלים, כמו מאבק נגד פולש וזה יתחיל במלחמה גריליה. שלביה הראשונים של מלחמת הגריליה מאפיינים בחוסך ריכוזיות. אלא שהדרגה המאכבה יהפוך לריכוזי במידה הולכת וגדלה מכביות מעבר לכוחות צבאים ולזרבי לחימה קונבנציונליות.

לעומת זאת, לאחר שנקודת המוצא אינה יציבה, הפעלת סנקציות לא-אלימות במשך שעת משבר – וכתוואה מכך, התעצמות כוחן והניסיונו להפעילן – תשפיע בכיוון שונה. במקורה של הצלחה, היסודות הלא-ריכוזיים בחברה ישתרמו אף יתרחבו, וכך יימנוו תוצאותיה הבלתי רצויות של הסנקציות האלימות. אפשר להציג את מצב ב' במשמעות הבאות:

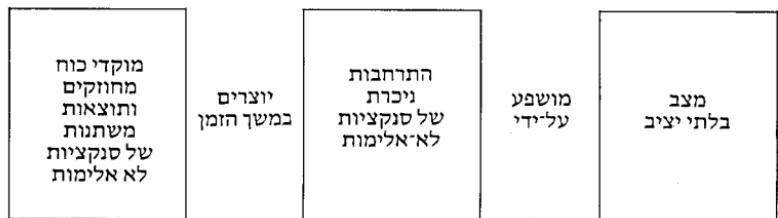
מצב בסיסי

אפשרות א'

אפשרות ב'

מצב ג': במצב זהה, דרגת הריכוזיות של המוסדות היא גבוהה ביותר. מוקדי הכוח הם מעטים או חלשים. קבלת ההשלכות מרוכזות בידי עילית מוצמצת העומדת בראש מגנון המדינה. המדינה הפעילה בעבר סנקציות אלימות ממוסדות אך השימוש בהן הצטמצם, ומשקלן של הסנקציותalanilot גבר. והוא מצב בלתי יציב.

התפתחות המסתברת של מצב בלתי יציב זה תלולה בכמה גורמים, וביניהם הסיבות לסנקציות לא-אלימות וכן יסודיותו ותמידיותו של השינוי הזה. ייתכן שהשינוי נבע מתחנית יסודית מצד שליטי המדינה, מתוך מחשبة שהתנוגדות צבאית לפוליטה אפשרית של עצמה חזקה יותר תהייה מעשל התאבדות, ויתכן שהשינוי בא כתוצאה מההפקה לא-אלימה מוצלחת נגד השיטה הקודמת. במקרה הראשון יהיה צורך, עם תכנון או בלעדיו, בפיזור מהיר, מתוכנן או בלתי מתוכנן, של תהליכי קבלת ההשלכות מידי המדינה המרכזית, כדי לאפשר מאבק לא-אלים מתחשך נגד התופפים. במקרה השני להניה שהתחיליך הזה כבר אירע: ייתכן שמוסדות קיימים ועצמאים נעשו דמוקרטיים ונטלו לעצם סמכויות ניכרות, ויתכן שמקדי כוח חדשים וב בעלי סמכות נוצרו לפני המהפקה או במהלך.

ההשפעות לטווח הארוך של המעבר לسنקיוט לא-אלימות על המצב הפוליטי תלויות באורך חייהם של השינויים שהווכרו כאן. אם השינויים הם ארעיים והשימור בסנקציות אלימות ייקבע שוב באמצעותי סופי של החברה, קרוב לוודאי שיוצר שוב אותו מבנה ריכוזי שנשלט בידי קבוצת עילית קטנה. לעומת זאת, אם המעבר לשימוש בסנקציות לא-אלימות יארוך ימים, הרי שבמצב הפוליטי החדש כוחו של העם יגבר. צרכים אנושיים יסופקו באופן יותר, ותוצאתויה של אלימות פוליטית ממוסדת יימנעו. נוגדים זאת בנסיבות הבאות:

מצב בסיסי

אפשרות א'

אפשרות ב'

מצב ד': במצב זה תהליך קבלת החלטות מפוזר בין מוקדי כוח חזקים ובין מגנון מדינה חלש. סנקציות לא-אלימות אומצו באופן שיטתי ונחתמסדו. הנגיעו לדרגת התפתחות גבוהה והן פועלות היטב בשעת הצורך. המצב הפוליטי שיוצר יהיה יציב באופן יחסית. כוחו של העם יגבר והסנהה לאלימות פוליטית מוסדת תצטמצם. התהליך הזה יתרום רכבות לחופש, לדמוקרטיה, לכבודוandi אדם, לשלום מבית ומחוץ ולצדκ חברתי. נציגים זאת במשווהה הבאה:

אם לא יופיעו גורמים חדשים לגמרי, מצבים א' וד' יהיו יציבים יחסית. אם אופן החלוקה של תהליך קבלת החלטות ואופני הסנקציות של החברה ידוועים, אפשר לנבא בדיקות מירבי את המצביעים הפוליטיים הנובעים מהם. לעומתיהם מצבים ב' וג' מאד בלתי יציבים. במקרים הללו טרם נקבעו אופנים של תהליך קבלת החלטות ושל הסנקציות שהחברה מפעילה, ולכן אי אפשר לנבא את המצב הפוליטי הנובע מהם.

מצב ח': בארכעות המצביעים הקודמים החברה שמה את מבטחה בסוג אחד של סנקציה, או שקיים שלב של אי-ידואות, שבו החברה מתנדנדת בין האפשרות אחת לאחרת. במצב זה תהליך קבלת החלטות המוסד נחלק בין המדינה לבין מוקדי הכוח באופןים שונים. הן רמת התפתחותן של סנקציות לא-אלימות והן השימוש בהן מוגבלים ביותר או זניחים. אך בה שעה, הסנקציות האלימות הן חלשות ובളתי מפותחות חרף התקבלותן בחברה כסנקציות סופיות. מצב כזה עשוי להתפתח כאשר אין כל סכנות או איוםים משמעותיים המחייבים סנקציה חזקה מסווג בלבדו. במצב הפוליטי הנובע מכך תימצא דרגה ממשוערת, אך לא גודלה מדי של חירות וכבוד לחוי אדם, לא יתגלו בו גילויים חריפים של דיכוי חברתי, וסוכסוכים יהיו מועטים, אם יהיו בכלל. לא יהיה גם לחצים לביזור הכוח כתוצאה מהפעלת סנקציות לא-אלימות. עם זאת, לחצים כאלה יתכננו, אך מקורותיהם יהיו שונים – אמונה, פילוסופיות או צרכים מוסדיים.

המצב הפוליטי יישאר יציב כל עוד לא יפרוץ משבר שבעקבותיו יתרורך בולט בסנקציות. אם אכן יתרחש משבר מסווג כזה, עוצמת הסנקציות האלימות תתפשט במחירות. התפתחותן תפיעיל לחצים לטובת ריכוזיות יתר שליטה מוסדית, ולחזאות אחרות של אלימות פוליטית ממוסדת בקנה מידה רחב. אפשר להציגו זאת במשואה הבא:

התיאוריה הזאת דורשת בדיקה ביקורתית. אם היא קבילה, תהיה לה השפעה מרתקת לכט על פיתוחן של אסטרטגיות חדשות לשינוי חברתי, אסטרטגיות הולמות יותר מעבר.

פיתוח אסטרטגיות של ייפוי כוח

אנשים רבים מסכימים כי אפשר לשנות את מוסדותינו הפוליטיים במידה ניכרת באמצעות בחירה מודעת. היכולת לבחור בחירות כآلלה למען עיצובה מחדש של החברה הפוליטית מתייחסת גם לבחירת סוג הסנקציות שהן חברה בוטחת, וגם להחלטה על דרגת הריכוזיות של המערכת הפוליטית. הנition בפרקם הקודמים מצבע על כך, שהדריכים הקיימות למילוי תפקידיה

החיוניים של החברה אינן בוגדר אפשרות ייחידה. אם תימצאנה דרכים חלופיות, אפשר לאמץ במסקם הדרכים הקיימות. לדברי רונברט ק' מרטון אפשר "להפшир את זהותו של הקיים ושל הבלתי-מנע".¹⁸ שימת הדגש באפשרות למזוודה תחליפים הופכת מכשיר מתשבתי לפיתוח דרכים לשינוי יסודי, לרבות פתרון לביעית האלימות הפוליטית. בעיה זו לא זו בלבד שטרם נפתרה, אלא היא אף זכתה בחשומת לב מועטה מאוד.

הכרה בתחליפים כמפתח לשינוי יסודי

כשלונו בפתרון בעית האלימות הפוליטית המוסדית, מקורו באידגוניות העובדה כי האלימות הזאת אינה האפשרות היחידה וכי קיימות גם סנקציות לא-אלימות. כישلون זה הוא נחלה חומכיה הנלהבים של הדמוקרטיה הליברלית במערב מחד גיסא, ושל מתנגדיהם, תומכי אחת השיטות הסוציאליסטיות, מאידך גיסא.

סוג הנition הזה מצבע על בדיקת תחליפים, אשר אם יימצאו אפקטיביים, הם יוכלו לבצע את המלאכה באופן שונה מכך שנעשה עד כה. בפרק טמון המפתח לשינוי יסודי בסנקציות הפוליטיות של החברה. כפי שראינו בפרק הזה ובפרקים הקודמים סנקציות לא-אלימות שמשו תחליף לאלימות באמצעות רבים ובמגוון של חברות. ולכן סנקציות לא-אלימות, כתחליף, אכן קיימות. הפעלתן תתרום לשינוי שיטתי שיוביל לציבור כוח בידי העם ולדמוקרטיותה של מוסדות החברה.

הניתוח הזה אינו מוגבל לשאלת הסנקציות. אפשר לישמו גם בשאלות המוסדות הריכוזיים הגדולים, ובכללים מוסדות כלכליים גדולים ומנגנון המדינה. אם נפעל צעד אחר צעד, להחיהה, להרחבה וליצירה של מוסדות חלופיים ובבלתי תלויים במדינה ואם נרחיב את היקף ההשתפות העממית ברמות המשל הנמוכות, נוכל להפוך על פיה אותה מגמה של ריבונות הכוח האפקטיבי בידי חברות הענק ומנגנון המדינה.

לאור בעיותה של החברה כיום והתרחבות כוחה של המדינה הריכוזית, יש צורך ביזור מאשר שמירה על אותם הביטים חברתיים שמקורם בעבר, ואשר חשייבותם לא פחתה גם עתה. כמו כן, אין להסתפק בתיקון בעיות ספציפיות. علينا לפעול באופן מתוכנן למען חיזוקם של המוסדות הבלתי-תלויים במדינה, ולהימנע ממודע מהగברת הכוח המתרכז בידיה.

לא די לגנות את הסכנות הנש��ות ממשל מרכז חזק, אטימות הביווילרטיה, השתלטתן של קבוצות העילית או שיעורי המס הגבוהים. כאן נדרשים שינויים מוסדיים. דרך אחת לעשות כן היא לפתח מוסדות חלופיים

шибיצעו את התפקידים הרצויים והחינויים, שכיוום מצויים בידיהם של המוסדות הריכוזיים הגודלים.

תפקידים מסוימים המבוצעים בידי מגנון המדינה הריכוזי, אינם נחוצים למשה, או אף אינם מתאימים לחברה, שכן כך מרבה לדבר בזכות הדמוקרטיה והחרות. על התפקידים האלה ועל אותם תפקידים במגנון המדינה שעוסקים בהם, אפשר בנקל לזרה, לטובתה ולרווחתה של החברה. אולם מרבית התפקידים שמגנון המדינה מבצע (או אמרו לבצע) נחשים בעניין מרבית האנשים תפקידים רצויים והכרחיים. אפשר גם להציג תפקידים רבים נוספים. מערבות המדינה בסיפורם לא צטמצם באופן משמעותי או תיפסק אלא אם כן יוקמו גופים אחרים שיוכלו לעשות זאת. על כן, אם ברצוננו לכלום התרחבות נוספת של מגנון המדינה המרכזי, علينا לפתח דרכי חלופיות למילוי הצללים החברתיים, הכלכליים והפוליטיים שהווינו עד כה, ואשר אński רפורמה לMINIUM מציעים כי המדינה תטפל בהם. אי אפשר למנוע את התפשטות המדינה אל תוך החברה והכלכלה, באמצעות התנערות מאחריות חברתית או הונחה. אי אפשר לעשות זאת גם באמצעות אמון מוחלט בתאגידים ענק לאומיים וביחידואמים. אם לא יוקמו מוסדות ופתרונות חלופיים, תימשך בהכרח התרחבותה ההדרגתית של המדינה.

יש צורך להקים או לחזק מוסדות קטנים יותר (מוקדי כוח) בעלי יכולת לקבל החלטות משליהם. בתחילת הם יספקו שירותים מוגבלים, לאחר מכן יועברו אליהם בהדרגה תפקידים נוספים. עליינו לשאוף למספר גדול יותר של מוסדות, אשר כל אחד ואחד מהם יתפרק בתחום מצומצם יותר ובהשתתפות דמוקרטית נרחבת. המוסדות ישתפו ביניהם פעולה, כאשר יתרור הצורך. ביצוע משימות אזוריות או לאומיות.

אין להבין מכאן כי ארגונים ומוסדות קטנים ורמות ממשל נמוכות מהווים תמיד דוגמא ומודל לאנושיות ולדמוקרטיה השתתפותית. אך בගילוייהם הגרועים ביותר, יכולים מוסדות אלה לגרום נזק קטן יותר מאשר המוסדות הגדולים. כאשר הגוף קטן, קל יותר למשתתפים ולהברים לפטור בעיות באמצעות פעולה ישירה. מוסדות קטנים מאפשרים יתר השתתפות ויתר שליתה מצד אלה שמעורבים בפועלם.

יש לשקל בזהירות את הדריכים השונות להגברת השליטה וה השתתפות הדמוקרטית ברמות הממשלה. רעיון זהה של חנה ארנדט ראויים לתשומת לב מוחחת.¹⁹ במקומות שבהם השתמרו מוסדות של דמוקרטיה ישירה אם בצורה מושבשת כמו למשל אסיפות עירוניות בניו-אנגלנד או ארגוני חקלאים במערב התיכון – יש לבחון כיצד להמשיך ולשמרם וכיצד להחיותם מחד גיסא, ולהגבר את האחריות המוטלת עליהם מайдך גיסא. במקומות שבהם הם אינם

קיימים עליינו לבחון כיצד ליזום נסיבות אחרים לאפשר להם לטפל, בתחילת בעניינים מוגבלים, אך משמעותיים. צירופם של התפתחות הדרגתית ושל אימוץ סנקציות לא-אלימות, וכן של מוסדות עצמאיים קטנים במסגרת תוכנית הדרגתית של שינויי אחראי, יתרמו להתפתחות של מצב פוליטי, שבו יתמשו האידיאלים החברתיים שלנו באופן מלא יותר.

מאבק שחרור לא-אלימים

להשפעות המבניות, בטוחה הארוך, של הסנקציות לסוגיהן, יש השלכות חשובות על מאבק שחרור נגד דיכוי לסוגיו. שתי נקודות ברורות: 1. שחרור – חובה עליו שהיא שחרור עצמי. 2. רק שחרור באמצעות שמחוקים את הקבוצה המדוכאת יתרום בטוחה הארוך לשינויים בייחס הכוחות ולמניעת דיכוי מחדש.

זהו אינה ראייה מעודדת. היה נוח יותר, אילו ניתן היה למצואו "משחרר" כלשהו שהיה מתיר את איזיק הדיכוי לבדו ולא מאץ או מחייב כלשהו מצד המודכנים. האמונה באפשרות הזאת היא נפוצה אך מסוכנת. היא קמה על היעדר הבחנה בין מדכא מסוים לעצם מצב הדיכוי. במצב הזה האוכלוסיה, בשל חולשתה, תהיה תמיד חשופה לפגיעה מיידי מי שנמצא בעמדת השליט. ככל היוטר יהיה אפשר להחליף מדכא אחד במדכא אחר. "שחרור" המונען "מדכא" מתח פרץ של טובילב, או ממניעים אחרים, או "שחרור" המונען למודכנים ללא מאץ ניכר מיידי גורם שלישי, לא יוכל לחשק את המודכנים ואת מוסדותיהם. אפשר לשול שחרור זה באותה מהירות שבה אפשר להעניקו. לעומת זאת, שחרור שהושג על ידי המודכנים עצמם, כתוצאה ממאמצי התזקוק עצמאי, וניהול מערכת של התנגדות ואישיתוף פעולה, ייצור מצב של עצמה חברתי הנובע מטיפולם העצמי של צרכי החברה. ואת זאת לא ניתן לבטל בנקל. במצב הזה יתרונות רבים ובני קיימים.

כל עוד יכולם האנשים לחשוב באופן עצמאי ולשמור על כבודם העצמי, הם ייאבקו להציג את חירותם, לשמר עליה ולהרחה. אולם, בארצות רבות וחתת סוג שלטון שונים, כוחם של השליט וקבוצות העילית כה מקייף, עד כי אי אפשר לתאר את המצב אלא כמצב של דיכוי. המערכת עשויה להיות המשכנן של שיטות קולוניאליות, כיבוש זר, ניצול כלכלי, דיכוי חברתי (כמו דיכוי של נשים, או של אסורים במגע), מערכות גזוניות, דיקטטוריות וכיווץ באלה. כאשר האנשים מבקשים להשתחרר מן הדיכוי, ולכונן שליטה עממית על כוחו של השליט, או אז הם נאבקים לשחרורם.

מכאן, שבעית השחרור לא נפרטה בעקבות החלפת מרבית המשטרים הקולוניאליים האירופאים במשטרים מקומיים. חירות – במובנה החברתי, הכלכלי והפוליטי הרחב – נותרה מטרת שמישואה מאוד לוקה בחסר, ובמקרים רבים היא מתחוללת בדרכים קייזניות וחתוך משטרים מודלים שונים.

השאלת החשובה היא, אם כן, כיצד ינהלו המודרכים את מאבקם ויביאו לידי שינוי. השאלה הזאת זוכה לעיתים תכופות לתשובה רגשית הנובעת מן הכאב שמעורר הדיכוי. מאבקי שהפכו למיניהם כוללים תמיד יסודות רגשיים וסובייקטיביים מאוד.קשה עוד יותר להציג את היסוד הזה באמצעות נתוחם באופן אוביקטיבי. ניתוח מדויק והחלטה רצינאלית.

זהו רוחם של אנשים, המתknומים נגד תנאים שאין הם מוכנים עוד לשאת, ושברבזם נשארים נאמנים לעצםם, לאמונתם ולחולומות העתיד שטפחו. זהו הנכונות להקריב ברגע מסוים הכל ובכל מחר; נכונות שאין לתכננה מראש, אחרית יגבר השכל על הלב, שהוא מolidן הראשוני של מהפיכות. זהו האומץ להלום ראשון למען החופש, בעוד שאחרים מחייבים עדיין לסמן. זהו הנכונות להמשיך, בהכרה שהסיכויים לניצחון קلوשים. הדבר באדם המוכן למות למען עתיד שרק אחרים יוכו לראותו.

بعد שהmercabil הרגשי הוא חזק בכל התנוועות למען שינוי חברתי, המטרה הנכפית אינה בוגדר סיפוק מיידי של צרכים نفسיים אישיים בלבד, אלא היא שינוי חברתי. במיוודה בתנוועות לשחרור לאומי ובתנוועות מהפכניות גדולות, אם נשפכים אחרי הרgesch בלבד, גוברת הסכנה לטעויות חמורות בבחירה כליה המאבק; הینו, בבחירה הסנקציות הממוסדות שיישרטו את המטרה. אם, לעומת זאת, האדם חש אחריות על התוצאות שתושגנה ותשפענה על החיים כולם ועל הדורות הבאים, אליו לבחור בזיהות את כליו, ואת הדרכים שבהן יספק את צרכיו האישיים.

בחירה אינה בין דרכי קשות לדרכי קלות בלבד. לעיתים קשה לצפות מראש את מידת הקושי של הדרך הנבחרת. לעיתים אין כלל דרך להשגת שינוי בסיסי. כמו כן, אי אפשר לחשב את העודדים אך ורק על-פי ההבדלים בomidah הסכל שיגרם בשימוש בסנקציות אלימות לעומת הסנקציות הלאי-אלימות. יש לכך חשיבות, אך אין זה הגורם היחיד. בין אם יבחרו להיאבק ובין אם ישבו בחיבור ידים, קורבנות הדיכוי יסבירו.

בכל המקרים, בעיתן העיקרית של תנוועות השחרור היא כיצד לפעול על מנת שהמצב ישתנה, איזהצד יגיע לידיו, ותחמת תקום מערכת יציבה שבה האנשים עצם שלוטים על חיים ועל החברה שבה הם חיים. היקף השינוי הדרוש ישפייע מאוד על סוג הפעולה ועל קייזניותה. במצבים מהפכניםים

הבעיה היא אומנם חמורה יותר, אך במהותה היא זהה לה. הבעיה היא אסטרטגית: כיצד לפעול כדי להשיג במירב האפקטיביות את סיום הדיכוי הisher, ולהקים מערכת חדשה צודקת יותר וחופשיה יותר, המאפשרת יתר שליטה עממית. ברתלמי דה-יליגט כתב:

בURITYה העיקרית של פעולה מהפכנית המונית היא זו: מציאת אמצעי מאבק הראויים לבני האדם וברבומן מסוגלים לגבור על כוח ריאקציוני בעל עצמה צבאית גדולה ככל שתיה.²⁰

יסודות מפתח בשחרור לא-אלים

אללה הם מעתים מן הגורמים שיש לקחם בחשבון כאשר מבקשים להשיג שחזור במאבק לא-אלים:

1. על האנשים להבין ולהכיר ככל האפשר את אופיו של היריב, את המערכת של, את המצב שבו מתנהל המאבק. היעדר הבנה זו, או טויות בהבנת המצב לאשרו, עלולים להוביל לטעויות טקטיות או אסטרטגיות חמורות.

2. על האנשים לבחור באופן מודע את סוג הסנקציות – טכניקת הפעולה – שיופיעו במהלך המאבק. יש לעשות זאת מתוך התהשבות בתוצאות לטובה הקצר ולטווה הארוך, בנסיבות העוצמה ובקודמות התורפה של היריב, ובמצב הכללי שבו מתנהל המאבק. אין לשאייר את הבחירה הזאת ליד המקרה, לקבוצות קטנות, גם לא לפרצ'י מרידות או להנחות לא בדוקות לגבי אופיו של הכול.

במקרים רבים בעבר, סוג הסנקציות לא נבחר מודע, ולעתים קרובות מדי השתמכו המורדים על אלימות פוליטית שאוთה היטיב להפעיל. הבחירה הזאת פועלת לעיתים תכופות לרעת הקבוצה ותורמת בטוחה הארוך להתהוותה של חברה שונה מן הרצוי.

3. על האנשים לדרכן לעמוקן של הסנקציות הלא-אלימות, ושל השיטות והטכניקה של הפעולה הלא-אלימה. אפשר לכלול כאן את תיאוריית הכוח, את שיטות הפעולה, את מגנוני השינוי, את הדרישות והתנאים לאפקטיביות, את עקרונות האסטרטגיה, התgebות לדיכוי, והדרכים החלופיות לפיתרון סכסוכים אישיים.

4. יש צורך בהכרה כללית של אסטרטגיית המאבק ושל התנאים והדרישות של סנקציות לא-אלימות בקרב האוכלוסייה כולה. הדבר יאפשר לה לפעול בתיאום עם הקבוצה הנאבקת, ברמות השתפות שונות.

5. בכל מצב ספציפי שמתעורר, דרושה אסטרטגייה מיוחדת וטקטיקה מתאימה – לאור הגורמים שצינו ועוד גורמים נוספים.
6. יש לגבות קבוצה גדולה ככל האפשר של אנשים המסורים למטרת השינוי, היורדים לעומקה של טכנית הפעולה, המוכנים להפעילה באופן מושם.
7. תשומת לב מתמדת למצוות התנועה, לאור השינויים התכופים במצב הסכוך. יזרשו מאכיזים להתגבר על חולשות ויתעורר צורך בהערכת פועלות מסוימות לשם הפekt לקחים.
8. אם המאבק יפרוץ באופן ספונטני, הוא יתחזק באמצעות ההבנה האינטואיטיבית והאינטרקטואלית של הטכניקה, שכבר נמצאת בשימוש. בנוסף לכך, המאבק יתחזק באמצעות יוזמות של אנשים בעלי הכנה עמוקה יותר של אופין.
9. במאבק מוקף, במידה שהדבר עולה בקנה אחד עם המשמעת הלא-אלימה, יידרשו יוזמות ואסטרטגיות מיליטנטיות, לצד בדיקה מתמדת של יעילותן. בלעדיהן מתעוררת סכנת הדמורליזציה והמעבר לאלים. התוצאות עלולות להיות חמורות.
10. במאבק נרחב, התנועה תיאlez' לעמוד בפני דיורי והפחה, ולסרב להיכנע. על המנהיגים לשמש דוגמא לכל היתר: אסור לתת ליריב להרגיש כי ההתנגדות פחתה בעקבות ריכוך העונש. ההתנגדות הזאת תורמת לדמורליזציה ולמעבר לאלים פוליטית. אין לתקנה אלא בדוחית אותם מנהיגים ובפתיחה ביוזמות לא-אלימות מקיפות עוד יותר.
11. אם הציבור ומוקדי הכוח אינם חזקים במיוחד בהשוויה למגנון המדינה, השחרור לא יושג במאבק אחד קצר, וקרוב לוודאי שיושג בשלבים. משך אותו שלבים גדלה עצמת האוכלוסיה, גדלה יכולתה להפעיל סנקציות לא-אלימות, מתחפות ומחזקים מוסדות חברתיים (מוקדי כוח), ובמקביל מצטמצמים ונחסמים מוקדי כוחם של היריב. צדדים אחרים ישנו את נאמנותם ואת תמי Ichthem. ייתכן שתתעוררנה מחלוקת וחולשות במהלך היריב. לעומת זאת תגבר קבוצת המאבק את כוחה ואת יכולתה להשיג את מטרותיה.
12. יש לזכור כי סוג זה של מאבק לשחרור הכרוך בהחפתחות ובשינויים מתמידים. דבר אינו נשאר קבוע. השינויים עשויים להיות אף מהירים ביותר.
13. צורות הניצחון הסופי משתנות אף הן, החל מהסכם בעקבות משא ומתן וכליה בהסתוטותו הגמורה של היריב.

סנקציות לא-אלימות למטרות לא-צודקות

השימוש בסנקציות לא-אלימות נעשה למעט מטרות שייראו בעיניו רבים בלתי צודקות. לא פעם קרה שמאבק לא-אלים נגד עילית מסותית נתקל בסנקציות-נגד לא-אלימות או בתגובה אחרותם שלא היו כרכות בדיכוי אלים. התפתחויות האלה הפריעו לאנשים מסוימים, בעיקר אלה שהאמינו כי רק דבוקות בשיטה או מוסריה הדגולת בא-אלימות יכולה לגרום לאנשים ליקוט בדרך הפעולה הזאת. אולם מסתבר, כי גם אחרים יכולים להפעיל סנקציות לא-אלימות והם אכן עשו כן. השאלה, אם אנשים הפועלים למטרות "לא-צודקות", או מבקשים להביס מאבק לא-אלים, מן הראי שיפעלו סנקציות לא-אלימות, היא שאלה סבוכה יותר מכפי שנראה ממבט ראשון. השובטנו תשפי על העתנו בדבר פיתוח תחליפים לשיטות סנקציות אלימות.

העדפה הראשונה של בני הקבוצה שמעורבת במאבק לא-אלים, תהיה כМОון שיריביהם יאמצו את מטרותיהם. לשם כך ישנן השיטות המנסות לשכנע את חברי קבוצת היריב, במקום להגיע עם להסדר, או לכפותו עליהם. אך לא את חברי קבוצת היריב, במקום לשינויו בדרך זו. מכל מקום, תהיה זו כל מי שנוקט פעולה לא-אלימה שישיג שינוי בדרך זו. תנטוש בקהל את תמיינות לחשוב שככל קבוצה המתמודדת עם מאבק לא-אלים, תנוטש בקהל את אמוניותיה, דרכיה, פעולתה ומטרותיה. לעיתים אף לא רצוי שתהעשה כן. למשל, קבוצה לא-אלימה עלולה להיראות בעיני רבים כמו שהיא בצד ה"לא-נכון" של המתרס: יכולות הכל, הנאצים הפעילו בשלב מסוים חרם כלכלי וחברתי היהודים, וחסידי האינטגרציה בארץ-ישראל היא בצדו ה"נכון" של המתרס, בהחלה יתכן שדרוש יותר משינוי מהיר באמנות היריב. יידרשו أولי

שינויים ביחסי הכוחות וה墘ות ועשויו להימשך זמן רב. זהו ההקשר, שבו יש לבחון את שאלת שימושן של קבוצות כאלה בסנקציות לא-אלימות. הן תפעלנה סנקציות מסווג כלשהו, בהתאם למצבן ולامונתן. השאלה היחידה היא – איזה סוג האם גודף שקבוצות אלה – תפעלנה בא-אלימות? כיון שיש רק שני סוגי של סנקציה סופית ועלינה – אלימה ולא-אלימה – היא עליהן לבחור באחת מן השתיים. על כן, לאור האילוצים הקיימים, علينا לשאול – מה "עדיף".

קבוצות ומוסדות הפעילים למען מטרות "לא-צודקות", ונוטשים את הסנקציות האלימות יהו עדין "בעיה". מוטב כМОון שיחול שינוי בעמדות שבבסיסם פועלתם, למשל – גזענות, שינוי שמשמעותו הכרה בזכותו של כל אדם לכבוד אנושי. כששינוי זה אינו מתרחש, מוטב לה לחברה כולה וגם

לקבוצה הסובלת שיחול מעבר לسنקיות לא-אלימות. למשל, אם קבוצה גזענית "לבנה" מוכנה לשם ביטוי אמוןותיה לצaud במשמעות לא-אלימה בכלל תנאי, תהא בכך התקדמות ניכרת לקראת פיתרון של עימותים קיצוניים בחברה גזענית באופן אונשי יותר. אין להסתפק בהשוואה למצב האידייאלי, שבו הגזענותبطلת, אלא גם לשיטות פעולה קודמות של קבוצות גזעניות, כמו מעשי לינץ', מכות, הנחת פצצות וסוגי אלימות פיסית נוספת.

כאשר מגנים האנשים לראשוֹה כיסנקיות לא-אלימות לשימוש בידי קבוצות גזעניות ושנואות אחרות, עולה לעתים השאלה, "מה אם היטלר היה פועל בדרך לא-אלימה להשיג את מטרותיו?" אילו קרה לדבר זהה היו עדין היטלר והנאצים בגדיר أيام רציני, אך אופיו של הנאציזם משתנה. עדין הינו מוציאים גזענות, אנטישמיות ואלטיזם, ועדין היה צורך לפועל נגדם, אולם ללא אלימות הנאצים לא היו מקימים מחנות ריכוז, מענים ומוציאים להרוג יידיבים פוליטיים, מחלים צעניים, יהודים מורה-ארופאים ואחרים, ולא היו פולשים לארצאות אחרות וمضיצים אותן. לו היו הנאצים מגבילים את עצם לחרם כלכלי, מצעדים ושביתות רעב עדין היה אפשרות לא-אלימות ונטישת האלימות מהו שינוי מבורך, עצם ממשמעותי לקראת שינויים חיוניים ובסיסיים יותר.

פתרונות הסנקציות לא-אלימות

סנקציות לא-אלימות בהשוואה לSENKCIOT ALIMOT YOBILO לדברים הבאים:

- הפחתת סבל פיסי, פגיעות ומות.
- הפחתת נזק פסיכולוגי לנאבקים (צרפת פנוון תיעד את הנזק הפסיכולוגי הנגרם לאנשי המפעלים אלימות למען מטרות מהפכניות,²¹ וידועות פגיעות מסותו סוג בחילאי ארצות-הברית בוויטנאם).
- שינוי מהותי באופן השתלשלות הסכסוך, מצויום ההרס הפיסי והחברתי, והפתוחותה של דינמיקה שונה ופחות מזיקה.
- שמירת התמקדות בנושא הסכסוך, תחת העברתה לשאלות אחרות. כך נסלلت הדרך לפיתרון בר קיימת לאותו נושא.
- שינוי רבתיה ביחסי הכוחות במגמת פיזור הכוח וציברתו בידי העם.
- התפתחות שלב חדש בהפעלת סנקציות בחברות פוליטיות. סכסוכים חריפים יפתחו על-ידי שימוש בסנקציות לא-אלימות בשני הצדדים. הגורם האחרון יוביל ודאי לשכלול הסנקציות לא-אלימות. תוגבר חשומת הלב לגורם המקדים הצלחה, לגורמים האונשיים המעורבים

ולצורך ביתר הבנה הדדית. אولي חשוב מכל, השימוש בסנקציות לא-אלימות למטרות "לא צודקות", וכאמצעי נגד מאבק לא-אלים יתרמו לשברית המugal הנושן של אלימות נגד אלימות על כל תוצאותיו.

היפוך הכוון

סוגי המדיניות הקיימים, לטיפול בכיעויותינו העיקריות, אינם מעודדים, ואך אינם קלים או נטולי סיכון. אם לא יקרה דבר-מה שיגרום להיפוך הכוון הנוכחי, הדרך אל העתיד לוטה בערפל. הכלים העומדים לרשותה של המדינה המודרנית, כדי להפעיל דיקטטוריות, לניהל טבח המוני, לערוך מלחמה, ולדכא את החברה הולכים ומרתבים ומשתכללים יותר ויתר. היפוך הכוון הוא צו השעה.

אין לנו זוקקים אך ורק לאמצעים להפלת דיקטטורה מסוימת. علينا לפתח את היכולת למנוע את התפתחותן של דיקטורות נוספות. אל לנו להסתפק באבל על קורבנות שואת העבר. הכבוד האגדל ביותר לקורבנות השואה, לארמנים ההרוגים ולרבנים אחרים, יהיה ללמידה כיצד אפשר למנוע הישנות של רצח-עם. אין לנו זוקקים רק למדיניות שתאפשר לנו להישרד במלחמה או להגבילה. علينا למנוע מלוחמות באמצעות אימוץ של דרכי מאבק שונות ופיתוח היכולת לשולב מן התוקפים את האפשרות להשיג את מטרתם. אין לנו זוקקים לתוכנית שחזרה שמותירה את האוכלוסייה בעמדת חסרת כוח. علينا לבנות מחדש מוסדות אנושיים ולסייע לציבור עצמית של כוח, על מנת שאיש לא יוכל עוד לדכא את רעהו.

הנitionה בספר זהה הצביע על מסגרת כללית להתחומות עם הביעות האלה, ולסיפוק הצרכים האנושיים באופן מלא יותר. הדבר כרוך בכך שניי המוסדות והן בסוג הסנקציות המופעלות. علينا לפתח את שני היסודות הללו בכלל תוכנית מkapת לשינויו:

1. תוכנית קונסטרוקטיבית²² לבניית מוסדות חדשים ולהיזוש והחייאת המוסדותקיימים כדי לספק את צרכיו של האדם באופן מלא יותר.
2. פיתוח היכולת להפעיל סנקציות לא-אלימות תחת סנקציות אלימות, במסגרת תהליכי הדרגתית של מציאות תחilibים.

תוכנית קונסטרוקטיבית

תוכנית קונסטרוקטיבית כוללת מגוון של פעילויות לפיתרון הבעיות החברתיות ולסיפוק מלא יותר של צרכים אנושיים. התוכנית כוללת פעולה לשינוי תפישות ומנגים חברתיים, עיצום מחדש של מוסדות והקמתם של מוסדות חדשים במסגרת פעולה מאורגנת ורצונית. התוכנית הזאת תוארה כפיגום, שעליו ייבנה מבנה החברה. היביטה השוננים יוצרים מרכיב של פעולות התחדשות חברתית, ובמסגרתן משולבות הפעולות האוטונומיות של ארגונים וקבוצות שונות.

ראוי לבחון את הפוטנציאל הטמון בתוכנית הזאת כתחליף למצבים הנוכחיים, ולהתרכבותה המתמדת של המדינה. פיתוח תוכנית קונסטרוקטיבית מקיפה ונרחבת דורש מאמץ נרחב מצד אנשים וקבוצות רבים, בעלי רקע שונה, יכולת אנגליתנית שונה, התמחויות וכשרים שונים. תחומי הפעולה יכלולו בעיות ואלטרנטיבות תרבותיות, חינוכיות, כלכליות, וסביבתיות. תחומי הפעולה הספציפיים ותפקידים לbijoux יבחרו מtower התחומיים הללו בהתאם לצורכי החברה המסוימת. התפקידים יבוצעו בידי אדם, קבוצה או מוסד, ללא תלות בתאגיד ענק או במנגנון המדינה. כך ימולאו הצרכים הספציפיים במקביל להתחזקות החברה כולה.

בדיקות אלטרנטיביות לא-אלימות

המרכיב השני של תוכנית הפעולה המקפת הוא פיתוח היוכלה להחליף סנקציות אלימות בא-אלימות. הדבר כולל מחקר עמוק של הפוטנציאל הטמון בסנקציות לא-אלימות והאפשרות למשן, וכן פיתוחן ויישומן של תוכניות להפעלתן, כתחליף לסנקציות אלימות. המרכיב הזה יבוא לעיתים לפני התוכנית הקונסטרוקטיבית, ולעתים הוא יפעל במקביל לה. לביצועו אין צורך ואך לא רצוי להמתין לכך שהשלב הקודם הגיע לשלב מתקדם.

מוטלים علينا שלושה תפקידים: (1) לבחון את המקורות שברשותנו. ככלומר, להוסף וללמוד על טבען, ייעילותן וכוחן של סנקציות לא-אלימות. (2) לקבוע בכל שלב ושלב מהו היקפן, וכי怎ך אפשר להפעילן במקום הסנקציות האלימות. (3) לנקט צעדים אלה כחלק מסדרת מציאות תחליפים ספציפיים. בכלל אחד מן התפקידים, דרישה מעורבות של אנשים רבים ככל האפשר – במחקר, בחינוך, במחשבה, בתכנון, בעבודה ובפעולת. על כן, על כל אחד מאיתנו מוטלות משימה ואחריות.

התפקיד הראשוני כולל, בין השאר, הוראת טבעם של סנקציות לא-אלימות ומוסדות לא-ఆרַיכּוֹזִים. החינוך זהה יכול חומר שכבר נלמד במוסדות החינוך וחומר שמעבר לציבור באופן מפוזר ופחות מסודר. אנו נדון בשנייה. לעולם אין להפוך מוסדות חינוכיים למכשורי אינדוקטרינציה ועיות, באמצעות בחירה משוחחת של חומר הלימוד. אולם, לא בלבד שモתר אלא אף חובה לתקן בחירה משוחחת של חומר למדוד קודם. העיוצים בעבר נקבעו כנראה מדועות קדומות של אנשים וקובוצות מסוימים. קיימים נושאים ותחומים שהמעיטו בערכם או אף הוציאו מהלוטין מהחומר הלימוד. ואית זאת יש לתקן באמצעות הבנת הכנסת חומר חדש. למשל, דרושה סדרת תוספות לקורסים בהיסטוריה ובספרי היסטוריה. התהום הזה הוא חשוב במיוחד, מכיוון שעיל רקע הבנת העבר יוכל לעצב עצמנו עמדה לגבי המתרחש בהווה, ולגבי האפשרויות העומדות בפניינו בעתיד. לאור זאת, אפשר להעריך את הנזק שנגרם בהתמקודחות של קורסים להיסטוריה וספרי היסטוריה כה רבים במלחמות, בפעולות של מלכים, קיסרים ונשאים בעלי כוח, ובהתעלומות לעומת זאת ממאבקים לא-آلימים חשובים, מגילויים חשובים של משל עצמי עמי, מצורות מispiel לא מדינה, מיחידות פוליטיות קטנות יחסית, מתנועות לתיקון אי-צדק חברתי ובנויות חברה טובה יותר. דרושה סדרת תוספות שלמה על מנת שהתמונה תאוזן. תוספות דומות דרושות גם בתחוםים אחרים.

לעתים קרובות ישנו צורך בקורסים מיוחדים. למשל, קורסים שייכשרו תלמידים לקבל החלטות קבועיות, לפתח יכולת השתתפות קבועית יעהלה בפתרונות סכטוכים, לנתח ולפתור בעיות וכיווץ באלה. יש צורך דוחוף בקורסים בכל מוסדות החינוך, החל בכתיב הספר היסודיים וכלה במוסדות אקדמיים, על הפעולה הלא-آلימה.

לציבור הרחב יש מושג קלוש בלבד על דרך הפעולה הלא-آلימה, ההיסטוריה שלה, הדרישות המתחייבות ממנה ודרך יישומה ותוצאתה. אפשר לתקן את ההזנחה הזאת ולהגבר את ידיעותינו בתחום הזה. אפשר להעביר לציבור את הגישות השונות לאלטרנטיבת הלא-آلימה דרך קורסים לחינוך מבוגרים, עיתונות, כתבי-עת, רדיוגרפיה, ספרים וכיוצא באלה. אפשר לשתמש בכלים הללו לדיוון בקורתי ולהערכתן של האופציות השונות. התפשטות הידע והכרה של הטכניקה מאפשר לציבור להתייחס אליה בתבונה. במידה שימצאו בה תועלות ופוטנציאל אהדתם ונכונותם לחקור בה ולאמץ אותה. התהlikך הזה מתחייב לפני, ובהמשך כל ניסיון רציני לבחון את סיכוייה של מדיניות הגנה אזרחית, או כל מעבר רשמי לסנקציות לא-آلימות.

מכל מקום, מודעות ציבורית גוברת תשפייע באופן ניכר על חלוקת הכוח

האפקטיבי בחברה הפליטית. עצם המודעות היא בבחינת פוטנציאל כוח. הן ביחסן ביכולתה של הטכnika הזאת והן יתר מודעות, יגרמו לאנשים לישמה במצבים שבהם היו נכנים, מובסים, או מפעילים אלימות. כך ילמדו להתמודד עם הניגדים הרצניים והאמתיים של דורנו, לצד הימנעות מן ההרס ומן המלכודות האחרות של האלים הפליטיות.

הידעה כיצד עליינו לפעול, להתרגן ולהפרק פוטנציאל כוח לכוח אפקטיבי במאבק לא-אלים, תאפשר לאנשים להשתף בקביעת עתדים ואופי חברתם, גם אם הם חיים בחברה ללא זכויות רשמיות או אם הדلت להשתתפות במוסדות הקובעים את מהלך חייהם נעה בפניהם. אם אנשים אלה יתתקלו בקשיים בדרך לפיתוחה ולהפעלת חלקיה השונות של התוכנית הקונסטרוקטיבית, הם ידעו לפעול באופן שיילו להסרתם, כדי להמשיך בעבודתם לשם פיתרון בעיותיהם ולשם הקמת מוסדות דמוקרטיים.

המעבר לשנקציות לא-אלימות

הצלחה בסנקציות האלה אינה תוצאה בלבד הרצון לשנות. נוסף על המרכיבים הרגשיים קיימים מרכיב טכני כמעט, הנוגע בדרך הפעלה הייעילה ביותר של אותן סנקציות. דבר זה כולל שאלות כגון ארגון, אסטרטגיה, טקטיקה, בחירת אמצעים ספציפיים, שימוש קבוצתי ותגובה לសנקציות שפעיל היריב. מובן זה אפשר למדו להפעיל סנקציות לא-אלימות ביותר. אפשרות. אפשר לפתח משאבים, לעשות הכנות ולפתח תוכניות הכשרה ליישום מצליח של הסנקציות הללו למטרות שונות. צעדים אלה חשובים מאוד למעבר לשנקציות לא-אלימות.

כפי שצוין קודם, במקרים כבר הופעלו סנקציות לא-אלימות תחת סנקציות אלימות. אם כן, מעבר זה אפשרי להלכה. עם הפעלת תוכניות המחקר, הלימוד, ההוראה וההכנות המומלצות, יהיה אפשר להמשיך במציאות התחליפים זו בתחום הלא-מוסדי (מאבקים לשינוי חברתי ופוליטי) והן בתחום המוסדי (מעבר מכון לשנקציות לא-אלימות להפעלת המערכת ולשמירתה). במקרים מסוימים יתבצעו תחליפים אלה תחיליה באיטיות ובהיסוסים, ובקרים אחרים בהירות.

עם הופעתם של תחליפים לא-אלים, יפתח פתח לפיתרון בעית האלים הפליטית. אנשים לא ייאלצו לחזור בין שימושם באלים לבין השלמה עם חוסר חשיבותם הפליטית. עומוד בפניהם האפשרות לנתקוט סנקציות לא-אלימות. יפרץ מועל השימוש באלים נגד אלימות. כבר לא יהיה כל צורך לדוחות את קץ האלים לנוקודה רחוכה בעtid, במצב של נירזונה פוליטית, או

לפעול לשווה לגיוסם של המונחים במסגרת מוסרית כלשהי הדוחה כל-סוג של אלימות. יהיה אפשר לבצע شيئاוים חשובים בעולמנו המסוכן והפגום.

سنкции לא-אלימות תכוננה במקום האלים בכמה תחומיים:

- הבחת רמה מינימלית של התנהגות חברתיות.
- ניהול סכסוכים, שבהם שני הצדדים מאמינים כי יוכל להתרשם מבלתי פגוע בעקרונותיהם.
- תיקון עולות נגד קבוצות מסוימות.
- הגנה על חייריות יסוד.
- שחרור, ומהפכה נגד דיכוי.
- הגנה על המערכת החוקית נגד פגיעה מבית, כגון הפיכה.
- הגנה לאומיות נגד פלישות זרות וכיבושים.

להלן נדונו בפרקיו הקודמים.

מכאן עומדות שתי שאלות חשובות. היכן כי سنкции לא-אלימות תהינה אפקטיביות ותוכננה לעונת ביעילות על הצורך הספציפי בסנקציות בכל תחום ותחום? האם ניתן לבצע את ההחלפה בהצלחה? ואם כן, כיצד? השאלות הללו תדרשוונה תשומת לב רבה ככל מקרה שבו תישקל אפשרות של מציאת תחליף.

השינוי בסנקציות, אם כן, לא יהיה בבחינת מעבר סופף לדרך חיים חדש של כל האוכלוסייה, ואף לא שינוי סופף של החברה כולה. תחת זאת, יתקיםים במשך שנים, או עשרות שנים, ניסיון מCPF לפתח سنкции לא-אלימות כתחליף לסנקציות אלימות, ומעבר מתחליף מסוים אחד לתחליף הבא אחריו. לעיתים ייתכנו כמה תחליפים בעת ובעונה אחת. עם זאת, הכנות וה坦אמות מיוחדות תידרשנה בכל שלב, שבו מבקשים למסד את התחליף.

ציבור כוח בידי העם

להחלפת הסנקציות האלים בסנקציות לא-אלימות יש השלכות מרוחיקות לכת לגבי החברה, הרבה מעבר לסיפוק הצורך המסויים בסנקציות. השפעות הביזור כבר ציינו בפרק זה. סנקציות לא-אלימות תתרומנה גם לחלוקת שווה יותר של כוח לצד הגברת הכוח שביבידי אלה שלמדו להפעילן. יש בכך כדי לקרב את החברה לא-אלימים שהיא מאמינה בהם.

אנשים ה"חמורים" הם יכולים להתרגם,/non ביכולת לעמוד בשותף למען השגת מטרות חיוביות, והן יכולים להפעיל את טכניקת הפעולה הלא-אלימות, לא יחשו "מושיע" בדמותו ה"משלה", ה"מחלגה" או ה"מנהייג". תחת זאת הם ידעו להציג את עצםם אפילו במצבים קיצוניים. ריצ'רד גרג הצבע על תוצאות הפעולה הלא-אלימות עוד בשנות השלושים, בכותבו:

הרפורמות תמשכנה להתקיים רק אם המונחים ידעו להטיל וטו החלטי באמצעות התנגדות המונית לא-אלימה... כן ייטיבו אנשי הרפורמה האברתית אם ישמו פחות דגש בהטפה לשינויים ויתרכזו בחינוך להתנגדות לא-אלימה. ברגע שאותו kali יימד, נוכל לבצע סוגים רבים של רפורמות קבועות.²³

צבירת כוח בידי העם תאפשר לאנשים להיות את חירותם, לעשותה אמיתית ובתקיימה. הם יוכלו להביא את הדיכוי החברתי לקיצו באמצעות עמיים ישרים, ובЋיפות קורבנות חסרי-אונים לאדונים על עתידם. היכולת הזאת עשויה, כמו כן, להעניק כוח לקורבנות פוטנציאליים של רצח-עם. צבירת הכוח אפשר לאנשים להשתחרר, ולשמור על השחרור ועל החופש השוגן. סנקציות לא-אלימות נבנות על איפוי הבסיס של כל כוח פוליטי וחברתי. על כן לאחר שההכרה וההכנות הדרושים בוצעו, יהיה אפשר לבצע ב מהירות שינויים עמוקים בחברה הפוליטית – שינויים, שקדם היה מקובל להשוב כי אי אפשר ממשם, אלא בעתיד הרחוק.

שינויי מסוג כזה, אין לעשותו למען האנשים בדרך כלשהי, ואין זה חשוב מי מנסה לעשותו בכך: "אנשים טובים", "שמרניםכנים", "המפלגה", "ליברלים אמידתיים", "רדיקלים". תחרות זאת, המתרגיל הזה בהסתכלות פוליטית חדשה מביע על תהליכי שמתבצע ביוםתה של האוכלוסייה כולה, על מגוון חברות וכיוריה, הפעלתה במגוון של מוסדות. וזה תחרות שבו אנשים פועלים לעיצוב ההווה, ובמקביל מגברים את יכולתם לפעול ולקבוע את עתידם. תפיסת השינוי, כפי שהווצה כאן, אינה מציעה דרכי קלות, קיזורי דרך, וערבותות לבתוין או להצלחה בכל המובנים ובכל מקרה. עם זאת, קיימת אפשרות שנוכל לתרום במודע להפתוחתו של שלב חדש בהיסטוריה האנושית. נוכל לפתור בעיות חמורות שאיתן נאבקנו זמן רב כל כך – נוכל להיות על סף פריצתן של סגולות אנווש חדשות. נוכל לפתחן אם רצאה, כדי שאנשים יוכל להשיג מחדש, או אולי בפעם הראשונה, שליטה על עתידם-יהם.

פרק ז'

הגנה אזרחית: מדיניות הרתעה והגנה חדשה

הקדמה

אנו יכולים להיות סמכים ובתוחים כי הסוכנים יהיו גם בעתיד חלק בלתי נמנע מן הפוליטיקה, וכי יידרשו אמצעי מאבק יעילים נגד צוררים מבית ותוקפים מבחן. אין כל סימן לכך שהעתיד יהיה שליו ובתו. כל החברות הפליטיות שחבריה אין רצים להיות קורבנות של התקפות מסווג כזה, וקופות בין יתר הדברים יכולות לנצלו מאבק וכן למערכת נשך מסווג כלשהו. זו נדרשת למלא שני תפקידים: ראשית, עליה להיות חזקה וערוכה דיה, כדי שתוכל להרתיע כל נסיך תוקפנות מבית ומבחן. שנייה, עליה לדעט לעמוד בפניו תוקפנות כזאת, להציגן פנינה, ולגרום לתוקפים לחודל מפעולתם ולהшиб עליים את שלומה ואת עצמותה של החברה.

אין בכוחו של שום כוח מרתיע לעורב לכך שהוא אכן ירתיע. זהה אמת בסיסית אם כי היא לעיתים קרובות נשכחת. משומך, תוצאותיו של כישלון ההרתעה חייבות להיות מסווג כזה, שהיא אפשר לתקן. יש צורך באמצעי הגנה יעילים במקרה שההרתעה נכשלה.

רוב רובם של האנשים והמשלחות גורסים כי די באמצעות צבאים כדי להרתיע מהתקפות ולהתגונן מפנין. בכך הם אינם מוכנים לוותר על האמצעים הללו, ודבר זה מכשיל כל נסיך לעקור את המלחמות מן המציאות החברתית הבין-לאומית.² למרות שבני האדם מכירים בסכנה העצומה שנשקפת באמצעות צבאים במצבים שונים, רבים עדין מאמינים שהאמצעים הללו חיוניים היום יותר מאשר אי-פעם בעבר.

הדעות בדבר התאמתם של סוגים מדיניות צבאית וחומרת הבויות שהם

מעוררים הן חלוקות. איש אינו טוען שסוגי מדיניות אלה הם מושלמים ונטולי בעיות וסכנות; ולבן, רצוי לבחון אפשרויות אחרות. ההנחה המקובלת, שהדרך הצבאית היא הדרך היחידה המסוגלת להרתיע ולהגן, לוקה בחסר, וכאשר בוחנים אותה בסיסיות מגלים כי אין בהאמת. כבר נעשה שימוש באמצעותם של אמצעים חלופיים לשם הגנה מפני מעשי תוקפנות מבית או מחוץ, אך לרוב אין האמצעים הללו מוכרים, ורק לעיתים נדירות נבחנה ממשמעותם הפוטנציאלית באופן רציני. אך האמצעים הללו אומנם קיימים, ומוכחים שאלטרנטיבתה היא אכן אפשרית. לפיכך, השאלה החשובה אינה שאלת קיומם של אמצעי המאבק הלא-אלימותים, אלא כיצד אפשר לפתח את הכוח הטמון בהם, כדי לאפשר בעתיד הרתעה והגנה מפני מעשי תוקפנות.

A' – הגנה אזרחית

בארצות שונות בחלוקתם שונים של העולם הועלה ההצעה לבחון את ייעילותם של אמצעי המאבק הלא-צבאיים כתוספת או כתחליף מלא לאמצעים הצבאיים, לשם הרתעה והגנה מפני מעשי תוקפנות. המדיניות האלטרנטטיבית הזאת קרוייה "הגנה אזרחית". משמעות המונח היא, הגנה בידי אזרחים (בניגוד לאנשי צבא) המפעלים אמצעי מאבק אזרחים (בניגוד לאמצעי מאבק צבאים ופרה-צבאיים). הגנה האזרחית היא מדיניות המועדת להרתיע ולהביס פלישות צבאות מבחן, כיבושים והשתלטות בכוח מבית, לרבות הפיקות למיניהן, עם או בלי עידוד וסייע מבחן.³ הרתעה והגנה יתנהלו באמצעות אמצעי אזרחים-חברתיים, כלכליים, פוליטיים ופסיכולוגיים. אמצעים אלה ישמשו להפעלת א-שיתוף פעולה בהיקף רחב והתקנות ציבורית המונית. היעד הוא למנוע מן התקוף להשיג את מטרותיו ולבסס את שלטונו. א-שיתוף הפעולה והתקנות מלווים בדרכי פעולה אחרות, שמטרתן היא לערער את נאמנותם של כוחות התקוף ושל פקידיו, להגביר את אימאהיהם נזומות בכיצוע הוראות ואמצעי דיכוי, ואף להבטיח את מרידתם בו. אמצעי הגנה אזרחית יופעלו על-ידי האוכלוסייה כולה, על-ידי אותן הקבוצות שייתר סובלות מן התקפות, וכן על-ידי מוסדות החברה. מידת מעורבותו של כל גורם וגורם תלואה במטרתו של התקוף – אם הן כלכליות, אידיאולוגיות, פוליטיות או אחרות.

הגנה אזרחית אמרה להתבצע על-ידי האוכלוסייה וחברי המוסדות, לאחר הכנה מוקדמת, תכנון והכשרה. ההצעות והכשרה יתבססו על ממצאים מחקרים יסודיים על סוגי ההתקנות השונים, המערכות שעומדות לרשותו של התקוף,

ושיפול בעיות קונקרטיות המתעוררות במהלך המאבק.⁴ התחום האחרון נוגע לשיפורים בדרכי ההתנדבות, הסרת מכשולים למיניהם והתמודדות עם בעיות שונות המתעוררות בעיקר במהלך המאבק מטרים אכזריים. היסוד לאסטרטגיית הגנה עצמית מוצלחת טמון בהבנת התנאים לעילוות המאבק והדרכים להחריף את חולשות המשטר או המערכת התקופת.⁵

בניגוד למה שמקובל לחשוב, אמצעי המאבק הללו מילאו ברחבי העולם תפקיד משמעותי בהיסטוריה, גם במקרים שבהם תשומת הלב התמקדה בגילוי אלימות פוליטית בויזמנית או מאוחרת יותר. צורות המאבק הללו התנהלו בדרך כלל במאולתר – ללא הכנות, הקשה או חכון – בארצות שונות, לרבות בלגיה, בוליביה, בולגריה, סין, צ'כוסלובקיה, דנמרק, גרמניה, היטי, קוריאה, הולנד, נורבגיה ורוסיה. במאתיים השנים האחרונות, הטכניקה הזאת הופעלה להפלת שלטון זר ומערכות אימפריאלייסטיות בארץות כמו מצרים, גאגנה, הונגריה, הודו, אירלנד וסאמואה. בארצות אחרות שמשו אותה אמצעים במהלך דיקטטורות מושכות מבית, כמו באל סלודור, גואטמלה, אריאן, רוסיה הצארית ותאילנד.⁶

توزאות המאבקים הללו הן מגוונות ביותר, הן מידת הצלחתן להשיג את מטרותיהן והן מידת תרומתן לניצחונות בעtid. אך בסיכון הכלול, יחד עם כל התובשות, קיימות גם הצלחות חלקיות מעל ומ עבר למה שמקובל לחשוב.

בכל המקרים הללו הופעלו צורות מאבק רבות, בחלוקת קלות ומיועדות להבעת מהאה גרידא, ובחלוקת צורות שונות של אישיותה פעולה המסוג לשתק את החברה, את המערכת הכלכלית ואת הסדר הפוליטי, או חלקים מסוימים מתוכם. רשימה כוללת של אמצעי פעולה מצויה בפרק ד'.

ניתוח אופיו של הכוח הפוליטי כפי שהוא ניתן בפרק הספר הקודמי, והעובדת שהפעולה הלא-אלימה ננקטה במקומות כה רבים, מצביעים על כך שמדובר כאן בדרך מאבק נטולת גבולות לאומיים או תרבותיים. יש לך נגיעה לביעות של תוקפנות בי-לאומיות או פניות בכל חלקו העולמי.

מאבקים קודמים שהשתמשו בסוג פעולה זהה למען מטרות שונות – לרבות הגנה לאומי – החלו לרוב כמעט או לגמרי ללא הכנה מוקדמת. לעיתים המאבק החל ללא כל חכון, הכנות, או הכשרה המשתתפים. בלבד מניסיון יכולת אלתור מוגבלים, מנהיגי המאבקים הללו ושאר הפעילים פעלו ללא כל מודיעות למקורותיו ולדרישותיו של סוג המאבק הזה. גם לא עמדו לרשותם עקרונות אסטרטגיים, ארגון מוקדם, הכנות והכשרה שעמדו לרשות אנשי הצבא אלפי שנים. חרב חסרונות אלה הגיעו פעילי המאבק הלא-לאומיים לשורת היישגים מרשימה.

ההגנה האורחית נבנית אומנם על דוגמאות המאבק הבלתי, אך היא צועדת צעד נוסף קדימה. אם נוסף על המסורת הזאת תתקיימנה תוכניות מחקר, לימודי מדיניות, הכנות והכשרה, יוכל ודאי להגבר את יכולותה של הטכנייקה, ולהרחב את מיומנותה הפעלה. נגמר את יכולתו להשיג יעדים באמצעות מאבק לא אלים, ובמיוחד נגמר את כוחה של ההגנה האורחית.⁷ מכיוון שבמעבר לא נoso כל תוכניות פיתוח, אין בידינו כל דוגמא של הגנה א/orחית כمدיניות, שתוכל "להוכיח" את כוחה בעתיד. עם זאת, במאה הנוכחית קיימות עדויות היסטוריות של מאבקים לא-אלימים המוכיחות את הטענה בדבר סבירותה של מדיניות כוatta, יותר מאשר החידושים החשובים בלחימה הצבאית – כמו הנצח אוירית, לוחמת שריון, נשק גרעיני, רדאר, טילים וכיוצא באלה. חידושים מעבר לידע ולניסיונו קודמים מוכבלים כוims כ"נורמלים", הכרחים, ואף מועילים לפיתוח כל)neshk הצבאיים. אותו עיקרון נכון גם לגבי הגנה א/orחית. אך הקפיצה מנסיון העבר לאפשרויות העתיד היא קטנה יותר מאשר בתחום הצבאי ולחותאות יש, פוטנציאלית, הרבה יותר יתרונות.

לאחר מחקר, מחשבה אסטרטגיית, תכנון מראש והכשרה כללית וספציפית, אוכלוסיה של מדינה בעלת תשתיות של הגנה א/orחית תימצא במצב המכונה הפיכה פנימית או פלישה מבחוז. במצב המכון זהה נשקפת חשיבות עילאית לבנייה הן של כוח ההרתעה והן של יכולת ההגנה של מדיניות זו.

ב' – הרתעה באמצעות הגנה א/orחית

הן הפיכה פנימית והן פלישה מבחוז נועדו להשיג מטרה כלשהי. על כן, סביר להניח כי התקפות תהיינה פרי שיקול רציוניAli ואלה התפרצויות זעם ספונטניות. לכן יש לצפות שהתקוף הפוטנציאלי יהיה היטוב מהם הסיכויים להשגת מטרתו, ואם המטרה שווה את המחיר שהוא עליו לשלם. אם סיכוייו קלושים והמחיר גבוה במיוחד, סביר להניח שהוא ימנע מפעולה, למראות שעודו שואף להשיג אותה מטרה; וכך התקוף הפוטנציאלי הורתע מbi'utz מזימתו.

הרתעה, אם כן, אינה קשורה במהותה באמצעות צבאים, ואף פחות מכך לכוח גרעיני. הרתעה עשויה לפעול בהקשר לא-אלים לחולוטין. השאלה אם הרתעה אומנם תצליח להרתיע באמצעות הגנה א/orחית תלויה בשני גורמים עיקריים: (1) יכולתה של החבורה למנוע מן התקוף להשיג את מטרותיו, ולגבות ממנה מחיר גבוה (לבד, או בשיתוף פעולה עם אחרים). (2) המידה שבה התקוף הפוטנציאלי מכיר ביכולתה של הגנה א/orחית לעשות כן.

בניגוד לדרך הצבאית, הרתעה זו לא תיווצר באמצעות איום של הרס פיסי כבד לארצו של התקופ. ההרתעה תושג בעקבות ההכרה ביכולתה של החברה המותקפת לסקל את השגת המטרות ולגבות מחריר גבוה. המחריר הזה כולל את הנזק שייגרם למשטרו הפנימי של התקופ (התנדבות והתקומות מבית), הנזק הבינלאומי למשטר (מחר דיפלומטי או כלכלי), וכן המחריר בארץ המותקפת עצמה (שלילת המידעים והhaftפות א'ישקט בקרב חילו התקופ ופקידיו). במיללים אחרים, יכולת ההרתעה של הגנה האזרחית מבוססת ישירות על יכולת הגנה ממשית. בשלב זהה עומד הדבר בניגוד ליכולת ההרתעה הגרעינית או הצבאית הקונבנציונלית, שבכוון לנוקם, אך לעיתים רוחקות להגן.

שני התפקידים המכריים שיש לבצע כדי למש את יכולת ההרתעה הם: (1) הכנות מוקפות והכשרה להגנה אזרחית. זו מלואה לעיתים בשינויים מסוימים וחברתיים המאפשרים הגברת כושר התאוששות, הסתמכות עצמית, ויכולת התנדבות מצד החברה עצמה. (2) תוכנית להעברת תמונה מדוקית של יכולת הגנה של הארץ מפני תוקף אפשרי. כשיימת יכולת הגנה אמיתית וחזקה, הפרטום – ולא רק הפתיחות – לגבי אותה יכולת לחימה אזרחית והכנות לקרהתה יגבירו את כוח ההרתעה של המדיניות הזו. אך אין כוח מרתייע – צבאי או אזרחי – שיכל לעורב להרתה מלאה, ולכן היכולת לפעול במקרה של CISPOL היא חיונית. בגין אמצעים צבאיים, כוח ההרתעה של הגנה האזרחית נשען ישירות על הכוח להגן. שלא כמו כוח ההרתעה הגרעינית, CISPOL ההרתה אינה מביא לחיסול טוטלי, אלא רק לישומה, בפעם הראשונה, של יכולת הגנה אמיתית.

ג' – מהלך המאבק ההגנתי (1) השלב הראשון

אין מרשם לבדוק למחלקו של המאבק להגנה. יחד עם זאת ניתן לשרטט קווים ושלבים עיקריים של רוב מאבקי ההגנה-האזורית.⁸

כאשר ברור כי אכן קיימת סכנה של פלישה או של הפיכה פניםית, או שאלה כבר קרו, ברור כי תוצאת ההרתה לא הצליחה למנוע את התקפה. במקרה זה יש לעבור לישום מדיניות ההגנה. יישום זה עשוי לכלוב אחד משתי צורות: א) הפעולה הראשונית תהיה הפגנת התנדבות דרמטית שעשויה אם כי הסיכויים לכך מעטים) לגורום לנסיגתו או לכנייתו של התקופ. במקרה היא תבהיר לכל הנוגעים בדבר שהתקפנות תיתקל במאבק עיקש.

ב) הפעולה הראשונית תסתפק בהעברת המסר זהה. נבחן באופן מעמיק יותר את שני הסוגים האפשריים של התגובה הראשונית על התקפה.

הדרך הראשונה תכלול צעדיMRI מקרים באמצעות איסייחוף פעולה כמעט מוחלט עם התקוף. ייתכן ניסיון להביס את התקוף במהירות באמצעות איסייחוף פעולה בזוק של התנגדות וסירוב לשתחף פעולה. נקרא לכך "בליצקריג לא-אלים". אסטרטגיה זו תינקט כאשר התקוף נראה חלש ובלתי בטוח בהחלתו המקורית, וכאשר החברה המתוגנת בטוחה בעוצמתה וביכולת ההגנה שלה. המטרה היא לשכנע את התקוף להחויר את כוחותיו ב מהירות לנוכח התנגדותם של המתוגננים. זו יכולה לבוא לידי ביטוי בגילויים שונים, כמו שביתה כללית, שיתוק כלכלי מוחלט, פינוי הערים, היישאות-בבבון, שיתוק המערכת הפוליטית, תפוקוד שגרתי מצד הממשלה מזור התעלמות מדרישותיהם של התקפים, הצפת הרחובות במפגינים או ריקונם המוחלט,مامצ'י תחרנות בקרב כוחות היריב ופקידיו, פרסום עיתונים ושידורים האסורים לפרטום, ובهم חדשות על התקפה וההתנגדות, ועוד כהנה וכנהנאה אפשריות.

MRI המוני מעין זה מיועד להעביר לתקוף את אחד משני המקרים הבאים: האורחים המתוגננים מסוגלים לנצל מאבק ארוך יותר, ישילול ממנו את פירות הניצחון וחותמות פעולותיהם והשפעתן על חייליו ופקידייו עלולות להיות הרות אסון עבורו בטוחה הארוך. אפילו אם לא יושג כל ניצחון מהיר, לפחות כזו יהיה לפחות מסר ברור בדבר הכוונה להתוגן, אופיה של ההגנה ואזהרה בדבר הקשיים האפשריים שיתעורררו אם התקוף לא ייסוג. כאשר אסטרטגיה זו מופעלת, אין הבחנה ברורה בין השלב הראשוני המקביל של העברת המסר והזהרה, לבין המאבק המשני.

רק התנגדות חריפה במיוחד או הנהגה יוצאת דופן של הכוחות התקופים (המסוגלת לשקל בוחירות את המצב ולמצוא דרכם להזוז בטעותה) יאפשרו את סיום המהיר של המאבק ואת הצלחתם של המתוגננים. גם אם ניצחון מהיר אינו מושג בדרך אסטרטגיית הבליצקריג, המתוגננים יכולים עדין להגיע להישגים ניכרים בגין כוחותיהם ובהעברת המסר ליריב. וזהו הנקודה שבה רצוי לעبور לאסטרטגיה יותר מתאימה לשלב הבא, שהוא של מאבק ממושך יותר.

במקרים שבהם לא נעשה ניסיון להפעלת הבליצקריג לא-אלים, תינקט אסטרטגיה אחרת להעברת המסר והזהרה. זהה הצורה השנייה של הפעולה הראשונית. במקרים שונים מפנה המסר לגורמים שונים, ביןיהם מנהיג הכוח התקוף, חייליו ופקידיו, אוכלוסיתו, האוכלוסייה המתוגנת, אנשים וקבוצות שעלוளים לשתחף איתו פעולה, בני הברית מהקהילה הבינ-לאומית. המתוגננים

ינסו להבהיר שבכוננותם לנהל מאבק מكيف ועיקש של הגנה אזרחית, מאבק שקשה מאוד יהיה לעמוד בפנוי ולהביסו. המטרה היא לעורר אצל מנהיגי התוקפים מודעות לנכונותם וליכולתם להתגונן. כך קיים סיכוי קלוש שהם יחליטו לעזר את התקפה. באשר לאוכליות התקוף עצמה, ייתכן שהיא צורך לתקון מידע מסויף שנמסר להם לגבי התקפה, וחשוב לסייע להם להגיע לכלל אי-הסכמה עם פעולות מנהיגיהם ולהתנגד להן. השימוש באמצעי הגנה לא-אלימים בהשוואה לאמצעים הצבאיםikel על המלאכה זו.

המסר המופנה לארצות שכנות, לקהילה הבינלאומית ובבני הברית – במקורה של בריתות להגנה אזרחית – מטרתו להזכיר את הקרקע לקבלת סיוע, למנוע פעולה שתזיק להגנה ולעתים לעורר לחצים ביןלאומיים – דיפלומטיים, מוסריים, כלכליים ופוליטיים – נגד התקוף.

תיאור אמצעי הגנה שיינקטו חשוב גם עבור האוכלוסייה עצמה, בעיקר עבור אותם חלקים מהם פחוות מעורבים או מודעים למדיניות הגנה. (בהגנה אזרחית ערוכה היהט מצב כזה לא ניתן). הודעות ואזהרות המופנות לתקוף יושמו גם באזוני האוכלוסייה המותקפה. הם ישמעו כי החバラה יכולה נערצת למאבק הגנתי חשוב ביותר וכי כל חבר בה הננו בעל תפקיד מכריע באותו מאבק. הדבר יעודד הכנות ופעולות למיניהן בשכונות ובמקומות העבודה. כך תתגבר רוח ההתנגדות בקרב האוכלוסייה כולה.

יהיה צורך להזיר גם את האווזדים-ambilת של התקוף, או אנשים שינסו להתעשר או לזכות בעמדת כוח. יובהר להם שההגנה תהיה איתנה ותשחרף את החバラה כולה, ואם הם ישחטו פעהלה, גם הם יהיו מטרה להתנגדות עיקשת. הם אומנם לא ייפגעו פיסית, אך בני בהם יראו בהם בוגדים, וימנו מהם לזכות בכל טובת הנאה שהיא מיידי התקוף.

חייב התקוף ופקידייו יהיו מטרה חשובה במיוחד למאציז המאבק בשלב זה. ייתכן שהם קיבלו תמונה מסוימת לגבי המצב בארץ המותקפה ולגביה מה שניתן לצפות מאוכלוסيتها, או אף לאיזו ארץ פלשו. אחת מהדריכים העיקריות להכשיל תוקפנות היא לערער את האמונות, הציותות והאמינות של חיילי התקוף ופקידייו. על כן יש לספק לאותם אנשים חמונה מדויקת – בדרכים המובנות להם – כדי לתקון סילופים ולאפשר להם להבין את תפקידם ואת אחריותם. יהיה צורך לתאר את הבעיות שעלה הפרק מנוקות מבטם של המתגוננים. יהיה עליהם לתאר את החバラה המותקפה ואת מטרות התקוף כפי שהם מבינים אותן. חובתם להבהיר כי מעניינים של בני שתי הארץ או הקבוצות הוא לעזר את התקפנות. המתגוננים יבהירו כי ההגנה תהיה נחושה, עיקשת ומקיפה, כי מטרתה להביס את התקוף ולהגן על החバラה,

ambilי לאיים על חייהם או על בטחונם האישית של הפרטים בתוך הכוחות התקופיים.

מסר מעין זה יכשיר את הקרקע לפניו נספנות לאותם חילים ופקדים. ניתן יהיה לבקש מהם לנוהג מתיינות המכונת, חוסר יכולות בפעולות הדיכוי והשליטה, סיוע בדרכים שונות לאוכלוסייה או למתרגדים, התעלמות מהוראות לפועלות קיצניות, התמרדות גלויה או "היעלמות" – אם בשטח לא מושב ואם בקרב האוכלוסייה המתוגנת. כך, בתנאים מסוימים ניתן יהיה פורר במקדם או מאוחר את כוח הדיכוי ואת יכולת השליטה של התקופה.

האמצעים להעברת כל המסרדים הללו הם מגוונים ביותר. האמצעים המילוליים כוללים מכתבים, כרוזים, עיתונים, דרישות ישיר, שידורי רדיו וטלוויזיה, סיסמאות קיר, פלקטים וכדומה. כמו כן ניתן להשתמש בסמלים מצורדים, בצעדים בעלי משמעות, בדגלים בחזי התורן, צלצול בפעמוניים, שתיקתא, השמעת צפירות ושירים מסוימים. ניתן להתערב או להפריע באופן סמלי או באופן ישיר. נשים יכולים למשתתף בחוסם בגופם גברים, דרכים, רחובות, כניסה לערים, בניינים וכדומה. אפשר להעתיר מכשולים מכניים. למשל ניתן לחסום כבישים ושדות תעופה על ידי מכוניות נטשות, או לפרק מכוניות כדי למנוע שימוש במכשירים כמו נמלים, שדות תעופה ורכבות. כל הפעולות הללו משפיעות בעיקר במישור המורלי או הפסיכולוגי. גם אם חלק מן המכשולים אכן יעכבו או יבלמו את כוחות התקופה, השפעתם העיקרית היא פסיכולוגית.

אפשר לנוקוט פעולות אחרות כפתיחה למאבק: המדובר בשימוש מגבל יותר בתחום שיטות שימושות בזמן מושך בכליצקרים הלא-אלים ובמאבקי הגנה ממושכים. פעולות קצריות אלה אינן מביאות לתוצאות ונוכחות להתנגד בלבד, הן אף ממציאות על אמצעי ההגנה הכבדים יותר הממתינים לשימוש, אם ההתקפה לא תיעצר.

אפשר לנוקוט גם אמצעים דрамטיים. התעלמות המונית מעוצר, עיריכת מסיבות רחוב-יכל, לרבות חיליל הכוח התקופה, וכדומה.

הפעולות הראשוניות האלה יעוררו אצל אוכלוסיית החברה המותקפת מודעות לכונה להתנגד בתוקף ובעוצמה, ומודעות לסוג ההתנגדות ולצורך להתכוון לביצוע התפקידים המוטלים עליה על-פי ההכנות שנעשו מראש ובהתאם לצרכי המאבק.

קשה לצפות את תגבורת התקופה למסרים הראשוניים הללו. היא יכולה לנوع מן הקל ביותר לאכורי ביותר.

התקוף עשוי אומנם להצליח למנוע הפסדים ולוותר על העניין כבר בשלב הראשוני – בתוך מזיאת דרך נסיגה מכובדת ככל שאפשר – אך הסיכויים לכך

קלושים. מכל מקום, על הצד המותקף להיות מוכן להמשיך במערכת מתוך הנחיה שהמאבק יתארך ויסתבהר. בין אם הפעילים יערכו בליצקריג לא-אלים כבר בעולה הראשונה, ובין אם יסתפקו בהעברת מסרים ואזהרות, הרי שהשלב הראשוני יגיע בנקודת כלשהי לקיצו. ואו תגיע העת למאבק ממשי וממושך.

ד' – מהלך המאבק ההגנתי (2) הגנה ממשית

במלחמות צבאיות ישאפו אויל' המתוגננים לניצחון מהיר וחד, אך לא תצמיח כל דומריוזיה או תחוותה תבוסה אם ייכשלו בכך. יידרש מעבר לاستراتيجיה חדשה שמתאימה לשילב החדש של המאבק. כך הם פניו הדברים גם במלחמות ההגנה האורחות. נהפרק הוא, המעביר מהווה הכוחה לכך שהחברה המתוגננת לקחה לידיה את היוזמה בעיצוב דמותו של המאבק, והוא תובילו בסופו של דבר לניצחון.

לנוכח בעיות ההגנה לטוחה הארוֹן, יכולם האורחים המתוגננים לישם שתי אסטרטגיות עיקריות: מערכת של אי-שיתוף פעולה כולני הדומה לבלייצקריג הלא-אלים, או סוג כלשהו של התנגדות סלקטיבית. המתוגננים יכולים להפעיל כל אחת מן השתיים בזומנים שונים בהתאם לצרכי ההגנה הספציפיים.

התנגדות כוללת והמנית יכולה להתאים לשילב מסויים של ההגנה המשנית. אולם התנגדות מסווג כזו ניתנת ליישום לתקופה מוגבלת בלבד. כדי להתמיד בה לזמן ממושך דרושה לחברה עצמה רובה, וכושר מפותח לסייע עצמי של צרכיה. במקרים אחרים, אי-שיתוף פעולה כולני עלול לפגוע במתוגננים בשל המחיר הכרוך בהפסקת פעילותם של מנגנוןים חברתיים כה רבים. המחיר עלול להיות כבד אפילו אם הדיכוי מצד התקופ הוא נסבל, או אינו חריף במיוחד. מכל מקום, החברה המתוגנת ואוכלוסيتها חייבות לעبور את המאבק, לשם כך דרשות הכנות מקיפות, לרבות הבנת מגרי מזון, מים ודלק. במאבקים מסוימים ייתכן שההתנגדות הכוללת כלל לא תופעל לאור המחיר הכבד שהוא מחייב.

הاستراتيجיה של אי-שיתוף פעולה כולני תופעל רק באופן זמני ולהשגת מטרות מסוימות. יש לבחור את שעת הפעלה בזירות. אין להפעילה כתגובה רגשית על ההתקפה עצמה, או על פעולה מזועצת כלשהי של היריב. יש להגבילה לשלבים מסוימים ולהשגת מטרות מוגדרות היבט במסגרת תוכנית-על הנשענת בעיקר על התנגדות סלקטיבית.

דוגמאות אחדות יכולו להבהיר זאת. התנגדות כוללת ניתנת להפעלה לאחר תקופהמושכת של התנגדות סלקטיבית מצד קבוצות אוכלוסייה ומוסדות מסוימים, ונגד מדיניות ספציפית שנחלשה או שהדריך לביצועה נחסמה. המטרה במרקחה זה היא לאלי את התקופות לניטוש את המדיניות הזאת לחולוטין. במרקחה של אכזריות המחייבת תגובה, פועלות התנגדות כוללת, אך קוצרה, תספיק להפוגנת נחישותם של האנשים ועמידתם האיתנה. די יהיה בפעולה של יום אחד. אין להמשיך את הפעולה הרבה מעבר לכך, אלא אם כן ברור שהיריב נחלש מאוד מכך – למשל, שכוחותיו עומדים על סף מרידה, או על רקע התפתחות מכרעת מסוג אחר. הפעלת ההתנגדות הכלולית תוגבל לשלב שבו יוכל השילטה של התקופות תיחלש, ועמדת המתוגוננים תהיה חזקה דיה.

אפשר ליחס את האסטרטגייה הזאת לקראת סוףו של מאבק ארוך, שככל מגוון של מערכות ההתנגדות סלקטיביות. מטרתה כאן היא להנחתה מהלומה סופית על מטרתו של התקופות או על מנוגוני השילטה שלו, לפורר את כוחו ולהшибן על כן את עצמות החברה ואת חירותה.

למעט מקרים אלה, עיקר המאמץ ההגנתי יתמקד באסטרטגיית ההתנגדות סלקטיבית. אסטרטגייה זו אינה מתיימרת להיות כולנית, כי אם לרכזו את ההתנגדות בנקודות או למטרות מסוימות בעלות חשיבות מיוחדת למאבק. יש לגישה זו יתרונות אחדים. היא מאפשרת את יכום של אמצעי ההגנה, תחת פיזורם על מגוון רחב של מטרות ונושאים. היא פচות מתחישה את האוכלוסייה המתוגוננת. ברוב המקרים האחוריות לניהול המאבק תעבור מגזר אוכלוסייה אחד לשנהו, בהתאם למוקדי ההתנגדות הספציפיים.
כדי לבחור את מוקדי ההתנגדות הסלקטיבית יש צורך להתייחס לשש

השאלות הבאות:

1. מהן מטרותיו העיקריות של התקופות.
2. מה ימנע מן התקופות להשתלט או לשומר על שליטתו במנגוני המדינה המותקפת.
3. מה ימנע מן התקופות להחליש או להחליל את עצמותה של החברה, את מוסדותיה ואת יכולת ההתנגדות שלה.
4. כיצד לרכזו את יכולת המאבק בנקודות התוරפה העיקריות של מערכת התקופ, של מטרתו או של מדיניותו. נקודות, שהתקפותן עשויה לעירר את יכולתו להשיג את מטרותיו ולהמשיך בפעולתו.
5. כיצד יפעילו המתוגוננים את נקודות העוצמה שלהם, ואת מגורי האוכלוסייה (בBOR הימנעות מהפעלת נקודות התוורפה) לקידום המאבק להגנה.
6. מהם הנושאים הספציפיים המאפיינים את עקרונות המאבק ואת

מטרותיו? נושאים אלה יסייעו לעורר רוח התנגדות בקרב המותקפים, בשעה שיגרמו לכך שמטרותיו של התקוף ופעולותיו ייראו פחות מוצדקות וייתר ריאות לגינוי.

נבחן את ארבעת השאלות הראשונות בירתר פירוט. חשוב במיוחד למקד את ההתנגדות הסלקטיבית באוthon נקודות שעשויה להכשיל את מטרותיו של התקוף. דבר זה ניתן לעשייה מכיוון שכוחם של כל השיטים תליי במקורות שאוותם אפשר להגביל או לנתק עליידי הפקת שיתוף הפעולה, הסיעוד והוצאות מצד האוכלוסייה, מוסדות החברה וחלקים מן הממשלה. בעבר היו מקרים רבים שבהם לא היה אפשר לפעול כך, בהיעדר תכנון מוקדם והכנות הדרושות לכך. אם גובשה מראש מדיניות הגנה פוליטית, התקוף יתפרק בחברה שמכנה להתקומם נגד נסינו לשלוט בה, ושתמנע ממנו את השגת מטרותיו.

אם התקופנות נושא אופי של הפיכה, או של השתלטות בלתי חוקית של הזרוע המבצעת, ניתן למנווע את התבוסות שלטונם על מגנון המדינה ועל החברה בדרכים הבאות: שלילת סמכות, סירוב לצידית או לשחרר פעללה, עמידה על עקרונות החוקה.

אם התקופנות באה מצד שליטי מדינה זרה במטרה לכפות על הארץ ממשלה לטעם, ניתן למנווע זאת בדרכים הבאות: סירוב לשחרר פעללה בכל הרמות, בידוד משתפי הפעולה, חסימת שליטיהם במחלקות שונות, במשרדים, בסוכניות, במשטרה, במערכת בית-הכלא ובכוחות הצבא. המתוגונים יסירו כל לגיטימיות מן המשטר החדש, יסרו לצידית לו ולשחרר אותו פעללה ויתמידו בנאנותם למערכת הקודמת.

אם התקופה נערכה לשם השגת מטרות כלכליות, יש לשולב מן התקופים את השגתן של מטרות אלה. דבר זה ניתן לעשייה באמצעות סירוב לשחרר פעללה ולסייע, מצד כל גורם הנוגע בדבר: מוסדות, מדענים, טכנאים, עובדים, מחקר, ומנהלים. הידיב יתפרק בסירוב בכל הרמות – השגת חומרני הגלם, מחקר, תכנון, תחובורה, ייצור, אספקת אנרגיה וחילוף, בקרת איכות, הכנות להעברת מטענים. אפשר להצטמצם גם לחילך מן הרמות הללו.

אם מטרת התקוף היא אידיאולוגית, יש לחסום את נסינותו לבוזות את אמונותיה ודעותיה של החברה המותקפת ולבצע אינדו-טרינציה של אוכלוסייתה. כאן יתחייב אישיותה פעללה מצד האנשים והמוסדות העוסקים בחינוך, בדת, עיתונים וכתבי-עת, פרסום, רדיין, תלזיזה, פעילותות ספרות וממשל. אותם גורמים יציגו את מגוון האמונות והדעות של החברה המותקפת, וידגישו את זכותם של האנשים לבחור לעצם דעה משלהם. הם יתקיפו את אמונתו של התקוף, ואת התפיסה שכולם חייבים להאמין באותו הדבר, ובמיוחד את מאמציו של התקוף לאלצם לעשות כן.

התנגדות הسلطנית חשובה להגנת המיערכות הפוליטית של הארץ, גם אם התקוף אינו שואף לשנotta על-פי ראות עיניו. בכל מערכת מושכת יודק התקוף לעזרתה של הממשלה הקיימת, או שישלית ממשלה אחרת שתישמע להוראותיו. על כן חיוני הוא למנווע כניעה ושיתוף פעולה מצד הממשלה הקיימת. יש למנוע מן התקוף להונאות מן הלגיטימיות שרכשה ממשלה זו בעבר. כמו כן, חובה למנוע את הקמתו והתחבשותו של מושטר חדש העודב בשירותו של התקוף.

במאזן הגנתי מסוג זה תופעלה צורות רבות של אי-ישתוּפַ פעהלה פוליטי, וביניהם: התנגדות הזרוע המבצעת, המחוקקת והמשפטית, עבודה ללא שיתוף פעולה של הפקידות ועובדיה הציבור, שבויות של הגורמים הללו, סירובם של המושטר והצבא לבצע הוראות של מושטר בלתי חוקי, אי-הכרה מצד האוכלוסייה בסמכותו של השלטון שנכפה עליהם, הקמת מוסדות אלטרנטיביים, בלתי תלויים במושטר החדש הבלתי חוקי, לשם סיפוק הצרכים החברתיים ולשםירה על הסדר. התנגדות סלקטטיבית תידרש גם להגנה על מוסדותיה העצמאים של החברה. התקוף עלול לנסות להשתלט על החברה יכולה ולעקור מן היסוד כל אפשרות של התנגדות אפקטיבית למשטרו. הוא עלול לנסות לעצב מחדש את החברה על-פי מודל טוטאליטרי. הוא ינסה לחסל את האוטונומיה של כל המוסדות העצמאיים, או שידאג לכך שהם ימשיכו להתקנה כמוסדות כפויים וחסרי תוכן להלוטין, או שייחסם לגMRI. התקוף עלול לפעול להקטמת של מוסדות הנתונים לפיקוח מרכזי, שיתאפשרו למודל הטוטאליטרי, ויאפשרו גם פיקוח ושליטה על חבריהם. כל מאמץ מסוג כזה מצד התקוף, חייב להיתקל בהtanגדות סלקטטיבית במסגרת תוכנית למניעת השתלטות נוספת, ולהפלת המושטר המדכא.

התנגדות סלקטטיבית תתמוך גם בנקודות הטרפה של מדיניותו של התקוף, של מושטרו, או של פעהלה מוסממת שנקט אותה. במקביל היא תכוון את מאמציה לערער את נאמנותם ואת אמינותם של חיילי ופקידי כדי להסיתם לא-הימנות ואף למרי.

МОבן שאין לצפות לכך שהתקוף ישב בחיבור ידים לנוכח מאציו הגנה כה מקרים. הוא יראה בפעולות ההגנה האורחית האלה סכנה למטרותיו, ובצדך. לעיתים הוא עלול להגיב בכעס א-ירצינאי. במקרים אחרים הוא יפעיל דיכוי חשוב היטב. יש לצפות שניקוט כל אמצעי שיראה בעיניו אמצעי המסוגל לבולום, לנטרל, או למחוץ את התנגדות, לרבות אכזריות א-ירצינאית. על האזרחים המתוגנים להיות מוכנים לאפשרות של דיכוי מסוג כזה, ולהתמיד באמבוקם. התנגדות ברמה כזו עשויה לגרום לכך שהדיכוי יחוור ויפעל נגד התקוף, וזהו הגיוגניטטו הפוליטי.

ה' – הצלחה וכישלון בהגנה אזרחית

אין להטעית בערכם של הקשיים שבهم יתקל התוקף הניצב מול הגנה אזרחית מתחכמת וערוכה היטב. בהינתן כוח וגיבוש פנימיים, תבונה אסטרטגיית וטקטית ומשמעות והתמדה לנוכח פרובוקציות ודיכוי, וכן הכוח להגביר את העצמה על-ידי תקיפת נקודות התוරפה של היריב, יש לצפות שהאזרחים יצילחו לסכל את נסינותו של התוקף ואך להביסו לבסוף. התוקף יגלה שטרותיו אין מתגשות, שמדינהו וצדדיו חסרי יכולות כלשהי ונסינויו לשבור את התנגדותם באמצעות הפחדה, דיכוי ומעשי אכזריות נכשלים. כל אלה יתרמו לחיזוק התנגדות ולהחלשתו של התוקף. מאמצעיו להשתלט יובילו לצמצום כוח שליטתו ולהתנגדות גוברת. נסינותו לרכז את הפיקוד בידו יתקלו בהtagברות האוטונומיה של החברה. הוא עשוי אף למצו שאהמון שהוא נתן בחיליו ובძקדו הולך ומתערער כתוצאה מהתקומות מן המערכת ומתקידים שהוטלו עליהם במסגרת. הם ייעשו מפוכחים, ממורמרים, נבוכים, ולבסוף בלתי נאמנים, בלתי מהימנים, עוינים ואף מדנאים. אפילו אוכלוסייה ארזו תחילת לגלות סימנים של איה הסכמה ולתנגד למערכה. מבוזע, חברי הקהילה הבינלאומית יעברו יותר ויותר לגינוי מילולי ואולי אף לנסקיות כלכליות, פוליטיות ודיפלומטיות. אצל התוקף, שעד כה סבר שמידה מספקת של אלימות טובילו למטרתו, יתרורו מבוכה ועם. הוא עלול להגביר את חריפות הדיכוי, ואם יצליח בכך, או אם יאבד את שיקול דעתו, הוא עלול לפעול בברוטליות נגד האוכלוסייה המתחננת. אלא שהוא יוכה לדעת שכח הוא רק סייע להגברת תהליכי הגיוגרפיה הפליטי. אם ישמור על שיקול דעתו, הוא ינסה אולי להשפץ מוצא מן הסבר, בגרימת מינויים נזק ואף מעט הישגים. תוקף עיקש יותר עלול לנשות ולהמשיך במאציו הכספיים והולכים, עד אשר תחתמוט כל המערכת כולה. במהלך המאבק נעשים המתוגננים יותר ויותר אוטונומיים וחזקים. במפנה התוקף גוברת איה הסכמה. יתכן מצב שחייביו ופקידיו של התוקף פשוט ינטשו את המערכת. איש לא ישאר למלא אחר הוראותיו. במקורה כזו ההתקפה תחתמוט מלאה והחברה תגיע לעצמות ולדרך החיים שבחרה בה.

המנוחים עצם – "הצלחה" ו"כישלון" – מחייבים שישתמשו בהם באופן והיר ובמשמעות בהירות בסוגרת הדיון זהה.⁹ וזאת, על מנת להעיר את האפקטיביות של כל מקרה וקרה של יישום הגנה אזרחית וגם על מנת להשווות בין המדיניות זאת לבין מדיניות ההגנה הצבאית. "הצלחה" בהגנה אזרחית נמדדת על-פי השגת מטרותיהם של המתוגננים, כאמור, חסימת המתקפה והחזרת החברה לקדמותה, התזרטה לחים עצמאיים על-פי

עקרונותיה ומוסדותיה, והיכולת לפתחם ולשנותם כרצונה, ללא התקפות או הגבלות מצד קבוצות או מדיניות אחרות. פירושו של דבר הוא, שהקריטריונים להערכת התוצאות הם מרכיבים יותר מאשר השאלה אם האויב חוסל פיסית, או נסוג מפני צבאי חזק יותר. מידת הצלחה בהגנה אורתית נקבעת על-פי התשובות על השאלות הבאות:

1. האם המתוגנים שמרו על האוטונומיה של חברותם, וסיפקו את צרכיה, למרות השלטון הכספי שהושג עליידי ביבוש או הפיכה פנימית?
2. האם הם המשיכו לשולב כל לגיטימציה מהמשטר הtokuf ודקנו בעקרונותיהם ובזכותם לבחור את מדיניותם ואת שיטתם?
3. האם מטרותיו של tokuf (כלכליות, פוליטיות, אידיאולוגיות או אחרות) הושגו או נכשלו, ובאיזה מידת?
4. האם כוחות tokuf נסוגו או התפזרו?
5. האם התמיכה הבין-לאומית בתוקף התגברה או הצטמצמה?
6. האם כוונתו של tokuf לבצע את התקפה הזאת והתקפות דומות בעtid נותרה בעינה או שחל בה שינוי?
7. האם סביר שהtokuf יבצע התקפה דומה בעתיד?
8. האם משטרו של tokuf החזק מעמד או הוחלף? באבקים הללו קיימות דרגות שונות של הצלחה וכישלון. מטרות שלא הושגו עתה תושגנה אולי בשלב מאוחר יותר. כאשר קיימות דרגות שונות של הצלחה וכישלון, יש חשיבות רבה לכך שהמתוגנים יכירו בהישגים ובউচ্চতাত. לעיתים קרובות קורה שאנשים שנלחמו בהצלחה והשיגו מטרות מסוימות חשבו שהם מכיוון שלא זכו בהצלחה מלאה, בעקבות זאת הם נכנעו ולמעשה הביסו את עצמם. מדובר זה להימנע במסגרת הגנה אורתית. היטלר היה בכך שבעית "השליטה על האנשים באזרחים כבושים" היא בעיה "פסיכולוגית": "אי אפשר לשנות באמצעות הכוח בלבד. אמת, הכוח הוא גורם מכריע, אך בה במידה חשוב לשנות אותו משחו פסיכולוגי, שמאנו החותם גם הוא נזק לו כדי להיות אדון לאותו בעלי חיים. הם מוכראים להיות משוכנעים בכך שאנו המנצחים."¹⁰ המתוגנים יכולים לסרב להיות משוכנעים בכך. כדי שהביסים לטירובם יהיה בסיס רציני ולא אמונה כללית בכך שבתווח הארוך הטוב מנצח את הרע, יכולים המתוגנים לשאול שאלות מהסוג הבא:

1. האם רצון ההתנגדות של האזרחים המתוגנים נשמר, נחלש או התזוז?
2. האם רצונם של חברי קבוצתו של tokuf להמשיך בתקפה ולפעול להשגת המטרות המקוריות נשמר, נחלש או התזוז?

3. האם מוסדותיה העצמאיים של החברה המתוגוננת שמרו על כוחם להיאבק, איבדו מכוחם, או צברו כוח נוספים?
 4. האם המתוגוננים והתקופים גילו שיפוט אסטרטגי טוב, והאם השיפוט הווה השתרפער או נפגם?
 5. האם שיפרו האורחים המתוגוננים את יכולתם לנוהל מערכות של איזי-שיתוף פעולה?
 6. האם התעוררו אי-הסכמה, חוסר אמינות, מושג נזוק, או התנגדות להתקפה בקרב אוכלוסיות התקופת, סוכני הדיכוי שלו או פקידי?
 7. האם שמר התקופ עלי מערכות היחסים הבינלאומיים שלו כמו בעבר, או שמא הגיעו בניו בሪתו על ההתקפה בהפסקת שיתוף הפעולה?
 8. האם שמרו המתוגוננים על האוטונומיה שלהם ועל יכולתם לספק לעצם את צרכיהם הכלכליים?
 9. האם הצדדים, המדיניות והדיכוי שנקט התקופ הצליחו במידה ניכרת, או שמא היו בלתי ייעלים, גרמו להתקברות ההתנגדות מצד המתוגוננים ועוררו התנגדות גם בתחום מחנהו ובזירה הבינלאומית?
 10. האם התרמידו המתוגוננים בהתקנותם או הגבירו אותה לנוכח הדיכוי ומעשי האכזריות?
 11. האם שמרו המתוגוננים על משמעותם ועל היכולת למלא אחר הדרישות של מאבק לא-יאלים אפקטיבי?
 12. באיזו מידה הושגו מטרותיו המקוריות (הכלכליות, הפוליטיות, האידיאולוגיות או אחרות) של היריב?
 13. בידי איזה צד נמנעה היוזמה בסכסוך?
- באשר מידת הצלחה היא מוגבלת וכאשר במהלך המאבק היו כשלונות, חוכה על המתוגוננים להגביר את כוחם הפנימי, לחזק את חברתם, לנוקוט אמצעים מתאימים נגד כוחו של היריב, לשפר את שיפוטם האסטרטגי ואת מיוםנות המאבק שלהם, למקד את ההתנגדות בנקודות התרבות של התקופ, ולפעול בשיקול דעת, באמצעות ובניהשות כדי להשיג הצלחה מלאה.
- לא כל ניסיון של הגנה אזרחית יסתה בהצלחה. בסוג מאבק כזה, כמו בכל סוג אחר, קיימים תנאים הכרחיים להצלחה. חבוסה במלחמה צבאית תלווה בהרס פיסי עצום, באבדון חיים, בדמoralיזציה לגבי היכולת להמשיך במאבק. אותן תוכחות עלולות להתלוות גם לכישלון בהגנה אזרחית, אך לא בהכרח. במידה שרוח ההתנגדות וכשר ההתואשות של מוסדותיה העצמאיים של החברה נשמרים, האוכלוסייה תוכל לחדר את המאבק בשלב מאוחר יותר. בנסיבות תידרש אולי מנוחה, ויעלה צורך בריענון כוחה של החברה וביכולתה להגיב על מעשי תוקפנות. אנשים יפנו לפיתוח אסטרטגיות חדשות ולבחרות

מטרות ספציפיות. במיללים אחרות, במאבק להגנה אזרחית ניתן תמיד להימנע מתחבוסה מוחלטת, כל עוד החברה ממשיכה להתקיים.

תיתכנה תקופות שבהן צד זה או אחר יגבר את כוחו, או ישיג יותר או פחות ממטרותיו המידדיות. ייתכן שהازוחים המתוגננים ייאלצו לשובל זמנים קשים, סבל רב ופגיעות חמורות. אולי כל עוד יתמידו בគונתם להתגונן הם יכולים להחזיק ולשפר את יכולת מאבקם. הם יכולים להגבר את הגבורה וההתמדה שבהן הגיבו על ההפדות והדיכוי, ולהפעיל אסטרטגיית מאבק חדשנית. הם יכולים ליצור תנאי הגנה נוחים יותר. שינויים אלה יביאו בהדרגה להתעצמותם של המתוגננים, להיחלשות כוחו של התקוף, ולבסוף, להשות אוטן המטרות שלשםו החל המאבק, ולהתפרק המערך של התקוף או הבסתה.

ו' – השתתפות בין-לאומית ותמיכה בהגנה אזרחית

ארצות בעלות מדיניות של הגנה אזרחית יכולות להשתתף במידה רחבה של פעילותות בינלאומיות: הדדיות, רב-צדדיות, אזרחיות או עולמיות. ארצות אלה לא תהיינה בדילנות רק ממשום שהן חסروفות כוחות תקיפה צבאיים, או בריתות צבאיות, אלא רק אם תבחרנה בכך מרצון החופשי. חלק ניכר מפעילותיהן הבין-לאומיות יהיה קשור במידה מועטה בלבד לצרכי הרתעה והגנה. פעילותות אחרות תיעודנה להקל על צרכיהם דחופים, לפחות את הבעיות שהן בסיסו הסכוכים, לבירר איה הבנות וחשדות בלתי מבוססים ולשפר את ההבנה ההדידית ואת יחסינו הידידות. פעילותות אלה תבנה לצמצום במספרם ובעוצמתם של הסוכנים הבין-לאומיים.

חלק משיתופי הפעולה הבין-לאומיים ומן הסיווע של הארצות הללו יתמקד ישרות בהכנות ובבנייה של הגנה האזרחית. בטבעה, ההגנה האזרחית נמנעת מרוב הדרישות, אם לא מכולן, לחשאות בענייני הגנה. דבר זה מאפשר שיתוף נרחב של ידע מקצועי וניסיון בין אותן ארצות הנוקטות מדיניות זו ובין אלה הבודקות אותה. תוכניות מחקרים, ניתוח ופיתוח המדיניות, תוכניות וניסיון בהכנות ובאימונים, תוכניות לגביהם טבעם ומטרותיהם של תוקפים פוטנציאליים – את כל אלה אפשר לחלוק, ולהפיק מכך תועלות הדדיות. כך גם לגבי מחקרים אסטרטגיים, תוכניות לשוגרי מתקפה ספציפיים, דרכי להגברת הייעילות, שיטות לשימרה על התמדת ההתגנותות לנוכח הדיכוי, ואמצעים לסייע לצרכי החברה במשך המאבק.

מחקרים, לימודי מדיניות, פיתוח והערכה של אמצעי הכשרה והכנה עשויים לבוא תחילתה כפרי יזומתן של ארצות בודדות, מוסדות פרטיים, הסדרים משתפים של מדינות אחדות או בעלות ברית, ארגונים אזרחיים או סוכנויות או"ם. בנוסף לכך, אותן גופים יכולים לספק לארכות העונთ על התקפה בהגנה אזרחית סיוע לא-צבאי מסווגים שונים, וזאת על בסיס החלטה ותכנון מראש, או כתגובה למשברים מסוימים. סיוע מעשי ומתחאים במרקם הכללה יכולול (1) אמצעי דפס וষידור לארץ המותקפת. (2) אספקת מזון ותרופות. (3) תקשורת עם שאר העולם והעברת מידע על המאבק ועל פעולת התקופה. (4) ארגון سنקייזות בין-לאומיות, כלכליות ודיפלומטיות נגד פעולה התקופה. (5) העברת מידע לחיל היבשה, לפיקדייו ולאוכולוסיתו על התקפה, הנושאים שעל הפרק, התנגדות, הדיכוי, גיגלוי המרי בקרב תומכיו הרגילים של התקופה, וכן דיווחים על בקשות לסייע לסייע את ההתקפה ולהшибב על כן את יחסם הידידות ושיתוף הפעולה הבין-לאומיים. כל סיוע בין-לאומי מסווג כזה הנה בעל חשיבות עילאית, אך בנטול העיקרי תישא בהכרח האוכולוסיה של החברה המותקפת עצמה. אין שום תחליף להסתמכות עצמית, הכנות רציניות ומערכת הגנה אזרחיתבעל כוח ממשי.

ז' – הסיכויים ללמידה להגנה אזרחית

המעבר להגנה אזרחית אינו מחייב כל שינוי קודם למערכת הבין-לאומית, הייעלמות איזמים צבאים, או את אמצעה הכללי של המדינות הזאת. הוא גם אינו מחייב שינוי יסודי קודם למערכת החברתית או בטבע האדם. ואכן, המחקר הראשוני, פיתוח המדיניות, ההערכה והבחינה הציורית בוגעת להגנה אזרחית החלו בשעה שמדיניות ההרתווע וההגנה הקיימת היא בשיא עצמתה. הגנה אזרחית מיוועדת להרתיע ולהגן מפני התקפות. על כן, בהנחה שמדיניות זו אכן אפקטיבית, יכולות לאמץ אותה ארצות בודדות, קבוצות של ארצות או בעלות-ברית, ללא כל הסכימה מקיפה של הקהילה הבין-לאומית, ועוד פחות מכון של התקופים הפוטנציאליים. בסיסדו של דבר זהו אותו עיקרון, הפעול כאשר מאמצים מערכות נשק חדשות הנשבות טובות יותר מקודמותיהן. (ניתן לדמיין את איזمة של מדיניות זו בהסכם כל הארצות באזר מסויים כולל, עם מעורבות האו"ם או בלבדיה, אך זהו בוודאי אינו המודל הטיפוסי ביום).

לאחר שהחברה כלשהי וממשלה הגינו להחלטה לעبور להגנה אזרחית, הכנות והכשרה הראשונית מתבצענה בהיקף צנוע יחסית, כל עוד

המדיניות הצבאית הקיימת תקפה.¹¹ מרכיב ההגנה האזרוחית במסגרת ההגנה הכלולית יורחב בשלבים. ארצות אחדות עשוות לשמר על שתי המערכות בקביעות. אולם המודל הכללי שהטיורטיקנים של ההגנה האזרוחית מציעים הינו מעבר מלא למידניות זו במהלך תקופה של שנים אחדות. (זאת מתחуз הצורך בהגנה אפקטיבית וכדי לשים קץ למלחמות). בתקופת המעבר לא יוצמצם הכוח הצבאי, או יבוטל, כל עוד החברה ומשולחה לא יהיה בטוחים בכוחה, באמינותו ובכתרוניותה של המדיניות החדשה... הן בשלבים הראשונים, כאשר החברה מחליטה לפתוח בהכנות לבניית מערכת ההגנה האזרוחית, והן בשלבים המאוחרים יותר, דרישה עריכת השוואה בין פוטנציאל ההגנה הצבאית, לטוב ולרע, לבין פוטנציאל ההגנה האזרוחית. משך הזמן הדרוש קודם קודם לקבלת החלטה על המעבר, ומשך הזמן הדרוש למימושו, ישתנה מוקהה ומוסכו להתנבא על כך. יחד עם זאת, יתכן שעד 1990, ואולי כבר במרוצת שנות השמונים, תקום הארץ הריאונה שת策רף באופן רשמי למרכיב של הגנה אזרוחית למערך הצבא העיקרי. ניבוי זהמן שבו תשלימים הארץ זו את המעבר להגנה אזרוחית אינו יכול להיות מהימן, אך הדבר עשוי לקרות עד שנת 2005. דבר זה עשוי להציג גורם חדש לחלותין ביחסים הבינלאומיים ובמדיניות ההגנה והביטחונות, ולהביא לתוצאות מועלות ביותר.

הגנה אזרוחית אינה מחייבת תנאים חברתיים אידיאליים לשם אימוץ והפעלה. ואומנם מרבית המאבקים הלא-אלימים המאולתרים בעבר קמו נגד מערכות אליטיסטיות, מדכאות ודיקטורות. השימוש במאבק לא-אלים נגד הפיקות, פלישות זרות וכיבושים געשה בחברות הרוחקות מלהיות מושלמות. בתוכן שיר איזידק, שלtron מעמיד או של קבוצות עילית, חוסר איחדות עצדי, ריבוי שפות ומצו של עימותים פוליטיים וחברתיים חריפים. התנאים ההופכים – הרמונייה חברתית, כוח מבוצר, ודמוקרטיה פעילה – יהיו אומנם נוחים יותר להפעלת האמצעים הללו אך הם אינם בגדר תנאים הכרחיים. ראייה לכך ניתן למצוא במדיניות הרשמית של רפובליקת ויימר הגרמנית כאשר ניהלה מאבק לא-אלים נגד הפיכה של קאפ' ב-1920, וב-1923 נגד הפלישה והכיבוש הפרנקו-אנגלי. גם חברות הרוחקות משלהם יתכן שתתקבלן החלטות רسمיות על המעבר להגנה בדריכים לא-אלים.

אין פירושו של דבר, שניתן להן על ממשלה או על מושטר באמצעות הגנה אזרוחית לא Shinuim לפניו של המעבר, במהלך ובמהלך המאבק הגנתי עצמו. דיקטורות לא-האזרחות השולטות באוכלוסיותם באמצעות טרור, אל להן לצפות להתרצות עממית נלהבת למען הגנת המשטר. לאנשים לא יהיה רצון להtagונן, ולהברה יחסר הכוח הדרוש לבילמת התקפה. יחד עם זאת, חברה

משמעותו של כלאי נשלטת על ידי מערכת ריכוזית, יכולה להתקרב לפיתרון מצוקות עמיות, ביורו המוסדות, ובנויות כוח להגנה אזרחית. כמו כן ניתן כי בשעת משביר יחול שינוי משמעותו במערכת שהיתה בעבר סמכותית, בעקבות התగישות נלהבת של המונחים לפערם לא-אלימה נגד סכנה חדשה. הדבר ילווה בהשתתפות עממית מוגברת בקבלה החלטות ובಹקמת מוסדות אוטונומיים חדשים.

ברוב החברות הפוליטיות, המניעים להפעלת הגנה אזרחית יהיו אותם מניעים שעומדים לאחרורי שיקולים צבאיים: אהבת הארץ, אמונה בזכותו של האנשים לבחור בעצמם במערכות פוליטית ולשלוטן זו, אמונה בחובם דתית או לתוכנות בין-לאומית, לתוכנות פנימית ולשלוטן זו, אמונה בחובם דתית או מוסרית להגן על המולדת ועל עצמה, האמונה שלמרות חסרונותיה של החברה חובה למונע ממנה להפוך גורעה עוד יותר, הכרה בכך שאנשים יכולים אומנם שלא להסכים ביניהם לבין עצםם, אך שום ממשלה זהה או קliquה מבית לא תורשה לשולט עליהם באלים.

אומנם אין צורך בחברה אידיאלית כתנאי מוקדם להגנה אזרחית, אך קיים קשר לטווה ארוך בין טכנית זו לבין "דמוקרטיה" – כלומר, מערכת פוליטית המאפשרת השתתפות עממית בקבלה החלטות. מערכת כזו תגביר את כוח ההגנה אזרחית. לעומת זאת, מדיניות זו ומאבק לא-אלים יתרמו לפיזור הכוח ולהשתתפות דמוקרטית. להלכה אלה הן מטרותיה של מערכות פוליטיות וחברתיות שונות, לרבות אלה הנשלטות בידי קבוצות מייעוט או עילית אידיאליות.

כל שהידוע לגבי מאבק אזרחית יתרחב ויתפשט, סביר להניח שיגדל מספר החברות שתאמצנה לעצמן סוג מאבק כזה, אף ללא הכנות מוקדמות, לנוכח תוכנות כלאי. מכאן הדרך אינה ארוכה עד לביקורת אפשרות כזאת עוד לפני פרוץ המשבר, ועריכת הכנות הנחוצות להרתעה ולהגנה מפני תוכנות בעתיד.

אם רוצים בכך, הגנה אזרחית היא בוגדר האפשר בתנאים החברתיים והפוליטיים השוררים ביום בעודם. סביר להניח שהמעבר יבוצע על-פי תכנון מראש, ולא באופן מאולתר. כך יתאפשר הזמן הדרוש להערכתה שכולה, לקבלת החלטות ולתכנון, למען הגברת הייעילות בעתיד.

ח' – התועלת שתצמץ מדיניות הגנה אזרחית

- מדיניות ההגנה האזרחית תצמץ בטוחה הארוך תוכנות מועלות, שאינן אפשריות במסגרת מדיניות צבאית. אלה כוללות את הרשימה הבאה:
1. הגברת יכולתה של החברה לספק עצמה את צרכי ההגנה והבטיחון שלו – גם במדינות קטנות – באמצעות הגורם המכריע מן הכוח הצבאי לכוח החברתי.
 2. צמצום של הסכנות ומקורות החרדה הפנימיים והבינלאומיים, הודות לעובדה שלהגנה אזרחית אין יכולת התקפה והכנעה כמו למערכת צבאית.
 3. מדיניות זו יכולה לצמצם את מספר מקרי התקופנות הבין-לאומית באמצעות הגורם המרטיע של הפיכת מדינות ל'בלתי ניתנות לעוביל' מבחינה פוליטית, דבר שעשוי לבטל את יעדיו של התקוף, ולורווע מרירות ואי-שקט בקרב כוחותיו.
 4. מדיניות זו תצמצם את מירוץ החימוש הגרעיני, בכך שתציג לארצות דרך חדשה להבטיח את בטחונן בכוחות זמן, גם בשעה שאמצעים צבאים קוגניציונליים אינם מספיקים או אינם מעשיים.
 5. בגיןוד למערכות צבאיות, הגנה אזרחית לא תבנה כוח פנימי המסוגל לבצע הפיקות נגד משילות חוקיות וሞרכות.
 6. נוסף על כן, ההכנות לאי-shituf פעולה ולמרי הנדרשות במסגרת מדיניות זו יוצרות כוח הרתעה והגנה מפני תוקפנות או נסיבות השתלטות מבית.
 7. באמצעות הסרת הלגיטימיות מאלימות, כסנקציה סופית, תתרום מדיניות זו לצמצום האלימות הפנימית מצד קבוצות הנאבקות למען מטרה כלשהי, והשימוש בצוות מהאה ומאנק לא-אלימות גבר.
 8. בהפעלת הגנה אזרחית קיים סיכוי גדול יותר של התקדמות בהשגת היעדים המקוריים, ולא בגיןמת נזק לאובי.
 9. הגנה אזרחית נוטה לגרום פחות פגיעה והרס בהשוואה לאמצעים צבאיים.
 10. סיכוי האiom בשתק הרסני או בהפעלה נגד ארץ הנוקטת מדיניות של הגנה אזרחית הם הרבה יותר קטנים, במיוחד בכל הקשור בשתק גרעני. שתק זה, משומש שהוא מעורר פחדים וחששות, עשוי להביא לניסיונות פגעה ואף לזרז התקפת מנע.
 11. מדיניות זו תתרום להתחפות מדיניות-חו"ץ "חיובית". הגנה אינה נזקפת לצרכים צבאיים, לחלוקת משאבים או לבירות, כמו כן, מעניין של

- מדינות הנוקטות אותה לסייע בסיסיוק צרכי האנוש בארץות אחרות, לפטור בעיות-בינלאומיות לפני שתהפוכנה לסכום, ולזכות בהערכתה ביןלאומית.
12. הגנה אזרחית תוביל לצמצום בMMdd המשלה ובஹזאות הרתעה וההגנה. למרות שהגנה זו אינה חסרת הוצאות ומשאבים כלכליים, היא עדין פחות יקרה מאשר ההגנה הצבאית, משום שהיא אינה נוקה למכשור צבאי והאחריות רוכצת על כחפי הצבא כולם ומוסדותיו העצמאים. כך תשנה המגמה הכללית של התרכבותה והעצמאותה של המדינה, ויתפנו משאבים כלכליים לצרכים אזרחיים מבית ומחוץ.
13. הגנה אזרחית תמנע מגמות ריכוזיות שהן בלתי נמנעות במערכות צבאיות. היא תיצור מגמות ביוזר הקשורות לסנקציות לא-אלימות, ובכך תתרום להפתוחותם של מבנה חברתי ופוליטי פחות ריכוזי, יותר פלורליסטי ובכלל השתפות עממית גדולה יותר.
14. בהעברת האחריות על הגנה לאנשים עצמם, תעודד מדיניות זו את האזרחים להכיר בתוכנות ובמעלות של חברה הרואה להגנה. היא תגבר את רצונם לבחון את עקרונות החברה, את דרך החיים הנהוגה בה, את מוסדותיה ואת הדריכים לשיפורה.
15. סיפקו של כוח הרתעה והגנה באמצעות שיטות מאבק לא-אלימות יאפשר את נתישת השיטות הצבאיות, וכך תיפתח הדרך להחלפה הדרגתית של עימות צבאי בעימות מסווג פחות מסוכן, למרות הסכנות וחוסר הוודאות המערבים על העולם המודרני.

סוף דבר

יישום מדיניות של הגנה אזרחית במדינות השונות מחייב מחקר יסודי, לימוד המדיניות, החינוך והدين הציבורי ובדיקה והערכה רשמיות. היוזמה יכולה לבוא ממוסדות עצמאיים, ועדות מיוחדות, סוכנויות ממשלה או ארגונים בינלאומיים.

ההגנה האזרחית תפעל בתיאום עם כל מדיניות אחרת הפועלת לצמצום הסכוסכים הלאומיים והבינלאומיים, ולהקטנת הסכנה של מלחמות אזרחית, מלחמות בינלאומיות, וכניעה לתקופנות זרה. הסכנות הפליטיות והפיסיות הטמונה במהלך מלחמות ובדרך התגובה הצבאית חריפות דין, והביסיס החברתי של ההגנה האזרחית מוצק דיין, כדי להציג בדיקה ומחקר של מדיניות אלטרנטיבית זו.

הערות

גוף הספר וכן הערות המתלוות אליו צומצמו במידה ניכרת בהוצאה זו.
המקשים להעמיק בנושא ימצאו חומר נוספת וראי מקומות רבים בספר
המלא.

הערות לפרק א'

- Martin J. Hillenbrand, *Power and Morals* (New York: Columbia University Press, 1949), p. 12. .1
- Robert M. MacIver, *The Web of Government* (New York: Macmillan, 1947), p. 87. .2
שם. עמ' 83. .3
שם. עמ' 83. .4
המנה "שליט", או "שליטים", משמש כאן לתיאור אותו אנשים או קבוצות הנמצאים בעמדות הפיקוד והחלהטה העלינוגות במשפט נתון. לעיתים זהו אדם אחד, כפי שמקובל לנגישת היטר או סטליון, ולעתים זהו קבוצה ציבורית, או אוליגרכיה. אולם לרוב מרכיבת צורת השילוטן מספר רב של אנשים, שביניהם מערכת מורכבת של יחסים קשורים. .5
- Etienne de la Boétie, "Discours sur la Servitude Volontaire," *Oeuvres Complètes* (Paris: J. Ronam & Cie., 1892), p. 12. .6
- Auguste Comte, in Harriet Martineau, *The Positive Philosophy of Auguste Comte* (London: George Bell & Sons, 1896), Vol. 2, pp. 222-223. .7
- Jacques Maritain, *Man and the State* (Chicago: University of Chicago Press, 1954), p. 126. .8
- John Austin, *Lectures on Jurisprudence or the Philosophy of Positive Law* (London: John Murray, 1911), Vol. 1, p. 89. .9
- Chester I. Barnard, *The Function of the Executive* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1948), p. 182. .10
- W. A. Rudlin, "Obedience, Political", *Encyclopedia of the Social Sciences* (New York: Macmillan, 1935), Vol. 11, p. 416. .11
- Bertrand de Jouvenel, *On Power: Its Nature and the History of its Growth* (Boston: Beacon Paperback, 1962), p. 18. .12
- K. H. Wolff, Ed., *The Sociology of Georg Simmel* (Glencoe Ill.: Free Press, 1950), p. 183. .13
- Harrold D. Lasswell, *Power and Personality* (New York: W.W. Norton & Co., 1948), pp. 10-16. .14
.250 , 186 , 183 ע"ש
וולף, .15
ברנרד, ע"ש 181-182 .16
- Franz Neumann, *The Democratic and the Authoritarian State: Essays in Political and Legal Theory* (Glencoe Ill.: Free Press, 1957), p. 3.

ג'ובנל, ע' 17, משתמש במונח "כוח" (Power) במקור קרוב למונח "מדינה"	.17
Hans Gerth & C. Wright Mills, <i>Character and Social Structure</i> (New York: Harcourt, Brace & Co., 1953), p. 194.	.18
Thomas Hobbes, <i>Leviathan</i> (New York: E.P. Dutton, 1950), p. 167. ג'ובנל, ע' .22	.19 .20
Thomas Hill Green, <i>Lectures on the Principles of Political Obligation</i> (London: Longmans Green & Co., 1848), p. 98. שם. ע"ע 123-124	.21 .22
Austrian, ע' 203 ורודליין ע' .417	.23
מקאייבר, ע' .76	.24
ברנרד, ע' .167	.25
ג'ובנל, ע' .20	.26
מקאייבר, ע' .76	.27
רודליין, ע' .417	.28
Bertrand de Jouvenel, <i>Sovereignty: An Enquiry into the Political Good</i> (Chicago: University of Chicago Press, 1959), p. 33.	.29
Mohandas K. Gandhi, <i>Young India</i> 30.6.1920, in: Nirmal Kumar Bose, <i>Selections from Gandhi</i> (Ahmedabad: Navajivan, 1948), p. 116. אוסטן, ע"ע 295-297	.30 .31
Gene Sharp, <i>Social Power and Political Freedom</i> (Boston: Porter Sargent Publishers, 1980), pp. 21-67.	.32
Errol E. Harris, "Political Power", <i>Ethics</i> , Vol. 48, No. 1, (Oct 1957), pp. 6, 8.	.33
William Godwin, <i>Enquiry Concerning Political Justice and Its Influence on Morals and Happiness</i> (London: G.G. and J. Robinson, 1796), Vol. 1, pp. 145-146, 254. שם. כרך 1, ע"ע 253-254	.34 .35
ג'ובנל, ע' .24, <i>On Power</i>	.36
מריטן, ע' .64	.37
זה לה בואטי, ע"ע 8-14	.38
השפעתו של טולstoi על גנדי אינה מוטלת בספק. לא הצלחתו למצוא ראות להשפיעתו על ת'ירן, למראות שרבבים טוענים כי השפעה כזו אכן הייתה. יש להניח שת'ירן הביר את טולstoi באמצעות דידיו הקרוב אמרסון.	.39
Gene Sharp, <i>Gandhi as a Political Strategist, with Essays on Ethics and Politics</i> (Boston: Porter Sargent Publishers, 1979), pp. 43-49.	.40
Niccolo Machiavelli, <i>The Prince</i> (New York: E.P. Dutton & Co., 1948), p. 77; <i>The Discourses of Niccolo Machiavelli</i> (London: Routledge and Kegan Paul, 1950), p. 254.	.41
Alexis de Tocqueville, <i>Democracy in America</i> (Garden City, NJ.: Doubleday & Co., Anchor Books, 1969), p. 139. אוסטן, כרך 1, ע' .296	.42 .43
Jean Jacques Rousseau, "The Social Contract", <i>The Social Contract and Discourses</i> (New York: E.P. Dutton & Co., 1920), p. 64.	.44

Richard E. Neustadt, <i>Presidential Power: The Politics of Leadership</i> (New York and London: John Wiley and Sons, 1960), pp. 7, vii-viii.	.45
.163 , 9 , 32 , 26 , 36-37	.46
שם. ע"ע	.47
V. I. Lenin, "Political Report of the Central Committee of the Russian Communist Party (Bolsheviks)", <i>Selected Works of Lenin in Three Volumes</i> (New York: International Publishers, 1967), Vol. 3, pp. 692-693: <i>The Essentials of Lenin in Two Volumes</i> London: Laurence and Wishart, 1947), Vol. 2, pp. 788-789.	
Erick Eyck, <i>A History of the Weimar Republic</i> , Vol. 1, <i>From the Collapse of the Empire to Hindenberg's Election</i> (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1962), pp. 151-152.	.48
: St. Martin's Press, 1954), p. 79.	.49
.211 גודספַּד, ע' .50	.50
Jawaharlal Nehru, <i>Toward Freedom</i> (New York: The John Day Co., 1942), p. 249.	.51
D. G. Tendulkar, <i>Mahatma: Life of Mohandas Karamchand Gandhi</i> (Delhi: Publications Division, Ministry of Information and Broadcasting, Government of India), Vol. 6, p. 88.	.52
Government of India, <i>India in 1930-1931: A Statement Prepared for Presentation to Parliament</i> (Culcutta: Central Publication Branch, Government of India, 1932), pp. 80-81.	.53
Alexander Dallin, <i>German Rule in Russia, 1941-1945: A Study of Occupation Politics</i> (New York: St. Martin's Press, 1957), pp. 218, 497, 550, 663.	.54
שם. ע"ע , 498 .55	.55
Hitler, <i>Mein Kampf</i> , pp. 872-873.	.56
גנדי, הארגון מ' 25.8.1940 מצוטט בבואה, ע' .57	.57
הריס, ע' .10 .58	.58
Gaetano Mosca, <i>The Ruling Class</i> (New York, London: McGraw Hill, 1939), p. 53.	.59

הערות לפרק ב'

- פרק זה מהו גירסה מתומצת של "Social Power and Political Freedom", in *Social Power and Political Freedom* (Boston: Porter and Sargent Publishers, 1980). פרקים א' ו' בספר הנזכר הם שני מרכזים של ניותה אחד, המציג צורף של סנקציות לאלימות וביזור מבני של הכוח בחברה כנחותם לשוליטה בכוחם של שליטים ביבימינו.
- ראה פרקים ג'-ה' בפרק זה וכן פרקים 2 עד 14 בספר *The Politics of Nonviolent Action*.
- הגדות דומות למושג הכוח נתן למזוא אצל מקאייבר (הערה 2, פרק א'), ע"ע 87; הילברנד (הערה 1, פרק א'), ע"ע 4-5; מריטין (הערה 7, פרק א'), ע' 114; ליטול (הערה 13, פרק א'), ע' 12.
- מקאייבר כותב: "כוחה של ממשלה והמטרות של שולמן הוא מופעל תלוי בגורמים אלו".

(מקדי הכוח), ברמת התאום ביניהם בעת מאבק והתנגשות, ובשיתוף או הניגוד שבין אינטלקטואלים בעלי כוח". מקאייר, ע' 91.	.5
ג'ובנל (הערה 29, פרק א'), ע' 71.	.6
זימל כותב: "המניע העיקרי של שליט בבוואר לבטל פערם הירארכיים טמון בעובדה, שיחסים חוקיים מדי של עליונות-נחותה בקרבת נתיניו מתחרים מבחינה מעשית ופסיכולוגית בעלינוותו הוא. מה גם שהסתכמה לשולטונו הבלעדי, הנוצרת מידי-ו-יתר של מעמדות מסוימות בידי מעמדות אחרים, דומה לסנה הנוצרת מהצברות כוח בידי אותם מעמדות מודכאים". זימל (הערה 12, פרק א'), ע' 198.	.7
Tocqueville, <i>Democracy in America</i> , Vol. 1, p. 332.	.8
שם.	.9
שם. ע' 333	.10
שם. ע' 332	.11
שם. ע' 6	.12
שם. ע' 332	.13
שם. כרך 2, ע' 296	.14
שם. כרך 1, ע' 333	.15
שם.	.16
שם. ע' 334	.17
שם.	.18
Jouvenel, <i>Sovereignty</i> , p.200.	.19
Gaetano Mosca, <i>The Ruling Class</i> (New York and London: McGraw-Hill, 1939), p. 141.	.20
Tocqueville, <i>Democracy in America</i> , Vol. 1, p. 332.	.21
שם.	.22
Simmel, <i>The Sociology of Georg Simmel</i> , p. 232.	.23
Franco Venturi, <i>Roots of Revolution</i> (New York: Alfred A. Knopf, 1960) p.66.	.24
שם.	.25
שם. ע' 67	.26
שם. ע"ע 68-69	.27
שם. ע' 198	.28
שם. ע' 70	.29
שם. ע' 71	.30
שם. ע"ע 72-73	.31
שם. ע' 72	.32
Tocqueville, <i>Democracy in America</i> , Vol. 2, p. 258.	.33
שם. כרך 1, ע' 333	.34
שם. ע' 334	.35
שם. ע' 9	.36
שם.	.37
שם. ע' 93	.38
שם. כרך 2, ע' 271	.39
Jouvenel, <i>On Power</i> , pp. 244-246.	.40

	.295	ש. ע'	.41
	.185-200	ש. ע"	.42
Tocqueville, <i>Democracy in America</i> , Vol. 2, p.	272.		.43
	.47	ש. ע'	.44
	.333-334	ש. כרך 1, ע"ע	.45
	.334	ש. ע'	.46
	.296	ש. כרך 2, ע'	.47
	.258	ש. ע'	.48
	.92	ש. כרך 1, ע'	.49
Karen Horney, <i>The Neurotic Personality of Our Time</i> (New York: W.W. Norton, 1937), p. 289; Erich Fromm, <i>Escape From Freedom</i> (New York: Rinehart and Co. 1941), pp. 240, 253-254.			.50
Horney, <i>The Neurotic Personality of Our Time</i> , p.	289.		.51
Fromm, <i>Escape From Freedom</i> , p.	240.		.52
	.255-256	ש. ע"	.53
Leonard Schapiro, <i>The Communist Party of the Soviet Union</i> (London: Eyre and Spottiswoode, 1960), p. 431.			.54
Franz Neumann, <i>Behemoth: The Structure and Practice of National Socialism 1933-1944</i> (New York: Octagon Books, Inc. 1963); Arthur Schweitzer, <i>Big Business in the Third Reich</i> (London: Eyre and Spottiswoode, 1964).			.55
Leonard Schapiro, <i>The Origins of the Communist Autocracy: Political Opposition in the Soviet State: First Phase 1917-1922</i> (London: G. Bell and Sons, Ltd., 1956); <i>The Communist Party of the Soviet Union</i> .			.56
Tocqueville, <i>Democracy in America</i> , Vol. 2, p.	93.		.57
Simmel, <i>The Sociology of Georg Simmel</i> , p.	199.		.58
	.198	ש. ע'	.59
Tocqueville, <i>Democracy in America</i> , Vol. 2, p.	284.		.60
	.9	ש. ע'	.61
	.93	ש. ע'	.62
	.265	ש. ע'	.63
F.C. Montague, Introduction to Jeremy Bentham, <i>A Fragment on Government</i> F.C. Montague Ed. (London: Humphrey Milford, 1931 [1891]), p. 48.			.64
Mosca, <i>The Ruling Class</i> , p.	141.		.65
Jouvenel, <i>On Power</i> , p.	206.		.66
גודווין, פרק א', <i>הערה</i> ע"ע ,34			.67
.275-276			
.244 ,221-222			
ש. כרך 1, ע"ע ,304 ,257-261			
.153 'ע' כרך 2, ע"ע ,254-255 ,108			
Niccolo Machiavelli, <i>The Discourses of Niccolo Machiavelli</i> , Vol. 1, p.	252.		.70
	.252-253	ש. ע"	.71
	.289	ש. ע'	.72
Machiavelli, <i>The Prince</i> , p.	38.		.73

- מאסר, הזאה להורג, רציחות, לחמת גירלה, לחמה קונבנציונלית, הפיקות, מלחמות אזרחים, טדור, פעולות משטרתיות נגד קבוצות אופוזיציה וכו'.
- .106 Jouvenel, *On Power*, pp. 18-22 and 244-246.
- Quincy Wright, *A study of War* (Chicago: University of Chicago Press, .107 1942), Vol. 1, pp. 232-242, 302, 311; Bronislaw Malinowski, "An Anthropological Analysis of War", *American Journal of Sociology*, Vol. XLVI, no. 4, p. 545; Malinowski, *Freedom and Civilization* (New York: Roy Publishers, 1944), pp. 265, 305.
- Gene Sharp, *The Politics of Nonviolent Action*, pp. 800-802.. 108
.802-806. ש. ע"ע .109
- Gandhi, *Satyagraha*, p. 356; Gene Sharp, *Gandhi Wields the Weapon of Moral Power* (Ahmedabad: Navajivan, 1960), pp. 72, 100.
- Sharp, *Gandhi Wields The Weapon of Moral Power*, p. 125; Gandhi, .111
Non-violence in Peace and War, Vol. 2, p. 340.
- Richard Greg, *The Power of Non-violence* (New York: Schocken, 1966), p. .112
146.
- .113 בואה כתוב כי ההתנסות בפעולה לא-אלימה מעמידה אנשים "על רגליים. ואשר מושג הכוח ב מהפכה, הוא מתחזק באופן שווה בין המוני-העם, שכן לפעולה הלא-אלימה יכולים לתרום כל איש, אישה וילד, בלתי-חמושים, שרוחם איתנה. בפעולה האלימה הדברים שונים – המיטיב להפעיל אלימות ידו על העלינה." בואה (הערה 80), ע' 148.

הערות לפירק ז'

- .1 דיוון מלא יותר בחיאורית השליטה בכוחם של שליטים ניתן למזוא בפרק א'.
- Bart de Ligt, *The Conquest of Violence: An Essay on War and Revolution*, (New York: E. P. Dutton & Co., 1938), pp. 26-27; Richard Greg, *The Power of Nonviolence*, pp. 93-94, 98-100; Krishnalal Shridharani, *War Without Violence: A Study of Gandhi's Method and Its Accomplishments* (New York: Harcourt Brace & Co., 1939) pp. 276-294; T. K. Mahadevan, Adam Roberts and Gene Sharp, eds., *Civilian Defence: An Introduction* (New Delhi: Gandhi Peace Foundation, 1967), App. 4.5. .2
- Gene Sharp, "The Meaning of Nonviolence: A Typology (revised)" *Journal of Conflict Resolution* Vol. 3, no. 1 (March 1959), pp. 44-45; Niels Lindberg, "Indeldning og Problemstilling" in Karl Enrich (pseud. of Karl Raloff); Niels Lindberg and Gammelgaard Jacobson, *Kamp Uden Vaaben: Ikke-vold som Kampmiddelet mod Krig og Undertrykkelse* (Copenhagen: Levin & Munksgaard, Ejnar Munksgaard, 1937), pp. 9-13. .3
- Gene Sharp, "Origins of Gandhi's Use of Nonviolent Struggle," in *Gandhi as a Political Strategist, with Essays on Ethics and Politics* (Boston: Porter Sargent Publishers, 1979), pp. 23-41. .4
- F.R. Cowell, *The Revolutions of Ancient Rome* (New York: Fredrick A. Praeger, 1962), pp. 42-43. .5
- Theodor Mommsen, *The History of Rome* (London: Richard Bentley & Sons, 1894), Vol. 1, pp. 346-350. .6

- Daniel Dulany, *Considerations upon the Rights of the Colonists to the Privileges of British Subjects*, quoted in Edmund S. and Helen M. Morgan, *The Stamp Act Crisis: Prolog to Revolution* (New York: Collier Books, 1963), p.118. .7
- Morgan and Morgan, *The Stamp Act Crisis*; Arthur M. Schlesinger, *The Colonial Merchants and the American Revolution, 1763-1776* (New York: Frederick Ungar, 1966); Lawrence Henry Gipson, *The British Empire Before the American Revolution*, Vol. X *The Triumphant Empire: Thunderclouds Gather in the West, 1763-1766*, Vol. XI, *The Triumphant Empire: The Rumbling of the Coming Storm, 1766-1770*, Vol. XII, *The Triumphant Empire: Britain Sails into the Storm, 1770-1776* (New York: Alfred A. Knopf, 1961-1965). .8
- Leo Tolstoy, *The Kingdom of God is Within You* (New York: Thomas Y. Growell, 1899), and "A letter to A Hindu", in *The Works of Tolstoy* (London: Oxford University Press, 1937), Vol. XXI. .9
- Henry David Thoreau, *On the Duty of Civil Disobedience* (pamphlet: London: Peace News, 1963). .10
- .13 ,11 י"י .11
- Sidney Harcave, *First Blood: The Russian Revolution of 1905* (New York: Macmillan, 1964); Solomon M. Schwarz, *The Russian Revolution of 1905: The Workers' Movement and the Formation of Bolshevism and Menshevism* (Chicago and London: University of Chicago Press, 1967), pp. 129-195; Richard Charques, *The Twilight of Imperial Russia* (London: Phoenix House, 1958), pp. 111-139; Leonard Schapiro, *The Communist Party of the Soviet Union* (New York: Random House, 1960), pp. 63-70,75; Hugh Seton-Watson, *The Decline of Imperial Russia, 1855-1914* (New York: Frederick A. Praeger, 1952), pp. 219-260; Bertram D. Wolfe, *Three Who Made a Revolution* (New York: Dial Press, 1948), pp. 278-336; Michael Prawdin, *The Unmentionable Nечаev: A Key to Bolshevism* (London: Allen and Unwin, 1964), pp. 147-149. .12
- Wilfred Harris Crook, *The General Strike*, pp. 496-527; Goodspeed, *The Conspirators*, pp. 108-143, 211-213; Halperin, *Germany Tried Democracy*, pp. 166-168; Eyck, *History of the Weimar Republic*, Vol. 1, pp. 129-160; Karl Raloff (pseud.: Karl Ehrlich), "Den Ikkevoldelige Modstand, der Kyalte Kapp-Kupet", in Ehrlich, Lindberg and Jacobson, *Kamp Uden Vaaben*, pp. 194-213; and Wheeler-Bennett, *The Nemesis of Power*, pp. 63-82. .13
- Crook, *The General Strike*, p. 513. .14
- Goodspeed, *The Conspirators*, pp. 211-213. .15
- Eyck, *A History of the Weimar Republic*, Vol. 1, p.154. .16
- Wolfgang Sternstein, "The Ruhrkampf of 1923: Economic Problems of Civilian Defence" in Adam Roberts, ed., *Civilian Resistance as a National Defense: Nonviolent Action Against Aggression* (Harrisburg, Pa: Stackpole Books, 1968), pp. 106-135; Karl Ehrlich, "Ruhrkampen" in Ehrlich, .17

Lindberg and Jacobsen, <i>Kamp Uden Vaaben</i> , pp. 181–193;	
Wheeler-Bennett, <i>The Nemesis of Power</i> , pp. 102–109; Halperin, <i>Germany Tried Democracy</i> , pp. 246–260, 288–289; and Eyck, <i>A History of the Weimar Republic</i> , Vol. 1, pp. 232–306 <i>passim</i> .	.18
Gene Sharp, “Creative Conflict in Politics”, <i>The New Ear</i> , January 1962, p. 4 (London: Housmans, 1962); Joan V. Bondurant, <i>Conquest of Violence: The Gandhian Philosophy of Conflict</i> (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1958) pp. 46–52; Gandhi, <i>Non-violent Resistance</i> , Ind. ed.: Satyagraha, pp. 177–203; and Mahadev Desai, <i>The Epic of Travancore</i> (Ahmedabad: Navajivan, 1937).	
M.K. Gandhi, <i>Indian Opinion</i> , Golden Number, 1914; quoted in Gandhi, <i>Non-violent Resistance</i> , p. 35.	.19
M.K. Gandhi, <i>Hind Swaraj or Indian Home Rule</i> , p. 100.	.20
Sharp, <i>Gandhi Wields the Weapon of Moral Power</i> , p. 54.	.21
Gandhi, <i>Young India</i> 29.9.1921; Clarence Marsh Case, <i>Non-violent Coercion</i> , p. 392.	.22
Gandhi, <i>Young India</i> , 4.8.1920; in Gandhi <i>Non-violent Resistance</i> , p. 127.	.23
Gandhi, <i>Young India</i> , 27.3.1930. Quoted in Sharp, <i>Gandhi Wields...</i> , p. 82.	.24
All India Congress Committee, <i>Congress Bulletin</i> , 7.3.1930, no. 5. Quoted in Sharp, <i>Gandhi Wields...</i> , p. 64; Gene Sharp, “Gandhi’s Political Significance Today,” in G. Ramachandran and T. K. Mahdevan, eds., <i>Gandhi: His Relevance for Our Times</i> (Berkeley, Calif.: World Without War Council, 1971), pp. 137–157.	.25
Ranganath R. Diwaker, <i>Satyagraha: Its Technique and History</i> (Bombay: Hind Kitabs, 1946), p. 55.	.26
Sharp, “Creative Conflict in Politics” in G. Sharp, <i>Gandhi Wields The Weapon of Moral Power</i> , pp 37-226, and S. Gopal, <i>The Victory of Lord Irwin 1926-1931</i> (London: Oxford University Press, 1957), pp. 54-122.	.27
Jawaharlal Nehru, <i>Toward Freedom</i> , p. 80.	.28
Warmbrunn, <i>The Dutch Under German Occupation 1940-1945</i>	.29
Magne Skodvin, “Norwegian Nonviolent Resistance During The German Occupation,” in Roberts, ed., <i>Civilian Resistance as a National Defense</i> , pp. 136–153.	.30
Jeremy Bennett, “The Resistance Against the German Occupation of Denmark 1940-5,” in Roberts, ed., <i>Civilian Resistance as National Defense</i> , pp. 154–172.	.31
Sharp, “Creative Conflict in Politics”; Sharp, <i>Tyranny Could not Quell Them</i> (Pamphlet) (London: Peace News, 1958). Magnus Jensen, “Kampen om Skolen,” in Sverre Steen, gen. ed., <i>Norges Krig</i> (Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 1947–50), vol. 3, pp. 73–105, and Sverre S. Amundsen, gen. ed., <i>Kirkenes Ferda, 1942</i> (Oslo: J. W. Cappelens Forlag, 1946).	.32
Heinz Ullstein’s Memoirs, <i>Spielplatz meines Lebens</i> (Munich: Kindler Verlag, 1961), pp. 338–340; Theodore Ebert, “Effects of Repression by the Invader,” <i>Peace News</i> , 19 March, 1965.	.33

Mario Rosenthal, <i>Guatemala: The Story of an Emergent Latin-American Democracy</i> (New York: Twayne Publishers, 1962), pp. 191-214; Ronald M. Schneider, <i>Communism in Guatemala 1944-1954</i> (New York: Frederick A. Praeger, 1958), pp. 5-14.	.34
Rosenthal, <i>Guatemala</i> , p. 201.	.35
שם, עמ' .210	.36
שם, עמ' .211	.37
שם, עמ' .200	.38
שם, עמ' .201-202	.39
Theodor Ebert, "Nonviolent Resistance Against Communist Regimes" in Roberts, ed., <i>Civilian Resistance as a National Defense</i> , pp. 175-194.	.40
Report of the Special Committee on the Problem of Hungary (New York: United Nations, General Assembly Official Records. Eleventh Session, Supplement No. 18-A/3592, 1957).	.41
Sharp, "Creative Conflict in Politics"; Brigitte Gerland, "How the great Vorkuta Strike was Prepared," and "The Great Labor Camp Strike at Scholmer, "Vorkuta: Strike in a Concentration Camp," in Sibley, ed., <i>The Quiet Battle</i> , pp. 187-204, reprinted from Scholmer, <i>Vorkuta</i> (New York: Henry Holt & Co., 1955).	.42
<i>Monthly Information Bulletin of the International Commission Against Concentration Camp Practices</i> (Brussels), no. 4 (August-November 1955); Paul Barton; "The Strike Mechanism in Soviet Concentration Camps."	.43
Sharp, "Creative Conflict in Politics"; Martin Luther King, Jr., <i>Stride Toward Freedom: The Montgomery Story</i> (New York: Ballantine Books, 1958).	.44
Sharp, "What Is Required to Uproot Oppression? Strategic Problems of the South African Resistance," in <i>Social Power and Political Freedom</i> (Boston: Porter Sargent Publishers, 1980), pp. 161-179.	.45
Carol Horne (draft); Robert Littell, ed., <i>The Czech Black Book</i> (New York: Frederick A. Praeger, 1969); Robin Alison Remington, ed., <i>Winter in Prague</i> (Cambridge, Mass.: M.I.T. Press, 1969); Joseph Wechsberg, <i>The Voices</i> (Garden City, N.Y.: Doubleday, 1969); and Philip Windsor and Adam Roberts, <i>Czechoslovakia 1968</i> (New York: Columbia University Press, 1969).	.46
Remington, ed., <i>Winter in Prague</i> , p. 382.	.47
Colin Chapman, <i>August 21st</i> (Philadelphia: Lippincott, 1968), p. 44.	.48

הערות למוקד'

- הטיפול במקרים שבהם שני הצדדים נוקטים אמצעים לא-אלימות מצוי בהזאה האנגלית המלאה של חלקו השלישי של *The Politics of Nonviolent Action*, pp. 690-695.
- המונחים: שיטה, דרך וזרה מופיעים כאן לסיורגן, אך לרוב נשימוש במונח שיטה.

Leo Wolman, <i>The Boycott in American Trade Unions</i> , (Baltimore: Johns Hopkins Press, 1916), p. 34.	.3
John King Fairbank, <i>The United States and China</i> , (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1958), pp. 167-168.	.4
Clarence Marsh Case, <i>Non-violent Coercion: A Study in Methods of Social Pressure</i> , (New York: Century Co., 1923), p. 316.	.5
Wolman, <i>The Boycott In American Trade Unions</i> , p. 14.	.6

הערות לפרק ה'

Gene Sharp, <i>The Politics of Nonviolent Action</i> , Part Three (Boston: Porter Sargent, 1973), pp. 448-817.	.1
Napoleon, <i>The Officer's Manual or Napoleon's Maxims of War</i> , Maxim XVI (New York: James G. Gregory, 1861), pp. 58-59; B. H. Liddell Hart, <i>Strategy: The Indirect Approach</i> (New York: Frederick A. Praeger, 1954), p. 25.	.2
Liddell Hart, <i>Strategy</i> , pp. 24-25.	.3
M. K. Gandhi, <i>Satyagraha</i> (Ahmedabad: Navajivan, 1961), p. 57.	.4
George Lakey, <i>The Sociological Mechanisms of Nonviolent Action</i> , M. A. Thesis in Sociology, University of Pennsylvania, 1962, p. 23; in <i>Peace Research Reviews</i> (Cakeville, Ontario: Canadian Peace Research Institute), Vol. 2, no. 6, (Dec. 1968); Gene Sharp, <i>The Politics of Nonviolent Action</i> , pp. 705-776.	.5
Lakey, <i>The Sociological Mechanisms of Nonviolent Action</i> , p. 20.	.6
Gene Sharp, <i>Social Power and Political Freedom</i> (Boston: Porter Sargent, 1980), pp. 1-20, 69-112, 285-308.	.7
Theodore Paullin, <i>Introduction to Nonviolence</i> (Philadelphia: Pacifist Research Bureau, 1944), p. 6.	.8
Lakey, <i>The Sociological Mechanisms of Nonviolent Action</i> , p. 18.	.9
E. T. Hiller, <i>The Strike: A Study in Collective Action</i> (Chicago: University of Chicago Press, 1928), p. 125.	.10

הערות לפרק ו'

Krishnalal Shridharani, <i>War Without Violence</i> , p. 260.	.1
Jouvenel, <i>On Power</i> , pp. 12-13.	.2
Sharp, <i>The Politics of Nonviolent Action</i> , pp. 10-11.	.3
Sharp, <i>Social Power and Political Freedom</i> , chs. 10, 11.	.4
Karl Mannheim, <i>Man and Society in an Age of Reconstruction: Studies in Modern Social Structure</i> (New York: Harcourt Brace), p. 48.	.5
שם.	.6
שם. הדגשה של מנהיים.	.7
Mannheim, <i>Diagnosis of Our Time: Wartime Essays of a Sociologist</i> (London: Routledge, 1966), p. 10; Aldous Huxley, <i>Ends and Means: An</i>	.8

- Inquiry into the Nature of Ideas and into Methods Employed for their Realization* (London: Chatto & Windus , 1938); Barthélemy de Ligt, *The Conquest of Violence: An Essay on War and Revolution* (New-York: E.P. Dutton, 1938), pp. 70-85.
- Mannheim, *Man and Society in an Age of Reconstruction*, p. 49. n. 2. .9
- D. J. Goodspeed, *The Conspirators: A Study in the Coup d'Etat* (Toronto: Macmillan, 1962); William Andrews and Uri Ra'anana, *The Politics of Coup d'Etat: Five Case Studies* (New York: Van Nestrand Reinhold, 1969); S.E. Finer, *The Man on Horseback: The Role of the Military in Politics* (Harmondsworth, Middlesex and Baltimore, Maryland: Penguin Books, 1976); Edward Luttwak, *Coup d'Etat: A Practical Handbook* (New York: Alfred A. Knopf, 1969); Ruth First, *Power in Africa: Political Power in Africa and the Coup d'Etat* (New York: Pantheon Books, 1970); Eric A. Nordlinger, *Soldiers in Politics: Military Coups and Governments* (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1977). .10
- Franklin Mark Osanka, Ed., *Modern Guerilla Warfare* (New York: Free Press of Glencoe, 1962); Mao Tse-tung, *Selected Military Writings of Mao Tse-tung* (Peking, Foreign Languages Press, 1966); John Gerassi, ed., *Venceremos! The Speeches and Writings of Ernesto Che Guevara* (New York: Macmillan Co., 1968). chs. 2, 7, 9, 21, 23, 31, 35. Charles W. Harper, *Guerilla* (New York: Harper & Row, 1963); George K. Tanham, *Communist Revolutionary Warfare: The Vietminh in Indochina* (London: Methuen, 1962); Peter Port, John W. Shy, *Guerillas in the 1960's* (New York: Fredrick A. Praeger for the Center of International Studies, Princeton University, 1962). .11
- Mao Tse-tung, "On Protracted War", *Selected Military Writings* p. 246, 210-217, 247. .12
- Aldous Huxley, "Introduction" to Barthélemy de Ligt, p. x. .13
- Gaetano Mosca, *The Ruling Class* (New York and London: McGraw Hill, 1939) and Rolf Dahrendorf, *Class and Class Conflict in Industrial Society* (Stanford: Stanford University Press, 1959). .14
- Quincy Wright, *A Study of War* (Chicago: University of Chicago Press, 1942). Vol. 1, pp. 232-242, 302, 311; Bronislaw Malinowski "An Anthropological Analysis of War", p. 545; Bronislaw Malinowski, *Freedom and Civilization*, pp. 265,305. .15
- Harijar 21.9.34 in Gopi Nath Dhawan, *The Political Philosophy of Mahatma Gandhi* (Ahmedabad: Navajivan, 1962), p. 276. .16
- בנוגוד לבריתנו של לנו במלוגת עליית קטנה של ""מהפכנים מקטווים", טענו רווה לוכסנבורג וקרל ליבקנט "מהפכה החברתית ובונה מחדש אנים נחנים לימיוש אלא עליידי המונחים עצם... ההמנון הפלוטרין נקראם לבניית סוציאליום, אכן על אבן, בכחות עצמן. ממשל עצמי וופשי (יושג רק באמצעות סוציאליום) ... פעולות העם עצם, ולא דרך פעולות יאוש של מיעוט". מקטט ב-*Barthélemy de Ligt, The conquest of Violence* (New York: E.P. Dutton, 1938). .17

Robert K. Merton, <i>Social Theory and Social Structure</i> (Glencoe, Ill: Free Press, 1949), p. 52.	.18
Hannah Arendt, <i>On Revolution</i> (New York: Viking Press, 1963); Sharp, <i>Social Power and Political Freedom</i> .	.19
ראאה זה ליגת, ע' 163.	.20
Franz Fanon, <i>Wretched of the Earth</i> (New York: Grove Press, 1968); <i>Colonial War and Mental Disorders</i> , pp. 249-310.	.21
Sharp, <i>Gandhi as a Political Strategist</i> , pp. 77-86.	.22
Richard Gregg, <i>The Power of Non-violence</i> (New York: Shoken, 1966), p. 146.	.23

הערות לפוך ז'

פרק זה נכתב במיוחדopor לפרסום בספר: J. Saxe-Fernandez, editors, <i>Strategic Doctrines and Their Alternatives</i> . (Paris: United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization, 1981).	.1
Gene Sharp, "Seeking a Solution to the Problem of War," in <i>Social Power and Political Freedom</i> (Boston: Porter Sargent, 1980), pp. 263-284.	.2
Adam Robers, "Civil Resistance to Military Coups," <i>Journal of Peace Research</i> (Oslo, 1975) , no. 1.	.3
Gene Sharp, <i>Exploring Nonviolent Alternatives</i> (Boston: Porter Sargent, 1970), pp. 73-113 and in S. C. Biswas, ed., <i>Gandhi: Theory and Practice: Social Impact and Contemporary Relevance – Proceedings of a Conference</i> (Simla: Indian Institute of Advanced Studies, 1969), pp. 393-413.	.4
Gene Sharp, "Facing Dictatorships With Confidence," in <i>Social Power and Political Freedom</i> , pp. 91-112.	.5
עדין לא נכתב היסטוריה מקיפה של המאבק הלא-אלים. עדין במקרים מסוימים ניתן למצוא במקורות הבאים: Karl Ehrlich, Niels Lindberg and Gammelgaard Jacobson, <i>Kamp Uden Vaaben: Ikke-Vold som Kampmiddel mod Krig og Undertrykkelse</i> ; Barthélémy de Ligt, <i>The conquest of Violence: An Essay on War and Revolution</i> ; Clarence Marsh Case, <i>Non-Violent Coercion: A Study of Methods of Social Pressure</i> (New York and London: Garland Publishing, 1972), pp. 285-396; Adam Roberts, ed., <i>The Strategy of Civilian Defence</i> ; Sharp, <i>The Politics of Nonviolent Action</i> and "The Political Equivalent of War – Civilian Based Defence", in <i>Social Power and Political Freedom</i> , pp. 195-261.	.6
Theodor Ebert, "Organization in Civilian Defence" in Adam Roberts, ed., <i>The Strategy of Civilian Defence</i> , pp. 255-273; Sharp, "The Political Equivalent of War – Civilian-Based Defense", in <i>Social Power and Political Freedom</i> .	.7
Adam Roberts, "Civilian Defence Strategy", in Adam Roberts, ed., <i>The Strategy of Civilian Defence</i> , pp. 215-254; Theodor Ebert, "Initiating Popular Resistance to Totalitarian Invasion", "The Crisis", and "Final Victory", in T. K. Mahadevan, Adam Roberts, and Gene Sharp, eds.,	.8

- Civilian Defence: An Introduction*, pp. 158–211; Johan Galtung, "On the Strategy of Nonmilitary Defense: Some Proposals and Problems," in *Essays in Peace Research*, Vol. 2: *Peace, War and Defence*, pp. 378–426, 466–472 (Copenhagen: Christian Ejlers, 1976), pp. 378–426, 466–472. .9
- Sharp, *The Politics of Nonviolent Action*, pp. 755–768. .9
- Alexander Dallin, *German Rule in Russia, 1941–1945: A Study of Occupation Policies* (New York: St. Martin's Press, 1957), p. 218. .10
- "Transarmament to Civilian Defence", in Adam Roberts, ed., *The Strategy of Civilian Defence*, pp. 291–301, and Gene Sharp, "'The Political Equivalent of War' – Civilian-based Defence," in *Social Power and Political Freedom*, pp. 250–254. .11